

TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN PERUSTUTKINTO 2009

VAATETUKSEN KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA
VAATETUSOMPELIJA
SISUSTUSOMPELIJA
MODISTI
VAATTURI

TEKSTIILITEKNIIKAN KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA
TEKSTIILINVALMISTAJA

TEKSTIILIHUOLLON KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA
TEKSTIILIHUOLTAJA

JALKINEALAN KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA
SUUTARI

AMMATILLISEN
PERUSTUTKINNON
PERUSTEET

© Opetushallitus

Kansi: Mainostoimisto Pramedia Oy

Graafinen suunnittelu: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

Taitto: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

Viimeistely: **sedu**

ISBN 978-952-13-3987-5 (nid.)

ISBN 978-952-13-3988-2 (pdf)

Oy Fram Ab, Vaasa 2009

MÄÄRÄYS

31.3.2009

6/011/2009

Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjät
Alan tutkintotoimikunnat

Voimassaoloaika: 1.8.2009 alkaen toistaiseksi

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen
antamiseen perustuu:

L 630/98, 13 § 2 mom

A 811/98, 10 §, 12 §

L 631/98, 13 § 2 mom

Kumoo Opetushallituksen määräyksen

17.2.2000 nro13/011/2000

17.2.2000 nro14/011/2000

17.2.2000 nro15/011/2000

sekä tämän tutkinnon osalta seuraavat määräykset

1.8.2001 nro 42/011/2001,

19.6.2002 nro 34/011/2002,

27.8.2004 nro 28/011/2004,

30.9.2005 nro 32/011/2005,

13.2.2007 nro 5/011/2007

AMMATILLISEN PERUSTUTKINNON PERUSTEET

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinto

Muuttaa Opetushallituksen määräystä

Opetushallitus on päättänyt Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon perusteista (opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet) liitteen mukaisesti.

Määräystä on noudatettava 1.8.2009 jälkeen alkavassa peruskoulutuksessa (opetussuunnitelmaperusteinen koulutus) ja näyttötutkinnoissa. Ennen tämän määräyksen voimaantuloa aloitettu koulutus ja näyttötutkintosuoritukset voidaan saattaa loppuun määräysten 17.2.2000 nro 13/011/2000, 17.2.2000 nro 14/011/2000 ja 17.2.2000 nro 15/011/2000 mukaisesti 31.7.2019 mennessä, ellei muista säädöksistä ja määräyksistä muuta johdu.

Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty.

Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Koulutuksen järjestäjä, tutkinnon järjestäjä ja tutkintotoimikunta eivät voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Pääjohtaja

Timo Lankinen

Opetusneuvos

Annamaija Aro

LIITE

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon perusteet

Opetushallitus

Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki, puhelin 040 348 7555, faksi 040 348 7865, etunimi.sukunimi@oph.fi, www.oph.fi

Utbildningsstyrelsen

Hagnäskajen 6, PB 380, 00531 Helsingfors, telefon 040 348 7555, fax 040 348 7865, fönamn.efternamn@oph.fi, www.oph.fi

SISÄLTÖ

	JOHDANTO	8
1	TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN PERUSTUTKINNON TAVOITTEET JA TUTKINNON MUODOSTUMINEN	10
	1.1 Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon tavoitteet	10
	1.2 Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon muodostuminen	14
	1.3 Elinikäisen oppimisen avaintaidot	20
	1.4 Jatko-opintokelpoisuus	22
2	PERUSTUTKINNON PERUSTEIDEN TOIMEENPANO AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	23
	2.1 Opetussuunnitelman laadinta ja sisältö	23
	2.1.1 Opetussuunnitelman yhteinen osa	24
	2.1.2 Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa	24
	2.1.3 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	25
3	PERUSTUTKINNON SUORITTAMINEN NÄYTTÖTUTKINTONA	26
	3.1 Yleistä näyttötutkintojärjestelmästä	26
	3.2 Näyttötutkintojen järjestäminen	26
	3.3 Näyttötutkinnon suorittaminen	26
	3.4 Näyttötutkinnon perusteet	27
	3.5 Henkilökohtaistaminen näyttötutkinrossa	27
	3.6 Ammattitaidon arviointi näyttötutkinrossa	28
	3.7 Todistukset	29
	3.8 Näyttötutkintoon valmistava koulutus	29
4	TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN PERUSTUTKINNON AMMATILISET TUTKINNON OSAT, AMMATTITAITOVAATIMUKSET JA ARVIOINTI	30
	4.1 Kaikille pakollinen tutkinnon osa	30
	4.1.1 Tekstiili- ja vaatetusalan perusosaaminen	30
	4.2 Vaatetuksen koulutusohjelman/osaamisalan pakolliset tutkinnon osat	35
	4.2.1 Vaatetusompelija	35
	4.2.1.1 Ompelun perusosaaminen	35
	4.2.1.2 Vaateompelu ja asiakaspalvelu	40
	4.2.1.3 Ammatillinen projektityö	49
	4.2.2 Sisustusompelija	56
	4.2.2.1 Sisustustekstiilien valmistus	56
	4.2.2.2 Verhojen valmistus ja asennus	62
	4.2.2.3 Ammatillinen projektityö ja asiakaspalvelu	68
	4.2.3 Modisti	76
	4.2.3.1 Modistityön perusosaaminen	76
	4.2.3.2 Modistityö ja asiakaspalvelu	79
	4.2.3.3 Modistin projektityö	83

4.2.4	Vaatturi	87
4.2.4.1	Ompelun perusosaaminen	87
4.2.4.2	Vaatturityö ja asiakaspalvelu	91
4.2.4.3	Ammatillinen projektityö	98
4.2.5	Vaatetuksen koulutusohjelman/osaamisalan valinnaiset tutkinnon osat	105
4.2.5.1	Kaavoitus ja sarjonta	105
4.2.5.2	Muotoilu ja valmistus	108
4.2.5.3	Vaatetusalan erikoismateriaalien työstäminen	111
4.3	Tekstiilitekniiikan koulutusohjelma/osaamisala, tekstiilinvalmistaja	114
4.3.1	Pakolliset tutkinnon osat	114
4.3.1.1	Tekstiilien rakenteet ja laadunhallinta	114
4.3.1.2	Tekstiilien valmistusprosessit	118
4.3.2	Tekstiilitekniiikan koulutusohjelman/osaamisalan valinnaiset, ammatilliset tutkinnon osat	123
4.3.2.1	Kutomisprosessi	123
4.3.2.2	Neuleen valmistusprosessi	127
4.3.2.3	Viimeistysprosessit	132
4.3.2.4	Kuitukankaan valmistusprosessit	137
4.3.2.5	Tekstiilitekniiikan erikoisosaaminen	141
4.3.2.6	Kunnossapito	145
4.4	Tekstiilihuollon koulutusohjelma, tekstiilihuoltaja	149
4.4.1	Pakolliset tutkinnon osat	149
4.4.1.1	Tekstiilihuoltopalvelut	149
4.4.1.2	Vesipesu	154
4.4.1.3	Kemiallinen pesu	159
4.4.2	Tekstiilihuollon koulutusohjelman/osaamisalan valinnaiset, ammatilliset tutkinnon osat	163
4.4.2.1	Mattohuolto	163
4.4.2.2	Sairaalatekstiilien huolto	167
4.4.2.3	Tekstiilien vuokraus	170
4.4.2.4	Myymlätoiminnot	173
4.5	Jalkinealan koulutusohjelma/osaamisala, suutari	177
4.5.1	Pakolliset tutkinnon osat	177
4.5.1.1	Jalkinealan perusosaaminen	177
4.5.1.2	Jalkineiden valmistus	182
4.5.1.3	Jalkineiden korjaus	188
4.5.2	Jalkinealan koulutusohjelman/osaamisalan valinnaiset, ammatilliset tutkinnon osat	194
4.5.2.1	Suunnittelu ja kaavoitus	194
4.5.2.2	Nahkatuotteiden valmistus	199
4.5.2.3	Ammatillinen projektityö	205
4.5.2.4	Asiakaspalvelu	211
4.6	Kaikille valinnaiset tutkinnon osat	214
4.6.1	Myyntipalvelu	214
4.6.2	Tutkinnon osa muusta koulutusohjelmasta/osaamisalasta	217
4.6.3	Tutkinnon osat muista ammatillisista perustutkinnoista	217
4.6.4	Tutkinnon osa ammattitutkinnosta	218
4.6.5	Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnosta	218
4.6.6	Paikallisesti tarjottava tutkinnon osat	219
4.7	Muut valinnaiset tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa	219
4.7.1	Yrittäjyys	220
4.7.2	Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen	225
4.7.3	Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat	227

4.7.4	Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot)	228
4.7.5	Lukio-opinnot	228
4.8	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)	228
4.8.1	Yritystoiminta	229
4.8.2	Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista (ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)	233
4.8.3	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa	235
4.9	Opinnäyte ammatillisessa peruskoulutuksessa	235

5

AMMATTITAITOA TÄYDENTÄVIEN TUTKINNON OSIEN, 20 OV (YHTEISET OPINNOT) TAVOITTEET JA ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA 236

5.1	Pakolliset tutkinnon osat	236
5.1.1	Äidinkieli	236
5.1.1.1	Äidinkieli, suomi	236
5.1.1.2	Äidinkieli, ruotsi	239
5.1.1.3	Äidinkieli, saame	239
5.1.1.4	Äidinkieli, viittomakieli	241
5.1.1.5	Äidinkieli, oma äidinkieli vieraskielisillä opiskelijoilla	243
5.1.1.6	Äidinkieli, suomi toisena kielenä	245
5.1.1.7	Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä	248
5.1.1.8	Äidinkieli, suomi viittomakielisille	248
5.1.1.9	Äidinkieli, romani	250
5.1.2	Toinen kotimainen kieli	251
5.1.2.1	Toinen kotimainen kieli, ruotsi	251
5.1.2.2	Toinen kotimainen kieli, suomi	253
5.1.3	Vieras kieli	255
5.1.3.1	Vieras kieli, A-kieli	255
5.1.3.2	Vieras kieli, B-kieli	257
5.1.4	Matematiikka	259
5.1.5	Fysiikka ja kemia	261
5.1.6	Yhteiskunta-, yritys- ja työelämätieto	263
5.1.7	Liikunta	265
5.1.8	Terveystieto	266
5.1.9	Taide ja kulttuuri	268
5.2	Valinnaiset tutkinnon osat	270
5.2.1	Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat	270
5.2.2	Ympäristötieto	270
5.2.3	Tieto- ja viestintätekniikka	272
5.2.4	Etiikka	274
5.2.5	Kulttuurien tuntemus	276
5.2.6	Psykologia	277
5.2.7	Yritystoiminta	280

6

VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT, 10 OV AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA 283

7	OPISKELIJAN ARVIOINTI AMMATILLISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	284
7.1	Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet	284
7.2	Arvioinnista tiedottaminen	284
7.3	Opiskelijan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	284
7.4	Oppimisen ja osaamisen arviointi	286
7.5	Arvosanasta päättäminen	289
7.6	Arviointiaineiston säilyttäminen	290
7.7	Arvioinnin uusiminen ja arvosanan korottaminen	290
7.8	Arvioinnin oikaiseminen	290
7.9	Todistukset	290
7.10	Arviointi erityisopetuksessa	294
7.11	Maahanmuuttaja- ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden arviointi	295
8	MUUT MÄÄRÄYKSET AMMATILLISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	296
8.1	Opinto-ohjaus ja henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	296
8.2	Työssäoppiminen ja työturvallisuus	298
8.3	Ammatillinen erityisopetus	299
8.4	Maahanmuuttajien ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus	301
8.5	Oppisopimuskoulutus	304
8.6	Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	304
8.7	Opiskelijahuolto	305
9	LIITEOSA	307
9.1	Tekstiili- ja vaatetusalan kuvaus ja arvoperusta	307
9.2	Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatillisessa peruskoulutuksessa	308
9.3	Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit	309

JOHDANTO

Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona.

Perustutkinnon perusteisiin sisältyy sekä opetussuunnitelman perusteet että näyttötutkinnon perusteet, ja siksi perusteiden käsitteistöä on yhtenäistetty. Perustutkinnon perusteet on määräys, jolla ohjataan sekä koulutuksen että näyttötutkintojen järjestäjiä, ja tutkinnon perusteet -asiakirjan sähköisessä muodossa on tarvittaessa erotettavissa ammatillista peruskoulutusta (opetussuunnitelmaperusteista koulutusta) ja näyttötutkintoperusteista koulutusta koskevat osat. Luku 1 ja luku 4 sekä luvusta 9 ammattialan kuvaus ja arvoperusta ovat yhteisiä. Luvut 2, 5, 6, 7 ja 8 koskevat vain ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettavia perustutkintoja ja luku 3 vain näyttötutkintona suoritettavia perustutkintoja.

Tutkinnon osa -käsite vastaa aiempaa opetussuunnitelmaperusteisen koulutuksen käsitettä opintokokonaisuus. Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista sekä ammatillisessa peruskoulutuksessa myös ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista. Lisäksi tutkintoon tulee voida yksilöllisesti sisällyttää enemmän tutkinnon osia silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista.

Ammatillisen perustutkinnon perusteissa on päätetty tutkinnon ja koulutusohjelmien tai osaamisalojen tavoitteet, tutkinnon muodostuminen, tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai tavoitteet, ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit sekä ammatillisten tutkinnon osien osalta myös ammattitaidon osoittamistavat. Lisäksi perusteet sisältävät muita ammatillista peruskoulutusta ja näyttötutkintoja koskevia määräyksiä.

Ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset ja ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) tavoitteet on määritelty oppimistuloksina (tiedot, taidot, osaaminen/pätevyys). Tältä pohjalta arvioinnin kohteet on kuvattu työprosessin, työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin sekä työn perustana olevan tiedon ja elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallintana.

Ammatillisen perustutkinnon perusteiden pohjalta koulutuksen järjestäjä hyväksyy ammatillista peruskoulutusta varten opetussuunnitelman. Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti.

TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN PERUSTUTKINNON TAVOITTEET JA TUTKINNON MUODOSTUMINEN

1.1 TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN PERUSTUTKINNON TAVOITTEET

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon suorittaneella on laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä jatko-opintoihin. Lisäksi hänellä on erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito yhdellä tutkinnon osa-alueella siten, että tutkinnon suorittanut voi sijoittua työelämään, suoriutua alansa vaihtelevista tehtävistä myös muuttuvissa oloissa sekä kehittää ammattitaitoaan läpi elämän.

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon suorittaneella on monipuolinen ammattitaito ja hän kehittää sitä jatkuvasti. Alan ammattilainen on luotettava, laatu-tietoinen, oma-aloitteinen sekä asiakaspalvelu- ja yhteistyöhenkinen. Hän osaa soveltaa oppimiaan taitoja ja tietoja vaihtelevissa työelämän tilanteissa. Hän pystyy näkemään työnsä osana suurempia tehtäväkokonaisuuksia ja ottamaan työssään huomioon lähialojen ammattilaisten tehtävät.

Tekstiili- ja vaatetusalan ammattilaisella on loogista ajattelu- ja hahmottamis-kykyä, hän on kädentaitojen moniosaaja, joka ymmärtää ja osaa muodonhallinnan. Tekstiili- ja vaatetusallalla työskenteleviltä vaaditaan tietotekniikan taitoja, yrittäjä-mäistä asennetta, markkinoinnin perusteiden hallintaa sekä taitoa toimia vuorovai-kutuksessa myös ulkomaisten yhteistyöyritysten kanssa.

Vaatetuksen koulutusohjelma, vaatetusompelija, sisustusompelija, modisti, vaatturi

Vaatetusompelija hallitsee sekä teollisen että ateljeetyyppisen vaatteiden suunnittelu- ja valmistusprosessin. Hänellä on valmiudet toimia yrityksissä kaavoituksen, valmistuksen ja viimeistyksen eri tehtävissä. Hänellä on hyvä materiaalituntemus ja taito valmistaa tuotteita kankaiden lisäksi alan erikoismateriaaleista, kuten esimerkiksi nahasta. Vaatetusompelijan luovuutta ja kädentaitoja tarvitaan myös pukuvuokraa-mojen, teattereiden sekä esiintyvien taiteilijoiden puvustuksessa. Korjausompelu ja vaatteiden muodistus on myös osa vaatetusompelijan työnkuva. Vaatetusompelijan

tehtävät edellyttävät jatkuvaa muodin ja trendien seuraamista, uusien materiaalien tuntemusta ja tiedon soveltamista kulloisiinkin työtehtäviin.

Opintoihin sisältyvien asiakaspalvelu- ja yrittäjyysopintojen kautta opiskelija omaksuu liiketaloudellisen ajattelutavan, mikä antaa valmiuksia toimia vaatetusalan kaupan asiakaspalvelussa ja kokemuksen myötä mahdollisuuden toimia itsenäisenä yrittäjänä. Vaatetusalalla toimiva käyttää tietotekniikkaa apuvälineenään ja hyödyn-tää taitojaan tietojen sähköisessä välityksessä osapuolelta toiselle.

Sisustusompelija suunnittelee, kaavoittaa ja valmistaa ommeltavia sisustustekstiilejä kotiin ja julkisiin tiloihin. Hän ymmärtää, että sisustustekstiilit ovat osa muuta sisustamista ja pystyy näkemään työnsä osana suurempaa kokonaisuutta sekä ottamaan huomioon muiden ammattilaisten tehtävät yhteisissä projekteissa. Sisustus-alalla toimiva käyttää tietotekniikkaa apuvälineenään ja hyödyn-tää taitojaan tietojen sähköisessä välityksessä osapuolelta toiselle.

Sisustusompelija tuntee erilaiset sisustusmateriaalit. Hän osaa mitoittaa sisustustekstiilit kohteen ja käyttötarkoituksen mukaan sekä valmistaa tuotteet laadukkaasti ja asentaa ne paikoilleen. Hän opastaa asiakasta materiaalivalinnoissa ja tuotteiden hoidossa. Sisustus-alalla työskenneltäessä on ymmärrettävä värien ja valaistuksen perusasiat ja niiden vaikutus sisustukseen.

Sisustusompelija voi työskennellä erilaisissa tehtävissä sisustusliikkeissä, kangaskaupoissa ja sisustustavarataloissa. Hän voi myös toimia itsenäisenä yrittäjänä tai valmistaa tuotteita alihankintatyönä muille yrityksille. Sisustusompelija on asiakaspalvelun osaaja, joka pystyy opastamaan asiakasta sisustustekstiilien materiaali-, malli-, väri ja tyylikysymyksissä.

Modisti on asustealan ammattilainen, joka täydentää asukokonaisuudet erilaisilla asusteilla, kuten hatuilla, laukuilla, käsineillä ja somisteilla. Hän suunnittelee, valmistaa, muotoilee ja uudistaa erilaisia tuotteita esimerkiksi huovasta, kankaasta, nahasta tai alan erikoismateriaaleista. Tuotteet valmistetaan usein yksittäiskappaleina ja käsityönä.

Modisti voi työskennellä esimerkiksi hattuliikkeissä, tavarataloissa, teattereissa ja puvustamoissa tai muissa alan tehtävissä. Hän voi toimia itsenäisenä yrittäjänä tai valmistaa tuotteita alihankintatyönä isommalle yritykselle. Modisti on palvelualan ammattilainen, joka pystyy opastamaan asiakasta asusteiden muoto-, väri-, tyyli- ja pukeutumiskysymyksissä.

Vaatturi on miesten pukeutumisen asiantuntija valmistuksen, myynnin, neuvonnan ja yrittämisen erilaisissa työympäristöissä. Hän voi työskennellä suunnittelun, kaavoituksen, leikkuun, valmistuksen tai viimeistelyn eri työtehtävissä. Vaatteen valmistamisen prosessi tulee osata niin teollisen kuin yksittäiskappaleen suunnittelusta luovutukseen. Vaattureita on myös puvustamoissa, joissa he kaavoittavat, leikkaavat ja valmistavat teatteripukineita. Itsenäisenä yrittäjänä vaatturi vastaa vaatteen val-

mistumisen ja korjausompelun lisäksi asiakaspalvelusta ja liikkeen menestymisestä. Vaateliikkeessä tai pukuvuokraamossa vaatturin työtehtäviin kuuluu myynnin lisäksi asiakkaiden opastaminen väri- ja tyylikysymyksissä sekä pukeutumisneuvonta. Hän voi toimia myös mittatilausmyyjänä tai korjausvaatturina.

Tekstiilitekniiikan koulutusohjelma

Tekstiilivalmistaja työskentelee monikulttuurisessa työympäristössä valmistaen, värjäten tai viimeistäen tekstiilejä eri valmistusmenetelmillä kuidunvalmistuksesta valmiiksi tekstiiliksi. Valmistettavat tekstiilit voivat olla kuituja, lankoja, kankaita, neuleita tai kuitukankaita hyvin erilaisiin käyttökohteisiin, esimerkiksi vaatetus- ja sisustustekstiileiksi sekä teknisiin, lääketieteellisiin ja hightech-tuotteisiin.

Tekstiilivalmistaja työskentelee automatisoitujen koneiden ja konelinjojen käyttäjänä teollisissa, usein monikansallisissa, yhtiöissä. Hän käyttää nykyaikaisen teknologian välineitä ja laitteita. Hänellä on tietoyhteiskunnassa tarvittavat valmiudet kehittyvän tieto- ja viestintätekniiikan käyttämiseen tiedonhankinnassa ja vuorovaikutteisessa tiedon välittämisessä.

Tekstiilialan yritykset jakautuvat valmistustekniiikan mukaan tekokuituja, kuitukankaita, taseoneuleita, loimineuleita, pyöröneuleita, sukkia ja kankaita valmistaviin sekä painokankaita, värjäystä ja viimeistystä suorittaviin yrityksiin. Suomessa alan yritykset ovat hyvin pitkälle erikoistuneita korkean teknologian tuotteita valmistavia yrityksiä. Ala on osaamisalueeltaan hyvin laaja, ja alan perusopinnoissa erikoistutaan valitsemalla jokin näistä alueista.

Tekstiilihuollon koulutusohjelma

Tekstiilihuoltaja on tekstiilihuoltoalan ammattilainen, joka työskentelee erilaisissa pesuloissa. Tekstiilihuoltoalan ammattilaisena hän tuntee alan materiaalit sekä hoito-ohjeet ja osaa valita oikeat menetelmät tekstiilien kokonaisvaltaiseen huoltoon. Hän tuntee alan laitteet ja menetelmät sekä pystyy tarjoamaan laadukasta palvelua asiakkaille.

Tekstiilihuoltopalveluilla tarkoitetaan tekstiilien puhdistus-, huolto- ja vuokrauspalveluja. Tekstiilihuoltoala on jakaantunut vesipesuun ja kemialliseen pesuun. Vesipesulat ovat joko tekstiilivuokrausta tai yritys- ja yksityisasiakkaiden tekstiilien huoltoa harjoittavia yrityksiä. Tekstiilihuoltoalan haasteita on välineiden, aineiden, koneiden ja laitteiden nopea tuotekehitys. Työtehtävät ovat muuttumassa lisääntyvän automaation ja teknistymisen vuoksi entistä vaativammiksi. Tulevaisuuden

ammattitaitovaatimuksina korostuvat muutosvalmius, ongelmanratkaisutaidot sekä osallistuminen työtä ja sen tavoitteita koskevaan päätöksentekoon. Alalla tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota kestävästä edistävästä toimintaan sekä ympäristöä säästävien menetelmien kehittämiseen ja hallitsemiseen.

Alan palveluja tuotetaan yhä enemmän ryhmissä, jotka suunnittelevat itsenäisesti työtään ja ottavat siitä vastuun. Alan ammattilainen on asiakaspalvelutaitoinen ja hän toimii aktiivisesti palvelun onnistumiseksi. Ryhmässä toimiminen ja asiakaspalvelu edellyttävät hyviä vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitoja, monikulttuurisuuden ja erilaisuuden hyväksymistä. Menestyminen alalla vaatii työntekijältä monipuolista työnsä hallintaa, työhön sitoutumista sekä tulos- ja laatuvarustellisuutta.

Jalkinealan koulutusohjelma

Suutari on jalkinealan moniosaaja, joka hallitsee jalkineen valmistuksen ja korjauksen perusasiat. Suutari voi syventää osaamistaan erikoistumalla jompaankumpaan osa-alueeseen.

Jalkinealan koulutusohjelma antaa hyvät valmiudet työskennellä monipuolisesti alan eri tehtävissä yksittäisten jalkineiden valmistajana ja korjaajana sekä teollisuudessa jalkineiden valmistuksen eri vaiheissa. Suutari voi toimia yksityisyrittäjänä tai hakeutua jalkine- ja nahka-alan teollisuuden tai alan muiden yritysten palvelukseen.

Jalkineala tarvitsee moniosaajia, jotka hallitsevat jalkineiden valmistuksen ja korjauksen erilaiset työt. Alan materiaalien hallinta ja kädentaidot ovat tärkeitä. Erikoistuneet tehtaat ovat yleistyneet, ja niissä suutari osallistuu kaikkiin työtehtäviin yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa. Valistunut ja kilpailukykyinen jalkinealan yritys parantaa ja kehittää jatkuvasti toimintaansa ja tuotteitaan. Globalisoituminen on tuonut jalkinealalle uudenlaisia työtehtäviä, mm. ulkomailla tapahtuvan tuotannon valvontaa.

1.2 TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN PERUSTUTKINNON MUODOSTUMINEN

TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN PERUSTUTKINTO, 120 OV

AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

4. Ammatilliset tutkinnon osat, 90 ov

Tutkinnon osiin sisältyy työssäoppimista vähintään 20 ov, yrittäjyyttä vähintään 5 ov ja opinnäyte vähintään 2 ov

4.1 Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon kaikille pakollinen tutkinnon osa, 10 ov

4.1.1 Tekstiili- ja vaatetusalan perusosaaminen, 10 ov

4.2 Vaatetuksen koulutusohjelma, 80 ov

4.2.1 Vaatetusompeleijalle pakolliset tutkinnon osat, 50 ov

4.2.1.1 Ompelun perusosaaminen, 10 ov

4.2.1.2 Vaateompelu ja asiakaspalvelu, 30 ov

4.2.1.3 Ammatillinen projektityö, 10 ov

4.2.2 Sisustusompeleijalle pakolliset tutkinnon osat, 50 ov

4.2.2.1 Sisustustekstiilien valmistus, 15 ov

4.2.2.2 Verhojen valmistus ja asennus, 20 ov

4.2.2.3 Ammatillinen projektityö ja asiakaspalvelu, 15 ov

4.2.3 Modistille pakolliset tutkinnon osat, 50 ov

4.2.3.1 Modistityön perusosaaminen, 10 ov

4.2.3.2 Modistityö ja asiakaspalvelu, 30 ov

4.2.3.3 Modistin projektityö, 10 ov

4.2.4 Vaatturille pakolliset tutkinnon osat, 50 ov

4.2.4.1 Ompelun perusosaaminen, 10 ov

4.2.4.2 Vaatturityö ja asiakaspalvelu, 30 ov

4.2.4.3 Ammatillinen projektityö, 10 ov

4.2.5 Vaatetuksen koulutusohjelman kaikille valinnaiset tutkinnon osat, 30 ov

Valittava 10 ov tai 20 ov seuraavista tutkinnon osista:

4.2.5.1 Kaavoitus ja sarjonta, 10 ov

4.2.5.2 Muotoilu ja valmistus, 10 ov

4.2.5.3 Vaatetusalan erikoismateriaalien työstäminen, 10 ov

Jos edellä on valittu 10 ov, on valittava lisäksi 20 ov tutkinnon osista 4.6.1–4.7.5.

Jos edellä on valittu 20 ov, on valittava lisäksi 10 ov tutkinnon osista 4.6.1–4.7.5.

4.3 Tekstiilitekniiikan koulutusohjelma, tekstiilivalmistaja, 80 ov

4.3.1 Pakolliset tutkinnon osat, 40 ov

4.3.1.1 Tekstiilien rakenteet ja laadunhallinta, 10 ov

4.3.1.2 Tekstiilien valmistusprosessit, 30 ov

4.3.2 Tekstiilitekniiikan koulutusohjelman valinnaiset tutkinnon osat, 40 ov

Valittava 20 ov seuraavista tutkinnon osista:

4.3.2.1 Kutomisprosessi, 20 ov

4.3.2.2 Neuleen valmistusprosessi, 20 ov

4.3.2.3 Viimeistysprosessit, 20 ov

4.3.2.4 Kuitukankaan valmistusprosessit, 20 ov

4.3.2.5 Tekstiilitekniiikan erikoisosaaminen, 20 ov

4.3.2.6 Kunnossapito, 20 ov

Lisäksi on valittava 20 ov tutkinnon osista 4.6.1–4.7.5.

NÄYTTÖTUTKINNOSSA

4. Ammatilliset tutkinnon osat

- 4.1 Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon kaikille pakollinen tutkinnon osa
 4.1.1 Tekstiili- ja vaatetusalan perusosaaminen

4.2 Vaatetuksen osaamisala

- 4.2.1 Vaatetusompeleijalle pakolliset tutkinnon osat, valittava 3 osaa
 4.2.1.1 Ompelun perusosaaminen
 4.2.1.2 Vaateompelu ja asiakaspalvelu
 4.2.1.3 Ammatillinen projektityö
- 4.2.2 Sisustusompeleijalle pakolliset tutkinnon osat, valittava 3 osaa
 4.2.2.1 Sisustustekstiilien valmistus
 4.2.2.2 Verhojen valmistus ja asennus
 4.2.2.3 Ammatillinen projektityö ja asiakaspalvelu
- 4.2.3 Modistille pakolliset tutkinnon osat, valittava 3 osaa
 4.2.3.1 Modistityön perusosaaminen
 4.2.3.2 Modistityö ja asiakaspalvelu
 4.2.3.3 Modistin projektityö
- 4.2.4 Vaatturille pakolliset tutkinnon osat, valittava 3 osaa
 4.2.4.1 Ompelun perusosaaminen
 4.2.4.2 Vaatturityö ja asiakaspalvelu
 4.2.4.3 Ammatillinen projektityö
- 4.2.5 Vaatetuksen osaamisalan kaikille valinnaiset tutkinnon osat
 Valittava 1 osa tai 2 osaa seuraavista tutkinnon osista:
 4.2.5.1 Kaavoitus ja sarjonta
 4.2.5.2 Muotoilu ja valmistus
 4.2.5.3 Vaatetusalan erikoismateriaalien työstäminen
 Jos edellä on valittu 1 osa, on valittava lisäksi 2 osaa tutkinnon osista 4.6.1–4.7.5.
 Jos edellä on valittu 2 osaa, on valittava lisäksi 1 osa tutkinnon osista 4.6.1–4.7.5.

4.3 Tekstiilitekniikan osaamisala, tekstiilivalmistaja

- 4.3.1 Pakolliset tutkinnon osat
 4.3.1.1 Tekstiilien rakenteet ja laadunhallinta
 4.3.1.2 Tekstiilien valmistusprosessit
- 4.3.2 Tekstiilitekniikan osaamisalan valinnaiset tutkinnon osat
 Valittava 1 osa seuraavista tutkinnon osista:
 4.3.2.1 Kutomisprosessi
 4.3.2.2 Neuleen valmistusprosessi
 4.3.2.3 Viimeistysprosessit
 4.3.2.4 Kuitukankaan valmistusprosessit
 4.3.2.5 Tekstiilitekniikan erikoisosaaminen
 4.3.2.6 Kunnossapito
 Lisäksi valittava 2 osaa tutkinnon osista 4.6.1–4.6.5.

AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	
4.4	Tekstiilihuollon koulutusohjelma, tekstiilihuoltaja, 80 ov
4.4.1	Pakolliset tutkinnon osat, 50 ov
4.4.1.1	Tekstiilihuoltopalvelut, 25 ov
4.4.1.2	Vesipesu, 25 ov JA/TAI
4.4.1.3	Kemiallinen pesu, 25 ov
4.4.2	Tekstiilihuollon koulutusohjelman valinnaiset tutkinnon osat, 30 ov
	Valittava 10–30 ov seuraavista tutkinnon osista:
4.4.2.1	Mattohuolto, 20 ov
4.4.2.2	Sairaalatekstiilien huolto, 10 ov
4.4.2.3	Tekstiilien vuokraus, 10 ov
4.4.2.4	Myymälätoiminnot, 10 ov
	Jos edellä on valittu 10 ov, on valittava lisäksi 20 ov tutkinnon osista 4.6.1–4.7.5.
	Jos edellä on valittu 20 ov, on valittava lisäksi 10 ov tutkinnon osista 4.6.1–4.7.5.
4.5	Jalkinealan koulutusohjelma, suutari, 80 ov
4.5.1	Pakolliset tutkinnon osat, 50 ov
4.5.1.1	Jalkinealan perusosaaminen, 30 ov
4.5.1.2	Jalkineiden valmistus, 20 ov TAI
4.5.1.3	Jalkineiden korjaus, 20 ov
4.5.2	Jalkinealan koulutusohjelman valinnaiset tutkinnon osat, 30 ov
	Valittava 10 ov–30 ov seuraavista tutkinnon osista:
4.5.2.1	Suunnittelu ja kaavoitus, 10 ov
4.5.2.2	Nahkatuotteiden valmistus, 10 ov
4.5.2.3	Ammatillinen projektityö, 10 ov
4.5.2.4	Asiakaspalvelu, 10 ov
	Jos edellä on valittu 10 ov, on valittava lisäksi 20 ov tutkinnon osista 4.6.1–4.7.5.
	Jos edellä on valittu 20 ov, on valittava lisäksi 10 ov tutkinnon osista 4.6.1–4.7.5.
	Jos on valittu 30 ov, muita tutkinnon osia ei tarvitse valita.
4.6	Kaikille valinnaiset tutkinnon osat, 0–10 ov
4.6.1	Myyntipalvelu, 10 ov
4.6.2	Tutkinnon osa muusta koulutusohjelmasta, 10 ov
4.6.3	Tutkinnon osat muista ammatillisista perustutkinnoista, 10 ov
4.6.4	Tutkinnon osa ammattitutkinnosta
4.6.5	Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnosta
4.6.6	Ammattitaitoa syventävä ja laajentava tutkinnon osa, 10 ov
4.6.7	Paikallisesti tarjottava tutkinnon osa, 10 ov
4.7	Muut valinnaiset tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa, 0–10 ov
4.7.1	Yrittäjyys, 10 ov
4.7.2	Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 2 ov
4.7.3	Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat
4.7.4	Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot), 0–10 ov
4.7.5	Lukio-opinnot, 0–10 ov
4.8	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)
4.8.1	Yritystoiminta, 10 ov
4.8.2	Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista
4.8.3	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa

NÄYTTÖTUTKINNOSSA	
4.4	<p>Tekstiilihuollon osaamisala, tekstiilihuoltaja</p> <p>4.4.1 Pakolliset tutkinnon osat Valittava 2 osaa seuraavista tutkinnon osista:</p> <p>4.4.1.1 Tekstiilihuoltopalvelut 4.4.1.2 Vesipesu JA/TAI 4.4.1.3 Kemiallinen pesu</p> <p>4.4.2 Tekstiilihuollon osaamisalan valinnaiset tutkinnon osat Valittava tutkinnon osa 4.4.2.1 tai 2 osaa tutkinnon osista 4.4.2.2–4.4.2.4</p> <p>4.4.2.1 Mattohuolto 4.4.2.2 Sairaalatekstiilien huolto 4.4.2.3 Tekstiilien vuokraus 4.4.2.4 Myymälätoiminnot</p> <p>Lisäksi on valittava 1 osa tutkinnon osista 4.4.2.1–4.4.2.4 tai 4.6.1–4.6.5</p>
4.5	<p>Jalkinealan osaamisala, suutari</p> <p>4.5.1 Pakolliset tutkinnon osat Valittava 2 osaa seuraavista tutkinnon osista:</p> <p>4.5.1.1 Jalkinealan perustaidot 4.5.1.2 Jalkineiden valmistus TAI 4.5.1.3 Jalkineiden korjaus</p> <p>4.5.2 Jalkinealan osaamisalan valinnaiset tutkinnon osat Valittava 1–3 osaa seuraavista tutkinnon osista:</p> <p>4.5.2.1 Suunnittelu ja kaavoitus 4.5.2.2 Nahkatuotteiden valmistus 4.5.2.3 Ammatillinen projektityö 4.5.2.4 Asiakaspalvelu</p> <p>Jos edellä on valittu 1 osa, on valittava lisäksi 2 osaa tutkinnon osista 4.6.1–4.6.5. Jos edellä on valittu 2 osaa, on valittava lisäksi 1 osa tutkinnon osista 4.6.1–4.6.5. Jos edellä on valittu 3 osaa, muita tutkinnon osia ei tarvitse valita.</p>
4.6	<p>Kaikille valinnaiset tutkinnon osat, valittava 0–2 osaa</p> <p>4.6.1 Myyntipalvelu 4.6.2 Tutkinnon osa muusta osaamisalasta 4.6.3 Tutkinnon osat muista ammatillisista perustutkinnoista 4.6.4 Tutkinnon osa ammattitutkinnosta 4.6.5 Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnosta</p>
4.8	<p>Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)</p> <p>4.8.1 Yritystoiminta 4.8.2 Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista</p>

AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA			
5. Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa (yhteiset opinnot), 20 ov			
5.1	Pakolliset tutkinnon osat	Pakolliset	Valinnaiset
5.1.1	Äidinkieli	4 ov	0–4
5.1.2	Toinen kotimainen kieli	1 ov	0–4
	5.1.2.1 Toinen kotimainen kieli, ruotsi	1 ov	
	5.1.2.2 Toinen kotimainen kieli, suomi	2 ov	
5.1.3	Vieras kieli	2 ov	0–4
5.1.4	Matematiikka	3 ov	0–4
5.1.5	Fysiikka ja kemia	2 ov	0–4
5.1.6	Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto	1 ov	0–4
5.1.7	Liikunta	1 ov	0–4
5.1.8	Terveystieto	1 ov	0–4
5.1.9	Taide ja kulttuuri	1 ov	0–4
5.2	Valinnaiset tutkinnon osat		
5.2.1	Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat, ks. edellä kohdat 5.1.1–5.1.9		
5.2.2	Ympäristötieto		0–4
5.2.3	Tieto- ja viestintätekniikka		0–4
5.2.4	Etiikka		0–4
5.2.5	Kulttuurien tuntemus		0–4
5.2.6	Psykologia		0–4
5.2.7	Yritystoiminta		0–4
		16 ov	4 ov
<p>Opetuskieleltään ruotsinkielisessä koulutuksessa toisen kotimaisen kielen opintojen laajuus on 2 ov, jolloin pakollisten ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien laajuus on 17 ov ja valinnaisten 3 ov.</p> <p>Liikunnan pakollisten opintojen laajuus on 1 ov ja terveystiedon pakollisten opintojen laajuus on 1 ov. Koulutuksen järjestäjä voi päättää liikunnan ja terveystiedon pakollisten opintojen jakamisesta poikkeavalla tavalla kuitenkin siten, että niiden yhteislaajuus on kaksi opintoviikkoa.</p>			
6. Vapaasti valittavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa, 10 ov			
Tutkinnon osiin sisältyy opinto-ohjausta vähintään 1,5 ov			

Ammatillisen perustutkinnon muodostumisperiaatteet

Ammatilliset perustutkinnot muodostuvat ammatillisista tutkinnon osista, jotka voivat olla pakollisia tai valinnaisia. Lisäksi peruskoulutuksena suoritettaviin tutkintoihin sisältyy pakollisia ja valinnaisia ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteiset opinnot) sekä vapaasti valittavia tutkinnon osia. Lisäksi tutkintoon tulee voida yksilöllisesti sisällyttää enemmän tutkinnon osia, jotka laajentavat suoritettua tutkintoa, silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista. Tutkintokohtaiset valinnaisuussäännöt on esitetty edellä tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon muodostuminen -taulukossa.

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja voi valita ammatilliseen perustutkintoon tutkinnon osia myös muista ammatillisista tutkinnoista.

Opiskelija voi valita jatko-opintokelpoisuuden vahvistamiseksi lukio-opintoja ja jopa suorittaa ylioppilastutkinnon. Nämä opinnot voivat korvata ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), muita valinnaisia tutkinnon osia ja vapaasti valittavia tutkinnon osia.

Valintojen tekemisen ja osaamisen tunnustamisen helpottamiseksi lukiossa suoritettujen tai suoritettavien opintojen korvaavuudet on määritelty luvussa 5 Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot). Korvaavuuksien määrittely edistää myös koulutuksen järjestäjien yhteistyötä ja yhteisen opetustarjonnan hyödyntämistä.

Koko tutkinnon suorittaminen on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestetyssä tutkintoon johtavassa koulutuksessa ensisijainen tavoite. Lisäksi opiskelija voi suorittaa perustutkinnon myös suunnatun ammattipätevyyden tuottava tutkinnon osa tai osia kerrallaan, silloin kun se on yksilön opiskeluvalmiuksien, elämäntilanteen tai työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaista. Opiskelijoilla tulee tällöin olla joustavia mahdollisuuksia suorittaa koko tutkinto myöhemmin. Tällaisissa tilanteissa koulutuksen järjestäjät laativat opiskelijalle tai tutkinnon suorittajalle, mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä työpaikan kanssa, suunnitelman koko tutkinnon suorittamisesta.

1.3 ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Elinikäisen oppimisen avaintaidoilla tarkoitetaan osaamista, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä työelämän muuttuvissa olosuhteissa selviytymisessä. Ne ovat tärkeä osa ammattitaitoa ja kuvastavat yksilön älyllistä notkeutta ja erilaisista tilanteista selviytymistä. Ne lisäävät kaikilla aloilla tarvittavaa ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia, ja niiden avulla opiskelijat tai tutkinnon suorittajat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa. Niillä on myös suuri merkitys yksilön elämän laatuun ja persoonallisuuden kehittymiseen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältävät edellisen ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden yhteisten painotusten ja kaikille aloille yhteisen ydinosaamisen lisäksi perusopetuksen ja lukion aihekokonaisuuksia sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksia 2005/0221 (COD) elinikäisen oppimisen avaintaidoiksi.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältävät ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) tavoitteisiin ja ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja niiden arviointikriteereihin. Erikseen arvioitava elinikäisen oppimisen avaintaidon arvioinnin kohde sisältää seuraavat elinikäisen oppimisen avaintaidot: oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka ja terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Elinikäisen oppimisen avaintaitoja ovat

1. oppiminen ja ongelmanratkaisu
2. vuorovaikutus ja yhteistyö
3. ammattietiikka
4. terveys, turvallisuus ja toimintakyky
5. aloittekyky ja yrittäjäyys
6. kestävä kehitys
7. estetiikka
8. viestintä ja mediaosaaminen
9. matematiikka ja luonnontieteet
10. teknologia ja tietotekniikka
11. aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.

Ammattietiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii työssään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana sekä liikenteessä ja ylläpitää terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkykyään. Hän työskentelee ergonomisesti ja hyödyntää alallaan tarvittavan terveystieteiden sekä ehkäisee työhön ja työympäristöön liittyviä vaaroja ja terveyshaittoja.

Aloitekyky ja yrittäjyys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

Kestävä kehitys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammattinsa kestävä kehityksen ekologisen, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävä kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.

Estetiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja ottaa toiminnassaan huomioon oman alansa esteettiset tekijät. Hän edistää tai ylläpitää työympäristönsä viihtyisyyttä ja muuta esteettisyyttä.

Viestintä ja mediaosaaminen

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita. Hän käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja.

Matematiikka ja luonnontieteet

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää peruslaskutoimituksia työssä vaadittavien ja arkipäivän laskutehtävien ratkaisemisessa. Hän käyttää esim. kaavoja, kuvaajia, kuvioita ja tilastoja ammattitehtävien ja -ongelmien ratkaisemisessa. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja soveltaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksiin perustuvia menetelmiä ja toimintatapoja työssään.

Teknologia ja tietotekniikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ottaa työssään huomioon tekniikan hyödyt, rajoitukset ja riskit. Hän käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti ammatissaan ja kansalaisena.

Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osallistuu rakentavalla tavalla yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon. Hän toimii oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä työssä että arkielämässä. Hän noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän toimii asiallisesti ja työelämän vaatimusten mukaisesti eri kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisissä toiminnoissa.

1.4 JATKO-OPINTOKELPOISUUS

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 4 §:n mukaan ammatilliset perustutkinnot antavat jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin.

PERUSTUTKINNON PERUSTEIDEN TOIMEENPANO AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

2.1 OPEUSSUUNNITELMAN LAADINTA JA SISÄLTÖ

Lain ammatillisesta koulutuksesta (630/1998, 14 §) mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma, jonka tulee perustua tässä asiakirjassa oleviin perustutkinnon perusteisiin. Sen tulee sisältää toimenpiteet koulutukselle asetettujen tehtävien ja tavoitteiden saavuttamiseksi (L 630/1998, 5 §). Opetussuunnitelma tulee hyväksyä erikseen suomen-, ruotsin- ja saamenkieliseen koulutukseen sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaan koulutukseen. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma on julkinen asiakirja. Opetussuunnitelma säätelee ja ohjaa koulutuksen järjestäjän toteuttamaa koulutusta ja opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Opiskelijan oikeusturvan takaamiseksi opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle riittävät tiedot tutkintoon sisältyvistä tutkinnon osista ja opinnoista, arvioinnista ja opintojen suorittamiseen liittyvistä järjestelyistä. Opetussuunnitelma on laadittava siten, että se mahdollistaa opiskelijoille yksilölliset ammatillisten opintojen valinnat sekä lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamisen. Opetussuunnitelma toimii myös sisäisen ja ulkoisen arvioinnin pohjana ja antaa mahdollisuuden arvioida koulutuksen järjestäjän toteuttaman koulutuksen vaikuttavuutta.

Koulutuksen järjestäjä varaa koulutukseen tarvittavat voimavarat. Koulutuksen järjestäjä huolehtii opetussuunnitelmassa siitä, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnolle asetetut tavoitteet, saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta koulutuksen järjestämistavasta riippumatta oppilaitoksen kaikkina työpäivinä, myös työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen aikana.

Opetussuunnitelma sisältää kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten yhteisen osan ja tutkintokohtaisesti eriytyvät osat.

2.1.1 Opetussuunnitelman yhteinen osa

Opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään kaikille perustutkinnoille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän keskeiset arvot.

Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää ainakin

- ♦ koulutuksen järjestämisen ammatillisena peruskoulutuksena, työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävänä koulutuksena ja oppisopimus-koulutuksena (L 630/1998, 3 §, 15 §, 17 §)
- ♦ koulutuksen järjestämisen lähi-, etä-, monimuoto-opetuksena (L 630/1998, 15 §) ja verkko-opetuksena
- ♦ suunnitelmat ja toimintatavat tutkinnon osan tai osien suorittamiseksi sekä opiskelijoiden mahdollisuudet täydentää opintojaan ja suorittaa koko tutkinto
- ♦ opintojen tarjonnan yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa (L 630/1998, 14 §, 10 §)
- ♦ toimenpiteet opetukseen liittyvästä yhteisöllisyyttä vahvistavasta toiminnasta, joka tarjoaa mahdollisuuden arvopohdintaan ja kulttuuriperintöön perehtymiseen (A 811/1998, 9 §)
- ♦ yhteiset toimintatavat opiskelijan arvioinnin (L 601/2005, 25a §) toteuttamisesta luvun 7 mukaisesti
- ♦ luvun 8 mukaisten muiden määräysten toteuttamisen
- ♦ henkilöstön kehittämissuunnitelman.

Koulutuksen järjestäjän tulee tehdä opetussuunnitelmaan suunnitelmat koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja kestävää kehitystä edistävästä toimenpiteistä. Koulutuksen järjestäjän tulee ottaa koulutuksen järjestämisessä huomioon myös muiden säädösten koulutusta koskevat velvoitteet.

2.1.2 Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa

Opetussuunnitelman tutkintokohtaisessa osassa määrätään ammatillisten tutkinnon osien ja ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) järjestäminen yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa. Lisäksi määrätään opetuksen ajoitus, oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät, joiden avulla opiskelija voi saavuttaa tutkinnon ammattitaitovaatimukset ja tavoitteet.

Tutkintokohtaisessa osassa määrätään myös koulutuksen järjestäjän tarjoamat opinnot muista tutkinnoista sekä opiskelijan mahdollisuudet suorittaa useampia kuin yksi tutkinto. Siinä päätetään ammatillisten ja ammattitaitoa täydentävien tut-

kinnon osien (yhteisten opintojen) arviointisuunnitelma, joka sisältää ammattiosaamisen näytöt ja muun osaamisen arvioinnin.

Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa sisältää ainakin

- ♦ tutkinnon muodostumisen pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista ja ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista
- ♦ opintojen etenemisen, ajoituksen ja järjestämisen
- ♦ vapaasti valittavien tutkinnon osien tarjonnan
- ♦ suunnitelman ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävien tutkinnon osien (perustutkintoa laajentavien tutkinnon osien) järjestämisestä
- ♦ suunnitelman tutkinnon osien arvioinnista ja osaamisen arviointimenetelmistä
- ♦ suunnitelman ammatillisten tutkinnon osien arvioinnista siten, että se sisältää toimielimen hyväksymän suunnitelman ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista
- ♦ paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat, niiden ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit sekä ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaisten lisäosien tavoitteet, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit.

2.1.3 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §) on säädetty opiskelijan mahdollisuudesta yksilöllisiin opintojen valintoihin ja asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 3 §, 4 §, 12a §) opinnoista tiedottamisesta ja opinto-ohjauksesta ja osaamisen tunnustamisesta. Jotta opiskelijan yksilöllinen valinnaisuus toteutuu, koulutuksen järjestäjän tulee laatia opiskelijan yksilöllisten lähtökohtien pohjalta henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jota päivitetään koko koulutuksen ajan.

PERUSTUTKINNON SUORITTAMINEN NÄYTTÖTUTKINTONA

3.1 YLEISTÄ NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄSTÄ

Näyttötutkintojärjestelmä tarjoaa aikuisväestölle joustavan tavan osoittaa, uudistaa ja ylläpitää ammatillista osaamistaan tai työtehtävien vaihtuessa valmistua myös uuteen ammattiin. Näyttötutkinnossa henkilön ammatillinen osaaminen voidaan kansallisesti ja laadullisesti tunnustaa riippumatta siitä, onko osaaminen kertynyt työkokemuksen, opintojen tai muun toiminnan kautta. Näyttötutkintojärjestelmässä työnantajataho, työntekijätaho ja opetusala tekevät tiivistä yhteistyötä tutkintorakennetta kehitettäessä, tutkintojen perusteita laadittaessa, tutkintotilaisuuksia suunniteltaessa ja järjestettäessä sekä tutkintosuorituksia arvioitaessa.

Näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Näyttötutkinnon perusteissa on määritelty ammattitaito työelämässä tarvittavina osaamisvaatimuksina. Tutkinnot rakentuvat osista, jotka vastaavat itsenäisiä työkokonaisuuksia.

3.2 NÄYTTÖTUTKINTOJEN JÄRJESTÄMINEN

Opetushallituksen asettamat, työnantajien, työntekijöiden, opettajien ja tarvittaessa itsenäisten ammatinharjoittajien edustajista koostuvat tutkintotoimikunnat vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä antavat tutkintotodistukset. Tutkintotoimikunnat tekevät sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden yhteisöjen ja säätöiden kanssa. Näyttötutkintoja ei saa järjestää ilman voimassa olevaa, tutkintotoimikunnan kanssa solmittua järjestämissopimusta.

3.3 NÄYTTÖTUTKINNON SUORITTAMINEN

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla hyväksytysti tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja toiminnassa. Jokainen tutkin-

non osa on arvioitava erikseen. Arvioinnin tekevät työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat yhdessä. Aloilla, joilla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, myös tämä taho otetaan huomioon arvioijien valinnassa. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta. Tutkintotodistus voidaan antaa, kun kaikki tutkinnon suorittamiseksi määrättyt tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

3.4 NÄYTTÖTUTKINNON PERUSTEET

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkintoon kuuluvat osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, tutkinnon muodostuminen, kussakin tutkinnon osassa vaadittava ammattitaito, arvioinnin perusteet (arvioinnin kohteet ja kriteerit) ja ammattitaidon osoittamistavat.

Tutkinnon osa muodostaa ammatin osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon osissa määritellyissä ammattitaitovaatimuksissa keskitytään ammatin ydintoimintoihin, toimintaprosessien hallintaan ja kyseessä olevan alan ammattikäytäntöihin. Niihin sisältyvät myös työelämässä yleisesti tarvittavat taidot, esimerkiksi sosiaaliset valmiudet.

Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteilla ilmaistaan ne osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota. Kohteiden määrittäminen helpottaa myös ammattitaidon arviointia asianomaisesta työtoiminnasta. Arvioinnin tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteissa määritellyt arvioinnin kohteet. Arvioinnin kriteerit määrittelevät hyväksyttävän suorituksen laadullisen ja määrällisen tason.

Ammattitaidon osoittamistavat sisältävät tutkinnon suorittamiseen liittyviä tarkentavia ohjeita. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti todellisissa työtehtävissä ja toimissa. Ammattitaidon osoittamistavat voivat sisältää mm. ohjeita siitä, kuinka tutkintosuoritusta voidaan tarvittaessa täydentää, jotta kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat kattavasti osoitetuiksi.

3.5 HENKILÖKOHTAISTAMINEN NÄYTTÖTUTKINNOSSA

Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen sekä tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta. Opetushallitus on antanut henkilökohtaistamista koskevan erillisen määräyksen.

3.6 AMMATTIT AidON ARVIOINTI NÄYTTÖTUTKINNOSSA

Ammattitaidon arvioinnissa tulee perusteellisesti ja huolellisesti tarkastella sitä, miten tutkinnon suorittaja on osoittanut osaavansa sen, mitä tutkinnon perusteissa ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa edellytetään. Arvioinnissa käytetään tutkinnon perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä. Vain yhden menetelmän käytöllä ei välttämättä saada luotettavaa tulosta. Arvioinnissa otetaan huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia selvityksiä aikaisemmin osoitetusta osaamisesta, arvioijat arvioivat niiden vastaavuuden näyttötutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin. Arvioijat ehdottavat dokumentin tutkintotoimikunnalle tunnustettavaksi osaksi näyttötutkinnon suoritusta. Mikäli tutkinnon suorittaja on jo aikaisemmin ammatillisessa peruskoulutuksessa tai näyttötutkintona osoittanut ammattitaitonsa jossakin tämän tutkinnon osassa, aiemmin suoritettu tutkinto tai tutkinnon osa on esitettävä tunnustettavaksi osaksi näyttötutkintona suoritettavaa tutkintoa. Aikaisemmin hankitulle ja osoitetulle osaamiselle ei voida asettaa mitään yleistä aikarajaa, mutta osaamisen ajantasaisuus voidaan tarkistaa. Lopullisen päätöksen aiemmin osoitetun ja luotettavasti selvitetyn osaamisen tunnustamisesta tekee tutkintotoimikunta. Tarvittaessa tutkinnon suorittajan on osoitettava osaamisensa vastaavuus suoritettavan tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin.

Ammattitaidon arviointi on prosessi, jossa arviointiaineiston keräämisellä ja arvioinnin dokumentoinnilla on keskeinen merkitys. Työelämän sekä opettajien edustajat tekevät kolmikantaisesti huolellisen ja monipuolisen arvioinnin. Jokaisen tutkinnon suorittajan tulee saada tietää arvioinnin perusteet. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Näyttötutkinnon järjestäjä laatii arvioinnin kohteena olevan tutkinnon osan suorittamisesta arviointipöytäkirjan, jonka arvioijat allekirjoittavat. Tutkinnon suorittajalle annetaan palautetta osana hyvää arviointiprosessia. Tutkintotoimikunta tekee lopullisen päätöksen arvioinnista.

Arvioijat

Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivilla henkilöillä tulee olla hyvä ammattitaito ko. näyttötutkinnon alalta. Tutkintotoimikunta ja näyttötutkinnon järjestäjä sopivat arvioijista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa.

Arvioinnin oikaisu

Tutkinnon suorittaja voi lainsäädännön mukaisen määräajan puitteissa pyytää arvioinnin oikaisua tutkintotoimikunnalta, jonka toimialaan ja -alueeseen kyseessä oleva tutkinto kuuluu. Kirjallinen oikaisupyyntö osoitetaan tutkintotoimikunnalle. Tutkintotoimikunta voi arvioijia kuultuaan velvoittaa toimittamaan uuden arvioinnin. Arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun tutkintotoimikunnan päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

3.7 TODISTUKSET

Tutkintotodistuksen ja todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta antaa tutkintotoimikunta. Todistuksen valmistavaan koulutukseen osallistumisesta antaa koulutuksen järjestäjä. Opetushallitus on antanut määräyksen todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Näyttötutkinnon osan tai osien suorittamisesta annetaan todistus silloin, kun näyttötutkintoon osallistuva sitä pyytää. Tutkintotodistuksen ja myös todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta allekirjoittavat tutkintotoimikunnan edustaja ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja.

Opetushallituksen hyväksymään ammattikirjaan tehty merkintä näyttötutkinnon suorittamisesta on tutkintotodistukseen rinnastettava todistus näyttötutkinnon suorittamisesta. Näyttötutkinnon järjestäjä hankkii ja allekirjoittaa ammattikirjan. Ammattikirja on näyttötutkinnon suorittajalle maksullinen.

3.8 NÄYTTÖTUTKINTOON VALMISTAVA KOULUTUS

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehdoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin valmistavan koulutuksen yhteydessä. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutus ja tutkintotilaisuudet on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus osallistua tutkintotilaisuuksiin ja suorittaa näyttötutkinto.

4

TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN PERUSTUTKINNON AMMATILISET TUTKINNON OSAT, AMMATTITAITOVAATIMUKSET JA ARVIOINTI

4.1 KAIKILLE PAKOLLINEN TUTKINNON OSA

4.1.1 Tekstiili- ja vaatetusalan perusosaaminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ suunnitella omaa työtään ja ajankäyttöään työohjeiden, työpiirustusten tai työsuunnitelmien mukaan
- ♦ ottaa vastuuta oman työn etenemisestä
- ♦ tunnistaa alansa yleisimmät materiaalit ja raaka-aineet sekä niiden rakenteet ja ominaisuudet
- ♦ selvittää alansa yleisempien materiaalien ja raaka-aineiden valmistusprosesseja
- ♦ ottaa huomioon alansa yleisempien materiaalien hoito-ohjeet
- ♦ käyttää alansa yleisimpiä materiaaleja tarkoituksenmukaisuus- ja taloudellisuusnäkökohdat huomioon ottaen
- ♦ käyttää alansa yleisimpiä koneita ja laitteita ja tehdä tai järjestää niille päivit-
täishuollon
- ♦ ottaa työskentelyssään huomioon ja noudattaa ergonomian ja työturvallisuuden vaatimuksia
- ♦ työskennellä yrityksen laatuvaatimukset huomioon ottaen
- ♦ huolehtia työympäristönsä siisteydestä ja viihtyisyydestä
- ♦ seurata oman ammattialansa sekä tekstiili- ja vaatetusalan kehitystä
- ♦ ylläpitää terveellisiä elintapoja, yhteisönsä ihmissuhteita sekä toiminta- ja työ-
kykyään
- ♦ esitellä ja arvioida omaa työtään ja oman työnsä laatua
- ♦ noudattaa vaitiolovelvollisuusohjeita.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	suunnittelee ohjattuna työtään, mutta työ saattaa myöhästyä suunnitellusta tai annetusta aikataulusta	suunnittelee työnsä annettujen ohjeiden mukaan ja työ tulee valmiiksi suunnitellussa ajassa	suunnittelee työnsä ja soveltaa suunnitelmaansa tilanteen vaatimusten mukaan ja työ valmistuu joutuisasti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita	noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä neuvottelee mahdollisista muutoksista
Taloudellinen ja laadukas toiminta	saavuttaa ohjattuna asetetut laatutavoitteet	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteet huomioon ottaen
Terveellisen ja turvallisen työympäristön suunnittelu ja ylläpitäminen	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteiden sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteiden sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta	ottaa oman työnsä suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteiden sekä osaa soveltaa oppimaansa ylläpitävissäkin tilanteissa
	huolehtii omasta työpisteestään ja sen siisteydestä	huolehtii työympäristön siisteydestä ja viihtyvyydestä	huolehtii aktiivisesti työympäristön siisteydestä ja viihtyvyydestä
Terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitäminen	ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työnsä	toimii itsenäisesti terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi	osaa itsenäisesti kehittää monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen
Ihmisuhteiden ylläpito ja yhteisön tuen hyödyntäminen	hakee tukea muilta työyhteisön jäseniltä ja antaa tukea tarvittaessa.	toimii luontevasti vuorovaikutuksessa työyhteisön jäsenien kanssa.	edistää aktiivisesti omalla toiminnallaan työyhteisön yhteisöllisyyttä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvälineiden ja koneiden hallinta	käyttää, säätää ja huoltaa keskeisimpiä työvälineitä ja -koneita ohjattuna ja tutuissa työtehtävissä, tarkistaa käyttöohjeista tarvittaessa	käyttää, säätää ja huoltaa keskeisimpiä työvälineitä ja -koneita tutuissa työtehtävissä, hyödyntää käyttöohjeita tarvittaessa	valitsee työhön sopivat työvälineet sekä käyttää ja säätää työvälineitä ja -koneita käyttöohjeiden mukaan vaihtelevissa työtilanteissa sekä huoltaa niitä tarvittaessa
Materiaalien ja raaka-aineiden hallinta	tunnistaa ohjattuna yleisimmät materiaalit ja raaka-aineet sekä niiden pääasialliset käyttökohteet	tunnistaa materiaalit ja ottaa työssään huomioon materiaalien ja raaka-aineiden erilaiset ominaisuudet ja käyttökohteet	tunnistaa materiaalit ja raaka-aineet ja ottaa työssään huomioon materiaalien ja raaka-aineiden erilaiset ominaisuudet ja käyttökohteet, sekä hyödyntää niitä tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti
	hallitsee ohjattuna käyttämiensä materiaalien hoito-ohjeet	hallitsee tärkeimpien materiaalien hoito-ohjeet ja laatii tarvittaessa tuotteiden hoito-ohjeita	tulkitsee ja laatii tuotteiden ja materiaalien hoito-ohjeita
	selvittää ohjattuna yleisimpien materiaalien ja raaka-aineiden valmistusprosesseja	selvittää yleisimpien materiaalien ja raaka-aineiden yleisimmät valmistusprosessit ja niiden vaikutukset lopputulokseen	selvittää itsenäisesti yleisimpien materiaalien ja raaka-aineiden tuotantoprosessit ja ennakoii niiden vaikutukset lopputulokseen
	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja ja raaka-aineita ohjattuna.	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja ja raaka-aineita.	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja ja raaka-aineita huolellisesti ja taloudellisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen	tulkitssee ohjattuna työohjeita	tulkitssee tavallisimpia työohjeita	tulkitssee itsenäisesti ja sujuvasti työohjeita
Toimialan tunteminen	tietää toimialueen tekstiili- ja vaatetusalan yrityksiä	tietää toimialueen tekstiili- ja vaatetusalan yrityksiä, niiden tuotteita ja palveluja	tietää valtakunnallisia ja alueellisia tekstiili- ja vaatetusalan yrityksiä, niiden tuotteita ja palveluja
	tutustuu ohjattuna oman ammattialansa kehityksen historiaan sekä ottaa sen työssään huomioon	tutustuu tekstiili- ja vaatetusalan yleiseen kehityshistoriaan ja oman ammattialansa tyypillisiin piirteisiin sekä ottaa ne työssään huomioon	tutustuu tekstiili- ja vaatetusalan sekä oman alansa kehityshistoriaan ja kehityssuuntiin sekä ottaa ne työssään huomioon
	ottaa tarvittaessa ohjattuna yhteyksiä tekstiili- ja vaatetusalan tyypillisiin yhteistyökumppaneihin.	ottaa tarvittaessa yhteyksiä tekstiili- ja vaatetusalan tyypillisiin yhteistyökumppaneihin.	ottaa tarvittaessa yhteyksiä tekstiili- ja vaatetusalan erilaisiin yhteistyökumppaneihin sekä tunnistaa alan yritystoiminnan rakenteita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tarvitsee ohjausta arvioidessaan omien työsuoritustensa onnistumista ja kykenee vastaanottamaan palautetta	arvioi työsuoritustensa onnistumista ja kykenee vastaanottamaan palautetta	arvioi työsuoritustensa onnistumista ja perustelee arviointiaan sekä kehittää tarvittaessa työtapojaan
	toimii ohjattuna työskentelyprosessissaan	toimii luontevasti työskentelyprosessissaan	toimii luontevasti ja sujuvasti työskentelyprosessinsa eri vaiheissa
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa	toimii yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa
Ammattietiikka	käyttäytyy asiallisesti sekä noudattaa vaitiolo-velvollisuusohjeita	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan sekä noudattaa vaitiolo-velvollisuusohjeita	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan sekä noudattaa vaitiolo-velvollisuusohjeita

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää työssään riskejä	vastaa toimintansa turvallisuudesta	vastaa toimintansa turvallisuudesta sekä pyrkii kehittämään turvallisuutta
	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenet, havaitsee ja tunnistaa toimintaansa liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää ohjattuna suojaimia ja työvälineitä.	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden ennen käyttöönottoa ja käyttää niitä oikein.	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden ennen käyttöönottoa sekä ilmoittaa viallisista työvälineistä eteenpäin.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa jonkin muun tutkinnon osan yhteydessä, mutta osoitetaan kuitenkin erikseen. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen
 - työn kokonaisuuden hallinta
 - taloudellinen ja laadukas toiminta
 - terveellisen ja turvallisen työympäristön suunnittelu ja ylläpitäminen
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2 VAATETUKSEN KOULUTUSOHJELMAN/OSAAMISALAN PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

4.2.1 Vaatetusompelija

4.2.1.1 OMPELUN PERUSOSAAMINEN

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ ottaa huomioon vaatetuksen työprosessin eri vaiheet
- ◆ arvioida työkokonaisuuden toteutumista
- ◆ tuottaa tuotekuvan
- ◆ laatia työsuunnitelmia
- ◆ ottaa asiakkaalta perusmitat
- ◆ tehdä kaavamerkinnot ja hallitsee kaavasanastoa
- ◆ tehdä kaavamuutoksia valmiiseen kaavaan
- ◆ tehdä leikkuukaavoja
- ◆ tehdä yksittäisleikkuun
- ◆ valita materiaaleja, lankoja ja lisätarvikkeita
- ◆ valmistaa yksinkertaisia tuotteita
- ◆ suunnitella työtään
- ◆ ottaa vastuuta työnsä etenemisestä
- ◆ valmistaa tuotteen laatutavoitteet huomioon ottaen
- ◆ tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoida ja suojautua niiltä
- ◆ toimia työyhteisön jäsenenä
- ◆ ottaa huomioon työympäristön työturvallisuusjärjestelmät.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vaatetuksen työprosessin hallinta	suunnittelee työtään, mutta tarvitsee ohjausta kokonaisuuksien hallinnassa	suunnittelee työnsä ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen	suunnittelee itsenäisesti työtään ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen sekä kehittää työskentelytapojaan
Työn itsearviointi	arvioi oman työnsä onnistumista	arvioi työn kuluessa työnsä ja työskentelynsä onnistumista	arvioi työn kuluessa työskentelyään sekä lopputuloksen onnistumista ja perustelee arviointiaan
Työsuunnitelmien laatiminen	valitsee ohjeista tai kirjoista työtään vastaavia perustyötapojen rakennekuvia, mutta tarvitsee ohjausta valinnoissaan	tulkitssee ja piirtää toteutuskelpoisia tuotteiden rakennekuvia	suunnittelee tuotteiden rakenteita ja piirtää niiden rakennekuvia
	suunnittelee yksinkertaisten tuotteiden työjärjestyksiä tai valitsee sopivan työjärjestyksen ohjeista tai kirjoista, tarvitsee ohjausta uusien työjärjestysten laatimisessa	laatii tavallisimpien tuotteiden työjärjestyksiä mallin tai mallivaatteen mukaan	suunnittelee ja laatii itsenäisesti tuotteiden työjärjestyksiä ottaen rakennekuvat huomioon tai päätelee työjärjestyksen mallista
Taloudellinen ja laadukas toiminta	saavuttaa ohjattuna asetetut laatutavoitteet	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteet huomioon ottaen
Terveellisen ja turvallisen työympäristön suunnittelu ja ylläpitäminen	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteelliset sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta	ottaa oman työnsä suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteelliset sekä osaa soveltaa oppimaansa ylläpitävissäkin tilanteissa
	huolehtii omasta työpisteestään ja sen siisteydestä.	huolehtii työympäristön siisteydestä ja viihtyvyydestä.	huolehtii aktiivisesti työympäristön siisteydestä ja viihtyvyydestä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotteen kuvaaminen	piirtää tai tuottaa ohjattuna ymmärrettävät mallinmukaiset kuvat tuotteesta ja sen osista	piirtää tai tuottaa mallinmukaiset kuvat tuotteesta ja sen osista	piirtää tai tuottaa mittasuhteiltaan ja muodoiltaan sekä yksityiskohdiltaan sopuisuhtaisia tuotekuvia sekä käyttää vaihtelevia työvälineitä ja menetelmiä
Mitanotto	ottaa ohjattuna asiakkaan perusmitat	ottaa asiakkaalta perusmitat tarkasti	ottaa asiakkaalta perusmitat tarkasti, johdonmukaisesti ja joutuisasti
Kaavoitus	käyttää oikean kokoista valmiskaavaa, tarvitsee ajoittain ohjausta oikean koon valinnassa	valitsee oikean kokoisen valmiskaavan perusmittojen mukaan	valitsee oikean kaavakoon mitanoton perusteella ja tarkistaa valmiskaavat sekä tekee yksinkertaiset kaavamuutokset
	käyttää kaavoitus- ja mittavälineitä sekä tekee mittauksia riittävällä tarkkuudella, tarvitsee ajoittain ohjausta mittatarkkuuden varmistamisessa	mittaa kaavoituksessa tarvittavat mitat luotettavalla tarkkuudella	mittaa kaavoituksessa tarvittavat mitat ja mittaukset itsenäisesti ja täsmällisesti
	tekee yksinkertaisia mittamuutoksia valmiskaavaan, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	tekee yksinkertaisia mita- ja kuosittelumuutoksia valmiskaavaan ja tarkistaa ommeltavien saumojen pituudet	tekee itsenäisesti yksinkertaisia kuosittelumuutoksia kaavaan ja tarkistaa kaavanosien muodot ja yhteensovituksen
	lisää saumanvarat kaavaan ja piirtää kaavoihin tarvittavia kaavamerkintöjä	lisää kaavaan työtapasuunnitelman mukaiset saumanvarat ja tarvittavat kaavamerkinnät	tekee täsmälliset leikkukaavat ja käyttää työtapojen mukaisia saumanvaroja sekä kaavamerkintöjä
Materiaalien valinta	valitsee ohjattuna tuotteeseen sopivat materiaalit	valitsee tuotteeseen sopivat materiaalit käyttötarkoituksen mukaan	valitsee tuotteeseen tarkoituksenmukaiset materiaalit mallin ja käyttötarkoituksen mukaan sekä osaa perustella valintansa
	valitsee tuotteeseen langat ja lisätarvikkeet saamiensa ohjeiden mukaisesti	valitsee tuotteeseen langat ja lisätarvikkeet mallin mukaan	valitsee tuotteeseen tarkoituksenmukaiset langat ja lisätarvikkeet ja osaa perustella valintansa
Työmenetelmän valinta	valitsee tuotteen tai yksityiskohdan valmistukseen oppimansa helpon perustyötavan, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	valitsee tuotteen valmistukseen tarkoituksenmukaiset työtavat	valitsee tuotteiden valmistukseen tarkoituksenmukaiset työtavat itsenäisesti ja osaa perustella valintansa

Leikkuu	tekee ohjattuna yksinkertaisten tuotteiden leikkusuunnitelmia	tekee leikkusuunnitelmia yleisimmille materiaaleille ottaen kaavamerkinnot ja langansuunnat huomioon	tekee itsenäisesti taloudellisia ja tarkoituksenmukaisia leikkusuunnitelmia erilaisille materiaaleille ottaen kaavamerkinnot ja langansuunnat huomioon
	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten omatoimisesti	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten täsmällisesti laatutavoitteiden mukaan
	siistii leikkuuympäristön leikkuaan jälkeen	huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta	toimii leikkuutilanteessa työturvallisesti ja huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja jätteiden lajittelusta
Valmistaminen	valmistaa tuotteet ja yksityiskohdat oppimillaan helpoilla perustyötavoilla	valmistaa tuotteet ja yksityiskohdat tarkoituksenmukaisilla perustyötavoilla	valmistaa tuotteet ja yksityiskohdat tarkoituksenmukaisin monipuolisin työtavoin
	ompelee tehtävän mukaisia tuotteita oikeilla työotteilla, tarvitsee ohjausta uusissa työtehtävissä, työhön kuluu paljon aikaa, korjattuna tuote saavuttaa laatutavoitteet.	ompelee tehtävän mukaisia tuotteita annetussa aikataulussa ja oikeilla työotteilla, tuotteen laatu täyttää asetetut tavoitteet.	ompelee tehtävän mukaisia tuotteita johdonmukaisesti, joutuisasti ja oikeilla työotteilla, työskentelee itsenäisesti sekä ottaa vastuun työn valmistumisesta ajallaan, tuote on laadukas ja lopputulos viimeistelty.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Langan ja neulan valinta	tarkistaa lankapuolasta langan vahvuuden ja varmistaa ohjaajalta valintansa sopivuuden	valitsee materiaaliin sopivan langan ja neulan lankojen ja neulojen numerointijärjestelmän mukaan	valitsee materiaaliin sopivan langan ja neulan sekä perustelee valintansa lankojen ja neulojen numerointijärjestelmän mukaan
Materiaalien ominaisuuksien hallinta	hallitsee ohjattuna yleisimpien vaatetusmateriaalien ominaisuuksia	hallitsee yleisimpien vaatetusmateriaalien ominaisuuksia	hallitsee vaatetusmateriaalien ominaisuuksia ja perustelee niiden vaikutuksen valmiin tuotteen ulkonäköön
Laadun hallinta	määrittää ohjattuna työn keskeiset laatukriteerit.	määrittää työn keskeiset laatukriteerit.	määrittää työn laatukriteerit ja toteuttaa niitä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	käyttää ohjattuna ja useiden toistojen jälkeen oppimaansa työskentelyssään	ymmärtää oppimaansa ja käyttää sitä työskentellessään	hyödyntää ja osaa soveltaa oppimaansa sekä hankkii aiheesta aktiivisesti lisätietoa
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	hallitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä	varmistaa työvälineiden ja materiaalien työturvallisuuden ennen käyttöönottoa, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet	arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön
	hyödyntää teknisiä turvallisuusjärjestelmiä ja ottaa ne ohjattuna työssään huomioon.	ottaa tutuissa työtilanteissa huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät.	ottaa itsenäisesti työssään huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla yksinkertaisen tuotteen tai tuotteen osan valitsemalla työtapoja ja tarvikkeita, tekemällä leikkuukaavat ja leikkaamalla tuotteen yksittäisleikkuuna sekä valmistamalla sen viimeistellysti.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - leikkuu ja valmistus
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - materiaalien ominaisuuksien hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.1.2 VAATEOMPELU JA ASIAKASPALVELU

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ suunnitella tuotteen ja hyödyntää suunnittelussa erilaisia tietolähteitä
- ◆ käyttää suunnittelun perustana pukeutumisen historiaa sekä etikettipukeutumisen vaatimukset
- ◆ tunnistaa vartalotyypit ja pukeutumistyyliä
- ◆ tunnistaa ajankohtaiset trendit ja muotisuuntauksia
- ◆ käyttää värejä kuvatessaan tuotteita
- ◆ ottaa valmistuksen suunnittelussa huomioon tuotteen käyttötarkoituksen ja kohderyhmän
- ◆ tehdä materiaali- ja lisätarvikevalintoja
- ◆ laskea materiaalien menekin
- ◆ mitanoton sekä mittataulukoiden käytön
- ◆ piirtää peruskaavoja ja kuositella
- ◆ tehdä yksittäisleikkuun
- ◆ sovittaa vaatteen ja muotoilla vaatteita tai vaatteen osia
- ◆ tehdä sovituserämuutokset vaatteeseen ja kaavaan
- ◆ palvella asiakasta
- ◆ aikatauluttaa työskentelynsä
- ◆ valmistaa ja viimeistellä erilaisia naisten ja lasten vaatteita
- ◆ tehdä vaatteiden muodistus- ja korjausompelua
- ◆ ratkaista työssä eteen tulevia ongelmia
- ◆ toimia ammattietiikan mukaisesti
- ◆ hyödyntää terveystietoa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vaatteen valmistusprosessin hallinta	tarvitsee usein ohjausta edetäkseen tuotteen valmistusprosessissa	ottaa työskentelyssään huomioon tuotteen koko valmistusprosessin ja etenee johdonmukaisesti	ottaa työskentelyssään huomioon tuotteen koko valmistusprosessin ja pysyy suunnitellussa valmistusajankäytössä, etenee johdonmukaisesti ja itsenäisesti sekä sopii asiakkaan kanssa mahdollisista sovitusajankohdista ajoissa
	arvioi työnsä onnistumista	arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa ja selviytyy uusista ja muuttuvista tilanteista oma-aloitteisesti	arvioi työnsä onnistumista, perustelee arvioitaan ja arvioi sekä kehittää työskentelytapojaan
Valmistuksen suunnittelu	suunnittelee ohjattuna toteuttamiskelpoisen työjärjestyksen tai noudattaa vastaavanlaisen, aiemmin tehdyn työn työjärjestystä	suunnittelee itsenäisesti toimivan työjärjestyksen	suunnittelee itsenäisesti loogisesti etenevän ja taroituksenmukaisen työjärjestyksen
	valitsee perustyötavoista käyttökelpoiset työtavat ja -menetelmät, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	valitsee perustyötavoista työhön ja materiaaleihin sopivat työtavat ja -menetelmät	ottaa työtapojen ja -menetelmien suunnittelussa huomioon tuotteen ja sen materiaalit sekä annetut resurssit
	saavuttaa ohjattuna asetetut laatutavoitteet suunnittelussaan	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen suunnittelussaan	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen huomioon suunnittelussa omat taitonsa ja asiakkaan tai yrityksen laatukriteerit
	määrittää ohjattuna työn valmistusajan	ottaa ajankäytön määrittelyssä kaikki työvaiheet huomioon	määrittelee etukäteen työhön kuluvan ajan
	tekee ohjattuna tuotteen kustannuslaskelman.	tekee käyttökelpoisen kustannuslaskelman itsenäisesti.	tekee toimivan ja taloudellisen kustannuslaskelman itsenäisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Asiakaspalvelu suunnitteluvaiheessa	ottaa ohjattuna asiakkaan toiveita huomioon	suunnittelee asiakkaan toiveita vastaavia tuotteita	suunnittelee asiakkaan toiveisiin ja pukeutumistyyliin sopivia tuotteita
	luettelee ja kuvailee erilaisia vartalotyyppejä	tunnistaa erilaisia vartalotyyppejä sekä osaa kertoa iän tuomista vaatimuksista	ottaa suunnittelussa huomioon asiakkaan vartalotyyppin ja iän
	esittää ohjaajan tuella suunnittelemansa tuotteet kirjallisesti	esittää asiakkaalle joitakin vaihtoehtoja kirjallisesti	esittää asiakkaalle myyvät, kirjalliset suunnitelmat ja erilaiset vaihtoehdot luontevasti sekä keskustelee erilaisista vaihtoehdoista
Tuotteen käyttötarkoituksen huomioon ottaminen	ottaa ohjattuna suunnittelussa huomioon eri käyttötarkoituksiin ja erilaisille kohderyhmille suunniteltujen vaatteiden vaatimuksia	ottaa suunnittelussa huomioon vaateen tulevan käyttötarkoituksen ja käyttötään, kertoo erilaisille kohderyhmille suunniteltujen vaatteiden vaatimuksia	ottaa suunnittelussa huomioon vaateen käyttötarkoituksen ja kohderyhmän sekä tuotantotavan, kertoo erilaisille kohderyhmille suunniteltujen vaatteiden vaatimukset
Tuotteen kuvallinen ilmaisu	tekee tuotteesta kuvan	tekee tuotteesta selkeän kuvan	kuvaa tuotetta ilmeikkäästi ja myyvästi
	värittää kuvan valmiita, saatavilla olevia värejä käyttäen	käyttää kuvan tulkittamisessa helpottavaa väritystä	käyttää esitystekniikan suomia mahdollisuuksia tuotteiden kuvaamisessa sekä kuvaa materiaalin tunnistettavasti
Materiaalin valinta, yhdisteleminen ja hankinta	valitsee tarvittavat materiaalit, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	valitsee tuotteisiin käyttökelpoisia materiaaleja	tekee tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja materiaalivalintoja ja huomioi valintojen vaikutuksen
	yhdistelee materiaaleja satumanvaraisesti	ottaa materiaaleja yhdistellessään huomioon niiden hoito-ominaisuudet	ottaa materiaaleja yhdistellessään huomioon niiden hoito- ja laatuominaisuudet sekä vaikutuksen valmiin tuotteen hintaan
	laskee materiaalin menekin ohjattuna	laskee materiaalien menekit ja hankkii tarpeellisen määrän materiaalia	laskee materiaalien menekit ja kustannukset ja hankkii materiaalin suunnitellussa aikataulussa tai tarvittaessa opastaa asiakasta hankinnoissa

Työsuunnitelmien laadinta	valitsee perustyötapojen rakennekuvista työtään vastaavat kuvat ohjeista tai kirjoista, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	tulkitsee ja piirtää toteutuskelpoisia tuotteiden rakennekuvia	suunnittelee itsenäisesti tarkoituksenmukaisia tuotteiden rakenteita ja piirtää niiden rakennekuvia, huomioi materiaalin asettamat vaatimukset
	suunnittelee yksinkertaisten tuotteiden työjärjestyksiä tai valitsee sopivan työjärjestyksen ohjeista tai kirjoista, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	laatii tavallisimpien tuotteiden työjärjestyksiä mallin tai mallivaatteen mukaan	suunnittelee ja laatii itsenäisesti tavallisimpien tuotteiden työjärjestyksiä ottaen huomioon rakennekuvat tai päättää työjärjestyksen mallista
Peruskaavojen piirtäminen	mittaa tunnusmitat ja valitsee peruskaavan valintaa varten oikean koon mitta-aulukosta	ottaa asiakkaalta tarvittavat mitat peruskaavan piirtämistä varten varmistaen mittauskohteita ohjeista	valitsee oikeat mittauskohteet peruskaavan piirtämistä varten ja ottaa mitat asiakkaalta johdonmukaisesti ja sujuvasti sekä ottaa huomioon erilaiset vartalomuodot
	valitsee oikean kokoisin peruskaavan ja kopioi sen kuosittelun pohjaksi	piirtää peruskaavoja oppimallaan kaavajärjestelmällä ja piirtämisohjeiden avulla	piirtää peruskaavoja täsmällisesti oppimallaan kaavajärjestelmällä eri väljyysvaroja soveltaen
	tekee ohjattuna tavallisimmat henkilökohtaiset muutokset kaavoihin	tekee henkilökohtaiset mitamuutokset kaavoihin	muuttaa kaavan henkilökohtaisia mittoja vastaavaksi ja tarkistaa kaavojen mitatpitävyyden sekä muodot oikeiksi
Kuosittelu	valitsee oikeankokoiset perus- tai valmiskaavat	käyttää itsenäisesti työpöydän perus- ja valmiskaavoja ja tarkistaa niiden väljyydet	kaavoittaa asiakkaalle mallinmukaiset ja/tai työtapasuunnitelman mukaiset kaavat
	ottaa huomioon mallin ja asiakkaan mittojen vaikutuksen kaavoihin pienimuotoisissa kuositteluisissa, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	ottaa kuosittelussa huomioon mallin ja materiaalin sekä asiakkaan vartalon muotoja	ottaa kuosittelussa huomioon mallin ja materiaalin sekä asiakkaan vartalon muodot ja mittasuhteet
	kaavoittaa mallin ohjeen mukaan, tarvitsee ohjausta	kuosittelee mallin mukaiset kaavanosat, joiden oikeellisuuden varmistuttaa ohjajalla, kaavanosissa voi olla pientä täsmennettävää	soveltaa oppimaansa kuosittelutaitoa sekä ehdottaa ja toteuttaa kaavoihin erilaisia mitoitus- ja malliratkaisuja sekä ymmärtää muotojen kolmiulotteisuutta

Leikkuu	lisää sovitusvarat ohjattuna	lisää sovitusvarat ohjeen mukaan	määrittää tarvittavat sovitusvarat tuotteen, materiaalin ja mallin mukaan
	tekee yksittäisleikkuun leikkuusuunnitelman	tekee taloudellisen yksittäisleikkuun leikkuusuunnitelman ja ottaa materiaalin huomioon asettelussa	tekee taloudellisen ja sujuvasti leikattavan yksittäisleikkuun leikkuusuunnitelman ja ottaa huomioon materiaalien vaikutuksen aseteluun ja leikattavuuteen
	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten ohjeiden mukaan, tarvitsee ohjausta haastavissa materiaaleissa	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten	leikkaa ja merkitsee kappaleet täsmällisesti valmistusta varten ja huolehtii tuotteen tarkoituksenmukaisesta säilytyksestä valmistuksen aikana
	siistii leikkuuympäristön leikkuun jälkeen	huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta	toimii leikkuutilanteessa työturvallisesti ja huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja jätteiden lajittelusta
Muotoilu ja sovitus	muotoilee ohjattuna perusmuotoisen kaavan tai vaateen yksityiskohdan	muotoilee tuotteita tai yksityiskohtia, mutta mallin tulkinnassa tai työskentelytavassa on epävarmuutta	tulkitsen mallin oikein ja muotoilee itsenäisesti ja sujuvasti tuotteita tai yksityiskohtia
	valmistautuu ohjattuna sovituksen	varaa sovituksen tärkeimmät työvälineet, sovitusvaate on pääsääntöisesti sovituskuunnossa	varaa sovituksen tarpeelliset työvälineet ja materiaalit sekä huolehtii, että sovittava vaate on sovituskuunnossa ja asiakaspalvelutila on viihtyisä
	sovittaa vaateen ohjattuna	sovittaa vaateen itsenäisesti, mutta hakee varmistusta saavuttaakseen asetetut tavoitteet	sovittaa vaateen luontevasti ja saavuttaa asetetut tavoitteet, sovittaminen on sujuvaa
	havaitsee virheet ja ohjattuna korjaa yksinkertaisen sovitusmuutoksen valmistettavaan vaatteeseen ja kaavaan	havaitsee ja korjaa usein toistuvat sovitusmuutokset valmistettavaan vaatteeseen ja kaavaan pyytäen ohjaajalta varmennuksen muutoksiin	havaitsee ja korjaa sovitusmuutokset valmistettavaan vaatteeseen ja kaavaan sekä ymmärtää vartalon, kaavan ja muodon välisen yhteyden ja sen vaikutuksen istuvuuteen

Valmistus	valmistaa käyttökelpoisia tuotteita perusrakenteita käyttäen	valmistaa laatuksiteerit täyttäviä tuotteita	valmistaa laadukkaita tuotteita ja erilaisia yksityiskohtia
	valmistaa tuotteen valmiiden/annettujen työohjeiden mukaisesti	etenee melko johdonmukaisesti ja noudattaa valmistusohjetta, mutta työskentelyjärjestyksessä on parannettavaa	valmistaa tuotteen itsenäisesti ja johdonmukaisesti sekä tulkitsee ja tarvittaessa täydentää työohjeita työn vaatimusten ja asiakkaan toivomusten mukaan
	tarvitsee tukea työn valmistamisessa, työhön kuluu runsaasti aikaa	vastaa työn valmistumisesta, mutta voi myöhästyä hieman aikataulusta	ottaa vastuun työstä ja sen valmistumisesta aikataulun mukaisesti
	viimeistelee tuotetta ohjattuna	viimeistelee tuotteen luovutuskuntoon	viimeistelee tuotteen laadukkaasti luovutuskuntoon ja tarvittaessa pakkaa sen tarkoituksenmukaisesti kuljetusta varten
Muodistus ja korjausompelu	suoriutuu peruskorjausompelusta, esimerkiksi hihojen ja lahkeiden lyhennyksistä	suoriutuu korjausompelusta omatoimisesti	tekee korjausompelua järjestelmällisesti ja osaa kertoa asiakkaalle mahdollisesta mallillisesta muutoksesta tai haasteista
	suoriutuu ohjattuna yksinkertaisista muodistustehtävistä.	ideoi ja toteuttaa vaatteiden muodistusta, toteutuksessa on kehitettävää.	ideoi ja toteuttaa vaatteiden muodistuksia, lopputulos on käyttökelpoinen ja uusi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Värien käyttäminen	käyttää värejä ohjattuna	käyttää erilaisia värejä ja värien ominaisuuksia esittäessään tuotteita	soveltaa ja käyttää hyväksyen väriyhdistelmiä ja värien ominaisuuksia luodessaan erilaisia värityksiä ja tunnelmia
Pukuhistorian ja pukeutumisetiketin huomioon ottaminen	hyödyntää ohjattuna tietoaan keskeisimpien tyylikausien piirteistä, väreistä ja materiaaleista suunnittelutehtävissä	hyödyntää jonkin verran tietoaan keskeisimpien tyylikausien piirteistä, väreistä ja materiaaleista suunnittelutehtävissä	hyödyntää suunnittelutehtävissä tietoaan pukeutumisen historiasta ja tyylikausista niin, että tunnistaa eri tyylien piirteet, värit ja materiaalit vaatetuksessa
	ottaa ohjattuna huomioon kansallisen pukeutumisetiketin niin, että löytää pukeutumisohteet erilaisiin tilaisuuksiin	ottaa huomioon kansallisen pukeutumisetiketin niin, että löytää pukeutumisohteet erilaisiin tilaisuuksiin ja soveltaa pukeutumisetiketin ohjeita vaatetusalan tehtävissä	ottaa huomioon yleisurooppalaisen pukeutumisetiketin niin, että valitsee kuhunkin tilaisuuteen sopivia vaatteita ja asusteita ympäristön ja kulttuurin mukaan

Trendien ja muodin huomioon ottaminen	kuvailee ohjattuna asiakkaalle kauden trendejä	valitsee erilaisista trendeistä ja muotisuuntauksista eri asiakkaille ja töihin sopivimmat	hyödyntää ja soveltaa trendiennusteiden tietoja sekä muotisuuntauksen linjoja erilaisiin käyttötarkoituksiin
	palvelee ohjattuna asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä ja tarvittaessa yhdellä vieraalla kielellä	palvelee asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä ja tarvittaessa yhdellä vieraalla kielellä	palvelee luontevasti asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä
Lähteiden hyödyntäminen	käyttää suunnittelutehtävissä tuntemistaan lähteistä löytämiään ideoita	käyttää ja kehittää suunnittelutehtävissä eri lähteistä löytämiään ideoita	etsii monipuolisesta lähteivalikoimasta ideoita suunnittelutehtäviin ja yhdistelee ja käyttää ideoita persoonallisella tavalla
Mittataulukoiden ja peruskaavojen hallinta	valitsee oikean koon tunnusmittojen perusteella	määrittää asiakkaalta ottamiensa mittojen perusteella asiakkaan koon ja vartalotyyppin	määrittää asiakkaalta ottamiensa mittojen perusteella asiakkaan koon ja vartalotyyppin ja osaa perustella valintansa
	käyttää mittataulukoita sekä perus- ja valmiskaavojia.	piirtää peruskaavan oppimallaan kaavajärjestelmällä, ohjeiden avulla.	tekee mittalaskelmat peruskaavan piirtämistä varten ja piirtää peruskaavan oppimallaan kaavajärjestelmällä sekä määrittää väljyysvarat käyttötarkoituksen mukaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	huomaa työssä tai työn etenemisessä ongelman, mutta tarvitsee ohjausta löytääkseen siihen ratkaisun	löytää ratkaisun työssä tai työn etenemisessä havaitsemaansa ongelmaan	ratkaisee työssä tai työn etenemisessä havaitseman ongelmat ja tekee sen perusteella johtopäätöksiä kehittääkseen työtään
Vuorovaikutus ja yhteistyö	selviytyy asiakaspalvelutilanteesta epävarmana tai jännittyneenä	keskustelee asiakkaan kanssa selkeästi asiallisuutta tavoitellen	neuvottelee asiakkaan kanssa luontevasti ja selkeästi sekä tekee työtä edistäviä ehdotuksia asiakkaalle
	esittää asiansa ohjaajan tukemana	ottaa asiakkaan huomioon ja luo toimivan asiakaspalvelutilanteen	mukautuu erilaisiin tilanteisiin ja erilaisten asiakkaiden palveluun ja ottaa sovitustilanteessa asiakkaan huomioon, luo asiakkaalle miellyttävän ja luontevan palvelutilanteen
	ottaa ohjattuna huomioon asiakkaan odotuksia	ottaa huomioon asiakkaan odotuksia	ottaa huomioon asiakkaan odotukset ja yksilölliset toiveet
	palvelee asiakasta, mutta tarvitsee siinä ohjausta	palvelee asiakasta asiallisesti	palvelee asiakasta asiantuntevasti ja kunnioittavasti
	varaa tärkeimmät työvälineet mukaan sovitukseen	valmistautuu sovitustilanteeseen mukanaan tarvittavat työvälineet ja huolehtii asiakaspalvelutilojen siisteydestä	valmistautuu sovitustilanteeseen mukanaan sovituksen työvälineet ja tarvikkeet sekä huolehtii asiakaspalvelutilojen siisteydestä ja viihtyisyydestä
Ammattietiikka	arvioi työn valmistukseen kuluvaan aikaan, tarvitsee ohjausta uusissa työtehtävissä	kertoo asiakkaalle työn todennäköisen valmistusaikataulun	kertoo asiakkaalle työn realistisen valmistusaikataulun
	käsittelee erilaisia eettisiä ja esteettisiä tilanteita oman arvoperustansa mukaan	käsittelee ja ratkaisee erilaisia eettisiä ja esteettisiä tilanteita muiden mielipiteitä arvostaen	käsittelee ja ratkaisee omaloitteisesti erilaisia eettisiä ja esteettisiä tilanteita työyhteisön kirjoittamattomien sääntöjen ja ohjeiden mukaan
	tarvitsee ohjausta työskennelläkseen vastuullisesti	työskentelee vastuullisesti kirjoittamattomien sääntöjen ja ohjeiden mukaan	työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ammattietiikkaa noudattaen ja oikeudenmukaisesti
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työssään.	toimii itsenäisesti turvallisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi.	kehittää itsenäisesti monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla vaateen tai asukokonaisuuden asiakkaan tarpeiden mukaan, kaavoittaa ja sovittaa vaateen asiakkaalle sekä valmistaa ja viimeistelee tuotteen. Hän palvelee asiakasta työn edetessä erilaisissa tilanteissa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - vaateen valmistusprosessi
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - asiakaspalvelu
 - tuotteen tai yksityiskohdan suunnittelu ja materiaalivalinnat
 - asiakkaalle valmistettavan vaateen leikkuu ja valmistus (vaativampi työ kuin 4.2.1.1 Ompelun perusosaaminen)
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - mittataulukoiden ja peruskaavojen hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö
 - ammattietiikka.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.1.3 AMMATILLINEN PROJEKTITYÖ

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ suunnitella mallistoa tai projektityötä
- ♦ ottaa huomioon projektina tai tilaustyönä tehtävän työn vaatimukset ja hinnan muodostumisen
- ♦ suunnitella työtapoja ja valmistuksen kulkua
- ♦ kaavoittaa ja valmistaa mallikappaleen sekä muokata sitä tuotantokelpoiseksi
- ♦ kaavoittaa erilaisia vaatteita ja tuotteita sekä tietää sarjonnan periaatteet
- ♦ laskea materiaalarpeen tuotannolliseen työhön
- ♦ laatia tarvittaessa sarjaleikkusuunnitelman
- ♦ järjestää projektin tuotteiden leikkuun tai ladostaa ja leikata tuotteita sarjaleikkuuna
- ♦ valmistaa tuotteita pienissä sarjoissa
- ♦ työskennellä työryhmän jäsenenä
- ♦ viimeistellä tuotteet ja toimittaa ne asiakkaalle
- ♦ myydä ja markkinoida sekä hinnoitella tuotteet
- ♦ hyödyntää projektissa alan tietoteknisiä sovelluksia
- ♦ työskennellä ryhmän jäsenenä ja hallita vuorovaikutustaitoja
- ♦ työskennellä turvallisesti ja vastuullisesti noudattaen alansa työterveyteen ja turvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä ja ohjeita
- ♦ ehkäistä onnettomuuksia sekä toimia oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa
- ♦ edistää työyhteisön työhyvinvointia
- ♦ toimia yrityksen tai organisaation laatutavoitteet huomioon ottaen
- ♦ edistää toiminnallaan yrityksen tai organisaation kustannustehokkuutta ja tuoksellisuutta
- ♦ arvioida omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan ammattialansa yrittäjänä
- ♦ arvioida mahdollisuuksia tuotteistaa osaamistaan
- ♦ arvioida alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkostojen kanssa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Projektiosaaminen	kertoo asiakkaalle ohjattuna projektin päätavoitteen	selvittää ohjatusti asiakkaan kanssa projektin tavoitteen	keskustelee itsenäisesti asiakkaan kanssa ja löytää suunnittelutyölle lähtökohdat ja tavoitteet
	noudattaa suunniteltua projektisuunnitelmaa	osallistuu projektin suunnitteluun työryhmän jäsenenä	suunnittelee aktiivisena työryhmän jäsenenä tarkoituksenmukaisen tuotantotavan projektille riippuen tehtävän laajuudesta
Projektin tuotesuunnittelu	suunnittelee ja tuottaa ohjatusti tuotekuvia projektiin	suunnittelee ja tuottaa erilaisia piirroksia ja mallistoluonnoksia	esittää visuaalisesti ymmärrettäviä ja myyviä piirroksia ja mallistoluonnoksia, joissa toteutuu projektin tavoitteet
	valitsee ohjattuna materiaalivaihtoehtoja ja työtapoja projektin tuotteille	esittää materiaalivaihtoehtoja ja työtapoja projektin tuotteille	suunnittelee, vertailee ja esittää erilaisia vaihtoehtoja tuotteen materiaaleista ja työtavoista
	erottaa laadukkaan ja heikkolaatuisen tuotteen toisistaan	erottaa laadukkaan ja heikkolaatuisen tuotteen toisistaan ja osaa selvittää mistä erot johtuvat	suunnittelee erilaisia yksityiskohta- ja valmistusratkaisuja ja perustelee valintoja sekä ottaa huomioon niiden vaikutuksen tuotteen laatuun ja hintaan
Ihmissuhteiden ylläpito ja yhteisön tuen hyödyntäminen	hakee tukea muilta työyhteisön jäseniltä	toimii luontevasti vuorovaikutuksessa työyhteisön jäsenten kanssa	edistää aktiivisesti omilla toimillaan työyhteisön yhteisöllisyyttä
Työssä ja työyhteisössä toimiminen	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävänä ja selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää sitä
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti

Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	toimii ohjattuna kustannustehokkaasti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii oma-aloitteisesti, kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden
	toimii ohjattuna työssään edistäen asiakassuhteita	toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistäen toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia ammattialansa yrittäjänä	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia ammattialansa yrittäjänä asettaa yrittäjyysosaamiselleen kehittymistavoitteita
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi		selvittää osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia	arvioi osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia, arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kaavoitus	valitsee oikeankokoiset valmiskaavat luottaen niiden sopivuuteen	käyttää itsenäisesti työpöydän valmiskaavoja ja tarkistaa niiden mittatarkkuuden	kaavoittaa mallinmukaiset kaavat sekä muokkaa kaavaa projektin tarpeisiin tai sarjatyötä varten
	tunnistaa saamansa leikkuukaavan kaavamerkinnot	tekee tarkoituksenmukaisen kaavan projektityöhön tai tekee leikkuukaavat sarjaleikkuuta varten	tekee projektityön kaavat täsmällisesti tai tekee sarjaleikkuuta varten täsmällisen leikkuukaavan, jossa kaavamerkinnot ovat kodallaan
	tunnistaa sarjakartan ja osaa kopioida siitä kaavoja	tietää sarjonnan periaatteen niin, että osaa hyödyntää sarjottuja kaavoja	osaa sarjoo yksinkertaisia malleja

Leikkuuvälineet	käyttää erilaisia leikkuuvälineitä työturvallisuutta noudattaen, tarvitsee ohjausta uusissa työtilanteissa	käyttää tarkoituksenmukaisia leikkuuvälineitä työturvallisuustekijöiden mukaisesti	valitsee ja käyttää tarkoituksenmukaisimpia leikkuuvälineitä huomioiden työturvallisuusohjeet sekä huoltaa käyttämiään välineitä
	käyttää ohjattuna tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisönsä kanssa hyödyntäen tietotekniikkaa
Leikkuu	osallistuu työryhmän jäsenenä projektityön leikkuun tai sarjaleikkuusuunnitelman tekemiseen	järjestää projektityön leikkuun tai tekee käyttökelpoisen sarjaleikkuusuunnitelman	järjestää projektin tuotteiden tarkoituksenmukaisen leikkuun tai tekee sarjaleikkuusuunnitelman tarkoituksenmukaisella menetelmällä kuten käsin tai atk-ohjelmalla
	osallistuu leikkuuseen työryhmän jäsenenä	leikkaa tuotteita työryhmässä tarkoituksenmukaisilla leikkuuvälineillä	leikkaa tuotteita työryhmässä erilaisilla leikkuuvälineillä ja koneilla sekä osallistuu aktiivisesti työryhmän työskentelyyn
Valmistus	osallistuu solu- ja sarjatyömuotoiseen valmistukseen tutuissa työvaiheissa	valmistaa tuotteita sarjassa joko yksin tai työryhmän jäsenenä	valmistaa tuotteita sarjassa ja kehittää työskennellessään työn sujuvuutta
	valmistaa tuotteen tai tuotteen osan ohjattuna	valmistaa tuotteen tai tuotteen osan riittävällä laadutasolla	valmistaa tuotteen tai tuotteen osan laadukkaasti laatuksiterit täyttäen
Työtapojen tulkinta	tulkitsen perustyötapoja työohjeista ja/tai tuotteesta ja osaa ohjattuna valmistaa niiden pohjalta tuotteen tai yksityiskohdan	valmistaa tuotteen työohjeiden tai mallikappaleen mukaan	valmistaa joutuisasti tuotteen työohjeiden tai mallikappaleen mukaan
Viimeistely ja toimitus asiakkaalle	viimeistelee ja pakkaa tuotteita, tarvitsee uusissa tilanteissa ohjausta	viimeistelee ja pakkaa tuotteet tarkoituksenmukaisesti kuljetusta varten	viimeistelee tuotteet laadukkaasti ja pakkaa tuotteet niin, etteivät ne vaurioidua kuljetuksessa
	osallistuu ohjattuna tuotteiden toimitukseen asiakkaalle työryhmän jäsenenä	osallistuu tuotteiden toimitukseen asiakkaalle työryhmän jäsenenä	huolehtii että tuotteet toimitetaan asiakkaalle sovitulla tavalla sovitun aikataulun mukaisesti
Markkinointi ja hinnoittelu	osallistuu tuotteiden markkinointiin työryhmän jäsenenä	markkinoi ja myy tuotteita suunnitelman mukaisesti	suunnittelee markkinointia itsenäisesti ja ideoi tuotteille mahdollisia myyntikanavia
	hinnoittelee tuotetta ohjautusti.	hinnoittelee tuotteet huomioiden materiaalikustannukset ja työskustannuksia.	tekee kustannusvaihtoehtoja materiaalien ja erilaisten yksityiskohta- ja valmistusratkaisujen mukaan sekä perustelee hinnoittelunsa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tietotekniikan hyödyntäminen	selvittää ohjattuna tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutuksia omaan alaansa	selvittää ja ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa	selvittää ja ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa ja osaa soveltaa uutta tekniikkaa työhönsä
	käyttää internetiä tiedon haussa	käyttää internetiä tiedon haussa ja on lähdekriittinen	hyödyntää internetiä tiedon hankinnassa lähdekriittisesti sekä soveltaa tietoa projektissaan
	käyttää käytettävissä olevaa tietotekniikkaa ja alan sovellusohjelmia, tarvitsee usein ohjausta	käyttää käytettävissä olevaa tietotekniikkaa ja alan sovellusohjelmia	käyttää käytettävissä olevaa tietotekniikkaa ja alan sovelluksia tarkoituksenmukaisesti projektin eri vaiheissa
Tuotteen hinnoittelu	hinnoittelee tuotteen ohjattuna	hinnoittelee työtään ja tuotteen ohjeen mukaan	hinnoittelee työtään ja tuotteen, perustelee hinnoittelun muille sekä antaa asiakkaalle hinta-arvion
Työssä ja työyhteisössä toimiminen	selvittää ohjattuna työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavat toimia	selvittää työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavat toimia	selvittää työyhteisön säännöt ja tavat toimia
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	selvittää ohjattuna työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti
	arvioi ohjattuna kestävä kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ratkaisuja ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia ja taloudellisia ratkaisuja ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee tuotteen tai palvelun kustannukset ja oman työpanoksensa osuuden niistä
	käyttää työssään ohjattuna tuloksellisen toiminnan tietopohjaa	käyttää työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa	soveltaa työssään ja työyhteisössään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa

Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	hakee tietoa yrittäjyydestä	hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä	hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä ja tiedostaa mahdollisuutensa itsenäisenä yrittäjänä
Osaamisen tuotteistamis-mahdollisuuksien arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita, hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita, hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna ammattialansa tyypillisiä yhteistyökumppaneita.	selvittää ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita.	selvittää ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen ja kehityssuuntia sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tiedostaa ongelman ja ratkaisee sen ohjausta saatuaan	soveltaa aikaisemmin oppimiaan asioita ongelman ratkaisussa tai uusissa tilanteissa jonkin verran ohjausta saaden	käyttää aikaisemmin oppimiaan asioita ongelman ratkaisussa ja uusissa tilanteissa
	hakee ohjattuna tietoa eri lähteistä	hakee pyydettyä tietoa eri lähteistä	hakee aktiivisesti tietoa eri lähteistä
	tarvitsee ohjausta toimintaansa	toimii melko itsenäisesti	toimii itsenäisesti
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii ohjattuna työyhteisössä	toimii työyhteisössä ja sopeutuu sen pelisääntöihin	sopeutuu luontevasti työyhteisöön ja tukee sen toimintaa
	toimii ohjaajan tuella yhteistyössä tiettyjen sidosryhmien kanssa	toimii yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa	toimii luontevasti yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa
	ilmaisee itseään toisinaan epäselvästi	ilmaisee itseään ymmärrettävästi	ilmaisee itseään ymmärrettävästi ja selkeästi
	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppimis- tai työyhteisössään	toimii tilanteen vaatimalla tavalla oman oppimis- tai työyhteisönsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	ilmaisee selkeästi kantansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti	toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä
	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä	tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	käyttää työvälineitä työturvallisesti, tarvitsee usein ohjausta	käyttää tarkoituksenmukaisia työvälineitä työturvallisuustekijöiden mukaisesti	käyttää tarkoituksenmukaisia työvälineitä työturvallisuusohjeita noudattaen ja edistää työturvallisuutta huolehtimalla ympäristön siisteydestä oma-aloitteisesti
	suhtautuu myönteisesti turvalliseseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta	kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta
	ottaa työssään huomioon velvollisuutensa noudattaa työturvallisuutta ja tietää oman alansa tärkeimmät työturvallisuusmääräykset.	tiedostaa oman paikkansa työpaikan työsuojeluorganisaatiossa ja pyrkii työskentelyssään noudattamaan työsuojeluohjeita ja -määräyksiä.	tiedostaa oman paikkansa ja vastuunsa työpaikan työsuojeluorganisaatiossa ja toimii työskennellessään työsuojeluohjeiden ja -määräysten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa osallistumalla projektityönä toteutettavan hankkeen suunnitteluun, kaavoitukseen, leikkuuseen ja valmistukseen sekä näin syntyneiden tuotteiden myyntiin ja markkinointiin toimien yhteistyössä erilaisten sidosryhmien kanssa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kaavoitus
 - leikkuu
 - valmistus
 - viimeistely
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - tuotteen hinnoittelu
 - laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta
 - toimiminen työssä ja työyhteisössä
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.2 Sisustusompelija

4.2.2.1 SISUSTUSTEKSTIILIN VALMISTUS

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ suunnitella erilaisia kodin sisustustekstiilejä ja tuotekuvia
- ◆ käyttää värejä sisustuksessa
- ◆ laatia työsuunnitelmia
- ◆ ottaa tekstiilin valmistukseen tarvittavat mitat

- ♦ tehdä kaavamerkinnot ja käyttää kaivasanastoa
- ♦ mitoittaa tai kaavoittaa tuotteet kohteen mukaan
- ♦ tehdä yksittäisleikkuihin
- ♦ valita materiaalit, langat ja lisätarvikkeet
- ♦ laskea materiaalien menekin ja hankkia tarvittavat materiaalit
- ♦ valmistaa erilaisia sisustustekstiilejä
- ♦ valita ja valmistaa yksityiskohtia
- ♦ valmistaa tuotteet laatutavoitteet huomioon ottaen
- ♦ viimeistellä tuotteet luovutuskuntoon ja pakata ne kuljetusta varten
- ♦ tehdä sisustustekstiilien uudistamista ja korjausompelua
- ♦ ottaa vastuuta työnsä etenemisestä
- ♦ ottaa huomioon työympäristön työturvallisuusjärjestelmät.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Sisustustekstiilien suunnittelu	suunnittelee ohjattuna sisustustekstiilejä osaksi sisustusta	suunnittelee sisustustekstiilejä osaksi sisustusta	suunnittelee erilaisia sisustustekstiilejä huomioiden muun sisustuksen / sisustussuunnittelun
Oman työn suunnittelu	suunnittelee työtään, mutta kokonaisuuden hallinnassa tarvitsee ohjausta	suunnittelee työtään ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen	suunnittelee itsenäisesti työtään ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen sekä kehittää työskentelytapojaan
Työn itsearviointi	arvioi työnsä onnistumista	arvioi työn kuluessa työnsä ja työskentelynsä onnistumista	arvioi työnsä ja työskentelynsä onnistumista ja perustelee arviointiaan sekä kehittää työympäristöään
Suunnittelu ja tuotekuvan tuottaminen	suunnittelee ohjattuna sisustustekstiilejä	suunnittelee käyttökelpoisia sisustustekstiilejä eri käyttötarkoituksiin	suunnittelee esteettisesti ja käyttötarkoituksen mukaan hyvin toimivia sisustustekstiilejä

Työsuunnitelmien laatiminen	valitsee ohjattuna tuotteen sopivia rakenneratkaisuja	valitsee suunnittelemiinsa tuotteisiin käyttökelpoisia ja toimivia rakenneratkaisuja	tekee tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja rakenneratkaisuja ja osaa perustella valintansa sekä ottaa ne huomioon kustannuksissa
	valitsee ohjeista tai kirjoista työtään vastaavia perustyötapojen rakennekuvia	tulkitssee ja piirtää toteutuskelpoisia tuotteiden rakennekuvia	suunnittelee tuotteiden rakenteita ja kuvaa niiden rakenteet tarkasti
	suunnittelee yksinkertaisten tuotteiden työjärjestyksiä tai valitsee sopivat työjärjestykset ohjeista.	laatii tavallisimpien tuotteiden työjärjestyksiä mallin tai mallituotteen mukaan.	suunnittelee ja laatii itsenäisesti tuotteiden työjärjestyksiä ottaen rakennekuvat huomioon, tai päätelee työjärjestyksen valmiista tuotteesta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotteen kuvaaminen	piirtää tai tuottaa ymmärrettävät, mallinmukaiset kuvat tuotteista ja/tai niiden osista	piirtää tai tuottaa suunniteltua mallia vastaavia kuvia	piirtää tai tuottaa mittasuhteiltaan ja muodoiltaan sekä yksityiskohdiltaan sopusuhteisia tuotekuvia
	tekee tuotekuvan toistuvissa tilanteissa oppimallaan tavalla, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	tekee tuotekuvan oppimallaan tekniikalla	laatii tuotekuvan tarkoituksenmukaisin työtavoin / menetelmin
	värittää kuvan valmiita saatavilla olevia värejä käyttäen	käyttää kuvan tulkitsemisessa helpottavaa väritystä	käyttää esitystekniikan suomia mahdollisuuksia tuotteiden kuvaamisessa sekä kuvaa yksityiskohtia ja materiaalit tunnistettavasti
Materiaalivalinnat	valitsee ohjattuna tuotteen sopivat materiaalit	valitsee suunnittelemiinsa tuotteisiin käyttökelpoisia materiaaleja	tekee tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja materiaalivalintoja mallin ja käyttötarkoituksen mukaan sekä ottaa ne huomioon kustannuksissa
	valitsee tuotteeseen langat ja lisätarvikkeet saamiensa ohjeiden mukaisesti	valitsee tuotteeseen langat ja lisätarvikkeet mallin mukaan	valitsee tuotteeseen tarkoituksenmukaiset langat ja lisätarvikkeet ja perustelee valintansa
	laskee materiaalikulutuksen ohjattuna	laskee materiaalien menekit ja hankkii tarpeellisen määrän materiaaleja	laskee materiaalien menekit ja kustannukset ja hankkii materiaalit suunnitellussa aikataulussa tai tarvittaessa opastaa asiakasta hankinnoissa

Mitanotto	valmistaa tuotteita sisustus- tekstiilien tavanomaisten mitoitusten mukaisesti	mittaa kohteesta tarvittavat mitat sisustustekstiilin koon määrittämiseksi	mittaa kohteesta tarvittavat mitat tarkasti sisustusteks- tiilin koon määrittämiseksi sekä huomioi asiakkaan toiveet
Tuotteen mitoitta- minen ja kaavamer- kinnät	määrittää ohjattuna tarvit- tavat työvarat	määrittää tarvittavat työ- varat työsuunnitelmien ja ohjeen mukaisesti	määrittää työvarat materi- aalin vaatimusten ja työ- suunnitelmien mukaisesti
	piirtää ohjattuna kaavan sellaisille sisustustuotteille, joiden muoto sitä vaatii	piirtää ohjeen mukaan kaavan sellaisille sisustus- tuotteille, joiden muoto sitä vaatii	piirtää kaavan sellaisille sisustustuotteille, joiden muoto sitä vaatii ja ottaa huomioon käytettävän materiaalin
	lisää saumanvarat kaavaan ja piirtää kaavoihin tarvitta- via kaavamerkintöjä	lisää kaavaan työsuunnitel- man mukaiset saumanvarat ja tarvittavat kaavamerkin- nät	tekee täsmälliset leikkuu- kaavat ja käyttää työtapojen mukaista saumanvaroja sekä kaavamerkintöjä
	käyttää kaavoitus- ja mitta- välineitä ja tekee mittauksia	tekee mitoituksessa ja kaavoituksessa tarvittavat mittaukset riittävällä tark- kuudella	tekee mitoituksessa ja kaa- voituksessa tarvittavat ja luotettavat mittaukset joh- donmukaisesti
Leikkuu	mittaa ja merkitsee leikatta- van kappaleen tai asettelee kaavat kankaalle, tarvitsee ohjausta uusissa materiaa- leissa	mittaa ja merkitsee leikatta- van kappaleen tai asettelee kaavat kankaalle ohjeiden mukaisesti	mittaa ja merkitsee leikatta- van kappaleen tai asettelee kaavat kankaalle taloudelli- sesti ottaen huomioon ma- teriaalin ominaisuudet
	leikkaa ja merkitsee kap- paleet valmistusta varten ohjeiden mukaan	leikkaa ja merkitsee kap- paleet valmistusta varten omatoimisesti	leikkaa ja merkitsee itsenäi- sesti kappaleet valmistusta varten täsmällisesti laatuta- voitteiden mukaan
	siistii leikkuuympäristön leikkuun jälkeen	huolehtii leikkuuympäris- tön siisteydestä ja työturvallisuudesta	toimii leikkuutilanteessa työturvallisesti ja huolehtii leikkuuympäristön siistey- destä ja jätteiden lajittelusta
Valmistus	ompelee tehtävän mukaisia sisustustuotteita oikeilla työotteilla, tarvitsee ohjaus- ta uusissa tilanteissa	ompelee tehtävän mukaisia sisustustuotteita annetussa aikataulussa ja oikeilla työ- otteilla	ompelee tehtävän mukaisia sisustustuotteita johdon- mukaisesti, joutuisasti ja oikeilla työotteilla
	tarvitsee uusissa tilanteissa ohjausta työn etenemiseen ja työhön kuluu paljon aikaa	työskentelee johdonmukai- sesti tavoiteajassa	työskentelee itsenäisesti, johdonmukaisesti ja jou- tuisasti
	korjattuna tuote saavuttaa laatutavoitteet	tuotteen laatu täyttää asetet- tut tavoitteet	tuote on laadukas ja loppu- tulos viimeistelty

Viimeistely ja pakkaus	viimeistelee tuotetta ohjattuna	viimeistelee tuotteen luovutuskuntoon	viimeistelee tuotteen luovutuskuntoon ja pakkaa sen tarkoituksenmukaisesti kuljetusta varten
Sisustustekstiilien uudistaminen ja korjausompelu	suoriutuu helpoista korjausompelun tehtävistä, tarvitsee ohjausta haastavissa korjauksissa	suoriutuu korjausompelusta omatoimisesti	tekee korjausompelua järjestelmällisesti ja osaa kertoa asiakkaalle mahdollisesta mallillisesta muutoksesta tai haasteista
	suoriutuu ohjattuna yksinkertaisista sisustustekstiilien uudistustehtävistä.	ideoi ja toteuttaa sisustustekstiilien uudelleenkäyttöä, toteutuksessa on kehitettävää.	ideoi ja toteuttaa sisustustekstiilien uudelleenkäyttöä, lopputulos käyttökelpoinen ja uusi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
		Opiskelija tai tutkinnon suorittaja	
Langan ja neulan valinta	tarkistaa lankapuolasta langan vahvuuden ja varmistaa ohjaajalta valintansa sopivuuden	tuntee lankojen numerojärjestelmiä niin, että valitsee tuotteeseen sopivan langanvahvuuden ja siihen sopivan neulan	osaa lankojen numerojärjestelmän niin, että valitsee tuotteen materiaaliin sopivan langan ja neulan sekä osaa perustella valintansa
Värien käyttö	käyttää ohjattuna suunnittelussaan väriopin keskeisiä periaatteita	käyttää suunnittelussaan väriopin keskeisiä periaatteita	soveltaa ja perustelee värioppillisia valintoja
	käyttää värejä siten, että syntyy kokonaisuus, tarvitsee joskus ohjausta	käyttää erilaisia värejä ja värien ominaisuuksia kuvattaessa tuotteita ja harmonisia kokonaisuuksia	soveltaa ja käyttää hyväkseen väriyhdistelmiä ja värien ominaisuuksia luodessaan erilaisia värityksiä ja tunnelmia
Mitoitus	laskee ohjattuna tavallimpien sisustustekstiilien mitat	laskee tyyppillisten sisustustekstiilien koot ja mitat kohteen koon mukaan	laskee erilaisten sisustustekstiilien koot ja mitat erilaisille materiaaleille ottaen kohteen koon ja yksityiskohdat huomioon
Laatu	määrittelee ohjattuna työn laadun	määrittelee työn keskeiset laatuksiteerit	määrittelee työn laatuksiteerit ja toteuttaa niitä
Työtavat	käyttää perustyötapoja.	hallitsee useampia työtapoja yksityiskohdan valmistamiseksi.	hallitsee useita työtapoja erilaisten yksityiskohtien valmistamiseksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	käyttää ohjattuna ja useiden toistojen jälkeen oppimaansa työskentelyssään	ymmärtää oppimaansa ja käyttää sitä työskentellessään	hyödyntää oppimaansa ja osaa soveltaa sitä sekä hankkii aiheesta aktiivisesti lisätietoa
Terveys turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa, toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	hallitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä	varmistaa työvälineiden ja materiaalien työturvallisuuden ennen käyttöönottoa, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet	osaa arvioida suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön
	osaa hyödyntää teknisiä turvallisuusjärjestelmiä ja ottaa ne ohjattuna työssään huomioon.	ottaa huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät tutuissa työtilanteissa.	ottaa itsenäisesti työssään huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla kodin sisustustekstiilin/-tekstiilejä valitsemalla tuotteeseen työtapoja ja tarvikkeita, määrittämällä tuotteen mitat tai tekemällä tuotteen leikkuukaavat ja leikkaamalla tuotteen yksittäisleikkuuna sekä valmistamalla sen viimeistellysti.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - tuotteen suunnittelu
- ♦ työmenetelmien, välineiden ja materiaalien hallinta
 - tuotteen mitoittaminen tai kaavoittaminen
 - tuotteen yksittäisleikkuu ja valmistus
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - värit sisustuksessa
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida osoittaa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintosuorituksessa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla

4.2.2.2 VERHOJEN VALMISTUS JA ASENNUS

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ verhojen valmistusprosessin vaiheet
- ◆ suunnitella verhoja käyttötarkoituksen, asiakkaan toiveiden ja kohteen tyylin mukaan
- ◆ hyödyntää suunnittelussa erilaisia tietolähteitä
- ◆ kuvata verhomallit asiakkaalle
- ◆ valita materiaalin verhomallin ja kohteen mukaan
- ◆ tulkita sisustuskangasmallin kirjallisen informaation
- ◆ valita lisätarvikkeet
- ◆ ottaa verhojen mitoituksessa huomioon ripustusmekanismit
- ◆ ottaa kohteesta tarvittavat mitat sekä laskea materiaalien menekit
- ◆ suunnitella verhojen valmistuksen ja valita työtavat
- ◆ mitoittaa tai kaavoittaa verhot
- ◆ leikata ja valmistaa verhoja
- ◆ viimeistellä ja pakata verhot kuljetusta varten.
- ◆ ripustaa verhot kohteeseen tai neuvoa asiakasta verhojen ripustuksessa
- ◆ kertoa asiakkaalle verhokiskojen asennuksesta
- ◆ opastaa asiakasta verhojen huollossa
- ◆ uudistaa ja korjata vanhoja verhoja
- ◆ ratkaista työssä eteen tulevia ongelmia
- ◆ toimia ammattietiikan mukaisesti.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Verhojen valmistusprosessi	valmistaa erilaisia verhoja, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	mitoittaa ja valmistaa verhoja itsenäisesti ja ripustaa verhot paikoilleen	suunnittelee, mitoittaa ja valmistaa asiakkaan toiveet huomioiden erilaisia verhoja sekä ripustaa ne paikoilleen
	toimii tutuissa työtehtävissä	ottaa työskentelyssään huomioon verhojen koko valmistusprosessin	ottaa työskentelyssään huomioon verhojen koko valmistusprosessin ja pysyy suunnitellussa valmistus-aikataulussa
	tarvitsee usein ohjausta edetäkseen verhojen valmistusprosessissa	etenee verhojen valmistusprosessissa johdonmukaisesti	osaa edetä verhojen valmistusprosessissa johdonmukaisesti ja itsenäisesti sekä sopii asiakkaan kanssa verhojen toimituksesta ja ripustamisesta
	arvioi työnsä onnistumista	arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa ja selviytyy uusista ja muuttuvista tilanteista oma-aloitteisesti	arvioi työnsä onnistumista, perustelee arvioitaan ja arvioi sekä kehittää työskentelytapojaan
Suunnittelu	suunnittelee verhoja ohjattuna	suunnittelee verhoja asiakkaan toiveiden mukaisesti	suunnittelee verhoja ja verhokokonaisuuksia ottaen huomioon verhojen käyttötarkoituksen sekä asiakkaan toiveet
	ottaa suunnittelussa huomioon verhon ripustusmekanismit.	ottaa suunnittelussa huomioon kohteen tyylin ja mitat.	ottaa suunnittelussa huomioon kohteen muodon ja paikan sekä tilan tyyllisyyden ja asiakkaan sisustustyylin.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Verhojen kuvaaminen	tekee verhoista kuvan	kuvaa verhoja ja ikkunaan selkeästi	kuvaa verhoja sisustuksen osana ilmeikkäästi ja myyvästi
	värittää kuvan valmiita, saatavilla olevia värejä käyttäen	käyttää kuvan tulkitsemisessa helpottavaa väritystä	käyttää esitystekniikan suomia mahdollisuuksia tuotteiden kuvaamisessa sekä kuvaa materiaalin tunnistettavasti

Verhomateriaali ja kulutuksen laske- minen	valitsee ohjattuna verhomateriaalin	valitsee verhomateriaalit mallin ja käyttötarkoituk- sen mukaan	valitsee verhomateriaalit mallin ja käyttötarkoituk- sen mukaan tyyli- ja trendit huomioiden
	valitsee lisätarvikkeet verhomallin ja -materiaalin mukaan, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	valitsee lisätarvikkeet verhomallin ja -materiaalin ja ripustusmekanismin mu- kaan itsenäisesti	valitsee lisätarvikkeet verhomallin ja -materiaalin ja ri- pustusmekanismin mukaan itsenäisesti ja osaa perustella valintansa asiakkaalle
	huomioi ohjattuna kankaan kuvion vaikutuksen työhön	ottaa kankaan kuviointia huomioon, mutta tarvitsee ohjausta haastavissa kuvi- oinneissa	ottaa kankaan kuvioinnin vaikutuksen huomioon leikkuusuunnassa, kuvion kohdistuksessa ja asettumi- sessa verhoon sekä kankaan menekin määrittelyssä
	laskee materiaalikulutuksen ohjeen mukaan, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa ja haastavissa materiaaleissa	laskee materiaalien mene- kit ohjeen mukaan ottaen huomioon kankaan kuvion vaikutuksen menekkiin ja hankkii tarpeellisen määrän materiaalia	laskee materiaalien mene- kit ja kustannukset ottaen huomioon kankaan omi- naisuudet ja kuvioinnin sekä hankkii materiaalin suunnitellussa aikataulussa tai tarvittaessa opastaa asia- kasta hankinnoissa
Mitoitus ja kaa- voitus	ottaa ohjattuna kohteesta tärkeimmät mitat	ottaa kohteesta keskeisim- mät mitat	ottaa kohteesta tarvittavat mitat ja havainnoi kohteen yksityiskohtia
	laskee verhon mitat ohjeen mukaan, tarvitsee ohjausta vaativissa verhomalleissa	laskee verhon mitat ikku- nan mittojen mukaan ja lisää tarvittavat työvarat ohjeen mukaan	laskee verhon mitat ikku- nan mittausten perusteella ja lisää tarvittavat työvarat ottaen huomioon ripustus- mekanismin, materiaalin ja lisätarvikkeet
	valitsee työtavat ohjeista, kun tietää työvarat ja käy- tettävät lisätarvikkeet	suunnittelee työtavat työva- rojen ja käytettävien lisätar- vikkeiden mukaisesti	suunnittelee työtavat työva- rojen ja käytettävien lisätar- vikkeiden mukaan ottaen verhojen kiinnitysmekanis- min huomioon
	piirtää kaavan ohjattuna sitä tarvitseville verhomal- leille lisäten kaavaan sau- manvarat	piirtää ohjeen mukaan kaavan sitä tarvitseville ver- homalleille lisäten kaavaan saumanvarat ja kaavamer- kintöjä	piirtää kaavan sitä tarvit- seville verhomalleille ja somisteille lisäten kaavaan tarvittavat saumanvarat ja kaavamerkinnät

Leikkuu	merkitsee leikattavan verhon mitat kankaalle tai asettelee kaavan langansuunnan mukaan	merkitsee leikattavan verhon mitat kankaalle tai asettelee kaavan langansuunnan mukaan ottaen kankaan kuvion huomioon	merkitsee leikattavan verhon mitat kankaalle tai asettelee kaavan langansuunnan mukaan taloudellisesti ja ottaen kankaan kuvion huomioon
	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten ohjeiden mukaan, tarvitsee ohjausta haastavissa materiaaleissa	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten	leikkaa ja merkitsee kappaleet täsmällisesti valmistusta varten ja huolehtii tuotteen tarkoituksenmukaisesta säilytyksestä valmistuksen aikana
	siistii leikkuuympäristön leikkuun jälkeen	huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta	toimii leikkuutilanteessa työturvallisesti ja huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja jätteiden lajittelusta
Valmistus	valmistaa verhot suunnittelujen työvarojen mukaisesti, tarvitsee ohjausta uusissa verhomalleissa	valmistaa verhot suunnittelujen työvarojen ja ohjeen mukaan	valmistaa verhot laadukkaasti ja viimeistellysti suunnitelmien mukaan
	viimeistelee verhot	viimeistelee ja pakkaa verhot	viimeistelee ja pakkaa verhot huolellisesti kuljetusta varten
	ripustaa verhot paikoilleen	ripustaa verhot paikoilleen ja asettelee ne kauniisti ikkunan muodon mukaan	ripustaa verhot paikoilleen erilaisiin ripustusmekanismeihin sekä asettelee ja viimeistelee ne huolellisesti ripustusmekanismin ja ikkunan muodon mukaan
	esittelee asiakkaalle ripustusmekanismin kiinnitys-ohjeen	neuvoo asiakasta huomioimaan seinä ja ripustusmateriaalit ripustusmekanismin mukaan	opastaa asiakasta ripustusmekanismien kiinnityksessä selvittämällä huomioitavia seikkoja ripustusmekanismista ja kiinnitysalustasta
Verhojen uudistaminen ja korjaus	suoriutuu yksinkertaisista uudistustehtävistä, kuten verhon lyhennys.	korjaa ja uudistaa verhoja asiakkaan toiveiden mukaan.	ehdottaa asiakkaalle verhojen korjaus- ja uudistamisvaihtoehtoja ja tekee uudistustyötä järjestelmällisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Erilaisten verhojen huomioon ottaminen	tietää erilaisia verhojen ripustuskiskoja ja -tankoja ja ottaa ne ohjattuna huomioon valmistaessaan verhoja	tietää erilaisia verhojen ripustuskiskoja ja -tankoja ja ottaa ne huomioon valmistaessaan verhoja	tuntee erilaisia verhojen ripustuskiskoja ja -tankoja sekä niiden kiinnityksiä ja ottaa ne huomioon suunnitellensa ja valmistaessaan verhoja

Verhojen lisätarvikkeiden valinta	valitsee tavallisimmat verhon lisätarvikkeet, kuten verhonauhoja, tarvitsee uusissa tilanteissa ohjausta	valitsee verhon lisätarvikkeet verhomallin ja ripustustavan mukaan	valitsee verhojen lisätarvikkeet verhomallin, ripustustavan ja käyttötarkoituksen mukaan sekä huomioi lisätarvikkeiden vaikutuksen tuotteen hintaan
Sisustuskangasmallin tietojen tulkitseminen	tulkitsee ohjattuna kangasmallin kirjallista informaatiota	tulkitsee keskeisen tiedon kangasmallin kirjallisesta informaatiosta	tulkitsee kangasmallin kirjallisen informaation ja ottaa sen huomioon kankaan menekkiä laskettaessa ja hyödyntää sitä työssään
	antaa asiakkaalle verhojen hoito-ohjeen kangasmallin ohjeen mukaisesti, muissa tilanteissa tarvitsee ohjausta	antaa asiakkaalle verhojen hoito-ohjeen	opastaa asiakasta verhojen huollossa ja hoito-ohjeen tulkinnessa
Lähteiden hyödyntäminen	käyttää suunnittelutehtävissä tuntemistaan lähteistä löytämiään ideoita.	käyttää ja kehittää suunnittelutehtävissä eri lähteistä löytämiään ideoita.	etsii monipuolisesta lähdevalikoimasta ideoita suunnittelutehtäviin sekä yhdistelee ja käyttää ideoita persoonallisella tavalla.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	huomaa työssä tai työn etenemisessä ongelman, mutta tarvitsee ohjausta löytääkseen siihen ratkaisun	löytää ratkaisun työssä tai työn etenemisessä havaitsemaansa ongelmaan	ratkaisee työssä tai työn etenemisessä havaitsemansa ongelmat ja tekee sen perusteella johtopäätöksiä kehittääkseen työtään
Vuorovaikutus ja yhteistyö	selviytyy asiakaspalvelutilanteesta epävarmasti tai jännittyneesti	keskustelee asiakkaan kanssa selkeästi asiallisuutta tavoitellen	neuvottelee asiakkaan kanssa luontevasti ja selkeästi, käyttää selkeätä, ymmärrettävää ja asiallista kieltä
	esittää asiansa ohjaajan tukemana ja tiedostaa asiakkaan odotukset	ottaa asiakkaan odotukset huomioon ja luo toimivan asiakaspalvelutilanteen	suhtautuu luontevasti erilaisiin tilanteisiin ja asiakkaiden palveluun ja ottaa huomioon asiakkaan odotukset ja yksilölliset toiveet
	palvelee ohjattuna asiakasta	palvelee asiakasta asiallisesti	palvelee asiakasta asiantuntevasti ja kunnioittavasti
	arvioi työn valmistukseen kuluvan ajan	kertoo asiakkaalle työn todennäköisen valmistumisaikataulun	kertoo asiakkaalle työn realistisen valmistumisaikataulun

Ammattietiikka	käsittelee erilaisia eettisiä tilanteita oman arvoperustansa mukaan	käsittelee ja ratkaisee erilaisia eettisiä tilanteita muiden mielipiteitä arvostaen	käsittelee ja ratkaisee omaaloitteisesti erilaisia eettisiä tilanteita työyhteisön kirjoittamattomien sääntöjen ja ohjeiden mukaan
	tarvitsee ohjausta työskenneläkseen vastuullisesti.	työskentelee vastuullisesti kirjoittamattomien sääntöjen ja ohjeiden mukaan.	työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ammattietiikkaa noudattaen ja oikeudenmukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla, mitoittamalla, leikkaamalla ja valmistamalla erilaisia verhoja asiakkaiden tarpeiden mukaan. Hän viimeistelee ja pakkaa tuotteet kuljetusta varten sekä tarvittaessa ripustaa verhoja paikoilleen tai opastaa asiakasta ripustuksessa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - verhojen valmistusprosessi
- ♦ työmenetelmien, laitteiden ja materiaalien hallinta
 - verhojen mitoitus ja leikkaus
 - verhojen valmistus
 - verhojen asennus paikoilleen tai asennuksen opastus asiakkaalle
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - verhokiskot ja lisätarvikkeet
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.2.3 AMMATILLINEN PROJEKTITYÖ JA ASIAKASPALVELU

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ suunnitella projektityötä
- ◆ ottaa huomioon värien ja valaistuksen merkitystä sisustuksessa
- ◆ tunnistaa ja ottaa huomioon tyylikaudet ja sisustustyyli
- ◆ tunnistaa suomalaista suunnittelua ja suunnittelijoita
- ◆ ottaa huomioon vallitsevat sisustustrendit ja -suuntauokset
- ◆ ottaa huomioon asiakkaan toiveet ja palvelu asiakasta
- ◆ laskea materiaalitarpheet projektin tuotteille
- ◆ hinnoitella tuotteet ja antaa hinta-arvion asiakkaalle
- ◆ hyödyntää työssään alan tietoteknisiä sovelluksia
- ◆ huomioida sisustustekstiilien palonsuojamääräyksiä
- ◆ suunnitella valmistuksen kulkua ja valita tarkoituksenmukaiset työtavat
- ◆ ratkaista työssä eteen tulevia ongelmia
- ◆ hyödyntää sarjatyön mahdollisuuksia projektissa
- ◆ leikata tuotteet taloudellisuusnäkökohdat huomioon ottaen
- ◆ valmistaa ja viimeistellä tuotteet
- ◆ aikatauluttaa työskentelynsä
- ◆ työskennellä ryhmän jäsenenä ja hallita vuorovaikutustaitoja
- ◆ toimia ammattietiikan mukaisesti
- ◆ hyödyntää alalla tarvittavaa terveysliikuntaa
- ◆ toimia yrityksen tai organisaation laatutavoitteet huomioon ottaen
- ◆ arvioida omia vahvuuksiaan tuotteista osaamistaan sekä mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Projektityön suunnittelun lähtökohdat	selvittää ohjattuna asiakkaan kanssa projektin pää-tavoitteen	selvittää asiakkaan kanssa projektin tavoitteen	keskustelee itsenäisesti asiakkaan kanssa ja löytää suunnittelutyölle lähtökohdat ja tavoitteet
	osallistuu ohjattuna projektin suunnitteluun työryhmän jäsenenä	osallistuu projektin suunnitteluun työryhmän jäsenenä	suunnittelee aktiivisena työryhmän jäsenenä tarkoituksenmukaisen tuotantotavan projektille riippuen tehtävän laajuudesta
Suunnittelu ja asiakaspalvelu	suunnittelee toteuttamiskelpoisia sisustustekstiilejä ja osaa ohjatusti ottaa huomioon asiakkaan toiveita	suunnittelee asiakkaan toiveiden mukaisia tuotteita	suunnittelee asiakkaan toiveisiin ja sisustustyyliin sopivia tuotteita tai kokonaisuuksia
	esittää asiakkaalle ohjaajan tuella suunnittelemansa tuotteet ja osaa perustella väriävalintansa	esittää asiakkaalle joitakin suunnittelemaansa vaihtoehtoja ja vastaa asiakkaan kysymyksiin	esittää asiakkaalle myyvät suunnittelemansa ja erilaiset vaihtoehdot ja perustelee suunnittelemansa värin, valaistuksen ja asiakkaan tyylin suhteen sekä keskustelee luontevasti erilaisista vaihtoehtoista
Toimiminen työssä ja työyhteisössä	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävänä ja selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää sitä
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	toimii ohjattuna kustannustehokkaasti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii oma-aloitteisesti ja kustannustehokkaasti sekä yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävänä aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden
	toimii ohjattuna työssään edistäen asiakassuhteita	toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistäen toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita

Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia ammattialansa yrittäjänä	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia ammattialansa yrittäjänä asettaa kehittymistavoitteita yrittäjyysosaamiselleen
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi	selvittää ohjattuna osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia	selvittää osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia	arvioi osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia, arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Hinnoittelu ja/tai hinta-arvio	määrittää ohjattuna työn valmistusajan	ottaa ajankäytön määrittelyssä kaikki työvaiheet huomioon	määrittelee etukäteen työhön kuluvan ajan
	tekee ohjattuna tuotteen kustannuslaskelman	tekee käyttökelpoisen kustannuslaskelman itsenäisesti	tekee toimivan kustannuslaskelman itsenäisesti ja hinnoittelee tuotteen
	selvittää ohjattuna, mistä hintaerot johtuvat	erottaa laadukkaan ja huonolaatuisen tuotteen toisistaan ja antaa suuntaa antavan hinta-arvion	antaa kustannusvaihtoehtoja projektin toteutusvaihtoehdoista ja perustelee vaihtoehtoja
Materiaalitarpeen määrittäminen	tarvitsee ohjausta projektin materiaalitarpeiden määrittelyssä	laskee projektinsa tuotteiden materiaalikulutukset kun varmistettuaan ohjaajalta oikeat materiaalit	määrittää itsenäisesti projektinsa materiaalit ja laskee tuotteiden materiaalikulutukset
	kertoo asiakkaalle hankittavien materiaalien määrät	antaa asiakkaalle tiedot materiaalien määrästä ja laadusta	opastaa asiakasta materiaalien hankinnassa niin määrän, laadun, hinnan, käyttötarkoituksen kuin hankintapaikan suhteen

Leikkaus ja valmistus	mitoittaa tai kaavoittaa tuotteet ohjattuna	mitoittaa tai kaavoittaa tuotteet valitsemiensa työtapojen mukaisesti	mitoittaa tai kaavoittaa tuotteet valitsemiensa työtapojen mukaisesti ottaen huomioon materiaalin kuvion ja laadun
	leikkaa tuotteet yksitellen	leikkaa projektin sisustus tuotteet taloudellisesti	leikkaa tuotteet taloudellisesti ottaen materiaalin kuvioinnin ja projektin kokonaisuuden huomioon
	valmistaa ohjattuna pienen sisustustekstiilikokonaisuuden tuotteet laatuksiteereiden mukaan	valmistaa sisustustekstiilikokonaisuuden tuotteet laatuksiteereiden mukaan	valmistaa sisustusprojektin sisustustekstiilit laadukkaasti laatuksiteerit täyttään
	valmistaa projektin tuotteet tuote kerrallaan, tarvitsee ohjausta ja työhön kuluu runsaasti aikaa	valmistaa projektin tuotteita järjestelmällisesti, vastaa työn valmistumisesta, mutta voi myöhästyä hieman aikataulusta	valmistaa projektin tuotteet tarkoituksenmukaisessa järjestyksessä ja hyödyntää sarjatyön mahdollisuuksia, ottaa vastuun työstä ja sen valmistumisesta aikataulun mukaisesti
Työtapojen tulkinta	tulkitsi ohjattuna perustyötapoja työohjeista tai mallikappaleesta ja valmistaa niiden pohjalta tuotteen tai yksityiskohdan	tulkitsi perustyötapoja työohjeista tai mallikappaleesta ja valmistaa tuotteen niiden mukaan, tarvitsee vaativissa rakenteissa ohjausta	tulkitsi itsenäisesti työtapoja työohjeista tai mallikappaleesta ja valmistaa tuotteen niiden mukaan joutuisasti
Viimeistely ja tuotteiden toimitus asiakkaalle	viimeistelee tuotetta ohjattuna	viimeistelee tuotteen luovutukseen	viimeistelee tuotteen luovutukseen ja pakkaa sen tarkoituksenmukaisesti kuljetusta varten sekä sopii asiakkaan kanssa tuotteiden toimitustavasta ja/tai toimittaa tuotteet asiakkaalle itsenäisesti
Alan tietotekniikan sovellusten hyödyntäminen	tiedostaa tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa	ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa	ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutuksen omaan alaansa ja osaa soveltaa uutta tekniikkaa työhönsä
	käyttää internetiä tiedon haussa (esimerkiksi trendit, värit ja tyyli)	hankkii tietoa internetistä projektia varten	hyödyntää internetin suomia mahdollisuuksia tiedon hankinnassa ja on kriittinen tietolähteen suhteen
	tuntee alan tietoteknisiä sovelluksia	käyttää alan tietoteknisiä sovelluksia	hyödyntää alan tietoteknisten sovellusten suomia mahdollisuuksia asiakastyössä

Työvälineiden ja koneiden käyttäminen	käyttää ohjattuna tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja.	käyttää tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja.	käyttää työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisön kanssa.
---------------------------------------	--	--	---

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Sisustustyylien ja tyylikausien tunteminen ja hyödyntäminen	tunnistaa keskeisten tyylikausien tyypillisimmät piirteet	tunnistaa keskeisten tyylikausien tyypilliset piirteet sekä hyödyntää niitä suunnittelussa	tunnistaa eri tyylikausien tyypilliset piirteet sekä huomioi ne suunnittelussa sisustettavan kohteen mukaan
	tunnistaa sisustustyylien erot	tuntee sisustustyyliä ja hyödyntää tietoa asiakkaan tyylin tunnistamisessa	käyttää tietoaan sisustustyyliä asiakkaan tyylin tunnistamiseen ja suunnittelee projektin tuotteet ottaen huomioon asiakkaan tyylin
Sisustustrendien ja suuntauksien huomioon ottaminen	valitsee ohjattuna omiin töihinsä sopivia kauden trendejä ja sisustussuuntauksia	tietää ja valitsee erilaisista trendeistä tai sisustussuunnitelmista töihinsä sopivimmat	hyödyntää ja soveltaa trendien tietoa sisustussuunnitelmista erilaisiin käyttötarkoituksiin
Suomalaisen suunnittelun tunteminen	tunnistaa ohjattuna suomalaisten suunnittelijoiden tuotantoa ja keskustelee niistä asiakkaan kanssa	tuntee suomalaisten suunnittelijoiden tuotantoa siten, että keskustelu asiakkaan kanssa on luontevaa	tuntee suomalaisten suunnittelijoiden tuotantoa siten, että osaa kertoa asiakkaalle luontevasti eri suunnittelijoiden tuotteista
Värien ja valaistuksen huomioon ottaminen	tietää pääperiaatteet värien ja valaistuksen merkityksestä sisustuksessa	huomioi pääperiaatteet värien ja valaistuksen merkityksestä sisustuksessa	hyödyntää tietoaan värien ja valaistuksen merkityksestä sisustuksessa
Tekstiilien palosuoja- määräysten huomioon ottaminen	valitsee ohjattuna tarvittaessa kohteeseen paloturvalliset tekstiilit	tuntee tekstiilien palosuoja- määräykset ja -luokitukset ja valitsee tarvittaessa kohteeseen paloturvalliset tekstiilit	tuntee tekstiilien palosuoja- määräykset ja -luokitukset ja valitsee tarvittaessa kohteeseen paloturvalliset tekstiilit sekä opastaa asiakasta
Lähteiden hyödyntäminen suunnittelussa	käyttää suunnittelutehtävissä tuntemistaan lähteistä löytämiään ideoita	käyttää ja kehittää suunnittelutehtävissä eri lähteistä löytämiään ideoita	etsii monipuolisesta lähteiden valikoimasta ideoita suunnittelutehtäviin sekä yhdistelee ja käyttää ideoita persoonallisella tavalla
Toimiminen työssä ja työyhteisössä	selvittää ohjattuna työtään koskevat työyhteisön säännöt ja toimintatavat	selvittää työtään koskevat työyhteisön säännöt ja toimintatavat	selvittää työyhteisön säännöt ja toimintatavat

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	selvittää ohjattuna työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti
	arvioi ohjattuna kestävä kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ratkaisuja ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia ja taloudellisia ratkaisuja ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee työssään tuotteen tai palvelun kustannukset ja oman työpanoksensa osuuden niistä
	soveltaa työssään ohjattuna tuloksellisen toiminnan tietopohjaa	soveltaa työssään ohjattuna tuloksellisen toiminnan tietopohjaa	soveltaa työssään ja työyhteisössään ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi		hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä	hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita
		hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella	hakee itsenäisesti tietoa ja tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna ammattialansa tyypillisiä yhteistyökumppaneita.	selvittää oman ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita.	selvittää oman ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen ja kehityssuuntia sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	huoama työssä tai työn etenemisessä ongelman, mutta tarvitsee ohjausta löytääkseen siihen ratkaisun	löytää ratkaisun työssä tai työn etenemisessä havaitsemaansa ongelmaan	ratkaisee työssä tai työn etenemisessä havaitseman ongelman ja tekee sen perusteella johtopäätöksiä kehittääkseen työtään
	hakee ohjattuna tietoa eri lähteistä	hakee pyydettyä tietoa eri lähteistä	hakee aktiivisesti tietoa eri lähteistä
	tarvitsee ohjausta toimintaansa	toimii melko itsenäisesti	toimii itsenäisesti
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii ohjaajan tuella yhteistyössä tiettyjen sidosryhmiensä kanssa	toimii yhteistyössä eri sidosryhmiensä kanssa	on yhteistyökykyinen ja pystyy yhteistyöhön sidosryhmiensä kanssa
	ilmaisee itseään toisinaan epäselvästi	ilmaisee itseään ymmärrettävästi	ilmaisee itseään ymmärrettävästi ja selkeästi
	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppimis- tai työyhteisössään	toimii tilanteen vaatimalla tavalla oman oppimis- tai työyhteisönsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	ilmaisee selkeästi kantansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti	toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä
	pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä	tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän
Ammattietiikka	käsittelee erilaisia eettisiä tilanteita oman arvoperustansa mukaan	käsittelee ja ratkaisee erilaisia eettisiä tilanteita muiden mielipiteitä arvostaen	käsittelee ja ratkaisee omaloitteisesti erilaisia eettisiä tilanteita työyhteisön kirjoittamattomien sääntöjen ja ohjeiden mukaan
	tarvitsee ohjausta työskenneläkseen vastuullisesti	työskentelee vastuullisesti sääntöjen ja ohjeiden mukaan	työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ammattietiikkaa noudattaen ja oikeudenmukaisesti
Terveys turvallisuus ja toimintakyky	suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta	kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta
	ottaa työssään huomioon velvollisuutensa työturvallisuudessa ja noudattaa oman alansa määräyksiä.	ottaa työssään huomioon velvollisuutensa työturvallisuudessa, noudattaa oman alansa määräyksiä, tietää lähimmän esimiehensä työsuojeluvastuun ja määräykset sekä osaa etsiä tarvitsemaansa tietoa.	toimii omassa työssään määräysten mukaisesti ja perustelee toimintansa, tietää esimiesten työsuojeluvastuun koko työorganisaatiossa sekä etsii tarvitsemaansa tietoa eri lähteistä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toteuttamalla asiakkaan toiveiden mukaisen tai sisustussuunnittelijan suunnitteleman sisustustekstiilikokonaisuuden. Projekti voi olla myös oman malliston suunnittelua ja toteutusta.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - toimiminen työssä ja työyhteisössä
 - laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta
 - kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - materiaalitarpeen määrittäminen
 - sisustustekstiilikokonaisuuden leikkuu ja valmistus
 - viimeistely ja tuotteiden toimitus asiakalle
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - tekstiilien paloturvallisuus
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö
 - ammattietiikka.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.3 Modisti

4.2.3.1 MODISTITYÖN PERUSOSAAMINEN

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ tehdä asusteista tuotekuvia
- ◆ laatia työsuunnitelmia
- ◆ käyttää muotoiluun perustuvia työtapoja
- ◆ käyttää tietämystään materiaalien muotoutuvuudesta
- ◆ käyttää kaavaperustaisia työtapoja
- ◆ suunnitella ja valmistaa erilaisia somisteita asusteisiin
- ◆ huoltaa ja varastoida asusteita
- ◆ muodistaa asusteita
- ◆ käyttää asusteiden nimityksiä
- ◆ hankkia tietoa eri lähteistä
- ◆ edistää työyhteisön työhyvinvointia
- ◆ noudattaa alansa työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä ja ohjeita
- ◆ hyödyntää terveystieteitä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Modistin työprosessin hallinta	suunnittelee ohjattuna työtään, mutta kokonaisuusi- en hallinnassa on puutteita	suunnittelee työnsä ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen ja arvioi työn kulu- essa työnsä onnistumista	suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä, osaa arvioida ja kehittää työskentelytapojaan ja työ- ympäristöään

Työyhteisön työhyvinvoinnin edistäminen	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävästi.	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi.	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi ja selvittää organisaation mahdollisuuksia edistää sitä.
---	---	--	--

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotekuvien tekeminen	tekee tuotekuvia ohjattuna	tekee tuotekuvia itsenäisesti eri tekniikoilla	tekee tuotekuvia käyttäen kuvan tekemisen tekniikoita monipuolisesti
Muotoiluun perustuvien työtapojen käyttäminen	muotoilee ohjattuna yksinkertaisia asusteita ja niiden osia tukien avulla	valmistaa asusteita ja niiden osia myös käsin muotoillen	muotoilee asusteita ja niiden osia sujuvasti ja käyttää muotoilun tukena myös erilaisia apuvälineitä ja työtapoja
Materiaalien muotoutuvuuden tunteminen	valitsee asusteen materiaaliin ja malliin sopivan muotoilutavan yhdessä ohjaajan kanssa	valitsee omatoimisesti tavallisimpien asusteiden malleihin ja materiaaleihin sopivat muotoilutavat	kokeilee monipuolisesti erilaisten materiaalien muotoilua ja valitsee malliin ja materiaaliin sopivat työtavat ja perustelee valintojaan muille
Kaavaperustaisten työtapojen käyttäminen	kaavoittaa ohjattuna yksinkertaisia asusteita eri menetelmillä	kaavoittaa asusteita omatoimisesti ja osaa valita malliin ja materiaaliin sopivia menetelmiä	soveltaa kaavoitustaitojaan uusissa tilanteissa ja tekee valmiisiin kaavoihin tarvittavia muutoksia materiaalin ja koon muuttuessa
Somisteiden suunnittelu ja valmistus	suunnittelee ja valmistaa somisteita ohjattuna	suunnittelee ja valmistaa somisteita sujuvasti ja omatoimisesti	käyttää materiaaleja somistamiseen kekseliäästi ja soveltaa taitoaan uusissa tilanteissa
Asusteiden huolto ja varastointi	huoltaa ja varastoi tavallisia asusteita ohjattuna	huoltaa ja varastoi asusteita omatoimisesti	hankkii tietoa asusteiden oikeasta huollosta ja varastoinnista ja soveltaa tietoaan uusissa työtilanteissa
Asusteiden muodistaminen	muodistaa yksinkertaisia asusteita ohjatusti ja kiinnittää huomiota materiaalien uusiokäyttöön.	muodistaa asusteita ja uusiokäyttää materiaaleja sujuvasti sekä arvioi käytetyn asusteen uusiokäyttömahdollisuuksia.	muodistaa asusteita kekseliäästi ja käyttää uusiomateriaaleja niin, että tuotteiden laatu säilyy korkeana sekä perustelee uusiomateriaalien käyttöä muille.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Asusteiden käyttötarkoitusten tunteminen	suunnittelee ja valmistaa ohjattuna käyttötarkoituksensa sopivia asusteita	hankkii ja soveltaa tietoa asusteiden käyttötarkoituksista itsenäisesti	soveltaa tietoaan asusteiden käyttötarkoituksista vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee valintojaan toisille
Työsuunnitelmien laatiminen	valitsee ohjeista tai kirjoista työtään vastaavia perustyötapojen rakennekuvia	tulkitsee ja piirtää toteutuskelpoisia tuotteiden rakennekuvia	suunnittelee tuotteiden rakenteita ja piirtää niiden rakennekuvia
	suunnittelee yksinkertaisten tuotteiden työjärjestyksiä tai valitsee sopivat työjärjestyksen ohjeista tai kirjoista	laatii tavallisimpien tuotteiden työjärjestyksiä mallin tai valmiin asusteen mukaan	suunnittelee ja laatii itsenäisesti tuotteiden työjärjestyksiä ottaen rakennekuvat huomioon tai päätelee työjärjestyksen mallista
Asusteiden nimitysten käyttäminen	käyttää tavallisimpien asusteiden nimityksiä.	käyttää asusteiden nimityksiä sujuvasti.	hakee aktiivisesti tietoa asusteiden nimityksistä ja hallitsee myös kansainvälisiä nimityksiä ja termejä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	hankkii tietoa eri lähteistä ohjattuna	hankkii tietoa eri lähteistä sujuvasti, analysoi sitä ja esittää työnsä tuloksia muille	analysoi hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja esittää työnsä tuloksia muille tietotekniikkaa avuksi käyttäen
	käyttää verkkoavusteisia oppimisympäristöjä ohjatusti	käyttää oppimisensa tukena verkkoavusteisia oppimisympäristöjä	käyttää oppimisensa tukena sujuvasti verkkoavusteisia oppimisympäristöjä
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan	vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta	kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta
	ottaa työssään huomioon velvollisuutensa työturvallisuudessa ja noudattaa työturvallisuutta/työturvallisuusohjeita sekä tietää oman alansa tärkeimmät määräykset	tietää lähimmän esimiehensä työsuojeluvastuun ja määräykset sekä osaa etsiä tarvitsemaansa tietoa	tietää esimiesten työsuojeluvastuun koko työorganisaatiossa, toimii työssään määräysten mukaisesti ja osaa perustella toimintaansa
	asentoituu myönteisesti terveyttä ja toimintakykyä edistävään liikuntaan.	säätää työn kuormitusta hyödyntämällä terveysliikuntaa.	hyödyntää oma-aloitteisesti alalle soveltuvaa terveysliikuntaa terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla, valmistamalla ja muodistamalla erilaisia asusteita.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - modistin työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - muotoiluun perustuvien tai kaavaperustaisten työtapojen käyttäminen
 - somisteiden suunnittelu ja valmistus
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työsuunnitelmien laatiminen
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.3.2 MODISTITYÖ JA ASIAKASPALVELU

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ suunnitella asiakastyöprosessin kulkua
- ◆ käyttää värejä ja muotoja suunnittelussaan
- ◆ hyödyntää tietoaan pukeutumisen historiasta ja muotisuuntauksista sekä etiketti- ja tilannepukeutumisesta
- ◆ suunnitella asusteita asiakkaan lähtökohdista käsin
- ◆ ottaa digitaalisia kuvia ja käyttää kuvankäsittelyohjelmia
- ◆ valmistaa ja sovittaa asusteita
- ◆ laskea materiaalien menekkejä
- ◆ hankkia materiaaleja
- ◆ laatia tuoteselosteita
- ◆ hinnoitella tuotteita ja palveluja
- ◆ ottaa asiakkaan toivomukset huomioon
- ◆ noudattaa työaikoja.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Asiakastyöprosessien työn kulun suunnittelu	suunnittelee ohjattuna asiakastöidensä kulkua	suunnittelee asiakastöidensä kulkua omatoimisesti ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen	suunnittelee asiakastyöprosessinsa, ottaa vastuuta työn onnistumisesta ja sovitaa työnsä työympäristön muuhun toimintaan
Työaikojen noudattaminen	noudattaa työaikoja ja suunnittelee ajankäyttöään ohjatusti.	noudattaa työaikoja ja suunnittelee ajankäyttöään omatoimisesti.	noudattaa työaikoja ja ottaa vastuuta asiakastapaamisten sopimisesta sekä toimii joustavasti uusissa työtilanteissa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuvasta lähtevän suunnittelun hallinta ja kuvan analysointi	valmistaa asusteita kuvan mukaan, mutta tarvitsee ohjausta asusteen mittasuhteiden tulkinnessa sekä materiaalien ja työtapojen valinnassa	tulkitsee kuvasta sujuvasti käytetyt materiaalit ja valmistustavat, mutta tarvitsee ohjausta mittasuhteiden ja muotojen tulkinnessa	tulkitsee kuvaa sujuvasti ja soveltaa työtapoja kuvan mukaisen mallin aikaansaamiseksi materiaalien ja koon muuttuessa
Asiakkaan lähtökohdista lähtevän suunnittelun hallinta	suunnittelee ja piirtää ohjatusti yksinkertaisia asusteita asiakkaan toiveiden tai kohderyhmän tarpeiden mukaisesti	suunnittelee ja piirtää asusteita asiakkaan toiveiden mukaisesti ja antaa asiakkaalle tietoa kasvonmuodoista ja asusteiden väreistä	suunnittelee ja piirtää asusteita sujuvasti ja antaa asiakkaalle neuvoja ja ehdotuksia asiakkaan olemukseen sopivista malleista ja väreistä
	palvelee ohjattuna asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä ja tarvittaessa yhdellä vieraalla kielellä	palvelee asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä ja tarvittaessa yhdellä vieraalla kielellä	palvelee luontevasti asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä
Digikuvaus ja kuvankäsittely	ottaa ohjattuna kuvia digikameralla ja käyttää internetiä tiedon haussa (esimerkiksi trendit, värit ja tyylit)	ottaa kuvia digitekniikalla, muokkaa niitä kuvankäsittelyohjelmalla sekä tulostaa kuvat, käyttää internetiä tiedon haussa	ottaa kuvia digitekniikalla, muokkaa niitä kuvankäsittelyohjelmaa hyödyntäen asiakastyössä, käyttää internetiä luontevasti tiedon haussa

Asusteiden valmistaminen	valmistaa käyttökelpoisia asusteita ohjatusti	valmistaa omatoimisesti asusteita toistuvissa työtilanteissa, mutta ajankäytön hallinnassa on puutteita	valmistaa annettujen laatu-kriteerien mukaisia asusteita määritellyssä ajassa
Sovittaminen	sovittaa asusteita asiakkaalle, mutta tarvitsee ohjausta sovitus-tilanteen valmistelussa, sovittamisessa ja sovitusmuutosten toteuttamisessa	sovittaa tavallisimpia asusteita sujuvasti, mutta tarvitsee ohjausta erityistilanteissa	sovittaa asusteita sujuvasti myös vaihtelevissa työtilanteissa
Materiaalien menekien laskeminen	laskee materiaalien menekkiä ohjatusti	arvioi materiaalien menekkiä ja kustannuksia ennen asusteen valmistusta	arvioi materiaalien menekkiä ja perustelee materiaali-valintojaan myös materiaalin säästönäkökohdista
Materiaalien hankkiminen	hankkii materiaaleja ohjatusti	hankkii materiaaleja itsenäisesti	hankkii materiaaleja ohjatusti myös ulkomaisista tukuista
Tuotteiden ja palvelujen hinnoittelu	hinnoittelee tuotteita ohjatusti	hinnoittelee valmiita tuotteita	hinnoittelee tuotteita ja osaa antaa asiakkaalle hinta-arvion ennen tuotteen valmistamista
	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuutta tuotteen kustannuksista	laskee oman työpanoksensa osuutta tuotteen kustannuksista	laskee tuotteen tai palvelun kustannuksia ja oman työpanoksensa osuutta niistä
Tuoteselosteiden tekeminen	tekee tuoteselosteita ohjatusti.	tekee tuoteselosteita omatoimisesti.	tekee tuoteselosteita ja opastaa asiakasta tuotteen käytössä, huollossa ja varastoinnissa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Pukeutumisen historian ja muutisuuntauksien huomioon ottaminen	ottaa suunnittelussaan ohjattuna huomioon muutisuuntauksia ja historiallisia asusteita	ottaa suunnittelussaan huomioon muutisuuntauksia ja historiallisia asusteita	käyttää tietojaan pukeutumisen historiasta ja muutisuuntauksista asusteiden suunnittelun tukena ja perustelee valintojaan muille
Etiketti- ja tilanepukeutumisen huomioon ottaminen	tunnistaa ohjattuna etiketti- ja tilanepukeutumisen periaatteita ja tuntee perusvaatekappaleiden nimiä.	hankkii ja soveltaa omatoimisesti tietoa etiketti- ja tilanepukeutumisesta ja käyttää asukokonaisuuksien osien nimiä asiantuntevasti.	käyttää tietojaan etiketti- ja tilanepukeutumisesta asiakkaan opastamiseen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	ottaa asiakkaan vastaan ystävällisesti ja kunnioittavasti.	ottaa asiakkaan toivomukset huomioon työskentelyssään.	ottaa asiakkaan toivomukset huomioon koko valmistusprosessissa ja suhtautuu asiakkaan kohtaamiseen positiivisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla ja valmistamalla asusteita kohderyhmän tai asiakkaan tarpeiden mukaan. Hän myös palvelee asiakasta erilaisissa tilanteissa työn edetessä ja ohjaa asiakasta asusteiden käytössä ja huollossa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - asiakastyöprosessien työn kulun suunnittelu
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kuvasta lähtevän suunnittelun tai asiakkaan lähtökohdista lähtevän suunnittelun hallinta
 - asusteiden valmistaminen
 - materiaalien menekkien laskeminen
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - etiketti- ja tilanpukeutumisen huomioon ottaminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida osoittaa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintosuorituksessa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.3.3 MODISTIN PROJEKTITYÖ

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ suunnitella projektityötä
- ♦ toimia osana suurempaa työryhmää
- ♦ tulkita toisen tekemiä mallikuvia
- ♦ valita kuvan perusteella malliin sopivia materiaaleja
- ♦ valmistaa asusteita valmiiden työohjeiden tai mallikappaleen mukaan
- ♦ valmistaa asusteita pienissä sarjoissa
- ♦ pitää yllä työympäristönsä ihmissuhteita
- ♦ edistää toiminnallaan yrityksen tai organisaation kustannustehokkuutta ja tu-
loksellisuutta
- ♦ arvioida alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaver-
kostojen kanssa
- ♦ arvioida omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan ammattialansa yrittäjänä
- ♦ arvioida osaamisensa tuotteistamisen mahdollisuuksia
- ♦ ylläpitää terveellistä ja turvallista työympäristöä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioin-
nin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat
samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Projektityön suunnittelu	kertoo ohjattuna asiakkaalle projektin päätavoitteen	selvittää ohjattuna asiakkaan kanssa projektin tavoitteen	keskustelee itsenäisesti asiakkaan kanssa ja löytää suunnittelutyölle lähtökohdat ja tavoitteet
Työryhmän osana toimiminen	toimii osana työryhmää ohjattuna	toimii itsenäisesti ja sujuvasti osana työryhmää	toimii työryhmässä aktiivisesti ja tavoitetietoisesti
Taloudellinen ja laadukas toiminta	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ohjattuna	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen	toimii aktiivisesti työyhteisön toiminnan ja/tai tuotteiden laadun kohottamiseksi

Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita.	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia ammattialansa yrittäjänä.	arvioi kriittisesti oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia ammattialansa yrittäjänä sekä asettaa yrittäjyysosaamiselleen kehittymistavoitteita.
--	---	--	--

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Projektin tuotesuunnittelu	suunnittelee ja tuottaa ohjatusti tuotekuvia projektin lähtökohdista	suunnittelee ja tuottaa erilaisia piirroksia ja mallistoluonnoksia	esittää visuaalisesti ymmärrettäviä ja myyviä piirroksia ja mallistoluonnoksia joissa toteutuu projektin lähtökohdat
Mallikuvien tulkitseminen ja asusteiden teknisen toteutuksen ja valmistuksen kulun suunnittelu	tulkitsee toisen tekemää mallikuvaa ja tekee ohjattuna suunnitelmia asusteiden teknisestä toteutuksesta	tulkitsee toisen tekemästä mallikuvasta asusteen mitasuhteita ja materiaaleja sekä tekee sujuvasti teknisiä suunnitelmia	tulkitsee toisen tekemää mallikuvaa ja suunnittelee asusteiden teknistä toteutusta itsenäisesti sekä piirtää ja kirjoittaa työsuunnitelmia niin, että toiset voivat valmistaa suunnitelmien perusteella asusteita
	suunnittelee valmistuksen kulkua ohjattuna	suunnittelee valmistuksen kulkua	suunnittelee valmistuksen kulkua niin, että työ sujuu joustavasti
Työohjeiden tulkinta	valmistaa ohjattuna asusteita työohjeiden tai mallikappaleen mukaan	valmistaa asusteita työohjeiden tai mallikappaleen mukaan ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen	valmistaa annetut laatuvaatimukset täyttäviä asusteita työohjeiden tai mallikappaleen mukaan sekä arvioi ja kehittää omaa työskentelytapaansa
Projektin materiaalien valinta	esittää ohjattuna materiaaliveikkoja projektin tuotteille	ehdottaa materiaaliveikkoja projektin tuotteille	suunnittelee, vertailee ja esittää erilaisia vaihtoehtoja tuotteen materiaaleista ja yksityiskohdista
Asusteiden valmistaminen sarjatyönä	valmistaa käyttökelpoisia asusteita pienenä sarjana ohjattuna tai osallistuu sarjatyön tekemiseen	valmistaa myyntikelpoisia asusteita sujuvasti sarjatyönä	valmistaa asusteita sarjatyönä, soveltaa työskentelyssään joutuisia työtapoja sekä sovittaa työnsä työympäristön muuhun toimintaan

Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia, arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	toimii ohjattuna kustannustehokkaasti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii oma-aloitteisesti ja kustannustehokkaasti sekä yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden
	toimii ohjattuna työssään edistäen asiakassuhteita	toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistäen toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi	selvittää ohjattuna osaamisensa tuotteistamisen	selvittää osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia	arvioi osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia
	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita.	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita
		hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella.	hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työskentely sarjatyön periaatteiden mukaisesti	toimii ohjattuna sarjatyön tekemisen peruseriaatteiden mukaisesti.	toimii sarjatyön tekemisen peruseriaatteiden mukaisesti.	etsii tietoa sarjatyön tekemisen periaatteista ja soveltaa tietämystä työssään.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	hakee tukea muilta työyhteisön jäseniltä ja antaa tukea tarvittaessa	toimii luontevasti vuorovaikutuksessa työyhteisön jäsenten kanssa	edistää aktiivisesti omalla toiminnallaan työyhteisön yhteisöllisyyttä
	noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa	noudattaa työyhteisön ohjeita ja huomioi työssään työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystekijöitä sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystekijöidat sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta	ottaa oman työnsä suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystekijöidat sekä osaa soveltaa oppimaansa ylläpitävissäkin tilanteissa
	hyödyntää teknisiä turvajärjestelmiä ja ottaa ne ohjattuna työssään huomioon.	ottaa tutuissa työtilanteissa huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät.	ottaa itsenäisesti työssään huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa osallistumalla projektityönä toteutettavan hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen osana työryhmää.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - työryhmän osana toimiminen
 - taloudellinen ja laadukas toiminta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - työohjeiden tulkinta
 - asusteiden valmistaminen sarjatyönä
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työskentely sarjatyön periaatteiden mukaan
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.4 Vaatturi

4.2.4.1 OMPELUN PERUSOSAAMINEN

Ammattitaitovaatimukset, arviointikohteet ja kriteerit ovat samat kuin vaatetusomelijan 4.2.1.1 Ompelun perusosaaminen. Tutkinnon osa toteutetaan vaatturien työtapojen mukaan.

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ ottaa huomioon vaatetuksen työprosessin eri vaiheet
- ◆ arvioida työkokonaisuuden toteutumista
- ◆ tuottaa tuotekuvan
- ◆ laatia työsuunnitelmia
- ◆ ottaa asiakkaalta perusmitat
- ◆ tehdä kaavamerkinnot ja hallita kaavasanastoa
- ◆ tehdä kaavamuutoksia valmiiseen kaavaan
- ◆ tehdä leikkuukaavoja
- ◆ tehdä yksittäisleikkuun
- ◆ valita materiaaleja, lankoja ja lisätarvikkeita
- ◆ valmistaa yksinkertaisia tuotteita
- ◆ suunnitella työtään
- ◆ ottaa vastuuta työnsä etenemisestä
- ◆ valmistaa tuotteen laatutavoitteet huomioon ottaen
- ◆ tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoita ja suojautua niiltä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelma-perusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vaatetuksen työprosessin hallinta	suunnittelee työtään, mutta kokonaisuuksien hallinnassa tarvitsee ohjausta	suunnittelee työnsä ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen	suunnittelee itsenäisesti työtään ja etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen sekä kehittää työskentelytapojaan
Työn itsearviointi	arvioi työnsä onnistumista	arvioi työn kuluessa työnsä ja työskentelynsä onnistumista	arvioi työn kuluessa työskentelyään sekä lopputuloksen onnistumista ja perustelee arviointiaan
Työsuunnitelmien laatiminen	valitsee ohjeista tai kirjoista työtään vastaavia perustyötapojen rakennekuvia, mutta tarvitsee ohjausta valinnoissaan	tulkitssee ja piirtää toteutuskelpoisia tuotteiden rakennekuvia	suunnittelee tuotteiden rakenteita ja piirtää niiden rakennekuvia
	suunnittelee yksinkertaisten tuotteiden työjärjestyksiä tai valitsee sopivat työjärjestyksen ohjeista tai kirjoista, tarvitsee ohjausta uusien työjärjestyksien laatimisessa.	laatii tavallisimpien tuotteiden työjärjestyksiä mallin tai mallivaatteen mukaan.	suunnittelee ja laatii itsenäisesti tuotteiden työjärjestyksiä ottaen rakennekuvat huomioon tai päätelee työjärjestyksen mallista.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotteen kuvaaminen	piirtää tai tuottaa ohjattuna ymmärrettävät mallinmukaiset kuvat tuotteesta ja sen osista	piirtää tai tuottaa mallinmukaiset kuvat tuotteesta ja sen osista	piirtää tai tuottaa mittasuhteiltaan ja muodoiltaan sekä yksityiskohdiltaan sopusuhteisia tuotekuvia sekä käyttää vaihtelevia työvälineitä ja menetelmiä
Työmenetelmän valinta	valitsee tuotteen tai yksityiskohdan valmistukseen oppimansa helpon perustyötavan, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	valitsee tuotteen valmistukseen tarkoituksenmukaiset työtavat	valitsee tuotteiden valmistukseen tarkoituksenmukaiset työtavat itsenäisesti ja osaa perustella valintansa
Mitannotto	ottaa ohjattuna asiakkaan perusmitat	ottaa asiakkaan perusmitat tarkasti	ottaa asiakkaan perusmitat tarkasti, johdonmukaisesti ja joutuisasti

Kaavoitus	käyttää oikean kokoista valmiskaavaa, tarvitsee ajoittain ohjausta oikean koon valinnassa	valitsee oikean kokoisen valmiskaavan perusmittojen mukaan	valitsee oikean kaavakoon mitanoton perusteella ja tarkistaa valmiskaavat sekä tekee yksinkertaiset kaavamuutokset
	käyttää kaavoitus- ja mittavälineitä sekä tekee mittauksia riittävällä tarkkuudella, tarvitsee ajoittain ohjausta mittatarkkuuden varmistamisessa	mittaa kaavoituksessa tarvittavat mitat luotettavalla tarkkuudella	mittaa kaavoituksessa tarvittavat mitat ja mittaukset itsenäisesti ja täsmällisesti
	tekee yksinkertaisia mittamuutoksia valmiskaavaan, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	tekee yksinkertaisia mita- ja kuosittelumuutoksia valmiskaavaan ja tarkistaa ommeltavien saumojen pituudet	tekee itsenäisesti yksinkertaisia kuosittelumuutoksia kaavaan ja tarkistaa kaavanosien muodot ja yhteensovituksen
	lisää saumanvarat kaavaan ja piirtää kaavoihin tarvittavia kaavamerkintöjä	lisää kaavaan työtapasuunnitelman mukaiset saumanvarat ja tarvittavat kaavamerkinnät	tekee täsmälliset leikkukaavat ja käyttää työtapojen mukaisia saumanvaroja sekä kaavamerkintöjä
Materiaalivalinnat	valitsee ohjattuna tuotteeseen sopivat materiaalit	valitsee tuotteeseen sopivat materiaalit käyttötarkoituksen mukaan	valitsee tuotteeseen tarkoituksenmukaiset materiaalit mallin ja käyttötarkoituksen mukaan sekä osaa perustella valintansa
	valitsee tuotteeseen langat ja lisätarvikkeet saamiensa ohjeiden mukaisesti	valitsee tuotteeseen langat ja lisätarvikkeet mallin mukaan	valitsee tuotteeseen tarkoituksenmukaiset langat ja lisätarvikkeet ja osaa perustella valintansa
Leikkuu	tekee ohjattuna yksinkertaisten tuotteiden leikkusuunnitelmia	tekee leikkusuunnitelmia yleisimmille materiaaleille ottaen kaavamerkinnät ja langansuunnat huomioon	tekee itsenäisesti taloudellisia ja tarkoituksenmukaisia leikkusuunnitelmia erilaisille materiaaleille ottaen kaavamerkinnät ja langansuunnat huomioon
	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten omatoimisesti	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten täsmällisesti laatutavoitteiden mukaan
	siistii leikkuuympäristön leikkuaun jälkeen	huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta	toimii leikkuutilanteessa työturvallisesti ja huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja jätteiden lajittelusta

Valmistus	valmistaa tuotteet ja yksityiskohdat oppimillaan helpoilla perustyötavoilla	valmistaa tuotteet ja yksityiskohdat tarkoituksenmukaisilla perustyötavoilla	valmistaa tuotteet ja yksityiskohdat tarkoituksenmukaisin monipuolisin työtavoin
	ompelee tehtävän mukaisia tuotteita oikeilla työotteilla, tarvitsee ohjausta uusissa työtehtävissä	ompelee tehtävän mukaisia tuotteita annetussa aikataulussa ja oikeilla työotteilla	ompelee tehtävän mukaisia tuotteita johdonmukaisesti, joutuisasti ja oikeilla työotteilla
	tarvitsee uusissa tilanteissa ohjausta työn etenemiseen, työhön kuluu paljon aikaa, korjattuna tuote saavuttaa laatutavoitteet.	työskentelee johdonmukaisesti tavoiteajassa, tuotteen laatu täyttää asetetut tavoitteet.	työskentelee itsenäisesti, johdonmukaisesti ja joutuisasti sekä ottaa vastuun työn valmistumisesta ajallaan, tuote on laadukas ja lopputulos viimeistelty.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Langan ja neulan valinta	tarkistaa lankapuolasta langan vahvuuden ja varmistaa ohjaajalta valintansa sopivuuden	tuntee lankojen numerojärjestelmiä niin, että valitsee sopivan langanvahvuuden ja siihen sopivan neulan	osaa lankojen numerojärjestelmän niin, että valitsee materiaaliin sopivan langan ja neulan sekä osaa perustella valintansa
Laadunhallinta	tarvitsee ohjausta työn laadun määrittämiseksi.	tunnistaa työn keskeiset laatukriteerit.	määrittää työn laatukriteerit ja toteuttaa niitä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	käyttää ohjattuna ja useiden toistojen jälkeen oppimaansa työskentelyssään	ymmärtää oppimaansa ja käyttää sitä työskennellessään	hyödyntää ja osaa soveltaa oppimaansa sekä hankkii aiheesta aktiivisesti lisätietoa
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	hallitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä	varmistaa työvälineiden ja materiaalien työturvallisuuden ennen käyttöönnottoa, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet	osaa arvioida suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön
	osaa hyödyntää teknisiä turvallisuusjärjestelmiä ja ottaa ne ohjattuna työssään huomioon.	ottaa tutuissa työtilanteissa huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät.	ottaa itsenäisesti työssään huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla yksinkertaisen tuotteen/tuotteita tai tuotteen osan valitsemalla työtapoja ja tarvikkeita, tekemällä leikkuukaavat ja leikkaamalla tuotteen yksittäisleikkuuna sekä valmistamalla sen viimeistellysti.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - työsuunnitelmien laatiminen
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - mitanotto
 - kaavoitus
 - leikkuu
 - valmistus
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - langan ja neulan valinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.4.2 VAATTURITYÖ JA ASIAKASPALVELU

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ suunnitella tuotteen käyttäen hyödyksi tietolähteitä
- ◆ tehdä vartaloanalyysin ja määrittää vartalotyypit
- ◆ opastaa asiakasta mallin ja värien valinnassa
- ◆ käyttää suunnittelun tukena tietoaan pukeutumistyyleistä, pukeutumisen historiasta ja muotisuuntauksista sekä etikettipukeutumisesta
- ◆ valita materiaalit ja niihin sopivat lisätarvikkeet
- ◆ laskea materiaalimenekin ja hankkia materiaalit
- ◆ käyttää mittataulukoita ja lisätä väljyydet
- ◆ ottaa mittoja, apumittoja ja tarkistusmittoja

- ◆ piirtää pukineiden peruskaavoja ja kuositella vaatteiden malleja
- ◆ tehdä yksittäisleikkuun
- ◆ tehdä valmistuksen työsuunnitelmat
- ◆ valmistaa pääasiassa miesten vaatteita erilaisiin käyttötarkoituksiin
- ◆ sovittaa vaatteen ja tehdä tarvittavat sovitusmuutokset
- ◆ prässätä ja viimeistellä tuotteen
- ◆ palvella asiakasta
- ◆ aikatauluttaa työskentelynsä
- ◆ tehdä kustannusarvion ja hinnoitella tuotteen
- ◆ tehdä korjausompelua
- ◆ toimia ammattietiikan mukaisesti.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
		Opiskelija tai tutkinnon suorittaja	
Mallinsuunnittelu asiakkaalle	suunnittelee ohjattuna asiakkaalle toteuttamiskelpoisia vaatteita ja vaatteen osia	suunnittelee asiakkaan vartalo-tyypille sopivia vaatteita	suunnittelee asiakkaan toiveisiin ja tyyliin sopivia tuotteita ottaen huomioon asiakkaan vartalo-tyypin
	opastaa ohjattuna asiakasta mallin ja värien valinnassa	opastaa asiakasta mallin ja värien valinnassa niin, että lopputulos on asiakkaalle suotuista	opastaa asiakasta itsenäisesti ja luontevasti mallin ja värien valinnassa
Leikkuu	suunnittelee yksittäisleikkuun asetelman, tarvitsee ohjausta haastavissa materiaaleissa	ottaa asetelmaa tehdessä huomioon kappaleiden koon ja muodon sekä materiaalin	tekee taloudellisen ja helposti leikattavan asetelman
	leikkaa ja merkitsee kappaleet valmistusta varten	leikkaa ja merkitsee kappaleet täsmällisesti valmistusta varten	leikkaa ja merkitsee kappaleet täsmällisesti valmistusta varten ja huolehtii tuotteen tarkoituksenmukaisesta säilytyksestä valmistuksen aikana
	siistii leikkuuympäristön leikkuun jälkeen	huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta	toimii leikkuutilanteessa työturvallisesti ja huolehtii leikkuuympäristön siisteydestä ja jätteiden lajittelusta

Valmistuksen suunnittelu	määrittää ohjattuna työn valmistusajan	ottaa ajankäytön määrittelyssä kaikki työvaiheet huomioon	määrittelee etukäteen työhön kuuluvan ajan
	tiedostaa suunnittelussa omat taitonsa ja laatutasonsa	tiedostaa suunnittelussa omat taitonsa sekä asiakkaan/yrityksen laatukriteerit	tiedostaa suunnittelussa omat taitonsa ja asiakkaan/yrityksen laatukriteerit sekä suunnittelee itsenäisesti työtavat
Valmistus	valmistaa ohjattuna tuotteen valmiiden/annettujen työohjeiden mukaisesti	valmistaa tuotteen noudattaen valmistusohjetta	valmistaa tuotteen itsenäisesti ja johdonmukaisesti, tulkitsee ja tarvittaessa täydentää työohjeita asiakkaan toivomusten mukaan
	tarvitsee tukea työn valmistamisessa, ja/tai työhön kuluu runsaasti aikaa	vastaa työn valmistumisesta, mutta voi myöhästyä hieman aikataulusta	ottaa vastuun työstä ja sen valmistumisesta aikataulun mukaisesti
Sovittaminen ja muotoilu	sovittaa vaatteen ohjattuna	sovittaa vaatteen järjestelmällisesti	sovittaa vaatteen järjestelmällisesti ja sujuvasti
	tekee ohjattuna sovituserityksiä ja korjauksia valmistettavaan vaatteeseen ja/tai kaavaan.	tekee tarvittavat sovituseritykset ja korjaukset valmistettavaan vaatteeseen ja kaavaan.	tekee itsenäisesti sovituseritykset ja korjaukset valmistettavaan vaatteeseen ja/tai kaavaan niin, että lopputulos on istuva ja tasapainoinen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Lähteiden hyödyntäminen suunnittelussa	käyttää suunnittelutehtävissä lähteistä löytämiään ideoita	käyttää ja kehittää suunnittelutehtävissä eri lähteistä löytämiään ideoita	etsii lähdevalikoimasta ideoita suunnittelutehtäviin ja yhdistelee ideoita sekä käyttää niitä persoonallisella tavalla
Materiaalien ja lisätarvikkeiden valinta	valitsee tarvittavat materiaalit ja lisätarvikkeet, uusissa tilanteissa tarvitsee ohjausta	valitsee tarkoituksenmukaiset materiaalit ja lisätarvikkeet	tekee tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja materiaali- ja lisätarvikevalintoja
Materiaalien ja lisätarvikkeiden hankinta	laskee materiaalimenekit ohjattuna	laskee materiaalimenekit ja hankkii niitä tarpeellisen määrän tai opastaa asiakasta materiaalin hankinnassa	laskee materiaalimenekit ja tekee kustannusarvion asiakkaalle sekä hankkii materiaalit tai opastaa asiakasta niiden hankinnassa
Valmistuksen suunnittelu	valitsee perustyötavoista käyttökelpoiset työtavat ja -menetelmät	valitsee perustyötavoista työhön ja materiaaleihin sopivat työtavat ja -menetelmät	valitsee työhön ja materiaaleihin sopivimmat työtavat ja -menetelmät ottaen huomioon annetut resurssit
	tekee ohjattuna käyttökelpoisen kustannuslaskelman	tekee käyttökelpoisen kustannuslaskelman itsenäisesti	tekee toimivan kustannuslaskelman itsenäisesti

Mittanotto ja sovit- taminen	mittaa oikeat kohteet kaa- van piirtämistä varten	mittaa oikeat kohteet joh- donmukaisesti	ottaa mitat johdonmukai- sesti ja sujuvasti
	varaa sovitukseen tärkeim- mät työvälit, vaatii ohja- usta sovitukseen valmistau- tumisessa	ottaa sovitukseen mukaan tarvittavat työvälit, sovi- tusvaate on pääsääntöisesti sovituskelpoinen	varaa sovitukseen tarvittavat työvälit ja materiaalit sekä huolehtii, että sovitet- tava vaate on sovituskun- nossa ja asiakaspalvelutila on viihtyisä
Peruskaavojen piirtäminen	käyttää kaavojen piirtä- miseen runsaasti aikaa, tai kaavojen muotoa pitää korjata	piirtää itsenäisesti käyttö- kelpoisia peruskaavoja	piirtää joutuisasti mittasuh- teitaan sekä muodoltaan täsmälliset ja oikeankokoi- set kaavat
Kuosittelu	kuosittelee kaavan yksin- kertaisen mallin mukaisek- si, mutta mittasuhteissa voi olla korjaamista	kuosittelee kaavan mallin mukaiseksi ja piirtää käyt- tökelpoiset lisäosat	kuosittelee kaavan mallin ja asiakkaan vartalon muo- don mukaiseksi niin, että lopputulos on asiakkaalle suotuisa
Valmistus	valmistaa käyttökelpoisia tuotteita perusrakenteita käyttäen	valmistaa laatuksiteerit täyttäviä tuotteita perusra- kenteita käyttäen	valmistaa laatuksiteerit täyttäviä tuotteita soveltaan perusrakenteita ja/tai erilai- sia yksityiskohtia
Prässäys ja viimeis- tely	prässää ja viimeistelee tuo- tetta ohjattuna	prässää ja viimeistelee tuo- teen luovutuskuntoon	prässää ja viimeistelee tuotteen luovutuskuntoon ja pakkaa sen tarkoituksen- mukaisesti kuljetusta varten
Korjausompelu	suoriutuu peruskorjausom- pelusta, esimerkiksi hihojen ja lahkeiden lyhennyksistä.	suoriutuu korjausompelusta omatoimisesti.	tekee korjausompelua järjestelmällisesti ja osaa kertoa asiakkaalle mah- dollisesta poikkeamasta tai haasteista.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vartalotyyppien tunnistaminen	tunnistaa asiakkaan vartalo- tyypin ja tekee vartaloana- lyysin ohjattuna	osaa asiakkaan vartalotyyp- in ja tekee vartaloanaly- ysin itsenäisesti	hyödyntää vartalotyyppiä ja -analyysiä istuvan vaateen kaavoituksessa ja sovituk- sessa
Pukeutumistyylien tunnistaminen	yhdistää samantyyliisiä vaatteita	yhdistää samaa tyyliä olevia asukokonaisuuksia	yhdistää itsenäisesti asuko- konaisuuksia ja perustelee ratkaisunsa
	tunnistaa asiakkaan tyylin, uusissa tilanteissa vaatii ohjausta	tunnistaa asiakkaan tyylin ja hyödyntää tietoa esi- merkiksi suunnittelu ja/tai kaavoitustehtävissä	suunnittelee ja/tai kaavoit- taa onnistuneesti asiakkaan tyyliin sopivia tuotteita

Etikettipukeutumisen huomioon ottaminen	tuntee etikettipukeutumista niin, että löytää ohjattuna pukeutumisohteet erilaisiin tilaisuuksiin	tuntee etikettipukeutumista niin, että löytää ohjattuna asiakkaalle pukeutumisohteet erilaisiin tilaisuuksiin	opastaa sujuvasti asiakasta etikettipukeutumiseen liittyvissä asioissa
Pukuhistorian huomioon ottaminen	tunnistaa tyylikaudet niiden tyyppillisten piirteiden perusteella ja käyttää ohjattuna tietoa hyödyksi	tunnistaa tärkeimpien tyylikausien piirteet, värit ja materiaalit ja hyödyntää jonkin verran tietoa suunnittelutehtävissä	tunnistaa pukeutumisen historiaa ja tyylikaudet niin, että osaa eri tyylien piirteet, värit ja materiaalit vaatetuksessa ja hyödyntää tietoja suunnittelutehtävissä
Mittataulukoiden ja laskelmien hallinta	valitsee valmiskaavan oikean koon ja vartalo-tyypin	valitsee käyttökelpoisen valmiskaavan, johon tekee muutoksia vartalo-tyypin ja haluttujen väljyyksien mukaan	valitsee tarkoituksenmukaisen valmiskaavan, johon tekee tarvittavat muutokset vartalo-tyypin ja haluttujen väljyyksien mukaan ja tarkistaa kaavojen mittapitävyyden sekä muodot
	valitsee vartalo-tyyppiin sopivan kaavanpiirtämisohteen ja tekee väljyyksilaskelmat ohjattuna	valitsee vartalo-tyyppiin sopivan kaavanpiirtämisohteen ja tekee laskelmat haluttujen väljyyksien mukaan	valitsee vartalo-tyyppiin ja malliin sopivan kaavanpiirtämisohteen ja tekee tarkat laskelmat sekä tarkistaa kaavojen mittapitävyyden ja muodot
Sovitusvarojen lisääminen	lisää sovitussuorat ohjattuna, tai jotain puuttuu	lisää tarvittavat sovitussuorat	lisää tarkoituksenmukaiset sovitussuorat ja ottaa huomioon vartalo-tyypin
Tuotteen hinnoittelu	hinnoittelee tuotteen mallista tai ohjattuna.	ottaa tuotteen hinnoittelussa huomioon materiaalilimenekit.	ottaa tuotteen hinnoittelussa huomioon materiaalilimenekit ja laatu-ason.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	huomaa työssä tai työn etenemisessä ongelman, mutta tarvitsee ohjausta löytääkseen siihen ratkaisun	löytää ratkaisun työssä tai työn etenemisessä havaitsemaansa ongelmaan	ratkaisee työssä tai työn etenemisessä havaitseman ongelman ja tekee sen perusteella johtopäätöksiä kehittääkseen työtään

Vuorovaikutus ja yhteistyö	selviytyy asiakaspalvelutilanteesta, mutta on epävarma tai jännittyneyt	keskustelee asiakkaan kanssa selkeästi asiallisuutta tavoitellen	neuvottelee asiakkaan kanssa luontevasti ja selkeästi, käyttää selkeätä, ymmärrettävää ja asiallista kieltä
	esittää asiansa ohjaajan tukemana	ottaa asiakkaan huomioon ja luo toimivan asiakaspalvelutilanteen	mukautuu erilaisiin tilanteisiin ja erilaisten asiakkaiden palveluun ja ottaa sovitustilanteessa asiakkaan huomioon, luo asiakkaalle miellyttävän ja luontevan palvelutilanteen
	tiedostaa asiakkaan odotukset ja palvelee asiakasta ohjattuna	tiedostaa asiakkaan odotukset ja palvelee asiakasta asiallisesti	ottaa huomioon asiakkaan odotukset ja yksilölliset toiveet sekä palvelee asiakasta asiantuntevasti ja kunnioittavasti
	palvelee ohjattuna asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä ja tarvittaessa yhdellä vieraalla kielellä	palvelee asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä ja tarvittaessa yhdellä vieraalla kielellä	palvelee luontevasti asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä
	arvioi valmistuksen vaatiman ajan	kertoo asiakkaalle työn todennäköisen valmistamisaikataulun	kertoo asiakkaalle työn realistisen valmistamisaikataulun
Ammattietiikka	käsittelee erilaisia eettisiä tilanteita oman arvoperustansa mukaan	käsittelee ja ratkaisee erilaisia eettisiä tilanteita muiden mielipiteitä arvostaen	käsittelee ja ratkaisee omaaloitteisesti erilaisia eettisiä tilanteita työyhteisön kirjoittamattomien sääntöjen ja ohjeiden mukaan
	tarvitsee ohjausta työskenneläkseen vastuullisesti	työskentelee vastuullisesti sääntöjen ja ohjeiden mukaan	työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ammattietiikkaa noudattaen ja oikeudenmukaisesti
Terveys turvallisuus ja toimintakyky	käyttää leikkuuvälineitä työturvallisesti	käyttää tarkoituksenmukaisia leikkuuvälineitä työturvallisuustekijöiden mukaisesti	käyttää tarkoituksenmukaisimpia leikkuuvälineitä työturvallisuusohjeita noudattaen ja edistää työturvallisuutta huolehtimalla ympäristön siisteydestä omaaloitteisesti
	ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työssään.	toimii itsenäisesti turvallisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi.	kehittää itsenäisesti monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla vaateen tai asukokonaisuuden asiakkaan tarpeiden mukaan, kaavoittaa ja sovittaa vaateen asiakkaalle sekä valmistaa ja viimeistelee tuotteen. Hän palvelee asiakasta työn edetessä erilaisissa tilanteissa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - mallinsuunnittelu asiakkaalle
 - valmistuksen suunnittelu
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - tuotteen tai yksityiskohdan suunnittelu ja materiaalivalinnat
 - peruskaavat ja kuosittelu
 - valmistus
 - prässäys ja viimeistely
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - vartalotyyppien tunnistaminen
 - mittataulukoiden ja laskelmien hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö
 - ammattietiikka.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.4.3 AMMATILLINEN PROJEKTITYÖ

Tässä tutkinnon osassa on samat ammattitaitovaatimukset, arviointikohteet ja -kriteerit kuin vaatetusompeijan 4.2.1.3 Ammatillinen projektityö. Tutkinnon osa toteutetaan vaatturien työtapojen mukaan.

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ suunnitella mallistoa tai projektityötä
- ◆ ottaa huomioon projektina tai tilaustyönä tehtävän työn vaatimukset ja hinnan muodostumisen
- ◆ suunnitella työtapoja ja valmistuksen kulkua
- ◆ kaavoittaa ja valmistaa mallikappaleen sekä muokata sitä tuotantokelpoiseksi
- ◆ kaavoittaa erilaisia vaatteita ja tuotteita sekä tietää sarjonnan periaatteet
- ◆ laskea materiaalitarpeen tuotannolliseen työhön
- ◆ laatia tarvittaessa sarjaleikkusuunnitelman
- ◆ järjestää projektin tuotteiden leikkuun tai ladostaa ja leikata sarjaleikkuna tuotteita
- ◆ valmistaa tuotteita pienissä sarjoissa
- ◆ työskennellä työryhmän jäsenenä
- ◆ viimeistellä tuotteet ja toimittaa ne asiakkaalle
- ◆ myydä ja markkinoida sekä hinnoitella tuotteet
- ◆ hyödyntää projektissa alan tietoteknisiä sovelluksia
- ◆ työskennellä ryhmän jäsenenä ja hallita vuorovaikutustaitoja
- ◆ työskennellä turvallisesti ja vastuullisesti noudattaen alansa työterveyteen ja turvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä ja ohjeita
- ◆ ehkäistä onnettomuuksia sekä toimia oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa
- ◆ edistää työyhteisön työhyvinvointia
- ◆ toimia yrityksen tai organisaation laatutavoitteet huomioon ottaen
- ◆ edistää toiminnallaan yrityksen tai organisaation kustannustehokkuutta ja tuottavuutta
- ◆ arvioida omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan ammattialansa yrittäjänä
- ◆ arvioida mahdollisuuksia tuotteista osaamistaan
- ◆ arvioida alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkostojen kanssa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Projektiosaaminen	kertoo asiakkaalle ohjattuna projektin pää tavoitteen	selvittää ohjatusti asiakkaan kanssa projektin tavoitteen	keskustelee itsenäisesti asiakkaan kanssa ja löytää suunnittelutyölle lähtökohdat ja tavoitteet
	noudattaa suunniteltua projektisuunnitelmaa	osallistuu projektin suunnitteluun työryhmän jäsenenä	suunnittelee aktiivisena työryhmän jäsenenä tarkoituksenmukaisen tuotantotavan projektille riippuen tehtävän laajuudesta
Projektin tuotesuunnittelu	suunnittelee ja tuottaa ohjatusti tuotekuvia projektiin	suunnittelee ja tuottaa erilaisia piirroksia ja mallistoluonnoksia	esittää visuaalisesti ymmärrettäviä ja myyviä piirroksia ja mallistoluonnoksia, joissa toteutuu projektin tavoitteet
	valitsee ohjattuna materiaalivaihtoehtoja ja työtapoja projektin tuotteille	esittää materiaalivaihtoehtoja ja työtapoja projektin tuotteille	suunnittelee, vertailee ja esittää erilaisia vaihtoehtoja tuotteen materiaaleista ja työtavoista
	erottaa laadukkaan ja heikkolaatuisen tuotteen toisistaan	erottaa laadukkaan ja heikkolaatuisen tuotteen toisistaan ja osaa selvittää mistä erot johtuvat	suunnittelee erilaisia yksityiskohta- ja valmistusratkaisuja ja perustelee valintoja sekä ottaa huomioon niiden vaikutuksen tuotteen laatuun ja hintaan
Ihmissuhteiden ylläpito ja yhteisön tuen hyödyntäminen	hakee tukea muilta työyhteisön jäseniltä	toimii luontevasti vuorovaikutuksessa työyhteisön jäsenten kanssa	edistää aktiivisesti omilla toimillaan työyhteisön yhteisöllisyyttä
Työssä ja työyhteisössä toimiminen	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi ja selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää sitä
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti

Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	toimii ohjattuna kustannustehokkaasti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii oma-aloitteisesti, kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden
	toimii ohjattuna työssään edistäen asiakassuhteita	toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistäen toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia ammattialansa yrittäjänä	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia ammattialansa yrittäjänä, asettaa yrittäjyysosaamiselleen kehittämistavoitteita
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi		selvittää osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia	arvioi osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia, arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kaavoitus	valitsee oikeankokoiset valmiskaavat luottaen niiden sopivuuteen	käyttää itsenäisesti työpaikan valmiskaavoja ja tarkistaa niiden mittatarkkuuden	kaavoittaa mallinmukaiset kaavat sekä muokkaa kaavaa projektin tarpeisiin tai sarjatyötä varten
	tunnistaa saamansa leikkuukaavan kaavamerkinnot	tekee tarkoituksenmukaisen kaavan projektityöhön tai tekee leikkuukaavat sarjaleikkuuta varten	tekee projektityön kaavat täsmällisesti tai tekee sarjaleikkuuta varten täsmällisen leikkuukaavan, jossa kaavamerkinnot ovat kodallaan
	tunnistaa sarjakartan ja osaa kopioida siitä kaavoja	tietää sarjonnan periaatteen niin, että osaa hyödyntää sarjottuja kaavoja	osaa sarjoa yksinkertaisia malleja

Leikkuuvälineet	käyttää erilaisia leikkuuvälineitä työturvallisuutta noudattaen, tarvitsee ohjausta uusissa työtilanteissa	käyttää tarkoituksenmukaisia leikkuuvälineitä työturvallisuustekijöiden mukaisesti	valitsee ja käyttää tarkoituksenmukaisimpia leikkuuvälineitä huomioiden työturvallisuusohjeet sekä huoltaa käyttämiään välineitä
	käyttää ohjattuna tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisönsä kanssa hyödyntäen tietotekniikkaa
Leikkuu	osallistuu työryhmän jäsenenä projektityön leikkuun tai sarjaleikkuusuunnitelman tekemiseen	järjestää projektityön leikkuun tai tekee käyttökelpoisen sarjaleikkuusuunnitelman	järjestää projektin tuotteiden tarkoituksenmukaisen leikkuun tai tekee sarjaleikkuusuunnitelman tarkoituksenmukaisella menetelmällä, kuten käsin tai atk-ohjelmalla
	osallistuu leikkuuseen työryhmän jäsenenä	leikkaa tuotteita työryhmässä tarkoituksenmukaisilla leikkuuvälineillä	leikkaa tuotteita työryhmässä erilaisilla leikkuuvälineillä ja koneilla sekä osallistuu aktiivisesti työryhmän työskentelyyn
Valmistus	osallistuu solu- ja sarjatyömuotoiseen valmistukseen tutuissa työvaiheissa	valmistaa tuotteita sarjassa joko yksin tai työryhmän jäsenenä	valmistaa tuotteita sarjassa ja kehittää työskennellessään työn sujuvuutta
	valmistaa tuotteen tai tuotteen osan ohjattuna	valmistaa tuotteen tai tuotteen osan riittävällä laatu- tasolla	valmistaa tuotteen tai tuotteen osan laadukkaasti laatuksiterit täyttäen
Työtapojen tulkinta	tulkitsen ohjattuna perustyötapoja työohjeista tai mallikappaleesta	tulkitsen työtapoja työohjeista tai mallikappaleesta	tulkitsen sujuvasti työtapoja työohjeista tai mallikappaleesta sekä arvioi ja kehittää omaa työskentelytapaansa
Viimeistely ja toimitus asiakkaalle	viimeistelee ja pakkaa tuotteita, tarvitsee uusissa tilanteissa ohjausta	viimeistelee ja pakkaa tuotteet tarkoituksenmukaisesti kuljetusta varten	viimeistelee tuotteet laadukkaasti ja pakkaa tuotteet niin etteivät ne vaurioitu kuljetuksessa
	osallistuu ohjattuna tuotteiden toimitukseen asiakkaalle työryhmän jäsenenä	osallistuu tuotteiden toimitukseen asiakkaalle työryhmän jäsenenä	huolehtii, että tuotteet toimitetaan asiakkaalle sovitulla tavalla sovitun aikataulun mukaisesti
Markkinointi ja hinnoittelu	osallistuu valmistettujen tuotteiden markkinointiin työryhmän jäsenenä	markkinoi ja myy tuotteita tehdyn suunnitelman mukaisesti	suunnittelee markkinointia itsenäisesti ja ideoi mahdollisia myyntikanavia tuotteille
	hinnoittelee tuotetta ohjatusti.	hinnoittelee tuotteet huomioiden materiaalikustannukset ja työkusannuksia.	tekee kustannusvaihtoehtoja materiaalien ja erilaisten yksityiskohtajen valmistusratkaisujen mukaan sekä perustelee hinnoittelunsa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tietotekniikan hyödyntäminen	selvittää ohjattuna tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutuksia omaan alaansa	selvittää ja ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa	selvittää ja ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa ja osaa soveltaa uutta tekniikkaa työhönsä
	käyttää internetiä tiedon haussa	käyttää internetiä tiedon haussa ja on lähdekriittinen	hyödyntää internetiä tiedon hankinnassa lähdekriittisesti sekä soveltaa tietoa projektissaan
	käyttää käytettävissä olevaa tietotekniikkaa ja alan sovellusohjelmia, tarvitsee usein ohjausta	käyttää käytettävissä olevaa tietotekniikkaa ja alan sovellusohjelmia	käyttää tarkoituksenmukaisesti käytettävissä olevaa tietotekniikkaa ja alan sovelluksia projektin eri vaiheissa
Tuotteen hinnoittelu	hinnoittelee tuotteen ohjattuna	hinnoittelee työtään ja tuotteen ohjeen mukaan	hinnoittelee työtään ja tuotteen sekä perustelee hinnoittelun muille, sekä antaa asiakkaalle hinta-arvion
Työssä ja työyhteisössä toimiminen	selvittää ohjattuna työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavat toimia	selvittää työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavat toimia	selvittää työyhteisön säännöt ja tavat toimia
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	selvittää ohjattuna työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti
	arvioi ohjattuna kestävä kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ratkaisuja sekä ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia ja taloudellisia ratkaisuja sekä ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee tuotteen tai palvelun kustannukset ja oman työpanoksensa osuuden niistä
	käyttää työssään ohjattuna tuloksellisen toiminnan tietopohjaa	käyttää työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa	soveltaa työssään ja työyhteisössään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa

Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	hakee tietoa yrittäjyydestä	hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä	hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä ja tiedostaa mahdollisuutensa itsenäisenä yrittäjänä
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita
		hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella	hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna ammattialansa tyypillisiä yhteistyökumppaneita.	selvittää ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita.	selvittää ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen ja kehityssuuntia sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tiedostaa ongelman ja ratkaisee sen ohjausta saatuaan	soveltaa aikaisemmin oppimiaan asioita ongelman ratkaisussa tai uusissa tilanteissa jonkin verran ohjausta saaden	käyttää aikaisemmin oppimiaan asioita ongelman ratkaisussa ja uusissa tilanteissa
	hakee ohjattuna tietoa eri lähteistä	hakee pyydettyä tietoa eri lähteistä	hakee aktiivisesti tietoa eri lähteistä
	tarvitsee ohjausta toimintaansa	toimii melko itsenäisesti	toimii itsenäisesti

Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii ohjattuna työyhteisössä	toimii työyhteisössä ja sopeutuu sen pelisääntöihin	sopeutuu luontevasti työyhteisöön ja tukee sen toimintaa
	toimii ohjaajan tuella yhteistyössä tiettyjen sidosryhmien kanssa	toimii yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa	toimii luontevasti yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa
	ilmaisee itseään toisinaan epäselvästi	ilmaisee itseään ymmärrettävästi	ilmaisee itseään ymmärrettävästi ja selkeästi
	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppimis- tai työyhteisössään	toimii tilanteen vaatimalla tavalla oman oppimis- tai työyhteisönsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	ilmaisee selkeästi kantansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti	toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä
	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä	tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	käyttää työvälineitä työturvallisesti, tarvitsee usein ohjausta	käyttää tarkoituksenmukaisia työvälineitä työturvallisuustekijöiden mukaisesti	käyttää tarkoituksenmukaisimpia työvälineitä työturvallisuusohjeita noudattaen ja edistää työturvallisuutta huolehtimalla ympäristön siisteydestä oma-aloitteisesti
	suhtautuu myönteisesti turvalliseseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta	kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta
	ottaa työssään huomioon velvollisuutensa noudattaa työturvallisuutta ja tietää oman alansa tärkeimmät työturvallisuusmääräykset.	tiedostaa oman paikkansa työpaikan työsuojeluorganisaatiossa ja pyrkii työskentelyssään noudattamaan työsuojeluohjeita ja -määräyksiä .	tiedostaa oman paikkansa ja vastuunsa työpaikan työsuojeluorganisaatiossa ja toimii työskennellessään työsuojeluohjeiden ja -määräysten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa osallistumalla projektityönä toteutettavan hankkeen suunnitteluun, kaavoitukseen, leikkuuseen ja valmistukseen sekä näin syntyneiden tuotteiden myyntiin ja markkinointiin toimien yhteistyössä erilaisten sidosryhmien kanssa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kaavoitus
 - leikkuu
 - valmistus
 - viimeistely
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - tuotteen hinnoittelu
 - laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta
 - toimiminen työssä ja työyhteisössä
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.5 Vaatetuksen koulutusohjelman/osaamisalan valinnaiset tutkinnon osat

4.2.5.1 KAAVOITUS JA SARJONTA

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa (pakollisten osien kaavaosaamisen lisäksi tai syventäen)

- ◆ ottaa mitat asiakkaalta
- ◆ tehdä laskelmat peruskaavan piirtämistä varten
- ◆ piirtää peruskaavoja eri käyttötarkoituksiin erilaisin väljyysvaroin
- ◆ piirtää peruskaavan varastosuuruusmitoilla tai henkilökohtaisilla mitoilla
- ◆ muokata peruskaavaa toiseen käyttötarkoitukseen
- ◆ kuositella monentyyppisiä malleja eri käyttötarkoituksiin
- ◆ kuositella vaatteita erilaisille vartalotyypeille
- ◆ nähdä vaatteen mittasuhteet ja yksityiskohtien paikat
- ◆ muokata aiemmasta kuositelusta uuden mallin/tuotteen
- ◆ hyödyntää sovitusta kaavan muokkaamiseen
- ◆ sarjoa kaavaa eri kokoihin
- ◆ hyödyntää työtehtävissään alan tietotekniikkaa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kaavoituksen prosessin hallinta	hallitsee ohjattuna kaavanvalmistuksen eri vaiheet (peruskaava, kuosittelu, leikkuukaava).	etenee tuotteen kaavoituksen prosessissa oppimassaan järjestyksessä, tarvitsee uusissa tilanteissa ohjausta.	suunnittelee ja etenee tuotteen kaavoitusprosessissa johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Peruskaavan piirtäminen	piirtää erilaisia peruskaavoja ohjattuna	piirtää erilaisia peruskaavoja ohjeen mukaan	piirtää erilaisia peruskaavoja täsmällisesti oppimallaan kaavajärjestelmällä
	tekee peruskaavaan perusmuutoksia asiakkaan mittojen pohjalta, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	muokkaa peruskaavaa asiakkaan vartalon mukaiseksi	muuttaa peruskaavaa asiakkaan vartalon ja kaavan käyttötarkoituksen mukaisesti
Kuosittelu	kuosittelee peruskaavoista erilaisia malleja ohjattuna	kuosittelee peruskaavoista erilaisia malleja	kuosittelee peruskaavoista mallinmukaisia vaatteita erityyppisille vartaloille
	ottaa kuosittelussa huomioon vaateen valmistustavan	ottaa kuosittelussa huomioon vaateen käyttötarkoituksen ja valmistustavat	ottaa kuosittelussa huomioon vaateen käyttötarkoituksen, materiaalin käyttäytymisen ja valmistustavat
	muuttaa ohjattuna kaavaa sovituserämuutosten mukaan	muuttaa kaavaa sovituserämuutosten mukaan, varmistaa muutoksen tekemisen ohjaajalta	muuttaa kaavaa asiakkaan mittojen ja muodon mukaan sekä ottaa huomioon asiakkaan toiveet
Sarjonta	hallitsee sarjonnan periaatteen	sarjoo ohjattuna yksinkertaisia kaavoja käsin ja/tai koneella	sarjoo helpon tuotteen kaavoja käsin ja/tai koneella varmistaen muutoksen ohjaajalta
Kaavaohjelmat (jos käytettävissä)	tuntee alan kaavaohjelmaa ja osaa laatia sillä yksinkertaisen leikkuusuunnitelman.	käyttää tietotekniikkaa ohjattuna kuosittelussa, sarjonnassa ja leikkuusuunnitelman laatimisessa.	hyödyntää tietotekniikkaa ja alan kaavaohjelmaa kaavan piirtämisessä, kuosittelussa, sarjonnassa ja leikkuusuunnitelman laatimisessa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Peruskaavan laskelmat	ottaa asiakkaalta työssä tarvittavat mitat	ottaa asiakkaalta tarvittavat mitat ja analysoi asiakkaan vartaloa ja ottaa sen perusteella tarvittaessa tarkistusmittoja	tekee asiakkaasta vartalanalyysin ja ottaa sen perusteella tarvittavat mitat ja tarkistusmitat huolellisesti
	tekee mittalaskelmat mittataulukon mittojen mukaan, tarkistuttaa laskelmat ohjaajalla	tekee mittalaskelmat ohjeen mukaan ottaen asiakkaan vartaloa huomioon	tekee mittalaskelmat peruskaavan piirtämistä varten ottaen asiakkaan vartalonmuodot ja mittasuhteet huomioon
	tuntee mitoitusjärjestelmää	tuntee mitoitusjärjestelmää ja osaa määrittää asiakkaan vartalotyypin	tuntee mitoitusjärjestelmää ja käyttää erilaisia mittataulukoita asiakkaan vartalotyypin mukaisesti
Kuosittelu	hyödyntää saamaansa kuositteluohjetta ohjattuna	käyttää hyödykseen saamiinsa kuositteluohjeita	etsii ja hyödyntää erilaista kaavoitusmateriaalia
Sarjonta	käyttää sarjontataulukoita ohjattuna.	käyttää sarjontataulukoita sarjonnassa.	käyttää sarjontataulukoita sarjonnassa ja tietää miten taulukon arvot saadaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	hankkii tietoa kaavoittamisesta ohjattuna	hankkii tietoa kaavoittamisesta saamansa ohjeen mukaan	hankkii tietoa kaavoitukselta omaaloitteisesti
	tarvitsee ohjausta useimmissa kuosittelutehtävissä	kuosittelee itsenäisesti ohjeen mukaan varmistaen eri vaiheita ohjaajalta	kuosittelee itsenäisesti soveltaen saamaansa ja hankkimaansa ohjeistusta
	arvioi kaavoituksensa onnistumista yhdessä ohjaajan kanssa.	arvioi kaavoituksensa onnistumista sekä hakee palautetta ja toimii palautteen mukaisesti seuraavassa kaavoitustehtävässä.	arvioi kaavoitusprosessiaan ja kehittää toimintaansa omien havaintojensa ja saamansa palautteen pohjalta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa piirtämällä peruskaavoja tekemiensä laskelmien pohjalta ja kuosittelemalla niiden pohjalta vaatteita. Hän sovitaa vaatetta ja sen pohjalta tekee tarvittavat kaavamuutokset kuositteluun. Hän valmistaa mallikappaleen tarkistaakseen kuosittelun onnistumisen ja sarjoo tarvittaessa kaavan eri kokoon.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - kaavoituksen prosessi
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - peruskaavan piirtäminen
 - kuosittelu
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - peruskaavan laskelmat
 - kuosittelu
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - oppiminen ja ongelmanratkaisu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida osoittaa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintosuorituksessa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.5.2 MUOTOILU JA VALMISTUS

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa:

- ♦ ottaa työskentelyssään huomioon muotoilemalla tehtävän tuotteen valmistusprosessin
- ♦ tehdä muotoilukokeiluja eri materiaaleista ja tuntea materiaalien muotoutuvuusominaisuuksia
- ♦ hyödyntää muotoprässäyksen ja höyryn vaikutuksia tuotteen lopullisen muodon hakemisessa
- ♦ muotoilla tuotteen osia esimerkiksi nukella tai tuella ja tehdä muotoiluista leikkuukaavoja sekä valmistaa niiden avulla tuotteen
- ♦ muotoilla tuotteita tai niiden osia suoraan käytettävästä materiaalista ja valmistaa näin tuotteita ainakin osittain ilman kaavaa
- ♦ arvioida omaa osaamistaan.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Muotoilun työprosessin hallinta	suunnittelee ohjattuna muotoiltavan tuotteen työn kulkua.	suunnittelee muotoiltavan tuotteen työn kulkua oma-toimisesti ja etenee työvaiheesta toiseen.	suunnittelee muotoiltavan tuotteen työn kulun ja so-vittaa työnsä työympäristön muuhun toimintaan niin että työ etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Materiaalien muotoutumisen hallinta	tekee ohjatusti muotoilukokeiluja eri materiaaleista	tekee muotoilukokeiluja omatoimisesti	tekee muotoilukokeiluja monipuolisesti ja yhdistää materiaaleja toisiinsa ottaen huomioon niiden muotoutuvuuden
Muotoilun ja kaavoituksen hallinta	muotoilee tuotteita tai niiden osia ohjatusti	muotoilee tuotteita tai niiden osia sujuvasti toistuvissa työtilanteissa	muotoilee tuotteita tai niiden osia soveltaen taitoaan myös uusissa työtilanteissa
	tekee muotoilusta leikkukaavat ja valmistaa tuotteen kaavoilla ohjatusti	tekee muotoilusta leikkukaavat ja valmistaa tuotteen kaavoilla omatoimisesti ja sujuvasti	yhdistää erilaisia muotoilutapoja ja valitsee työtapoja perustellusti
Käytettävästä materiaalista muotoilemisen hallinta	muotoilee tuotteita tai niiden osia suoraan käytettävästä materiaalista ohjattuna.	muotoilee tuotteita tai niiden osia suoraan käytettävästä materiaalista.	muotoilee sujuvasti erilaisia muotoilutapoja käyttäen tuotteita tai niiden osia suoraan käytettävästä materiaalista.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Materiaalien muotoutuvuusominaisuuksien tunteminen	tunnistaa ohjatusti materiaalien muotoutuvuusominaisuuksia.	tuntee kuiduista ja kankaan rakenteesta johtuvia muotoutuvuusominaisuuksia.	valitsee tuotteisiin muotoutuvuudeltaan sopivia materiaaleja.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi oppimistaan valmiiden kriteereiden perusteella.	arvioi oppimistaan omin sanoin.	arvioi oppimistaan ja etsii uusia toimintatapoja oppimisen helpottamiseksi.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekemällä muotoilu-keiluja ja valmistamalla ainakin osittain muotoillun tuotteen.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - muotoilun työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - muotoilun ja kaavoituksen hallinta tai käytettävästä materiaalista muotoilemisen hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - materiaalien muotoutumisominaisuuksien tunteminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - oppiminen ja ongelmanratkaisu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.2.5.3 VAATETUSALAN ERIKOISMATERIAALIEN TYÖSTÄMINEN

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ erikoismateriaalista tehtävän tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessin
- ♦ etsiä tietoa erikoismateriaalista
- ♦ yhdistää erikoismateriaalin toisiin materiaaleihin
- ♦ valita erikoismateriaaliin tarvittavat lisätarvikkeet
- ♦ kokeilla erikoismateriaalin työstettävyyttä sekä etsiä materiaaliin sopivia työtapoja
- ♦ valita ja käyttää erikoismateriaalin työstämisessä tarvittavia koneita ja laitteita
- ♦ valmistaa tuotteen erikoismateriaalista
- ♦ laatia tuotteelle hoito-ohjeet
- ♦ tarkastella materiaaleja kestävän kehityksen näkökulmasta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNI KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Suunnittelu- ja valmistusprosessin hallinta	etenee työssään, mutta tarvitsee ajoittaista ohjausta	etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovit- taen työnsä työympäristön muuhun toimintaan
	työskentelee siten, että työn lopputulos on hyväksyttävissä.	ottaa huomioon työtehtävän erityisvaatimuksia.	ottaa huomioon työpaikan erityisvaatimuksia ja työn lopputulos on tavoitteiden mukainen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Materiaalien yhdistäminen	yhdistää erikoismateriaaliin toisia materiaaleja, mutta tarvitsee ohjausta	yhdistää erikoismateriaaliin sopivia materiaaleja	yhdistää erikoismateriaaliin sopivia materiaaleja ja perustelee valintojaan
Lisätarvikkeiden valinta	valitsee lisätarvikkeita, mutta tarvitsee ohjausta	valitsee sopivia lisätarvikkeita	valitsee sopivia lisätarvikkeita ja perustelee valintojaan
Työmenetelmien ja materiaalin hallinta	tekee ohjattuna erilaisia materiaali- ja menetelmäkokeiluja	tekee erilaisia materiaali- ja menetelmäkokeiluja	tekee erilaisia materiaali- ja menetelmäkokeiluja ja valitsee niistä sopivimman
Koneiden ja laitteiden hallinta	käyttää ohjattuna materiaalille sopivia koneita ja laitteita.	käyttää omatoimisesti materiaalille sopivia koneita ja laitteita.	käyttää sujuvasti materiaalille sopivia koneita ja laitteita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kestävän kehityksen huomioon ottaminen	etsii tietoa materiaalien ekologisuudesta	vertailee materiaalien alkuperää ja ekologista jalanjälkeä	vertailee materiaalien alkuperää ja ekologista jalanjälkeä sekä perustelee omaa näkemystään
Tiedonhankinta	hankkii tietoa erikoismateriaalista ohjattuna	hankkii tietoa erikoismateriaalista omatoimisesti	etsii tietoa monipuolisista lähteistä ja käsittelee tietoa kriittisesti
Hoito-ohjeiden tulkinta	tekee erikoismateriaalista valmistetun tuotteen hoito-ohjeen ohjattuna.	tekee erikoismateriaalista valmistetun tuotteen hoito-ohjeen omatoimisesti.	laatii ja perustelee hoito-ohjeen erikoismateriaalista valmistetulle tuotteelle.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	hankkii tietoa erikoismateriaaleista ohjattuna	hankkii tietoa erikoismateriaaleista saamansa ohjeen mukaan	hankkii tietoa kaavoitukselta oma-aloitteisesti
	yhdistelee ja käsittelee erikoismateriaaleja ohjattuna	yhdistelee ja käsittelee erikoismateriaaleja itsenäisesti ohjeen mukaan varmistaen tarvittaessa ohjaajalta	yhdistelee ja käsittelee itsenäisesti soveltaen saamaansa ja hankkimaansa ohjeistusta
	arvioi kaavoituksensa onnistumista yhdessä ohjaajan kanssa.	arvioi kaavoituksensa onnistumista sekä hakee palautetta ja toimii palautteen mukaisesti seuraavassa kaavoitustehtävässä.	arvioi kaavoitusprosessiaan ja kehittää toimintaansa omien havaintojensa ja saamansa palautteen pohjalta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa etsimällä tietoa valitsemastaan erikoismateriaalista ja sen työstämiseen liittyvistä asioista. Hän kokeilee materiaalin ominaisuuksia. Hän valmistaa tuotteen/tuotteita valitsemastaan materiaalista tarkoituksenmukaisin menetelmin, konein ja laittein.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - suunnittelu- ja valmistusprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - työmenetelmien ja materiaalin hallinta
 - koneiden ja laitteiden hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - kestävän kehityksen huomioon ottaminen
 - tiedonhankinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - oppiminen ja ongelmanratkaisu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida osoittaa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintosuorituksessa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.3 TEKSTIILITEKNIIKAN KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA, TEKSTIILINVALMISTAJA

4.3.1 Pakolliset tutkinnon osat

4.3.1.1 TEKSTIILIEN RAKENTEET JA LAADUNHALLINTA

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ käyttää alan ammattisanastoa
- ♦ kudosten ja neulosten sidokset ja niiden merkitsemistavat
- ♦ erottaa ja tunnistaa erilaisia tekstiilirakenteita sekä ymmärtää erilaisten rakenteiden vaikutuksen tuotteen ominaisuuksiin
- ♦ toimia yrityksen tai organisaation laatutavoitteet huomioon ottaen
- ♦ tuotannon yleisimmät testaus- ja laadunvarmistusmenetelmät
- ♦ työskennellä ympäristöystävällisin työtavoin
- ♦ edistää työyhteisön työhyvinvointia
- ♦ hankkia tietoa eri lähteistä ja hyödyntää sitä työssään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tekstiilien rakenteet ja laadunhallinta (kuidun, langan, kudoksen, neuloksen ja/tai kuitukankaan rakenteet ja niiden laadun testaus tuotannossa)	tulkitsee ohjattuna tekstiilirakenteita ja niiden ominaisuuksia tekee ohjattuna tuotannon laadunmittauksia	tulkitsee tekstiilirakenteita ja niiden ominaisuuksia tekee laadunmittauksia tuotannossa (esim. neliöpaino, venymä jne.)	tulkitsee ja soveltaa tekstiilirakenteita ja niiden ominaisuuksia työssään tekee laadunmittauksia tuotannossa ja soveltaa tuloksia tuotantoon esim. koneen säätöihin
Turvallinen ja vastuullinen toiminta	suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää työssään riskejä	vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta	kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta

Toimiminen työssä ja työyhteisössä	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävänä ja selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää sitä
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti.	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti.	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien käyttö	käyttää ohjattuna yleisempiä valmistuksen testaus- ja laadunhallintamenetelmiä	käyttää yleisempiä valmistuksen testaus- ja laadunhallintamenetelmiä ja osaa raportoida ne	käyttää ja raportoi valmistuksen testaus- ja laadunhallintamenetelmiä sekä soveltaa niiden tuloksia työssään
Tekstiilimateriaalien käyttö	käyttää ohjattuna materiaaleja työssään	valitsee ja käyttää materiaaleja työohjeiden mukaan ja merkitsee ohjattuna tarvittavat tiedot niistä yrityksen materiaalihallintajärjestelmään	valitsee ja käyttää materiaaleja työohjeiden mukaan sekä soveltaa tietoa materiaaleista tehden esim. tarvittavat kirjaukset yrityksen materiaalihallintajärjestelmään
Laadunvalvonta ja tekstiilien testaus	tunnistaa ohjattuna yleisimmät testausjärjestelmät ja niiden merkityksen laadunvalvonnassa	tunnistaa yleisimmät testausjärjestelmät ja niiden merkityksen laadunvalvonnassa	hallitsee yleisimmät testausjärjestelmät ja ymmärtää niiden merkityksen laadunvalvonnassa
Tekstiilien rakenteet ja niiden merkitseminen sekä ominaisuudet	tunnistaa ohjattuna perussidokset ja -neulokset sekä niiden merkitsemistavat ja ominaisuudet	tunnistaa näytteestä perussidokset ja -neulokset sekä osaa tehdä niiden sidospiirokset ja tietää niiden ominaisuudet	tunnistaa näytteestä tuotteen rakenteen ja osaa tehdä siitä perussidoksiin pohjautuvan sidospiiroksen sekä ymmärtää eri rakenteiden ominaisuuksien vaikutuksen tuotteeseen
Työympäristön turvajärjestelmien huomioon ottaminen työssä	hyödyntää teknisiä turvallisuusjärjestelmiä ja ottaa ne ohjattuna työssään huomioon.	ottaa huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät tutuissa työtilanteissa.	ottaa itsenäisesti työssään huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ammattisanaston käyttö	käyttää alan keskeistä sanastoa	käyttää alan keskeistä sanastoa ja esim. materiaalien oikeita nimityksiä	käyttää luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa
Tiedonhankinta	hankkii ohjattuna alan keskeistä tietoa eri lähteistä	hankkii tarvittaessa alan keskeistä tietoa eri lähteistä ja hyödyntää sitä työssään	hankkii tietoa alansa eri tietolähteistä, analysoi sitä kriittisesti ja osaa soveltaa sitä työssään
Tekstiilien rakenteet ja niiden merkitseminen sekä ominaisuuksien tunnistaminen	tunnistaa ohjattuna perussidokset ja -neulokset sekä niiden merkitsemistavat ja ominaisuudet	tunnistaa näytteestä perussidokset ja -neulokset sekä niiden ominaisuudet, tekee niiden sidospiirokset	tunnistaa näytteestä tuotteen rakenteen ja tekee siitä perussidoksiin pohjautuvan sidospiiroksen sekä ymmärtää eri rakenteiden ominaisuuksien vaikutuksen tuotteeseen
Tuotannon testaus - ja laadunvarmistus	tunnistaa ohjattuna yleisimmät testausmenetelmät ja ymmärtää niiden merkityksen tuotannon laadunvalvonnassa	tunnistaa yleisimmät testausjärjestelmät ja ymmärtää niiden merkityksen laadunvalvonnassa	hallitsee yleisimmät tuotannon testausmenetelmät ja niiden merkityksen laadunvalvonnassa
	tekee ohjattuna yksinkertaisia mittauksia tuotteesta (esim. neliöpaino, venymä jne.)	tekee tuotannossa vaadittavat mittaukset tuotteesta ja soveltaa tietoa ohjattuna tuotannossa	tekee tarvittavat mittaukset tuotteista ja soveltaa tietoa tuotannossa
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	selvittää opastettuna työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavan toimia	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti
	arvioi ohjattuna kestävä kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä.	arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä.	arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi omaa työtään	arvioi omaa työtään laaja-alaisesti	arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti oikein	tekee työtä ergonomisesti oikeissa asennoissa	huomioi ergonomian työskentelyssään ja säätää laitteita ergonomisesti parempiin asentoihin
	käyttää tarvittavia suojaimia ja turvallisia työtapoja.	käyttää tarvittavia suojaimia ja turvallisia työtapoja, huomioi sähköturvallisuusohjeet.	huomioi ja ehkäisee mahdolliset työturvallisuusriskit ja tiedottaa niistä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekstiiliteollisuuden yrityksen testaus- ja laadunhallinnan työtehtävissä. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että saadaan yleiskuva tekstiilialan työtehtävistä ja ammattitaitovaatimuksista.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - toimiminen työssä ja työyhteisössä
 - laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - tekstiilin rakenteet ja niiden merkitseminen sekä ominaisuuksien tunnistaminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.3.1.2 TEKSTIILIEN VALMISTUSPROSESSIT

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ tekstiilien valmistus- ja viimeistysprosessien pääperiaatteet
- ◆ käyttää teollisen tekstiilin prosessien koneita työryhmän jäsenenä
- ◆ huoltaa käyttämänsä välineet ja ymmärtää koneiden ja laitteiden puhtaanapidon merkityksen häiriöttömän työskentelyn kannalta
- ◆ työskennellä työturvallisuusmääräykset huomioon ottaen
- ◆ edistää toiminnallaan yrityksen tai organisaation kustannustehokkuutta ja tuotoksellisuutta
- ◆ arvioida omia vahvuuksiaan tuotteistaa osaamistaan ja mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
I. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tekstiilien valmistus- ja viimeistysprosessien hallinta (kuidun, langan, kudoksen, neuloksen ja/tai kuitukankaan)	tekee ohjattuna tekstiilin valmistusprosessien työtehtäviä	tekee työnsä pääsääntöisesti teknisesti oikein tekstiilien valmistuksessa työryhmän jäsenenä	toimii pääsääntöisesti itsenäisesti ja teknisesti oikein tekstiilien valmistuksessa työryhmän jäsenenä
	tekee työnsä satunnaisina, toisistaan riippumattomina ja yksittäisinä tehtävinä	ottaa ohjattuna huomioon edeltävän ja seuraavan työvaiheen toiminnan	ottaa työssään huomioon edeltävän ja seuraavan työvaiheen toiminnan
	tekee työn perustoiminnot ohjattuna ja kokonaisuuden hallinnassa on puutteita	tekee työn perustoiminnot itsenäisesti työohjeita noudattaen, tarvitsee ohjausta sovelluksissa	työskentelee ja tekee ratkaisuja itsenäisesti ja vastuullisesti
Turvallinen ja vastuullinen toiminta	suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää työssään riskejä	vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta	kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta
Toimiminen työssä ja työyhteisössä	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi ja selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää sitä

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi
Kustannustehokas ja tulokellinen toiminta	toimii ohjattuna kustannustehokkaasti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii kustannustehokkaasti, oma-aloitteisesti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden
	toimii ohjattuna työssään edistäen asiakassuhteita	toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistäen toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia ammattialansa yrittäjänä	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia ammattialansa yrittäjänä
			asettaa yrittäjyysosaamiselleen kehittämistavoitteita
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi		selvittää osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia	arvioi osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia, arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien käyttö	käyttää työmenetelmiä ohjattuna valitsemassaan tekstiilien valmistusprosessissa	käyttää työmenetelmiä lähes itsenäisesti valitsemassaan tekstiilien valmistusprosessissa	soveltaa työmenetelmiä itsenäisesti valitsemassaan tekstiilien valmistusprosessissa
Työvälineiden, koneiden ja materiaalien käyttö	käyttää keskeisimpiä työvälineitä, -koneita ja materiaaleja tutuissa työtehtävissä ohjattuna	käyttää keskeisimpiä työvälineitä, -koneita ja materiaaleja tutuissa työtehtävissä	käyttää itsenäisesti työvälineitä, koneita ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisön kanssa
	suojaa ja varastoi materiaaleja	käyttää materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti ohjeiden mukaan	lajittelee hukkamateriaalit oikein talon kierrätysperiaatteita hyödyntäen
	lajittelee hukkamateriaalit ohjattuna	lajittelee hukkamateriaalit ohjeiden mukaan	lajittelee hukkamateriaalit itsenäisesti oikein
Työympäristön turvajärjestelmien huomioon ottaminen työssä	hyödyntää teknisiä turvallisuusjärjestelmiä ja ottaa ne ohjattuna työssään huomioon	ottaa huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät tutuissa työtilanteissa	ottaa itsenäisesti työssään huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät
Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee koneille päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti.	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti.	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Toimiminen työssä ja työyhteisössä	selvittää opastettuna työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavan toimia	selvittää työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavan toimia	selvittää työyhteisön säännöt ja tavan toimia
Tekstiilien valmistusprosessien hallinta	osaa ohjattuna tekstiilien valmistusprosessit kuidusta tuotteeksi pääpiirteittäin sekä toimii joissakin prosessien työvaiheissa	osaa tekstiilien valmistusprosessit kuidusta tuotteeksi ja toimii tekstiilien valmistajana jossakin prosessissa	osaa tekstiilien valmistusprosessit kuidusta tuotteeksi ja soveltaa tietoa työssään tekstiilien valmistajana

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	selvittää opastettuna työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavan toimia	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti
	arvioi ohjattuna kestävä kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä
Kustannustehokas ja tulokellinen toiminta	laskee ohjattuna oman työpanoksen osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee opastettuna oman työpanoksen osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee työssään tuotteen tai palvelun kustannukset ja oman työpanoksen osuuden niistä
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi		hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä	hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita.	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita
		hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella.	hakee itsenäisesti tietoa ja tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi omaa työtään	arvioi omaa työtään laajalaisesti	arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti oikein	tekee työtä ergonomisesti oikeissa asennoissa	huomioi ergonomian työskentelyssään ja säätää laitteita ergonomisesti parempiin asentoihin
	käyttää tarvittavia suojaimia ja turvallisia työtapoja	käyttää tarvittavia suojaimia ja turvallisia työtapoja, huomioi sähköturvallisuusohjeet	huomioi ja ehkäisee mahdolliset työturvallisuusrisikit ja tiedottaa niistä

Teknologia ja tietotekniikka	tiedostaa tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa.	ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa.	ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutuksen omaan alaansa ja osaa soveltaa uutta tekniikkaa työhönsä.
------------------------------	---	--	---

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekstiiliteollisuuden yrityksen työtehtävissä. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että saadaan yleiskuva tekstiilialan työtehtävistä ja ammattitaitovaatimuksista.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - tekstiilien valmistusprosessien hallinta
 - toimiminen työssä ja työyhteisössä
 - laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - kokonaan
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.3.2 Tekstiilitekniikan koulutusohjelman/osaamisalan valinnaiset, ammatilliset tutkinnon osat

4.3.2.1 KUTOMISPROSESSI

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ tulkita työmääräimiä ja kutomon työohjeita
- ♦ kutomon esityöt ja niissä käytettävien koneiden toimintaperiaatteet
- ♦ tekstiilien sidoksia sekä kudontaohjeiden perusasiat
- ♦ yleisimmät kutomakonetyypit ja niiden käyttöperiaatteet
- ♦ eri loimaustavat, lankaraamin täytön sekä loimauskoneen toimintaperiaatteita
- ♦ niisiä ja solmia annetun niisintä- ja kaiteeseenpujotusohjeen mukaan
- ♦ kutomakoneen loimenvaihdon periaatteen
- ♦ säätää kudetiheyden sekä tietää kuteen viennin sovellusalueet
- ♦ kutoa turvallisesti käytössä olevilla kutomakonetyypeillä
- ♦ tehdä päivittäiset tarkastukset ja koneen ennakoivan huollon
- ♦ ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ergonomian
- ♦ tehdä työtä ympäristöystävällisin työtavoin
- ♦ kantaa vastuun työnsä laadusta ja laatupuutteiden korjaamisesta
- ♦ toimia ja tehdä työtään tiimissä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kudonnan esitöiden hallinta, kuten esim. puolaus, raamin täyttö, solminta tai niisintä	tekee ohjattuna ja työohjeiden mukaisesti kudonnan eri vaiheiden esitöitä	tekee työohjeiden ja laatuvaatimusten mukaisesti kudonnan eri vaiheiden esitöitä	tekee työohjeiden ja laatuvaatimusten mukaisesti kudonnan eri vaiheiden esitöitä ja ottaa huomioon käytettävän materiaalin asettamat vaatimukset
Kudonnan prosessin hallinta	tekee ohjattuna kudonnan eri vaiheiden työtehtäviä ja kutoo työryhmän jäsenenä yksinkertaisia kudoksia	tekee kudonnan eri vaiheiden työtehtäviä sekä kutoo ohjeiden mukaan työryhmän jäsenenä pääsääntöisesti teknisesti oikein	tekee kudonnan eri vaiheiden työtehtäviä annettujen ohjeiden mukaan sekä kutoo itsenäisesti työryhmän jäsenenä ja tekee itsenäisiä ratkaisuja uusissakin tilanteissa
	tekee työnsä satunnaisina, toisistaan riippumattomina ja yksittäisinä tehtävinä	ottaa huomioon edeltävän ja seuraavan työvaiheen toiminnan ja tekee työn perustoiminnot itsenäisesti työohjeita noudattaen, tarvitsee jonkin verran ohjausta sovelluksissa	ymmärtää työnsä osuuden suhteessa kokonaisuuteen ja tekee työnsä laadukkaasti, toimii tuottavasti ja taloudellisesti, suunnittelee ja kehittää työtään ja työympäristöään sekä arvioi työnsä tuloksia
Turvallinen ja vastuullinen toiminta	suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta	kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta
Taloudellinen ja laadukas toiminta	toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi
Koneiden ennakoiva huolto	siistii koneen ja suorittaa päivittäiset huollot ohjattuna käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja	suorittaa koneille ennakoivaa huoltoa annettujen ohjeiden ja koneen ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja sekä osaa kutsua tarvittaessa laitospöytämiehen	tekee koneelle ennakoivaa huoltoa itsenäisesti ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja yhteistyössä laitospöytämiehen kanssa
	tekee työnsä satunnaisina, toisistaan riippumattomina ja yksittäisinä tehtävinä	ottaa huomioon edeltävän ja seuraavan työvaiheen toiminnan ja tekee työn perustoiminnot itsenäisesti työohjeita noudattaen, tarvitsee jonkin verran ohjausta sovelluksissa	ymmärtää työnsä osuuden suhteessa kokonaisuuteen ja tekee työnsä laadukkaasti, toimii tuottavasti ja taloudellisesti, osaa suunnitella ja kehittää työtään ja työympäristöään sekä arvioida työnsä tuloksia

Laadunhallinta	seuraa työnsä laatua ohjeiden mukaisesti.	seuraa työnsä laatua ja ennakoii laatuun vaikuttavat riskit.	huolehtii, että työn laatu on sopimuksen mukaista, ennakoii laatuun vaikuttavat riskit sekä tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.
----------------	---	--	---

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kudonnan esitöiden työmenetelmien ja -välineiden käyttö	käyttää ohjattuna keskeisimpiä työvälineitä ja -koneita helpoissa ja tutuissa työtehtävissä	käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja -koneita tutuissa työtehtävissä	valitsee työhön sopivat työvälineet sekä käyttää työvälineitä ja -koneita vaihtelevissa työtilanteissa
Kutomon koneiden ja työvälineiden käyttö	käyttää ohjattuna keskeisimpiä työvälineitä ja kutomakoneita tutuissa työtehtävissä	käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja kutomakoneita tutuissa työtehtävissä ja seuraa laatua	valitsee työhön sopivat työvälineet sekä käyttää työvälineitä ja kutomakoneita vaihtelevissa työtilanteissa laatuvaatimusten mukaan
Kudonnan materiaalien hyödyntäminen	tunnistaa ohjattuna kudonnassa käytettävät materiaalit sekä niiden pääasialliset käyttökohteet ja ymmärtää niiden merkityksen koneen säätöihin	ottaa huomioon työssään materiaalien erilaiset ominaisuudet ja säätää koneen ohjeiden mukaan materiaalille sopivaksi ohjattuna yhteistyössä laitoshenkilön kanssa	ottaa työssään huomioon ominaisuuksiltaan erilaisia materiaaleja ja säätää koneen kyseiselle materiaalille sopivaksi yhteistyössä laitoshenkilön kanssa
	suojaa ja varastoi materiaaleja sekä lajittelee jätteet opastettuna.	käyttää materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti sekä lajittelee jätteet ohjeiden mukaan.	käyttää materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti ottaen huomioon kierrätyksen ja lajittelun merkityksen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kutomon työsuunnitelmien/ työohjeiden tulkitseminen	tulkitssee ohjattuna työohjeita	tulkitssee tavallisimpia työohjeita	tulkitssee itsenäisesti työohjeita
Kutomon työvaiheiden tunteminen	tuntee pääpiirteittäin esitöiden, loimauksen ja kutomon työvaiheet, ymmärtää niiden merkityksen prosessissa sekä tekee työtä jossain työpisteessä ohjattuna	tuntee esitöiden, loimauksen ja kutomon työvaiheet ja ymmärtää niiden merkityksen toisiinsa nähden niin, että tekee työtään ohjeiden mukaan työpisteessään	tuntee tehtaan organisaation niin laajasti, että työskentelee työnjohdon ohjeiden mukaan työtehtävissään
	selviytyy ohjattuna työtehtävistä	tekee työnsä pääsääntöisesti teknisesti oikein	tekee työnsä laadukkaasti, toimii tuottavasti ja taloudellisesti
	tekee työnsä satunnaisina, toisistaan riippumattomina ja yksittäisinä tehtävinä	ottaa työssään huomioon edeltävän ja seuraavan työvaiheen toiminnan	hahmottaa työnsä yhteydet kokonaisuuteen
Sidospiirrosten ja niisintäohjeiden tulkinta	hahmottaa työn eri osat, vaikkakin kokonaisuuden hallinnassa puutteita.	tekee ratkaisuja ottaen huomioon työn kokonaisuuden.	osaa suunnitella ja kehittää työtään ja työympäristöään sekä arvioida työnsä tuloksia.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tarvitsee opastusta arvioidessaan omien työsuoritustensa onnistumista ja kykenee vastaanottamaan palautetta	arvioi työsuoritustensa onnistumista ja kykenee vastaanottamaan palautetta	arvioi työsuoritustensa onnistumista ja perustelee arviointiaan sekä muuttaa tarvittaessa työtapojaan
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa toimintansa turvallisuudesta	kehittää toimintansa turvallisuutta
	noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.	arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa teollisessa kutomossa kutomon keskeisissä työtehtävissä kutomalla vähintään kahdella erilaisella koneella. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - kudonnan esitöiden hallinta
 - kudonnan prosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kudonnan esitöiden työmenetelmät ja -välineet
 - kutomon koneet ja työvälineet
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet
 - sidokset
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.3.2.2 NEULEEN VALMISTUSPROSESSI

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ tunnistaa yleisimmät eri neulontatekniikoissa käytettävät konetyypit ja laitteet
- ◆ tunnistaa yleisimpien trikookoneiden ja laitteiden tekniset ominaisuudet ja toimintaperiaatteet
- ◆ loimineulontaan liittyen eri loimaustavat ja tietää niiden käyttöalueet sekä toimintaperiaatteen
- ◆ laatia yleisimmistä neulosrakenteista yksinkertaisia johdannaisia

- ♦ käyttää yleisimpiä trikookoneita laatuvaatimusten mukaan sekä tuntee mallinvaihdon periaatteet
- ♦ tehdä päivittäiset tarkastukset ja koneen ennakoivaa huoltoa
- ♦ tehdä työtä ympäristöystävällisin työtavoin
- ♦ toimia ja tehdä työtään tiimissä
- ♦ toimia työturvallisuusmääräysten mukaan ja ergonomisin työtavoin
- ♦ arvioida omaa työtään, työskentelyään ja työsuorituksensa laatua.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Neulonta (taso-, loimi-, pyöröneule-, sukka- ja malimokoneilla)	tekee ohjattuna, työohjeiden mukaan, neuleen valmistuksen eri vaiheiden työtehtäviä ja neuloo ohjattuna työryhmän jäsenenä yksinkertaisia neuloksia	tekee neulonnan eri vaiheiden työtehtäviä sekä neuloo ohjeiden mukaan työryhmän jäsenenä pääsääntöisesti ja teknisesti oikein	tekee neulonnan eri vaiheiden työtehtäviä annettujen ohjeiden mukaan sekä neuloo itsenäisesti työryhmän jäsenenä
Toimiminen työssä ja työyhteisössä	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi ja selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää sitä
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti
Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta
Ylläpitösiivous	huolehtii ohjattuna työpisteensä siisteydestä	huolehtii työpisteensä siisteydestä	huolehtii työpisteensä ja ympäristönsä siisteydestä ja järjestyksestä

Koneiden ennakoiva huolto	siistii koneen ja suorittaa päivittäiset huollot ohjattuna käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja.	suorittaa koneille ennakoivaa huoltoa annettujen ohjeiden ja koneen ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja sekä osaa kutsua tarvittaessa laitosmiehen.	tekee koneelle ennakoivaa huoltoa itsenäisesti ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja yhteistyössä laitosmiehen kanssa.
---------------------------	---	---	--

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Neulomon työmenetelmien hallinta (mm. pyörö-, taso-, sukka-, loimineule- ja/tai malimokoneilla)	tekee neulonnan eri työvaiheiden työtehtäviä ja osaa ohjattuna neulaa työryhmän jäsenenä	tekee neulonnan eri työvaiheiden työtehtäviä ja osaa neulaa ohjeiden mukaan työryhmän jäsenenä	tekee neulonnan eri työvaiheiden työtehtäviä ja neuloo itsenäisesti työryhmän jäsenenä
Neulomon koneiden ja työvälineiden hallinta	käyttää ohjattuna keskeisimpiä työvälineitä ja trikooteollisuuden koneita tutuissa työtehtävissä	käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja trikooteollisuuden koneita tutuissa työtehtävissä	valitsee työhön sopivat työvälineet sekä käyttää työvälineitä ja trikooteollisuuden koneita vaihtelevissa työtilanteissa
Työvälineiden ja materiaalien hallinta	käyttää ohjattuna keskeisimpiä työvälineitä ja materiaaleja	käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja materiaaleja ohjeiden mukaan tutuissa työtehtävissä työryhmän jäsenenä	valitsee työhön sopivat työvälineet sekä käyttää työvälineitä ja materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti työryhmän jäsenenä
Materiaalien hyödyntäminen työssä	tunnistaa ohjatusti käytettävät materiaalit sekä niiden pääasialliset käyttökohteet ja ymmärtää niiden merkityksen koneen säätöihin	ottaa työssään huomioon materiaalien erilaiset ominaisuudet ja säätää koneen ohjeiden mukaan materiaalille sopivaksi	ottaa työssään huomioon ominaisuuksiltaan erilaisia materiaaleja ja säätää koneen kyseiselle materiaalille sopivaksi
Koneiden ennakoiva huolto	siistii koneen ja suorittaa päivittäiset huollot ohjattuna käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja	suorittaa koneille ennakoivaa huoltoa annettujen ohjeiden ja koneen ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja	tekee koneelle ennakoivaa huoltoa itsenäisesti ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja
Kestävä kehitys	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja sekä lajittelee jätteet ohjattuna.	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti sekä lajittelee jätteet ohjeiden mukaan.	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti, lajittelee jätteet oikein ja omatoimisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Neulomon työsuunnitelmien/ työohjeiden tulkitseminen	tulkitssee ohjattuna työohjeita	tulkitssee yksinkertaisia työohjeita ja toimii niiden mukaan	tekee työtä itsenäisesti työohjeiden mukaan
Koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet	tunnistaa trikooteollisuudessa käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet	tuntee trikooteollisuudessa käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet ja pyrkii ottamaan ne työssään huomioon	osaa trikooteollisuudessa käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet niin, että osaa ottaa ne työssään huomioon
Neulosrakenteiden ja ohjeiden tulkinta	osaa lukea yksinkertaisia neulosten rakennepiirroksia ja työohjeita sekä toimia ohjatuksi niiden mukaan	osaa lukea erilaisia yksinkertaisia rakennepiirroksia ja työohjeita sekä toimia annettujen ohjeiden mukaan	lukee ja tulkitsee itsenäisesti yksinkertaisimpia rakennepiirroksia ja työohjeita sekä toimii niiden mukaan
Kestävän kehityksen huomioiminen	kiinnittää ohjattuna huomiota ympäristönäkökohtiin, esimerkiksi jätemateriaalien käsittelyyn.	kiinnittää työskennellessään huomiota ympäristönäkökohtiin, esimerkiksi jätemateriaalien käsittelyyn.	kiinnittää työssään erityistä huomiota ympäristönsuojelun ja kestävän kehityksen periaatteisiin ja noudattaa niitä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna omaa työtään	arvioi omaa työtään	arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää työssään riskejä	vastaa toimintansa turvallisuudesta	kehittää toimintansa turvallisuutta
	noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.	arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa teollisessa neulomossa, sen keskeisissä neuletyöntekijän työtehtävissä taso-, pyörö-, sukka- tai loimineulekoneilla tai mm. malimokoneilla. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan alan työntekijän ammattitaitovaatimukset.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - joko taso-, pyörö-, sukka-, loimineule-, ja/tai malimokoneiden käytön hallinta
 - laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - neulomon työmenetelmien hallinta
 - neulomon koneiden ja työvälineiden hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen
 - koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.3.2.3 VIIMEISTYSPROSESSIT

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ tavanomaisimpien tekstiilikuitujen ja materiaalien käyttäytymisen erilaisissa värjäys-, viimeistys- ja painoprosesseissa
- ♦ käyttää tavanomaisimpia värjäyksessä, viimeistyksessä ja painossa käytettäviä kemikaaleja
- ♦ ottaa työssään huomioon käytettäviin kemikaaleihin liittyvät ympäristövaikutukset, keskeisen ympäristölainsäädännön ja työturvallisuuskäytännöt
- ♦ tulkita värinkestotestien tuloksia ja tuntee värinkestojen mittaustavat
- ♦ tunnistaa tekstiilien tavallisimmat esikäsittelyprosessit ja niiden vaikutukset laatuun
- ♦ tunnistaa tekstiilien esikäsittelyissä, värjäämisessä ja viimeistyksessä käytettävät tavallisimmat tuotantomenetelmät, koneet ja laitteet
- ♦ yleisimpien tekstiilikuitujen ominaisuudet sekä niiden tavallisimpien sekoitteiden värit
- ♦ värjätä, painaa ja/tai viimeistellä vähintään yhdellä tavalla yleisimpiä materiaaleja
- ♦ lukea ohjeita ja annettuja reseptejä ja tietää miten niiden mukaan suoritetaan:
 1. puuvillatekstiilien keitto ja valkaisu sekä puuvillan tai viskoosin värjäys jollakin käytössä olevalla menetelmällä
 2. painopastan sekoittaminen ja painokaavion valmistaminen sekä painaminen ja jälkityöt
 3. valkaisu ja värjäys
- ♦ suorittaa jonkun edellä mainituista tehtävistä käytännössä
- ♦ selvittää reseptissä annettujen kemikaalien merkityksen prosessissa ja käyttöturvallisuustiedotteet
- ♦ tehdä päivittäiset tarkastukset ja koneen ennakoivaa huoltoa
- ♦ tehdä työtä ympäristöystävällisin työtavoin ottaen huomioon valmistuksen laatu- ja taloudellisuusvaatimukset
- ♦ ottaa huomioon työturvallisuuskäytännöt ja ergonomian työskentelyssään
- ♦ kantaa vastuun työnsä laadusta ja laatuvaatimusten korjaamisesta
- ♦ toimia ja tehdä työtään tiimissä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	suunnittelee ohjattuna omaa työtään	suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä	tekee toteuttamiskelpoisia työsuunnitelmia itsenäisesti
Värjäys, viimeistys- tai painoprosessin hallinta	osaa ohjattuna tehdä valitun prosessin eri vaiheiden työtehtäviä työryhmän jäsenenä	tekee valitun prosessin eri vaiheiden työtehtäviä sekä osaa esimerkiksi värjätä tai painaa ohjeiden ja annetun reseptin mukaan työryhmän jäsenenä pääsääntöisesti oikein	tekee valitun prosessin eri vaiheiden työtehtäviä annettujen ohjeiden mukaan sekä osaa esimerkiksi värjätä tai painaa itsenäisesti työryhmän jäsenenä
Taloudellinen ja laadukas toiminta	toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi
Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti.	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti.	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien hallinta	tekee viimeistyksen eri työvaiheiden työtehtäviä ja osaa värjätä, viimeistellä tai painaa erilaisia tekstiilejä ohjattuna	tekee viimeistyksen eri työvaiheiden työtehtäviä ja osaa värjätä, viimeistellä tai painaa erilaisia tekstiilejä tavanomaisten reseptien ja ohjeiden mukaan työryhmän jäsenenä	tekee viimeistyksen eri työvaiheiden työtehtäviä ja osaa värjätä, viimeistellä tai painaa erilaisia tekstiilejä reseptien mukaan itsenäisesti työryhmän jäsenenä

Työvälineiden, koneiden ja materiaalien hallinta	käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja -koneita ja materiaaleja tutuissa työtehtävissä, mutta välillä tarvitsee ohjausta	käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja -koneita ja materiaaleja tutuissa työtehtävissä	valitsee työhön sopivat työvälineet sekä käyttää työvälineitä ja -koneita vaihtelevissa työtilanteissa
Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta
Materiaalien ja käytettävien kemikaalien hallinta	valitsee ja mittaa ohjattuna kemikaalit materiaalin mukaan sekä säätää koneet materiaaleille sopiviksi yksinkertaisissa prosesseissa.	valitsee ja mittaa kemikaalit materiaalin mukaan sekä säätää ohjeiden mukaan koneet materiaaleille sopiviksi yksinkertaisissa prosesseissa.	valitsee ja mittaa itsenäisesti kemikaalit materiaalin mukaan sekä säätää koneet materiaaleille sopiviksi yksinkertaisissa prosesseissa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen	osaa ohjatusti tulkitia työohjeita ja reseptejä	lukee tavallisimpia työohjeita ja yksinkertaisia reseptejä	tekee työtä itsenäisesti työohjeiden ja reseptien mukaan
Materiaalien tunteminen	tunnistaa ohjatusti yleisimmät materiaalit ja niiden pääasialliset käyttökohteet sekä niihin soveltuvat värjäys-, paino- ja viimeistysaineet	ottaa työssään huomioon materiaalien erilaiset ominaisuudet ja käyttökohteet niin, että osaa valita niihin soveltuvat värjäys-, paino- ja viimeistysaineet pääsääntöisesti oikein	hyödyntää työssään ominaisuuksiltaan erilaisia materiaaleja sekä osaa valita niihin soveltuvat värjäys-, paino- ja viimeistysaineet
Prosessissa käytettävät kemikaalit ja väriaineet	tunnistaa prosessissa käytettävät kemikaalit ja käyttää niitä ohjattuna, esimerkiksi punnitsee väriaineet ja tietää käyttöturvallisuustiedotteen sisällön	tunnistaa prosessissa käytettävät kemikaalit ja käyttää niitä ohjeiden mukaan sekä selvittää niiden merkityksen prosessissa ja käyttöturvallisuustiedotteen merkityksen	hallitsee prosessissa käytettävät kemikaalit ja ymmärtää niiden merkityksen prosessissa sekä käyttää niitä itsenäisesti ohjeiden mukaan ja hallitsee käyttöturvallisuustiedotteen

Värinkestotestien hallinta	tietää värinkestotestausmenetelmät ja niiden merkityksen laadunvalvonnassa sekä tekee ohjattuna yksinkertaisen testin	tekee värinkestotestejä ja säätää niiden tulosten perusteella yksinkertaisia värjäysprosesseja	soveltaa värinkestotestien tuloksia värjäysprosesseihin ja säätää koneet sekä mittaa tarvittavat komponentit oikein laadukkaan lopputuloksen saamiseksi
	valitsee ja annostelee kemikaalit ohjattuna reseptin mukaan	valitsee ja annostelee kemikaalit taloudellisesti reseptin mukaan	laskee oikeat annostelumäärät, valitsee ja annostelee kemikaalit taloudellisesti ja tietää kemikaalien ympäristövaikutukset
	tiedostaa tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa	ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alaansa	ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutuksen omaan alaansa ja osaa soveltaa uutta tekniikkaa työhönsä
Värjäys-, paino- ja viimeistysprosessien koneiden käyttö	tunnistaa värjäys-, paino- ja viimeistysprosesseissa käytettäviä koneita ja osaa ohjattuna käyttää jonkun prosessin koneita	tunnistaa värjäys-, paino- ja viimeistysprosessien koneita ja käyttää jonkun prosessin koneita	tunnistaa värjäys-, paino- ja viimeistysprosessien koneita ja käyttää jonkun prosessin koneita itsenäisesti
Kestävän kehityksen huomioiminen	toimii osana työpaikkaansa ja toimii annettujen ohjeiden mukaisesti sekä tuntee kemikaalien käyttöturvallisuuden	kiinnittää työskennellessään huomiota ympäristönäkökohtiin, esimerkiksi jättemateriaalien käsittelyyn sekä noudattaa kemikaalien käyttöturvallisuusohjeita	hallitsee työssään noudatettavat ympäristön- ja luonnonsuojelun periaatteet, noudattaa niitä sekä kemikaalien käyttöturvallisuusohjeita
	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja sekä lajittelee jätteet ohjattuna	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti sekä lajittelee jätteet ohjeiden mukaan	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti, lajittelee jätteet oikein ja omatoimisesti
Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta
Ammattisanaston hallinta	hallitsee alan keskeisen sanaston	hallitsee alan keskeisen sanaston ja käyttää esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä	käyttää luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa
Tiedonhaku	käyttää saamaansa uutta tietoa satunnaisesti.	hankkii tarvittaessa alan keskeistä tietoa eri lähteistä ja hyödyntää sitä työssään.	hankkii tietoa alansa eri tietolähteistä, analysoi sitä kriittisesti ja osaa soveltaa sitä työssään.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
		Opiskelija tai tutkinnon suorittaja	
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	asentoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa toimintansa turvallisuudesta	kehittää toimintansa turvallisuutta
	noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.	arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa värjäämön, viimeistyksen ja/tai painon keskeisissä työtehtävissä. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan tekstiilien värjäjän, painajan tai viimeistelijän perusammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - joko värjäämön, viimeistyksen ja/tai painon prosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan valitussa prosessissa
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen
 - prosessissa käytettävät kemikaalit ja väriaineet
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida osoittaa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintosuorituksessa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.3.2.4 KUITUKANKAAN VALMISTUSPROSESSIT

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ tunnistaa kuitukangastyypit ja -rakenteet
- ◆ tunnistaa kuitukankaiden yleisimmät käyttökohteet ja ymmärtää niiden asettamat vaatimukset tuotteen laadulle
- ◆ tunnistaa yleisimmät kuitukankaiden tuotantomenetelmät ja niihin liittyvät tavanomaisimmat konetyypit
- ◆ tunnistaa teknologiaan liittyvät laatutekijät ja yleisimmät mittausmenetelmät
- ◆ luetella kuitukankaiden yleisimmät jälkikäsitteletekniikat
- ◆ valmistaa erityyppisiä kuitukankaita käytettävissä olevilla koneilla
- ◆ suunnitella ja suorittaa laatuun liittyviä perustestauksia
- ◆ tehdä päivittäiset tarkastukset ja koneen ennakoivaa huoltoa
- ◆ ottaa huomioon työturvallisuuskohdat ja ergonomian työskentelyssään
- ◆ tehdä työtä ympäristöystävällisin työtavoin ottaen huomioon valmistuksen laatu- ja taloudellisuusvaatimukset
- ◆ toimia ja tehdä työtään tiimissä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuitukankaiden valmistusprosessien hallinta	valmistaa ohjattuna kuitukankaita valmistusprosessissa työryhmän apuna	valmistaa ohjeiden mukaan kuitukankaita valmistusprosessissa työryhmän jäsenenä	valmistaa kuitukankaita itsenäisesti osana valmistusprosessia aktiivisena työryhmän jäsenenä
Laadunhallinta	seuraa työnsä laatua ohjeiden mukaisesti	työskentelee laatumietoisesti ja ennakoi laatuun vaikuttavat riskit	huolehtii, että työn laatu on sopimuksen mukaista ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä
Turvallinen ja vastuullinen toiminta	suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta	kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta
Koneiden ennakoiva huolto	siistii koneen ja suorittaa päivittäiset huollot ohjattuna käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja	suorittaa koneille ennakkoivaa huoltoa annettujen ohjeiden ja koneen ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja sekä osaa kutsua tarvittaessa laitoshuoltomiehen	tekee koneelle ennakoivaa huoltoa itsenäisesti ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja yhteistyössä laitoshuoltomiehen kanssa
Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti.	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti.	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien hallinta	tekee ohjattuna kuitukankaiden valmistuksen eri vaiheiden työtehtäviä työryhmässä	tekee kuitukankaiden valmistuksen eri vaiheiden työtehtäviä annettujen ohjeiden mukaan työryhmän jäsenenä	tekee kuitukankaiden valmistuksen eri vaiheiden työtehtäviä itsenäisesti ja aktiivisena työryhmän jäsenenä
Kuitukankaiden valmistusprosessin koneiden ja työvälineiden hallinta	käyttää ohjatusti keskeisimpiä työvälineitä ja prosessin koneita tutuissa työtehtävissä	käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja prosessin koneita tutuissa työtehtävissä	valitsee työhön sopivat työvälineet sekä käyttää työvälineitä ja prosessin koneita itsenäisesti perustilanteissa
Koneiden ennakoiva huolto	siistii koneen ja suorittaa päivittäiset huollot ohjattuna käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja	suorittaa koneille ennakkoivaa huoltoa annettujen ohjeiden ja koneen ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja	tekee koneelle ennakoivaa huoltoa itsenäisesti ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja

Materiaalien hallinta	tunnistaa ohjattuna prosessissa käytettävät materiaalit sekä niiden pääasialliset käyttökohteet ja ymmärtää niiden merkityksen prosessin säätöihin	ottaa työssään huomioon materiaalien erilaiset ominaisuudet ja osaa säätää prosessin ohjeiden mukaan materiaalille sopivaksi	ottaa työssään huomioon ominaisuuksiltaan erilaisia materiaaleja ja säätää prosessin kyseiselle materiaalille sopivaksi itsenäisesti
	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja ohjattuna sekä lajittelee hukkamateriaalit.	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti ohjeiden mukaan sekä lajittelee hukkamateriaalit.	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti sekä lajittelee hukkamateriaalit oikein ja itsenäisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen	tulkitssee ohjattuna tavallisia työohjeita	tulkitssee tavallisempia työohjeita	tekee työtä itsenäisesti työohjeiden mukaan
Kuitukankaiden valmistusprosessit ja rakenteet	tuntee pääpiirteittäin kuitukankaiden rakenteet ja valmistusprosessit sekä niiden merkityksen valmiissa tuotteessa	osaa kuitukankaiden rakenteet ja valmistusprosessit sekä niiden merkityksen valmiissa tuotteessa	tuntee tehtaan organisaation niin laajasti, että osaa työskennellä työnjohdon ohjeiden mukaan kuitukankaiden valmistusprosessissa
Koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet	tunnistaa prosessissa käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet	tuntee prosessissa käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet	tuntee prosessissa käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet niin, että osaa ottaa ne huomioon työssään
Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee koneille päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta
Materiaalien hyödyntäminen työssä	tunnistaa ohjattuna käytettävät materiaalit sekä niiden pääasialliset käyttökohteet ja ymmärtää niiden merkityksen prosessin koneiden säätöihin	ottaa työssään huomioon materiaalien erilaiset ominaisuudet ja osaa säätää koneet ohjeiden mukaan materiaalille sopivaksi	ottaa työssään huomioon ominaisuuksiltaan erilaisia materiaaleja ja säätää koneet kyseiselle materiaalille sopiviksi

Laadukas ja kestävän kehityksen mukainen toiminta	selvittää ohjattuna työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti
	arvioi ohjattuna kestävän kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävän kehityksen mukaisia taloudellisia ratkaisuja ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävän kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ratkaisuja ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä
Ammattisanaston hallinta	hallitsee alan keskeisen sanaston.	hallitsee alan keskeisen sanaston ja käyttää esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä.	käyttää asiakaspalvelussa luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna omaa työtään	arvioi omaa työtään	arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	asentoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa toimintansa turvallisuudesta	kehittää toimintansa turvallisuutta
	noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.	arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa kuitukankaita valmistavassa yrityksessä sen keskeisissä työtehtävissä. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti prosessin eri vaiheissa niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan alan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - kuitukankaiden valmistusprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen
 - kuitukankaiden valmistusprosessit ja rakenteet
 - materiaalien hyödyntäminen työssä
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.3.2.5 TEKSTIILITEKNIIKAN ERIKOISOSAAMINEN

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ tekstiilien valmistuksessa käytettäviä erikoisvalmistusmenetelmiä
- ◆ erottaa ja tunnistaa erilaisia rakenteita (valitusta menetelmästä)
- ◆ rakenteiden merkitsemistavat ja niiden ominaisuudet
- ◆ erilaisten valitun valmistusmenetelmän rakenteiden vaikutuksen tuotteen ominaisuuksiin
- ◆ valmistaa laadukasta tuotetta tai tuotteen osa-aluetta käytössä olevilla koneilla
- ◆ kyseisen valmistuksen tai valmistusvaiheen koneiden käyttöperiaatteet ja toiminnan
- ◆ tehdä päivittäiset tarkastukset ja koneen ennakoivaa huoltoa
- ◆ ottaa huomioon työturvallisuuskohdat ja ergonomian työskentelyssään
- ◆ tehdä työtä ympäristöystävällisin työtavoin
- ◆ kantaa vastuun työnsä laadusta ja laatupuutteiden korjaamisesta
- ◆ toimia ja tehdä työtään tiimissä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tekstiilien erikoisvalmistus prosessit tai erilliset työvaiheet (esimerkiksi punonta, verkonteko, loimaus tms.)	toimii kyseisissä tekstiilin valmistusprosesseissa ohjattuna työryhmän jäsenenä	valmistaa työohjeiden mukaan yksinkertaisimpia tuotteita tai tuotteen osavaihetta kyseisessä valmistusprosessissa työryhmän jäsenenä pääsääntöisesti oikein työskennellen	valmistaa tuotteita tai tuotteen osavaihetta itsenäisesti työohjeiden mukaan kyseisessä valmistusprosessissa työryhmän jäsenenä ja tekee itsenäisiä ratkaisuja uusissakin tilanteissa
Taloudellinen ja laadukas toiminta	toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi
Terveellisen ja turvallisen työympäristön suunnittelu ja ylläpitäminen	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteelliset sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta	ottaa oman työnsä suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteelliset sekä osaa soveltaa oppimaansa ylläpitävissäkin tilanteissa
Laadunhallinta	seuraa työnsä laatua ohjeiden mukaisesti.	työskentelee laatutietoisesti ja ennakoii laatuun vaikuttavat riskit.	huolehtii, että työn laatu on sopimuksen mukaista ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Materiaalien hallinta	käyttää keskeisimpiä materiaaleja tutuissa työtehtävissä ohjattuna	käyttää keskeisimpiä materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti ohjeiden mukaan	käyttää materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti
Materiaalien varastointi ja lajittelu	suojaa ja varastoi materiaaleja ohjeiden mukaan sekä ohjattuna lajittelee hukkamateriaalit	suojaa ja varastoi materiaaleja sekä lajittelee hukkamateriaalit oikein	suojaa ja varastoi materiaaleja sekä lajittelee hukkamateriaalit oikein talon kierrätysperiaatteita hyödyntäen

Työympäristön turvajärjestelmien huomioon ottaminen työssä	ottaa huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät tutuissa työtilanteissa	osaa hyödyntää teknisiä turvajärjestelmiä ja ottaa ne huomioon työssään	ottaa itsenäisesti työssään huomioon tekniset turvallisuusjärjestelmät
Työmenetelmien hallinta	tekee ohjattuna kyseisen valmistuksen eri vaiheiden työtehtäviä työryhmässä	tekee kyseisen valmistuksen eri vaiheiden työtehtäviä annettujen ohjeiden mukaan työryhmän jäsenenä	tekee kyseisen valmistuksen eri vaiheiden työtehtäviä itsenäisesti työryhmän jäsenenä
Valmistusprosessin koneet ja työvälineet	käyttää ohjattuna keskeisimpiä työvälineitä ja prosessin koneita tutuissa työtehtävissä	käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja prosessin koneita tutuissa työtehtävissä ja seuraa laatua	valitsee työhön sopivat työvälineet sekä käyttää työvälineitä ja prosessin koneita itsenäisesti vaihtelevissa työtilanteissa ja seuraa laatua
Koneiden ennakoiva huolto	siistii koneen ja suorittaa päivittäiset huollot ohjattuna käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja.	suorittaa koneille ennakoivaa huoltoa annettujen ohjeiden ja koneen ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja.	tekee koneelle ennakoivaa huoltoa itsenäisesti ohjekirjojen mukaan käyttäen tavanomaisia huoltotyökaluja.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen	tulkitsi ohjattuna tavallisia työohjeita	tulkitsi tavallisimpia työohjeita	tekee työtä itsenäisesti työohjeiden mukaan
Valmistusprosessit ja rakenteet (punomo, loimaus tms.)	tuntee pääpiirteittäin kyseessä olevan tuotteen rakenteet ja valmistusprosessit sekä niiden merkityksen valmiissa tuotteessa	osaa kyseessä olevan tuotteen rakenteet ja valmistusprosessit sekä niiden merkityksen valmiissa tuotteessa	tuntee tehtaan organisaation niin laajasti, että osaa työskennellä työnjohdon ohjeiden mukaan kyseessä olevassa valmistusprosessissa
Koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet	tunnistaa ohjattuna prosessissa käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet	tunnistaa prosessissa käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet	tunnistaa prosessissa käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet niin, että osaa ottaa ne huomioon työssään
Materiaalien hyödyntäminen työssä	tunnistaa ohjattuna käytettävät materiaalit sekä niiden pääasialliset käyttökohteet ja ymmärtää niiden merkityksen prosessin koneiden säätöihin	ottaa huomioon työssään materiaalien erilaiset ominaisuudet ja osaa säätää koneet ohjeiden mukaan materiaalille sopivaksi	ottaa työssään huomioon ominaisuuksiltaan erilaisia materiaaleja ja säätää koneet kullekin materiaalille sopiviksi
Kestävän kehityksen huomioiminen	toimii osana työpaikkaansa ja toimii annettujen ohjeiden mukaisesti	kiinnittää työskennellessään huomiota ympäristönäkökohtiin, esimerkiksi jätemateriaalien käsittelyyn	hallitsee työssään noudatettavat ympäristön- ja luonnonsuojelun periaatteet sekä noudattaa niitä

Ammattisanaston hallinta	hallitsee alan keskeistä ammattisanastoa.	hallitsee alan keskeisen ammattisanaston ja käyttää esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä.	käyttää asiakaspalvelussa luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa.
--------------------------	---	--	---

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi omaa työtään	arvioi omaa työtään laaja-alaisesti	arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa
Terveys- turvallisuus ja toimintakyky	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.	arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekstiiliteollisuuden yrityksen työtehtävissä. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että saadaan yleiskuva tekstiilialan työtehtävistä ja ammattitaitovaatimuksista.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - tekstiilien erikoisvalmistusprosessien hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - materiaalien hallinta
 - työvälineiden ja koneiden hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen
 - valmistusprosessit ja rakenteet
 - kestävän kehityksen huomioiminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.3.2.6 KUNNOSSAPITO

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ ottaa huomioon koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet ja rakenteen
- ♦ lukea teknisiä piirustuksia, asennus- ja turvaohjeita sekä toimia niiden tietojen pohjalta
- ♦ ottaa huomioon sähkötekniikan, hydrauliiikan ja pneumatiikan perusteita
- ♦ kudosten ja neulosten merkitsemistavat ja tuntee alan terminologiaa
- ♦ ottaa huomioon ennakoivien ja säännöllisten huoltotoimenpiteiden merkityksen tuotannon jatkuvuuden kannalta
- ♦ ottaa huomioon perussidokset ja niiden ominaisuudet sekä erilaisten rakenteiden vaikutuksen tuotteen ominaisuuksiin ja koneiden säätöihin
- ♦ tehdä koneille yksinkertaisia perushuoltotoimenpiteitä
- ♦ seurata alan jatkuvaa kehitystä
- ♦ ottaa huomioon työturvallisuuskohdat ja ergonomian työskentelyssään
- ♦ tehdä työtä ympäristöystävällisin työtavoin ottaen huomioon valmistuksen laatu- ja taloudellisuusvaatimukset
- ♦ toimia ja tehdä työtään tiimissä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kunnossapidon hallinta ja oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	suunnittelee ohjattuna omaa työtään ja tekee koneiden yksinkertaisia kunnossapitotöitä	suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä ja kunnossapitää koneita	tekee toteuttamiskelpoisia työsuunnitelmia ja hoitaa kunnossapitotehtäviä itsenäisesti
Taloudellinen ja laadukas toiminta	toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen.	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen.	toimii asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, välineiden ja materiaalien hallinta	tekee ohjattuna kunnossapitotehtäviä käyttämällä koneilla	tekee käyttämällä koneilla kunnossapitotehtäviä ohjeiden mukaan	tekee itsenäisesti käyttämällä koneilla kunnossapitotehtäviä annettujen ohjeiden mukaan
Työvälineiden ja materiaalien hallinta	kunnossapitää ja käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja -koneita tutuissa työtehtävissä, mutta välillä tarvitsee ohjausta	kunnossapitää ja käyttää keskeisimpiä työvälineitä ja -koneita tutuissa työtehtävissä	valitsee kunnossapitotyöhön sopivat työvälineet sekä käyttää työvälineitä ja -koneita vaihtelevissa työtilanteissa
	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja opastettuna.	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti ohjeiden mukaan.	käyttää, suojaa ja varastoi materiaaleja huolellisesti ja taloudellisesti oikein ja itsenäisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen	tulkitsi ohjattuna työohjeita, kaavioita ja konepiirustuksia	tulkitsi tavallisimpia työohjeita, kaavioita ja konepiirustuksia	toimii itsenäisesti työohjeiden mukaan ja osaa tulkita työohjeita, kaavioita ja yksinkertaisia konepiirustuksia

Koneiden kunnossapidon perusasiat ja ennakoiva kunnossapito	tulkitsee ohjattuna käyttämiensä koneiden ennakoivia kunnossapidon periaatteita ja tekee niille ohjattuna yksinkertaisia huoltotoimenpiteitä	tekee käyttämilleen koneille ennakoivan kunnossapidon ja yksinkertaisia huoltotoimenpiteitä ohjeiden mukaan sekä kutsuu tarvittaessa huollon asiantuntijan paikalle	tekee työnsä eri tilanteissa käyttämilleen koneille ennakoivaa kunnossapitoa ja ymmärtää sen merkityksen, tekee tarvittavia huoltotoimenpiteitä sekä kutsuu tarvittaessa huollon asiantuntijan paikalle
Kestävän kehityksen huomioiminen	toimii osana työpaikkaansa ja toimii annettujen ohjeiden mukaisesti	kiinnittää työskennellessään huomiota ympäristönäkökohtiin, esimerkiksi jätemateriaalien käsittelyyn	tuntee työssään noudatettavat ympäristön- ja luonnonsuojelun periaatteet ja noudattaa niitä työssään
Ammattisanaston hallinta	hallitsee alan keskeistä ammattisanastoa.	hallitsee alan keskeisen ammattisanaston ja käyttää esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä.	käyttää asiakaspalvelussa luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
		Opiskelija tai tutkinnon suorittaja	
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna omaa työtään	arvioi omaa työtään	arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa
Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa toimintansa turvallisuudesta	kehittää toimintansa turvallisuutta
	noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.	arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa käyttämiensä koneiden kunnossapidossa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan tekstiilikoneiden käyttäjältä tai kunnossapitoon suuntautavalta vaadittavia ennakoivan kunnossapidon ja peruskunnossapidon ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työsuunnitelmien/työohjeiden tulkitseminen
 - koneiden kunnossapidon perusasiat ja ennakoiva kunnossapito
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.4 TEKSTIILIHUOLLON KOULUTUSOHJELMA, TEKSTIILIHUOLTAJA

4.4.1 Pakolliset tutkinnon osat

4.4.1.1 TEKSTIILIHUOLTOPALVELUT

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ vastaanottaa ja huoltaa tavanomaisia tekstiilejä
- ♦ valita hoito-ohjeiden mukaiset huoltotavat
- ♦ käyttää tekstiilihuoltoprosessin koneita ja laitteita
- ♦ työskennellä suunnitelmallisesti ja ergonomisesti
- ♦ käyttää alan ammattisanastoa
- ♦ työskennellä ottaen huomioon tekstiilihuollon hygieenisyyden
- ♦ hyödyntää tietotekniikkaa työssään
- ♦ huoltaa käyttämänsä välineet
- ♦ tehdä pesulan ylläpitosiivoustoita
- ♦ hankkia tietoa eri lähteistä ja hyödyntää sitä työssään
- ♦ työskennellä työturvallisuusmääräykset huomioon ottaen ja noudattaa sähkö-
turvallisuusohjeita
- ♦ työskennellä ryhmän jäsenenä
- ♦ edistää työyhteisön työhyvinvointia
- ♦ toimia yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävän kehityksen mu-
kaisesti
- ♦ edistää toiminnallaan yrityksen tai organisaation kustannustehokkuutta ja tu-
loksellisuutta
- ♦ arvioida mahdollisuuksia tuotteistaa osaamistaan
- ♦ arvioida alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioin-
nin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat
samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tekstiilihuoltoprosessin hallinta	selviytyy ohjattuna työtävistä	tekee työnsä pääsääntöisesti teknisesti oikein	tekee työnsä laadukkaasti, toimii tuottavasti ja taloudellisesti
	tekee työnsä satunnaisina, toisistaan riippumattomina ja yksittäisinä tehtävinä	ottaa työssään huomioon edeltävän ja seuraavan työvaiheen toiminnan	hahmottaa työnsä yhteydet kokonaisuuteen
	hahmottaa työn eri osat, tarvitsee ohjausta muuttuvissa tilanteissa	tekee ratkaisuja ottaen huomioon työn kokonaisuuden, tekee työn perustoiminnot itsenäisesti työohjeita noudattaen, tarvitsee jonkin verran ohjausta sovelluksissa	osaa suunnitella ja kehittää työtään ja työympäristöään sekä arvioida työnsä tuloksia, työskentelee ja tekee ratkaisuja itsenäisesti ja vastuullisesti uusissakin tilanteissa
Toimiminen työssä ja työyhteisössä	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävasti	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävasti	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävasti ja selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää sitä
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	toimii ohjattuna kustannustehokkaasti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii oma-aloitteisesti, kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävasti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden
	toimii ohjattuna työssään edistäen asiakassuhteita	toimii työssään edistäjien pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistäen toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia ammattialansa yrittäjänä	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia ammattialansa yrittäjänä asettaa yrittäjyysosaamiselleen kehittämistavoitteita
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi		selvittää osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia	arvioi osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia

Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia, arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa.
---------------------------------------	---	--	--

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Pyykin vastaanotto	vastaanottaa pyykkiä ohjattuna	toimii vastaanotossa yhteistyökykyisesti pyrkien palveluhenkiseen ja kehittävään toimintaan	ottaa huomioon asiakkaan tarpeet ja osaa markkinoida palveluja laaja-alaisesti
Merkkaus	valitsee tekstiileille turvallisen merkkaustavan	työskentelee merkkausvaiheessa huolellisesti ja kirjaa poikkeamat	työskentelee huolellisesti ja taloudellisesti sekä kirjaa merkkauksen yhteydessä tarpeelliset huomiot tietojärjestelmään tai vastaanotolistaan
Lajitelmien teko	lajittelee tavanomaisia tekstiilejä	tekee erilaisia lajitelmia ottaen huomioon tekstiilien laadun ja pesulan koneet	ottaa lajitelmien teossa huomioon koko tekstiilihuoltoprosessin
Pesu yksikkökoneella	pesee tekstiilejä yksikkökoneilla erilaisilla pesuohjelmilla	pesee monipuolisesti erilaisilla pesukoneilla ja -ohjelmilla	valitsee taloudellisesti kannattavan pesukoneen ja -ohjelman lajitelmakohteisesti
Erilaisten kuivaustapojen valinta (rumpu, kaappi, ripustus, taso)	valitsee tekstiileille oikean kuivaustavan	valitsee tekstiileille jälkikäsittelyn kannalta oikean kuivaustavan ja jäännöskosteuden	käyttää erilaisia kuivaustapoja ottaen huomioon mm. materiaalit, konekannan ja taloudellisuuden
	käyttää ohjattuna tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisönsä kanssa hyödyntäen tietotekniikkaa
Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta
Ylläpitösiivous	huolehtii työpisteensä siisteydestä.	tuntee pesulan tilojen puhtaanapitovaatimukset ja valitsee oikeat aineet ja välineet siivoukseen.	toimii palveluhenkisesti ja johdonmukaisesti työpaikan puhtaanapitotehtävissä, on sisäistänyt puhtaanapidon merkityksen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Hoito-ohjeiden tuntemus	lajittelee tekstiilit hoito-ohjeiden perusteella	soveltaa hoito-ohjemerkeistä saatua tietoa työssään	kykenee lajittelemaan tekstiilit ilman hoito-ohjeita ja huomaa myös virheelliset hoito-ohjeet
Tekstiilihuollon hygienian hallinta	käsihygieniassa ja työskentelyhygieniassa on puutteita	ottaa työssään huomioon tilojen erilaiset puhtaustaso-vaatimukset	on selvillä työpaikkansa riskikohdista ja työskentelee hygieenisesti
Ammattisanaston hallinta	hallitsee alan keskeistä sanastoa ja käyttää ohjattuna esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä	hallitsee alan keskeisen sanaston ja käyttää esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä	käyttää asiakaspalvelussa luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa
Tiedonhaku	käyttää saamaansa uutta tietoa satunnaisesti	hankkii tarvittaessa alan keskeistä tietoa eri lähteistä ja hyödyntää sitä työssään	hankkii tietoa alansa eri tietolähteistä, analysoi sitä kriittisesti ja osaa soveltaa sitä työssään
Toimiminen työssä ja työyhteisössä	selvittää ohjattuna työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavan toimia	selvittää työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavan toimia	selvittää työyhteisön säännöt ja tavan toimia
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	selvittää ohjattuna työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti
	arvioi ohjattuna kestävä kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ratkaisuja ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia ja taloudellisia ratkaisuja sekä ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuuden palvelun kustannuksista	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuuden palvelun kustannuksista	laskee työssään palvelun kustannukset ja oman työpanoksensa osuuden niistä
	käyttää työssään ohjattuna tuloksellisen toiminnan tietopohjaa	soveltaa työssään ohjattuna tuloksellisen toiminnan tietopohjaa	soveltaa työssään ja työyhteisössään ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa

Osaamisen tuoteistamismahdollisuuksien arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita
		hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella.	hakee itsenäisesti tietoa ja tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella.
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna ammattialansa tyypillisiä yhteistyökumppaneita, tiedostaa tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alansa.	selvittää oman ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita, ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutukset omaan alansa.	selvittää oman ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen ja kehityssuuntia sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita, ymmärtää tietotekniikan ja teknologian kehityksen vaikutuksen omaan alansa ja osaa soveltaa uutta tekniikkaa työhönsä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	hakee ohjattuna tietoa eri lähteistä	hakee pyydettyä tietoa eri lähteistä	hakee aktiivisesti tietoa eri lähteistä
Vuorovaikutus ja yhteistyö	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa työyhteisössään	toimii tilanteen vaatimalla tavalla oman työyhteisönsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	ilmaisee selkeästi kantansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta, pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta	tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti ja toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä	toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä, tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti	tekee työtä ergonomisesti oikeissa asennoissa	huomioi ergonomian työskentelyssään ja säätää laitteita ergonomisesti parempiin asentoihin
	käyttää tarvittavia suojaimia ja turvallisia työtapoja.	käyttää tarvittavia suojaimia ja turvallisia työtapoja, huomioi sähköturvallisuusohjeet.	huomioi ja ehkäisee mahdolliset työturvallisuusriskit ja tiedottaa niistä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekemällä tekstiilihuoltoalan töitä pesulassa tai mahdollisimman samankaltaisissa oloissa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - tekstiilihuoltoprosessin hallinta
 - toimiminen työssä ja työyhteisössä
 - laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta
 - kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - hoito-ohjeiden tuntemus
 - tekstiilihuollon hygieniä
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.4.1.2 VESIPESU

Opiskelija voi valita joko vesipesun tai kemiallisen pesun (4.4.1.3) tai molemmat.

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ toimia tekstiilihuollon erilaisissa tehtävissä
- ◆ ottaa huomioon vesipesuprosessin, pestävät materiaalit ja tekstiilien hoito-ohjeet
- ◆ ohjata asiakasta tekstiilihuoltopalvelujen käytössä
- ◆ käyttää tekstiilihuoltoprosessin koneita ja ohjelmia

- ♦ käyttää erilaisia kemikaaleja
- ♦ jälkikäsitellä tekstiilit
- ♦ pakata pyykit
- ♦ työskennellä ergonomisesti ja hygieenisesti
- ♦ työskennellä laatuvaatimusten mukaan
- ♦ huolehtia koneiden ja laitteiden päivittäisestä huollosta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vesipesuprosessin hallinta	selviytyy ohjattuna vesipesulan työtehtävistä, tarvitsee ohjausta muuttuvissa tilanteissa	suoriutuu itsenäisesti vesipesulan yleisimmistä tehtävistä ja tekee työnsä pääsääntöisesti teknisesti oikein	työskentelee itsenäisesti ja vastuullisesti, tekee itsenäisiä ratkaisuja uusissakin tilanteissa
	tekee työnsä satunnaisina, toisistaan riippumattomina ja yksittäisinä tehtävinä	ottaa huomioon edeltävän ja seuraavan työvaiheen toiminnan ja tekee työn perustoiminnot itsenäisesti työohjeita noudattaen, tarvitsee jonkin verran ohjausta sovelluksissa	ymmärtää työnsä osuuden suhteessa kokonaisuuteen ja tekee työnsä laadukkaasti, toimii tuottavasti ja taloudellisesti, osaa suunnitella ja kehittää työtään ja työympäristöään sekä arvioida työnsä tuloksia
Laadunhallinta	seuraa työnsä laatua ohjeiden mukaisesti.	huolehtii, että työn laatu on sopimuksen mukaista ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.	työskentelee laatutietoisesti ja ennakoii laatuun vaikuttavat riskit.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Pyykin vastaanotto, merkkaukset ja lajittelu	työskentelee vastaanotto- tehtävissä huolellisesti	työskentelee vastaanotto- tehtävissä huolellisesti, ripeästi ja kokonaisuuden huomioiden	työskentelee pyykin vastaanotossa huolellisesti ja ottaa lajitelmien teossa huomioon koko tekstiili- huoltoprosessin taloudellisuuden
	tarkistaa, että tekstiileissä on asianmukaiset merkkaukset	merkkaukset tekstiilit oikealla tavalla	merkkaukset tekstiilit ja kirjaa tarpeelliset huomiot vastaanottolistaan tai tietojärjestelmään
Pesu yksikkökoneella	pesee erilaisia tekstiilejä yksikkökoneilla erilaisilla pesuohjelmilla	pesee monipuolisesti erilaisilla pesukoneilla ja -ohjelmilla	valitsee oikean pesuohjelman ja -koneen ottaen huomioon koko tekstiilihuolto- prosessin, osaa kertoa jatkuvatoimisen pesukoneen toiminnan periaatteet
Pesukemikaalien valinta ja annostelu	valitsee ja annostelee pesukemikaalit ohjeiden mukaisesti	annostelee pesukemikaalit taloudellisesti lajitelmien ja likaisuuden mukaan sekä osaa kertoa automaattian- nostelun periaatteet	laskee oikeat annostelumää- rät, valitsee ja annostelee pesuaineet taloudellisesti ja tietää pesukemikaalien ympäristövaikutukset
Tahrannoistaminen	poistaa tekstiileistä yksittäisiä tahroja	valitsee oikean pesuohjelman ja -aineen tahraisille tekstiileille, osaa poistaa yksittäisen tahrann	valitsee kannattavimman ja turvallisimman tavan poistaa tahroja tekstiileistä, perustelee valintansa, osaa poistaa yksittäisiä tahroja tekstiileistä
Erilaisten kuivaustapojen hallinta (rumpu, kaappi, ripustus, taso)	valitsee tekstiileille oikean kuivaustavan	valitsee tekstiileille jälkikäsitteilyn kannalta oikean kuivaustavan ja jäännöskosteuden	käyttää erilaisia kuivaustapoja ottaen huomioon mm. tekstiilimateriaalit, pesulan konekannan ja toiminnan taloudellisuuden
Jälkikäsitteily	jälkikäsittelee tekstiilit sopimuksen mukaisesti	jälkikäsittelee tekstiilit sovitulla tavalla ja laitteilla sekä huolehtii, että sovitun laatu toteutuu	valitsee tekstiileille oikean jälkikäsitteilytavan, seuraa laatua ja tekee tarvittavat muutokset toimintaan
Mankelointi	työskentelee mankelilla ohjeiden mukaisesti	mankeloi tekstiilejä ja seuraa niiden laatua	mankeloi tekstiilejä sovitun laadun edellyttämällä tavalla ja taloudellisesti, tekee päivittäishuollot mankelille

Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee koneille päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta
Pakkaus	pakkaa tekstiilit sovitulla tavalla.	pakkaa tekstiilit, tarkistaa niiden laatuksiteerit ja ilmoittaa poikkeamista tarvittaessa.	pakkaa tekstiilit sovitulla tavalla toimitusajat huomioiden, seuraa jatkuvasti tekstiilien laatua ja tekee tarvittaessa muutoksia tuotannossa sekä ilmoittaa tarvittaessa poikkeamista.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Hoito-ohjeiden tuntemus	tekee lajitelmat hoito-ohjeiden perusteella	tuntee hoito-ohjemerkit ja niiden soveltamisen riittävän hyvin niin, että pystyy tekemään taloudellisia lajitelmia	pystyy tekemään lajitelmat myös erikoisempiin pesu-eriin, myös ilman hoito-ohjeita
Materiaalituntemus	tuntee erilaiset tekstiili-materiaalit riittävän hyvin niin, että pystyy valitsemaan niille luontaisen huoltotavan	tuntee erilaiset tekstiili-materiaalit niin, että osaa ohjata asiakasta ja valita tekstiilille luontaisen huoltotavan	tuntee erilaiset tekstiili-materiaalit niin, että osaa itsenäisesti ohjata asiakasta ja suositella tekstiilille myös likaisuuden mukaan poikkeavan huoltotavan
Työskentelyhygieniasta huolehtiminen	huolehtii käsihygieniasta.	ottaa työssään huomioon tilojen erilaiset puhtaustaso-vaatimukset ja huolehtii käsihygieniasta.	on selvillä työpaikkansa hygieenisistä riskikohdista ja ottaa hygieenisyyden huomioon työskentelyjärjestyksessä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisutaito	vastaanottaa asiakaspalautteita ohjeiden mukaisesti ja toimittaa ne edelleen käsiteltäväksi	vastaanottaa asiakaspalautteita ja perustelee asiakkaalle esimerkiksi tuotteen käyttöikään vaikuttavat tekijät	hoitaa asiakaspalautteet ripeästi ja asiallisesti
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyökykyisesti ja ystävällisesti	toimii palveluhenkisesti ja yhteistyökykyisesti	ymmärtää asiakaspalvelun merkityksen, on palveluhenkinen, aloitteellinen ja luonteva

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	käyttää koneita ja laitteita ohjeiden mukaisesti.	työskentelee ergonomisesti ja ottaen huomioon työturvallisuusriskit.	työskentelee ergonomisesti työympäristön työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja ottaa omatoimisesti huomioon työympäristössä olevat riskit.
---------------------------------------	---	--	--

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä vesipesulassa, jossa on mahdollisimman monipuolinen konekanta, välineistö ja tilat vesipestävien tekstiilien huoltoon. Jos kaikkia ammattitaitovaatimuksia ei voida osoittaa samassa paikassa, tutkintoa täydennetään tältä osin toisessa pesulassa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - hoito-ohjeiden tuntemus
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.4.1.3 KEMIALLINEN PESU

Opiskelija voi valita kemiallisen pesun tai vesipesun (4.4.1.2) tai molemmat.

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ toimia kemiallisessa pesulassa erilaisissa tehtävissä
- ♦ ohjata asiakasta pesulapalvelujen käytössä ja ottaa huomioon materiaalien hoito-ohjeet
- ♦ käyttää kemiallisen pesulan koneita ja laitteita
- ♦ työskennellä ergonomisesti
- ♦ työskennellä laatuvaatimusten mukaan
- ♦ käyttää erilaisia kemikaaleja työturvallisesti
- ♦ toimia työturvallisuussäädökset huomioon ottaen
- ♦ käyttää alan ammattikieltä
- ♦ huolehtia koneiden ja laitteiden päivittäisestä huollosta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kemiallisen pesun hallinta	selviytyy ohjattuna kemiallisen pesulan työtehtävistä, tarvitsee ohjausta muuttuvissa tilanteissa	suoriutuu itsenäisesti kemiallisen pesulan yleisimmistä tehtävistä ja tekee työnsä pääsääntöisesti teknisesti oikein	työskentelee itsenäisesti ja vastuullisesti, tekee itsenäisiä ratkaisuja uusissakin tilanteissa
	tekee työnsä satunnaisina, toisistaan riippumattomina ja yksittäisinä tehtävinä	ottaa huomioon edeltävän ja seuraavan työvaiheen toiminnan ja tekee työn perustoiminnot itsenäisesti työohjeita noudattaen, tarvitsee jonkin verran ohjausta sovelluksissa	ymmärtää työnsä osuuden suhteessa kokonaisuuteen ja tekee työnsä laadukkaasti, toimii tuottavasti ja taloudellisesti, osaa suunnitella ja kehittää työtään ja työympäristöään sekä arvioida työnsä tuloksia

Asiakaspalvelu	hoitaa asiakaspalvelun asiallisesti	hoitaa asiakaspalvelun ammattitaitoisesti ja ystävällisesti	hoitaa asiakaspalvelun ystävällisesti ja ratkaisee palvelun ongelmatilanteet
	huomioi asiakkaat ja vastaanottaa tarvittaessa soitto- pyyntöjä	ohjaa asiakasta pesulapalvelujen käytössä	toimii palveluhenkisesti, ennakoi asiakkaan tarpeet ja markkinoi asiakkaalle oheispalveluja
Terveellisen ja turvallisen työympäristön suunnittelu ja ylläpitäminen	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteelliset sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta	ottaa oman työnsä suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteelliset sekä osaa soveltaa oppimaansa ylläpitävissäkin tilanteissa
Laadunhallinta	seuraa työnsä laatua ohjeiden mukaisesti.	työskentelee laatutietoisesti ja ennakoi laatuun vaikuttavat riskit.	huolehtii, että työn laatu on sopimuksen mukaista ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Pyykin vastaanotto, merkkaukset ja lajittelu	työskentelee vastaanotto- tehtävissä huolellisesti	työskentelee vastaanotto- tehtävissä huolellisesti, ripeästi ja kokonaisuuden huomioiden	työskentelee pyykin vastaanotossa huolellisesti ja kirjaa merkkauksen yhteydessä tarpeelliset huomiot vastaanottolistaan, ottaa lajittelun teossa huomioon koko tekstiilihuolto- prosessin taloudellisuuden
Tahrannoistaminen	osaa poistaa yksittäisiä tahroja tekstiileistä	osaa valita tahrannoistamiseen sopivimmat tahrainhoitovälineet ja osaa poistaa yksittäisiä tahroja	valitsee kannattavimman ja turvallisimman tavan poistaa tahroja tekstiileistä, perustelee valintansa, osaa poistaa hankaliakin tahroja tekstiileistä vahingoittamatta, ottaa tarvittaessa varauksen asiakkaalta
Kemiallinen pesu	osaa pestä ohjattuna kemiallista pesua	osaa pestä kemiallista pesua tavanomaisilla ohjelmilla	ymmärtää kemiallisen pesukoneen toimintaperiaatteet ja valitsee pesuohjelman lajitelman ja käytettävän pesutavan perusteella

Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee koneille päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta
Pesu yksikkökoneella	pesee ohjattuna erilaisia tekstiilejä yksikkökoneilla erilaisilla pesuohjelmilla	pesee vesipesua ja kemiallista vesipesua yksikkökoneilla	osaa valita oikean pesuohjelman vesipesun tai kemiallisen vesipesun koneisiin ja pystyy perustelevaan toimintansa
Pesukemikaalien valinta ja annostelu	valitsee ja annostelee pesukemikaalit ohjeiden mukaisesti	annostelee pesukemikaalit taloudellisesti lajitelmien ja likaisuuden mukaan sekä osaa kertoa automaattiannostelun periaatteet	laskee oikeat annostelumäärät, valitsee ja annostelee pesuaineet taloudellisesti ja tietää pesukemikaalien ympäristövaikutukset
Kuivaustavan valinta	valitsee ohjattuna oikean kuivaustavan tekstiileille	valitsee tekstiileille jälkikäsitteilyn kannalta oikean kuivaustavan ja jäännöskosteuden	käyttää erilaisia kuivaustapoja ottaen huomioon mm. jäännöskosteuden, tekstiilimateriaalit, pesulan konekannan ja toiminnan taloudellisuuden
Silitys ja höyrytys	silitys keskeisimmät tekstiilit ohjeiden mukaisesti	silitys tekstiilit sovitulla tavalla ja laitteilla sekä huolehtii, että sovittu laatu toteutuu	silitys tekstiilit ripeästi ja taitavasti sekä seuraa laatua ja tekee tarvittavat korjaukset
Laadunvarmistus ja pakkaus	tekee keskeisimmät laadunvarmistukset ja pakkaa tekstiilit sovitulla tavalla.	pakkaa tekstiilit, tarkistaa niiden laatuksia ja ilmoittaa poikkeamista tarvittaessa.	varmistaa tekstiilien laadun, pakkaa tekstiilit sovitulla tavalla toimitusajat huomioiden, tekee tarvittaessa muutoksia tuotannossa sekä ilmoittaa poikkeamista.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Hoito-ohjeiden tuntemus	tekee lajitelmat hoito-ohjeiden perusteella	tuntee hoito-ohjemerkit ja niiden soveltamisen riittävän hyvin niin, että pystyy tekemään taloudellisia lajitelmia	tekee lajitelmat myös erikoisempiin pesuuriin, myös ilman hoito-ohjeita
Materiaalituntemus	tuntee erilaiset tekstiilimateriaalit riittävän hyvin niin, että pystyy valitsemaan niille luontaisen huoltotavan	tuntee erilaiset tekstiilimateriaalit niin, että osaa ohjata asiakasta ja valita tekstiilille luontaisen huoltotavan	tuntee erilaiset tekstiilimateriaalit niin, että osaa itsenäisesti ohjata asiakasta ja suositella tekstiilille myös likaisuuden mukaan poikkeavan huoltotavan

Ammattisanaston hallinta	hallitsee alan keskeistä ammattisanastoa.	hallitsee alan keskeisen ammattisanaston ja käyttää esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä.	käyttää asiakaspalvelussa luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa.
--------------------------	---	--	---

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisutaito	osaa ottaa vastaan asiakaspalautetta ja käyttäytyy asiallisesti	huolehtii, että asiakas saa asiallisen tiedon palvelun poikkeamista	arvostaa asiakaspalautetta ja hoitaa palvelun ongelmatilanteet loppuun asti
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyökykyisesti ja ystävällisesti	toimii palveluhenkisesti ja yhteistyökykyisesti	ymmärtää asiakaspalvelun merkityksen, on palveluhenkinen, aloitteellinen ja luonteva
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	ymmärtää kemiallisen pesun mahdolliset riskit ja suojautuu tarvittaessa	suojautuu asianmukaisesti huoltotöiden aikana	huolehtii koneen toimivuudesta ja suojautuu riittävästi huoltotöiden aikana
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden ennen käyttöönottoa, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.	arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä kemiallisessa pesulassa, jossa on mahdollisimman monipuolinen konekanta, välineistö ja tilat kemiallisesti pestävien tekstiilien huoltoon. Jos kaikkia ammattitaitovaatimuksia ei voida osoittaa samassa paikassa, tutkintoa täydennetään tältä osin toisessa pesulassa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - materiaalien ja hoito-ohjeiden tuntemus
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.4.2. Tekstiilihuollon koulutusohjelman/osaamisalan valinnaiset, ammatilliset tutkinnon osat

4.4.2.1 MATTOHUOLTO

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ ottaa vastaan mattoja ja ohjata asiakasta sopivan pesutavan valinnassa
- ♦ valita mattojen huoltotavat mattomateriaalien, mattohuoltostandardien, hoito-ohjeiden ja mattotyypin mukaan
- ♦ mitata ja hinnoitella matot
- ♦ lajitella ja esikäsitellä matot ja valita niille sopivan huoltotavan
- ♦ pestä mattoja pesukoneilla ja tasopesussa erilaisilla menetelmillä
- ♦ käyttää erilaisia kemikaaleja
- ♦ valita mattotyypin mukaisen kuivaustavan matoille
- ♦ pakata matot mattotyyppien edellyttämällä tavalla ottaen huomioon maton kuljetuksen ja säilytyksen
- ♦ ottaa varauksen tarvittaessa ja tietää kuluttajasuojasäädökset pesulan vahinkotapauksien varalta
- ♦ ottaa huomioon työntekijän vastuun koneiden ja laitteiden kunnossapidossa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelma-perusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Mattohuollossa toimiminen	tuntee erilaiset mattotyypit riittävän hyvin niin, että pystyy valitsemaan niille luontaisen huoltotavan	tuntee mattotyypit ja -materiaalit niin, että osaa ohjata asiakasta ja valita matolle luontaisen huoltotavan	tuntee mattotyypit ja -materiaalit niin, että osaa itsenäisesti ohjata asiakasta ja suositella matolle myös likaisuuden mukaan poikkeavan huoltotavan
	hahmottaa työn eri osat	tekee ratkaisuja ottaen työn kokonaisuuden huomioon	suunnittelee, tekee ja kehittää työtään ja työympäristöään sekä arvioi työnsä tuloksia
	selviytyy ohjattuna mattopesulan työtehtävistä	käyttää mattopesulan koneita ja laitteita ja tekee työnsä teknisesti oikein	käyttää monipuolisesti mattopesulan koneita ja välineitä ja työskentelee laadukkaasti, tuottavasti ja taloudellisesti
Laadunhallinta	huomaa laadussa poikkeamat ja tiedottaa asiasta.	pystyy tuottamaan asiakkaita tyydyttävää ja pesulatoiminnan kannalta kannattavaa laatua.	varmistaa mattojen laadun pesun jälkeen ja tekee tarvittaessa muutoksia tuotannossa sekä ilmoittaa tarvittaessa poikkeamista.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Mattopesujen vastaanotto	ottaa vastaan mattoja, mutta tarvitsee ohjausta erikoistapausten käsittelyssä	ottaa vastaan mattoja ja ohjaa asiakasta sopivan pesun valinnassa	työskentelee itsenäisesti mattojen vastaanotossa ja ohjaa asiakasta huoltotavan valinnassa myös erityistapauksissa
Hinnan määrittäminen	mittaa ja sen perusteella määrittelee yleisimpien mattojen hinnat	mittaa ja hinnoittelee matot sekä laskee alennukset ym. hinnoitteluun liittyvät laskut	mittaa ja hinnoittelee matot sekä ymmärtää mattohuollon kustannusten muodostumisen ja perustelee asiakkaalle kannattavan huoltotavan
Lajittelu	lajittelee matot mattotyyppien mukaisiin lajitelmiin	tekee kokonaistaloudellisesti oikeita lajittelmiä	ottaa lajittelussa huomioon mattojen erityispiirteet, likaisuuden ja huollon taloudellisuuden

Esikäsitteleminen	esikäsittelee matot tarvittaessa	valitsee tahranpoistoon oikeat aineet ja poistaa tahrat mattotyypin mukaisesti	valitsee kannattavimman ja turvallisimman tavan poistaa tahroja ja perustelee valintansa, osaa poistaa hankaliakin tahroja mattoa vahingoittamatta ja ottaa tarvittaessa varauksen asiakkaalta
Pesu yksikkökoneilla	valitsee oikean pesukoneen lajittelman mukaisesti	valitsee lajittelman mukaisesti oikean pesuohjelman ja -annostelun ja perustelee valintansa	valitsee lajittelmale pesutulosken ja taloudellisuuden kannalta parhaan pesuohjelman ja annostelun ja perustelee valintansa
Tasopesu	pesee ohjattuna mattoja tasopesussa	valitsee tasopesussa käytettävistä pesutavoista kannattavimman ja pesee mattoja tasopesussa	ohjaa asiakasta huoltotavan valinnassa ja pesee mattoja tasopesussa kannattavasti
Kuivaus	kuivaa matot niitä vahingoittamatta	kuivaa matot mattotyypin mukaisesti luontaisella tavalla	valitsee matoille taloudellisesti kannattavimman kuivaustavan
Pakkaus	pakkaa matot ja huomaa poikkeamat laadussa	pakkaa matot mattotyypille luontaisella tavalla ja huomaa laadun poikkeamat	pakkaa matot mattotyypin mukaisella tavalla ottaen huomioon säilytyksen ja kuljetuksen, informoi asiakasta laadun poikkeamisissa
Koneiden ja laitteiden käytönvarmistus	tekee koneille päivittäiset puhdistukset ohjeiden mukaisesti.	pitää koneet ja laitteet käyttökuntoisena käyttämällä ja huoltamalla niitä ohjeiden mukaisesti.	huolehtii päivittäisistä käytönvarmistustoimista ja ottaa huomioon myös ennakkohuoltojen ajankohdat tuotannon toiminnan kannalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Mattohuoltostandardin tuntemus	tietää mattohuoltostandardin keskeisen sisällön niin, että käyttää sitä ohjattuna	tietää mattohuoltostandardin keskeisen sisällön niin, että pystyy hyödyntämään sitä työssään	tuntee mattohuollon standardit niin, että pystyy huoltamaan mattoja monipuolisesti erilaisilla menetelmillä ja huomaa virheellisen hoito-ohjeen
Materiaalituntemus	tuntee erilaiset mattomateriaalit riittävän hyvin niin, että pystyy valitsemaan niille luontaisen huoltotavan	tuntee erilaiset mattomateriaalit niin, että osaa ohjata asiakasta ja valita tekstiilille luontaisen huoltotavan	tuntee erilaiset mattomateriaalit niin, että osaa itsenäisesti ohjata asiakasta ja suositella matoille myös likaisuuden mukaan poikkeavan huoltotavan

Ammattisanaston hallinta	hallitsee alan keskeisen ammattisanaston	hallitsee alan keskeisen ammattisanaston ja käyttää esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä	käyttää asiakaspalvelussa luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa
Varausten teko	tekee ohjattuna varauksen ongelmatapauksissa.	tekee varauksen ongelmatapauksissa.	tekee varauksen ongelmatapauksissa ja ohjeistaa asiakasta poikkeavan huollotavan valinnassa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	ottaa vastaan asiakaspalautteita ja selvittää niitä avustettuna	hoitaa asiakaspalautteen ripeästi	ratkaisee mattohuollon erikoiskysymyksiä, pystyy hoitamaan asiakaspalautteen asiakkaan, kuluttajan-suojan ja pesulan kannalta asiallisesti
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	käyttää koneita ja laitteita ohjeiden mukaisesti.	työskentelee ergonomisesti ja ottaen huomioon työturvallisuusriskit.	työskentelee ergonomisesti työympäristön työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja ottaa omatoimisesti huomioon työympäristössä olevat riskit.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä mattopesulassa, jossa on mahdollisimman monipuolinen konekanta, välineistö ja tilat mattojen huoltoon. Jos kaikkia ammattitaitovaatimuksia ei voida osoittaa samassa paikassa, tutkintoa täydennetään tältä osin toisessa pesulassa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - mattohuoltostandardin tuntemus
 - materiaalituntemus
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.4.2.2 SAIRAALATEKSTIILIEN HUOLTO

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ työskennellä sairaalapesulassa eri työvaiheissa
- ♦ lajitella, pestä, kuivata ja jälkikäsitellä sairaalatekstiilejä
- ♦ käyttää koneita ja laitteita sekä puhdistaa ne hygieniasäännökset huomioon ottaen
- ♦ tarkistaa sairaalatekstiilien puhtauden ja eheyden
- ♦ pakata tekstiilit sairaalahygienian huomioon ottaen
- ♦ huolehtia työympäristön siisteydestä ja järjestyksestä sekä pakkauskaluston ja materiaalin puhdistuksesta ja säilytyksestä
- ♦ työskennellä sairaalatekstiilien laatuvaatimusten mukaisesti ja hallita ammattisanaston
- ♦ työskennellä korkean hygieniatason mukaisesti.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Sairaalatekstiilien huolto	selviytyy ohjattuna työtehtävistä sairaalapesulassa, tarvitsee ohjausta muuttuvissa tilanteissa	suoriutuu itsenäisesti sairaalapesulan yleisimmistä tehtävistä ja tekee työn perustoiminnot itsenäisesti työohjeita noudattaen, tarvitsee jonkin verran ohjausta sovelluksissa	työskentelee ja tekee ratkaisuja itsenäisesti ja vastuullisesti uusissakin tilanteissa
	tekee työnsä satunnaisina, toisistaan riippumattomina ja yksittäisinä tehtävinä	tekee ratkaisuja ottaen huomioon työn kokonaisuuden	osaa suunnitella ja kehittää työtään ja työympäristöään sekä arvioida työnsä tuloksia
Työskentelyhygienian noudattaminen	noudattaa käsihygienian keskeisiä periaatteita	noudattaa erityisen huolellisesti käsihygieniaa	noudattaa erityisen huolellisesti käsi- ja työskentelyhygienian periaatteita
	huomioi työssään eri puhtaustasovaatimukset	tietää pesulan kriittiset pisteet ja hyödyntää tietoa työskentelyssään	tietää kriittiset pisteet hygienian kannalta ja välttää turhaa kontaminaatiota
Laadunhallinta	seuraa työnsä laatua ohjeiden mukaisesti.	työskentelee laatutietoisesti ja ennakoi erityisesti hygieeniseen laatuun vaikuttavat riskit.	huolehtii, että työn laatu on sopimuksen mukaista ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Sairaalatekstiilien huoltoprosessin hallinta	työskentelee sairaalapesulassa eri tuotannon työvaiheissa ja huoltaa tekstiilit pesulan tavanomaisin menetelmin	työskentelee sairaalapesulassa eri tuotannon työvaiheissa ja huoltaa tekstiilit pesulan menetelmin, tietää myös vaihtoehtoisia toimintatapoja huollon toteutukselle	työskentelee laadukkaasti, tuottavasti ja taloudellisesti sairaalapesulassa eri tuotannon työvaiheissa ja tietää sairaalatekstiilien vaihtoehtoiset huoltotavat
Lajittelu, pesu, kuivaus ja jälkikäsittely	lajittelee, pesee, kuivaa ja jälkikäsittelee tavallisia sairaalatekstiilejä työskentelyn ottaen huomioon hygieenisyyden	lajittelee sairaalatekstiilit ja pesee, kuivaa ja jälkikäsittelee tavallista sairaalapesua sekä infektiopesua sovittujen ohjeiden mukaan ottaen huomioon työskentelyn hygieenisyyden	lajittelee, pesee, kuivaa ja jälkikäsittelee sairaalatekstiilejä korkean hygieniavaatimuksen huomioon ottaen, tiedottaa havaitsemistaan poikkeamista välittömästi
Laadunvalvonta	tuntee sairaalatekstiilien laatuvaatimukset ja poistaa kierrosta tuotteet, jotka eivät täytä laatuvaatimuksia	tuntee sairaalatekstiilien laatuvaatimukset ja osaa tuottaa vaadittua laatua	tuntee sairaalatekstiilien laatuvaatimukset ja osaa tuottaa vaadittua laatua ja ottaa omavalvonnassa tarvittavat näytteet

Pakkaus ja varastointi	pakkaa tekstiilit ohjeiden mukaisesti	pakkaa tekstiilit hygieenisesti ja sopimusten mukaisesti sekä huolehti kuljetuskaluston puhtaudesta	pakkaa tekstiilit hygieenisesti käyttötarkoituksen ja sopimuksen mukaisesti ja valitsee kannattavat pakkausmenetelmät
Terveellisen ja turvallisen työympäristön suunnittelu ja ylläpitäminen	huolehtii työpisteensä siisteydestä.	tuntee pesulan tilojen puhtaanapitovaatimukset ja huolehtii sekä työpisteensä että koneiden ja laitteiden siisteydestä.	työskentelyhygienian ja työpisteen siisteys näkyvät työskentelyssä kokonaisvaltaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Mikrobiologian tuntemus	tietää tärkeimmät mikrobioryhmät ja leviämistavat ja hyödyntää tietoa työssään	hallitsee mikrobiologian perusasiat ja tuntee pieneliöiden lisääntymis- ja leviämistavat	hallitsee mikrobiologian perusasiat ja tuntee tuotannon riskikohdat
Ammattisanaston hallinta	tuntee keskeiset sairaalapesun termit.	tuntee hygieniaan ja sairaalapesuun liittyvät termit.	tuntee hygieniaan ja sairaalapesuun liittyvät termit ja käyttää niitä luontevasti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	käyttää koneita ja laitteita ohjeiden mukaisesti, suojautuu työssään tarkoitukseenmukaisella tavalla	työskentelee ergonomisesti ja huomioi työturvallisuusriskit, välttää turhaa kontaminaatiota	työskentelee ergonomisesti työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja ottaa omatoimisesti huomioon työympäristössä olevat riskit ja välttää turhaa kontaminaatiota eri puhtaustasoilla
	asennoituu myönteisesti hygieeniseen työskentelyyn sekä välttää riskejä työssään.	vastaa toimintansa hygieenisyydestä.	kehittää toimintansa ja työympäristön hygieenisyyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä sairaalapesua harjoittavassa pesulassa, jossa on mahdollisimman monipuolinen konekanta, välineistö ja tilat sairaalatekstiilien huoltoon. Jos kaikkia ammattitaitovaatimuksia ei voida osoittaa samassa paikassa, tutkintoa täydennetään tältä osin toisessa pesulassa, jossa huolletaan terveydenhuollon tekstiilejä. Työtä tehdään mahdollisimman laa-

jasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia. Sairaalatekstiilien huolto -tutkinnon osan suorittajan on hallittava myös vesipesun -tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - mikrobiologian tuntemus
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.4.2.3 TEKSTILIEN VUOKRAUS

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ työskennellä tekstiilejä vuokraavassa pesulassa eri työvaiheissa
- ◆ huoltaa vuokratekstiilit pesulan tavanomaisin menetelmin
- ◆ ottaa huomioon erilaiset tekstiilivuokraustoiminnan periaatteet
- ◆ huomioida vuokratekstiilien laatuvaatimukset, ja vaihtaa, poistaa ja korjata tekstiilejä
- ◆ valita kannattavat pakkausmenetelmät
- ◆ hyödyntää varastojärjestelmiä ja ottaa työskentelyssään huomioon tekstiilien kuljetusjärjestelyt ja reititykset.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tekstiilivuokrauksen toiminnan tuntemus	tuntee tekstiilien vuokrauksen pääperiaatteet ja toimii ohjattuna niiden mukaan	hallitsee tekstiilien vuokrauksen periaatteet ja toimii niiden mukaan	hallitsee tekstiilien vuokrauksen periaatteet ja pystyy selvittämään huollon erityisominaisuudet
	hahmottaa työn eri osat.	tekee ratkaisuja ottaen huomioon työn kokonaisuuden.	suunnittelee ja kehittää työtään ja työympäristöään sekä arvioi työnsä tuloksia.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuokratekstiilien huoltoprosessi	työskentelee tekstiilejä vuokraavan pesulan tuotannon eri työvaiheissa ja huoltaa vuokratekstiilit pesulan tavanomaisilla menetelmillä	työskentelee tekstiilejä vuokraavan pesulan tuotannon eri työvaiheissa ja huoltaa vuokratekstiilit pesulan menetelmillä, tietää myös huollon toteutuksen vaihtoehtoisia toimintatapoja	työskentelee laadukkaasti, tuottavasti ja taloudellisesti tekstiilejä vuokraavan pesulan tuotannon eri työvaiheissa ja tietää vaihtoehtoiset huoltotavat vuokratuotteille
Vuokratuotteiden merkkkaus	merkkkaa vuokratuotteita ohjattuna	merkkkaa vuokratuotteet sopimusten mukaisesti ja hyödyntää merkkauksen sisältämiä tietoja työssään	merkkkaa vuokratuotteita erilaisilla tavoilla ja suosittelee kannattavinta merkkaukstopapaa
Lajittelu, pesu, kuivaus ja jälkikäsitteily	lajittelee, pesee, kuivaa ja jälkikäsittelee tavallisia vuokratekstiilejä	lajittelee, pesee, kuivaa ja jälkikäsittelee tavallisia vuokratekstiilejä sovitujen ohjeiden mukaisesti	lajittelee, pesee, kuivaa ja jälkikäsittelee tavallisia vuokratekstiilejä laatuvaatimuksen huomioiden, tiedottaa havaitsemistaan poikkeamista välittömästi
Laadunvalvonta, vaihto ja korjaus	valvoo vuokratekstiilien laatua ja poistaa kierrosta tuotteet, jotka eivät täytä laatuvaatimuksia	tekee jatkuvaa vuokratuotteiden laadunvalvontaa ja tekee tekstiileille sopimuksen mukaisen vaihdon tai poiston	ymmärtää laadun merkityksen vuokratuotteiden huollossa ja tekee tekstiileille tarvittavia poistoja ja korjauksia vuokraussopimuksen mukaisesti
Pakkaus	pakkaa tekstiilit ohjeiden mukaisesti	pakkaa tekstiilit sopimusten mukaisesti ottaen käyttäjän toiveet huomioon	pakkaa tekstiilit sopimuksen mukaisesti ja seuraa toimitusten toteutumista
Varastointi	käyttää työpaikkansa varastointijärjestelmiä	tuntee työpaikkansa varastointijärjestelmän ja pystyy hyödyntämään sitä työssään	hyödyntää työpaikkansa varastointijärjestelmää monipuolisesti
Logistiikan hallinta	lähettää valmiit tekstiilit oikeille reiteille ohjeiden mukaisesti.	tuntee työpaikkansa kuljetusreitit ja hyödyntää tietoa työssään.	ymmärtää logistiikan merkityksen ja osaa ehdottaa siihen tarvittaessa muutoksia.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuokrasopimusten tuntemus	tietää vuokrasopimuksen keskeisen sisällön ja työskentelee ohjeiden mukaisesti	tietää vuokrasopimuksen keskeisen sisällön ja noudattaa sitä työssään	tietää vuokrasopimuksen keskeisen sisällön ja laatuvaatimukset ja noudattaa niitä työssään
	tuntee työpaikkansa yleisimmät vuokratuotteet	tuntee työpaikkansa vuokratuotteet ja materiaalit	tuntee työpaikkansa vuokratuotteet, materiaalit ja mallit
Vuokratuotteiden materiaalien tuntemus ja huoltotavan valinta	valitsee ohjattuna oikeat huoltotavat	valitsee oikeat huoltotavat tekstiilimateriaalien ja -mallien perusteella	perustelee vuokratekstiilien materiaalivalinnat ja valitsee kannattavat huoltotavat
Toimialan tuntemus	tietää alan yleisimpiä vuokratuotteita ja yrityksiä.	tietää alan tekstiilivuokrauksen yrityksiä ja tuotteita.	tietää valtakunnallisia ja alueellisia tekstiili- ja vaatetusalan yrityksiä sekä tekstiilivuokrausyriityksiä, niiden tuotteita ja palveluita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa.	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä.	toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä tekstiilien vuokrausta harjoittavassa pesulassa, jossa on mahdollisimman monipuolinen konekanta, välineistö ja tilat vuokratekstiilien huoltoon. Jos kaikkia ammattitaitovaatimuksia ei voida osoittaa samassa paikassa, tutkintoa täydennetään tältä osin toisessa pesulassa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia. Tekstiilien vuokraus -osan suorittajan on hallittava myös vesipesun tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - vuokrasopimusten tuntemus
 - vuokratuotteiden materiaalien tuntemus ja huoltotavan valinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.4.2.4 MYYMÄLÄTOIMINNOT

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ toimia asiakaspalvelu- ja myyntitehtävissä
- ◆ tehdä palvelupesulan tavanomaiset tehtävät
- ◆ markkinoida pesulan palveluja
- ◆ palvella asiakkaita
- ◆ vastaanottaa erilaisia maksuvälineitä
- ◆ käyttää alan ammattikieltä
- ◆ ottaa työssään huomioon kuluttajansuojan ja osaa käsitellä asiakaspalautteita
- ◆ toimia työ- ja asiakasturvallisuuden huomioiden
- ◆ toimia työryhmän jäsenenä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Myyvälätoimintojen hallinta	toimii ohjattuna myymälän eri työtehtävissä	toimii ohjeiden mukaisesti myymälän eri työtehtävissä	toimii omatoimisesti myymälän eri työtehtävissä
	suoriutuu yksittäisistä töistä.	työskentelee suunnitelmallisesti ja tasalaatuisesti.	suunnittelee ja kehittää työtään, työn jälki on laadukasta, tuntee toiminnan kannattavuuden ja asiakaspalvelun keskeisen merkityksen työssä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Palvelupesulan tavaranomaisten tehtävien hallinta	työskentelee ohjattuna pesumyymälän työtehtävissä	työskentelee huolellisesti pesumyymälän erilaisissa tehtävissä	työskentelee pesumyymälän erilaisissa tehtävissä, tekee itsenäisiä ratkaisuja muutuvissa tilanteissa ja toimii tuottavasti ja taloudellisesti
	selviytyy keskeisimmistä pesulan tehtävistä, kuten esimerkiksi silitys	tekee keskeisimmät pesulan tehtävät sekä huolehtii, että sovittu laatu toteutuu	tekee keskeisimmät pesulan tehtävät sekä huolehtii, että sovittu laatu toteutuu, tekee sujuvasti näppäryyttä vaativat käsityövaltaiset tehtävät
	hallitsee kassankäytön keskeisimmät toiminnot	hinnoittelee tuotteet ja laskee alennusprosentit, työskentelee kassatoiminnoissa huolellisesti	laskee tekstiilihuollon kannattavuutta erikoistekstiilien huollossa, käyttää kassatoimintoja huolellisesti
Palveluiden markkinointi	markkinoi pesulan palveluja asiakkaan niitä kysyessä	osaa markkinoida pesulan palveluja asiakkaille palvelutilanteessa ja puhelimitse	markkinoi pesulan palveluja ja huomioi laadun merkityksen palveluiden markkinoinnissa
Asiakaspalvelu	palvelee ohjattuna asiakkaita	toimii palveluhenkisesti asiakaspalvelutilanteessa	toimii palveluhenkisesti ja ystävällisesti, ottaa huomioon asiakkaan tarpeet
Myyvälän puhtaanapitotehtävät	osallistuu myymälän siivoamiseen.	huolehtii myymälän järjestyksestä ja siisteydestä.	huolehtii ja ottaa vastuun myymälän viihtyvyydestä ja siisteydestä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ammattisanaston hallinta	hallitsee alan keskeistä ammattisanastoa	hallitsee alan keskeisen ammattisanaston ja käyttää esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä	käyttää asiakaspalvelussa luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa
Hoito-ohjeiden tuntemus	tekee lajitelmat hoito-ohjeiden perusteella	tuntee hoito-ohjemerkit ja niiden soveltamisen riittävän hyvin niin, että pystyy tekemään taloudellisia lajitelmia, perustelee asiakkaalle hoito-ohjeiden mukaisen pesumenetelmän valinnan	pystyy tekemään lajitelmat myös erikoisempiin pesu-eriin, myös ilman hoito-ohjeita, pystyy soveltamaan tietoa työssään
Kuluttajatiedon hallinta	selviytyy ohjattuna asiakaspalvelun ristiriitatilanteista.	tuntee pesulatyön kuluttajansuojasäädökset riittävän hyvin niin, että pystyy käsittelemään asiakaspalautteita.	soveltaa kuluttajasäädöksiä palvelutilanteessa ja osaa toimia ristiriitatilanteessa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	vastaanottaa asiakaspalautteita ohjeiden mukaisesti ja toimittaa ne edelleen käsiteltäväksi	vastaanottaa asiakaspalautteita ja perustelee päätökset asiakkaalle	hoitaa asiakaspalautteet ripeästi ja asiallisesti
	arvioi työskentelyään	arvioi omaa työskentelyään realistisesti	arvioi työskentelyään, löytää toiminnastaan kehittämiskohteita ja esittää korjausehdotuksia
Vuorovaikutus ja yhteistyö	palvelee ohjattuna asiakkaita ja toimii työryhmän jäsenenä	toimii yhteistyökykyisesti työyhteisössä ja asiakkaiden kanssa	työskentelee vastuullisesti sekä ryhmässä että itsenäisesti, ylläpitää hyvää työilmapiiriä ja ottaa käyttäytymisessään erilaiset asiakaspalvelutilanteet huomioon
Ammattietiikka	käyttäytyy asiallisesti ja noudattaa työaikoja	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan sekä noudattaa työaikoja	käyttäytyy asiallisesti hyvien käyttäytymistapojen ja tilanteen mukaan sekä noudattaa työaikoja ja osaa sopia poikkeamista
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	toimii ohjattuna mahdollisessa vaaratilanteessa	tietää miten toimia mahdollisissa vaaratilanteissa	varautuu uhkatilanteisiin ja ohjaa tarvittaessa myös asiakkaita
	toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	ottaa työskentelyssä huomioon työturvallisuuden.	selvittää ja ennakoii työpaikansa työturvallisuuden riskit.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä pesumyymälässä tavanomaisissa työtehtävissä, kuten vastaanotto, asiakaspalvelu, lajittelu, pesu ja jälkikäsitteily. Jos kaikkia ammattitaitovaatimuksia ei voida osoittaa samassa paikassa, tutkintoa täydennetään tältä osin toisessa pesumyymälässä. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - hoito-ohjeiden tuntemus
 - kuluttajatieto
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.5 JALKINEALAN KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA, SUUTARI

4.5.1 Pakolliset tutkinnon osat

4.5.1.1 JALKINEALAN PERUSOSAAMINEN

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ ottaa huomioon jalan anatomiaa, jalan mittauksen ja jalkineen valinnan perusasiat eri käyttötarkoituksiin
- ♦ ottaa huomioon lestin rakenteen ja materiaalit sekä ymmärtää lestin suhteen jalkaan ja jalkineisiin
- ♦ nimetä jalkineissa käytettäviä komponentteja ja rakenteita
- ♦ nimetä jalkinetyypit ja käyttää ammattisanastoa
- ♦ hyödyntää tarkoituksenmukaisesti tietotekniikkaa
- ♦ tuottaa työ- ja rakennekuvia ja laatia tuotteelle asianmukaisen työjärjestyksen
- ♦ kaavoittaa yksinkertaisia tuotteita sekä tehdä muutoksia kaavoihin
- ♦ käyttää tavallisimpia leikkuumenetelmiä
- ♦ tehdä taloudellisen leikkuusuunnitelman ja tuntee nahan mittayksiköt
- ♦ tehdä jalkineiden valmistukseen liittyviä keskeisimpiä työvaiheita
- ♦ tehdä jalkineiden korjaukseen liittyviä keskeisimpiä töitä
- ♦ tehdä nahkatuotteiden valmistukseen ja korjaukseen liittyviä yksinkertaisia töitä
- ♦ ottaa huomioon tuotteen viimeistelyn ja hoidon perusasiat
- ♦ työskennellä työturvallisuusmääräykset huomioon ottaen
- ♦ toimia yrityksen tai organisaation laatutavoitteet huomioon ottaen
- ♦ työskennellä ryhmän jäsenenä, hallitsee vuorovaikutustaidot
- ♦ hyödyntää oppimaansa käytännössä
- ♦ arvioida omaa työtään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja toimiminen työssä ja työyhteisössä	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon työturvallisuuden ja työlle asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti	ottaa oman työnsä suunnittelussa huomioon työturvallisuuden ja toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti	ottaa oman työnsä suunnittelussa itsenäisesti huomioon työturvallisuus- ja terveysnäkökohdat, toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa ja työyhteisön toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti, tarvitsee tukea työn valmistumiseen	noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä vastaa työn valmistumisesta pääosin aikataulun mukaisesti	noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä vastaa itsenäisesti ja johdonmukaisesti työn valmistumisesta annetussa aikataulussa
	suoriutuu jalkinealan perustyötehtävistä, tarvitsee ohjausta uusissa tai muuttuvissa tilanteissa.	suoriutuu jalkinealan perustyötehtävistä annettujen ohjeiden mukaan.	suoriutuu jalkinealan perustyötehtävistä itsenäisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvälineiden ja koneiden käyttö	käyttää tavallisimpia valmistuksessa ja korjauksessa käytettäviä koneita ja laitteita, mutta tarvitsee ohjajan tukea	käyttää tavallisimpia valmistuksessa ja korjauksessa käytettäviä koneita ja laitteita pääsääntöisesti itsenäisesti	käyttää itsenäisesti erilaisia valmistuksessa ja korjauksessa käytettäviä koneita ja laitteita
	käyttää ohjattuna tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja	käyttää tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja	käyttää työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja itsenäisesti
	hyödyntää ohjattuna tietotekniikkaa esim. tiedonhaussa ja työnsä esittelyssä	hyödyntää tietotekniikkaa tarkoituksenmukaisesti esim. tiedonhaussa ja työnsä esittelyssä	hyödyntää itsenäisesti ja monipuolisesti tietotekniikkaa esim. tiedonhaussa ja työnsä esittelyssä
Jalan anatomian hallinta	tuntee jalan anatomiaa siten, että pystyy tekemään käyttökelpoisen kenkä- tai lestiehdotuksen	ottaa jalan mitat oikealla tavalla ja oikeista mittauspisteistä ja näiden perusteella tekee valintoja kenkien tai lestien suhteen päätyen parhaaseen vaihtoehtoon	tuntee jalan anatomiaa ja jalkineiden vaikutuksen terveyteen, ottaa jalan mitat sujuvasti oikealla tavalla ja oikeista mittauspisteistä ja tekee näiden perusteella valintoja kenkien tai lestien suhteen päätyen parhaaseen vaihtoehtoon

Työ- ja rakennekuvien ja työjärjestysten laatiminen	tuottaa yksinkertaisten tuotteiden työ- ja rakennekuvia ja laatii työjärjestyksen ohjattuna	tuottaa työ- ja rakennekuvia ja laatii tuotteelle asianmukaisen työjärjestyksen	tuottaa selkeitä työ- ja rakennekuvia ja laatii erilaisille tuotteille asianmukaisen työjärjestyksen
Kaavoitus	tekee lestikopion peruskaavan pohjaksi, kopion tarkkuudessa on puutteita	tekee lestikopion peruskaavan pohjaksi, kopio on lestiä vastaava	tekee lestikopion peruskaavan pohjaksi, kopio on siisti, tarkka ja lestiä vastaava
	selviytyy ohjattuna kaavoituksen perustehtävistä	selviytyy omatoimisesti kaavoituksen työtehtävistä	etenee suunnitelmallisesti ja johdonmukaisesti kaavoitustehtävissä
	tekee muutoksia kaavaan ohjattuna	tekee kaavoihin yksinkertaisia muutoksia	tekee kaavamutokset itsenäisesti mittasuhteiden muuttumatta
Leikkuu	hallitsee nahan mittayksiköt ja osaa ohjattuna tehdä leikkuusuunnitelman	hallitsee nahan mittayksiköt ja tekee leikkuusuunnitelman materiaalin ominaisuudet huomioon ottaen	hallitsee nahan mittayksiköt ja tekee taloudellisen leikkuusuunnitelman itsenäisesti materiaalin ominaisuudet huomioon ottaen
	käyttää tavallisimpia leikkuumenetelmiä ja huolehtii leikkuussa tarvittavista työkaluista ja -välineistä, mutta tarvitsee tuekseen ohjausta	käyttää itsenäisesti erilaisia leikkuumenetelmiä ja huolehtii leikkuussa tarvittavista työkaluista ja -välineistä ja pitää ne kunnossa pääosin oma-aloitteisesti	käyttää itsenäisesti ja johdonmukaisesti erilaisia leikkuumenetelmiä ja huolehtii itsenäisesti omista ja yhteisistä leikkuussa tarvittavista työkaluista ja -välineistä ja pitää ne hyvässä kunnossa
	laskee materiaalin menekin, tarvitsee ajoittain ohjausta	laskee materiaalin menekin itsenäisesti	laskee asiantuntevasti ja sujuvasti materiaalin menekin
Valmistus	suoriutuu jalkineen valmistuksen keskeisimmistä töistä, mutta työn jäljessä on selkeitä puutteita	suoriutuu jalkineen valmistuksen keskeisimmistä töistä siten, että tuote on pienin korjauksin luovutuskelpoinen	suoriutuu jalkineen valmistuksen töistä itsenäisesti siten, että tuote vastaa yrityksen laatutavoitteita
Korjaus	suoriutuu jalkineen keskeisimmistä korjaustöistä, mutta työn jäljessä on selkeitä puutteita	suoriutuu jalkineen keskeisimmistä korjaustöistä siten, että tuote on pienin korjauksin luovutuskelpoinen	suoriutuu jalkineen korjaustöistä itsenäisesti siten, että tuote vastaa yrityksen laatutavoitteita
Nahkatuotteiden valmistus	suoriutuu nahkatuotteen valmistuksen ja korjauksen työtehtävistä ohjattuna.	suoriutuu nahkatuotteen valmistuksen ja korjauksen työtehtävistä siten, että tuote täyttää pääosin sille asetetut vaatimukset.	suoriutuu itsenäisesti ja johdonmukaisesti nahkatuotteen valmistuksen ja korjauksen työtehtävistä siten, että tuote vastaa yrityksen laatutavoitteita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Toimiminen työssä ja työyhteisössä	selvittää ohjattuna työtään koskevat säännöt ja tavan toimia ja toimii pääsääntöisesti niiden mukaisesti	selvittää työtään koskevat työyhteisön säännöt ja tavan toimia sekä toimii niiden mukaisesti	selvittää työtään ja työyhteisöään koskevat työyhteisön säännöt ja tavan toimia sekä toimii niiden mukaisesti
Lestin rakenteiden ja materiaalien hallinta	tuntee lestin rakenteita ja materiaaleja, ymmärtää lestin suhteen jalkaan ja jalkineisiin, tarvitsee ohjausta tiedon soveltamisessa	tuntee lestin erilaiset rakenteet ja materiaalit, ymmärtää lestin suhteen jalkaan ja jalkineisiin ja käyttää tietojaan tuotteen suunnittelu- tai valmistusprosessissa	hallitsee lestin erilaiset rakenteet ja materiaalit, tuntee lestin valmistusprosessia, ymmärtää lestin suhteen jalkaan ja jalkineisiin ja osaa itsenäisesti soveltaa tietojaan tuotteen suunnittelu- tai valmistusprosessissa
Komponentti-tuntemus	tunnistaa komponentteja ja tarvikkeita	valitsee tuotteeseen komponentteja ja tarvikkeita ja kykenee osittain perustelevaan valintojaan	valitsee tuotteeseen hyvin soveltuvat komponentit ja perustelee valintansa siten, että valitut komponentit soveltuvat hyvin tuotannon sekä kuluttajan tarpeisiin
Jalkineen rakenteiden hallinta	hallitsee ohjattuna jalkineiden sauma- ja pohjarakenteita, tarvitsee ajoittain ohjausta tuotantoprosessissa	hallitsee jalkineiden keskeisimmät sauma- ja pohjarakenteet ja toimii tuotantoprosessissa pääosin itsenäisesti	hallitsee jalkineiden keskeisimmät sauma- ja pohjarakenteet ja soveltaa tietojaan tuotantoprosessissa itsenäisesti
Tuotteen viimeistely ja hoito	tuntee tuotteen viimeistelyn ja hoidon periaatteita	ottaa huomioon tuotteen viimeistelyn ja hoidon periaatteet käytännön työssä	huolettii itsenäisesti valmiin tuotteen viimeistelystä ja hoidosta
Ammattisanaston hallinta	tuntee alan keskeistä ammattisanastoa.	hallitsee alan keskeistä ammattisanastoa ja käyttää esimerkiksi materiaalien oikeita nimityksiä ja nimeää jalkinetyypit.	käyttää luontevasti alan keskeistä ammattisanastoa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna omaa työtään, kykenee vastaanottamaan palautetta	arvioi omaa työtään, kykenee vastaanottamaan palautetta	arvioi omaa työtään johdonmukaisesti ja perustelun sekä muuttaa tarvittaessa työtapojaan
	hyödyntää oppimiaan tietoja ja taitoja tutuissa työtehtävissä	hyödyntää oppimaansa jalkinealan käytännön työtehtävissä ja asettaa työlleen tavoitteita	soveltaa itsenäisesti oppimaansa jalkinealan käytännön työtehtävissä ja pyrkii kehittämään itseään ja on valmis tarttumaan haasteisiin
Vuorovaikutus ja yhteistyö	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppimis- tai työyhteisössään	toimii tilanteen vaatimalla tavalla oman oppimis- tai työyhteisönsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	ilmaisee selkeästi kantansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee vastuullaan olevat tehtävät ohjattuna, toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa ja pyytää tarvittaessa apua muilta	tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti ja toimii yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	toimii vastuullisesti ja rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä ja tunnistaa työpanoksensa merkityksen, tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen.	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet ja työturvallisuuden.	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työskennellessään huomioon työyhteisön muut jäsenet, arvostaa ja pyrkii kehittämään turvallista, terveellistä ja viihtyisää työympäristöä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä jalkineen valmistukseen liittyvissä työtehtävissä jalkinealan yrityksessä tai vastaavissa oloissa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - työvälineet ja koneet
 - jalan anatomia
 - kaavoituksen, leikkuun ja valmistuksen perusasiat
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - komponenttien tuntemus
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.5.1.2 JALKINEIDEN VALMISTUS

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja valitsee joko jalkineiden valmistuksen tai jalkineiden korjauksen (4.5.1.3).

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ suunnitella työnsä kulun ja noudattaa työaikoja
- ♦ tehdä työnkuvauksen ja kustannusarvion
- ♦ ottaa huomioon jalkineen valmistusprosessin ja sen eri vaiheiden vaikutuksen valmiiseen tuotteeseen
- ♦ kaavoittaa perusjalkineita valmistusprosessin huomioon ottaen
- ♦ toteuttaa leikkuun sekä käsin että koneellisesti
- ♦ tehdä neulomon keskeisimpiä työvaiheita
- ♦ tehdä pinkomon ja pohjaamon keskeisimpiä työvaiheita
- ♦ luetella eri pohjausmenetelmien ja -tekniikoiden periaatteet
- ♦ viimeistellä tuotteen
- ♦ valmistaa käyttökelpoisia jalkineita ja ymmärtää laadun merkityksen
- ♦ toimia työyhteisönsä jäsenenä
- ♦ toimia yrityksen tai organisaation laatutavoitteet huomioon ottaen

- ♦ edistää toiminnallaan yrityksen tai organisaation kustannustehokkuutta ja tu-
loksellisuutta
- ♦ arvioida omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan ammattialansa yrittäjänä
- ♦ arvioida mahdollisuuksia tuotteistaa osaamistaan
- ♦ arvioida alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaver-
kostojen kanssa
- ♦ työskennellä työturvallisuusmääräykset huomioon ottaen
- ♦ edistää työyhteisön työhyvinvointia
- ♦ ottaa työskentelyssään huomioon kestävän kehityksen periaatteet.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioin-
nin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat
samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnit- telu ja työyhteisössä toimiminen	suunnittelee ohjattuna omaa työtään, noudattaa pääosin työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti, tarvitsee tukea työn valmistumiseen	suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä, noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä vastaa työn valmistumisesta pääosin aikataulun mukaisesti	tekee toteuttamiskelpoisia työsuunnitelmia itsenäisesti, osaa tehdä työnkuva- uksen ja kustannusarvion, noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä vastaa itsenäisesti ja johdonmukai- sesti työn valmistumisesta annetussa aikataulussa
	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi ja selvittää organisaation mahdollisuuksia edistää sitä
Laadukas ja kestävän kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatutavoitteiden ja kestä- vän kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organi- saation laatutavoitteiden ja kestä- vän kehityksen tavoit- teiden mukaisesti	toimii oma-aloitteisesti yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestä- vän kehityksen tavoitteiden mukaisesti

Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	toimii ohjattuna kustannustehokkaasti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii oma-aloitteisesti, kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden
	toimii ohjattuna työssään edistäen asiakassuhteita	toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistäen toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita
Osaamisen tuotteistamisen arviointi		selvittää osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia	arvioi ja pyrkii kehittämään osaamisensa tuotteistamismahdollisuuksia
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia tai kehittämismahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia tai kehittämismahdollisuuksia, arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa
Kokonaisuuden hallinta	hallitsee ohjattuna jalkineen valmistusprosessin ja tiedostaa työvaiheiden vaikutuksen toisiinsa, tarvitsee ohjausta toimiessaan tuotantoprosessissa ja muuttuvissa tilanteissa.	hallitsee jalkineen valmistusprosessin ja ymmärtää yksittäisen työvaiheen merkityksen koko prosessissa, hyödyntää tietojaan käytännön työtehtävissä, tekee työn perustoiminnot itsenäisesti työohjeita noudattaen, tarvitsee jonkin verran ohjausta sovelluksissa.	hallitsee jalkineen valmistusprosessin ja ymmärtää sen vaiheiden merkityksen tuotantoprosessissa, soveltaa oppimaansa käytännön työtehtävissä johdonmukaisesti, työskentelee ja tekee ratkaisuja itsenäisesti ja vastuullisesti uusissakin tilanteissa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvälineiden ja -tarvikkeiden, koneiden ja laitteiden hallinta	valitsee ja käyttää ohjattuna tarvittavia koneita ja laitteita sekä työvälineitä ja -tarvikkeita ja huolehtii niiden kunnosta, ottaa huomioon työturvallisuuden	valitsee ja käyttää tarvittavia koneita ja laitteita sekä työvälineitä ja -tarvikkeita työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja pitää ne kunnossa pääosin oma-aloitteisesti	valitsee omatoimisesti parhaiten soveltuvat koneet ja laitteet sekä työvälineet ja -tarvikkeet ja soveltaa niiden käyttöä työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja pitää omat ja yhteiset välineet hyvässä kunnossa

Kaavoitus	ottaa kaavoituksessa huomioon valmistusprosessia ja materiaaleja, tarvitsee ajoittain ohjausta	käyttää kaavoituksessa hyväkseen tietojaan valmistusprosessista ja materiaaleista	ottaa kaavoitustehtävissä luontevasti huomioon valmistusprosessin sekä materiaalien vaikutukset kaavaan
	tekee perus- ja leikkuukaavoja erilaisille jalkineille ohjattuna, kaavojen tarkkuudessa on puutteita	tekee ohjeiden mukaan käyttökelpoisia perus- ja leikkuukaavoja erilaisille jalkineille, kaavojen tarkkuus on pienin korjauksin kunnossa	tekee itsenäisesti käyttökelpoisia ja sopusuhaisia perus- ja leikkuukaavoja erilaisille jalkineille, kaavat ovat lestin mukaisia ja tarkkoja
Leikkuu	asettelee kaavat ottaen huomioon materiaalin leikattavuuden ja taloudellisuuden, mutta tarvitsee ohjausta	ottaa leikatessaan huomioon materiaalin ominaisuudet ja leikattavuuden sekä tekee taloudellisen leikkusuunnitelman	ottaa leikatessaan huomioon materiaalin ominaisuudet ja leikattavuuden sekä tekee yksittäis- ja sarjatuotantoon taloudellisen ja helposti toteutettavan leikkusuunnitelman
	toteuttaa leikkuun käsin tai koneellisesti, leikkuujäljessä on selkeitä puutteita, leikattujen kappaleiden kaavanmukaisuudessa tai merkinnöissä on puutteita	toteuttaa leikkuun käsin ja koneellisesti, työn jälki on pääosin siisti, leikatut kappaleet ovat korjauksen jälkeensä kaavan mukaisia, merkinnät on pääosin siirretty leikattuun kappaleeseen	toteuttaa leikkuun käsin ja koneellisesti, työn jälki on siisti ja tarkka, leikatut kappaleet ovat kaavan mukaisia, merkinnät on huomioitu moitteettomasti
Valmistusprosessin hallinta	valmistaa osittain ohjattuna tuotteen, jonka valmistuksessa ja viimeistelyssä, esimerkiksi yksityiskohtien symmetrisyydessä, on puutteita	valmistaa käyttökelpoisia jalkineita, joiden yksityiskohdat ovat siistejä ja huoliteltuja, mutta laadussa on lieviä korjattavissa olevia puutteita	valmistaa käyttökelpoisia jalkineita, joiden yksityiskohdat ovat pääosin täsmällisiä, viimeistelyjä ja symmetrisiä, saavuttaa tuotteelle asetetut laatuvaatimukset
	tekee esineulomon ja neulomon työvaiheita, tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee esineulomon ja neulomon työvaiheita ja suoriutuu annetuista tehtävistä pääosin itsenäisesti	tekee esineulomon ja neulomon työvaiheet ja suoriutuu annetuista tehtävistä itsenäisesti ja sujuvasti
	tekee pinkomon ja pohjaamon työvaiheita, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee pinkomon ja pohjaamon työvaiheet ja suoriutuu annetuista tehtävistä pääosin itsenäisesti	tekee pinkomon ja pohjaamon työvaiheet ja suoriutuu annetuista tehtävistä sujuvasti ja itsenäisesti
Viimeistely	viimeistelee tuotteen, tarvitsee ajoittain ohjausta.	viimeistelee tuotteen tutuilla aineilla ja menetelmillä.	valitsee itsenäisesti viimeistelyyn tarkoituksenmukaisimmat aineet ja menetelmät ja viimeistelee tuotteen laatuvaatimusten mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Pohjausmenetelmät	tietää pohjausmenetelmiä ja -tekniikoita	tuntee yleisimmät pohjausmenetelmät ja -tekniikat	tuntee erilaisia pohjausmenetelmiä ja -tekniikoita
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	laskee ohjattuna oman työpanoksensa osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee oman työpanoksensa osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista	laskee työssään tuotteen tai palvelun kustannukset ja oman työpanoksensa osuuden niistä
	käyttää työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa ohjattuna	soveltaa työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa esimerkiksi toimimalla huolellisesti ja taloudellisesti	soveltaa työssään ja työyhteisössään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa esimerkiksi toimimalla huolellisesti ja taloudellisesti
Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation toiminta- ja liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- ja liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- ja liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita
		hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella	hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna ammattialansa tyypillisiä yhteistyökumppaneita	selvittää oman ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita	selvittää oman ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen sekä kehityssuuntia sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna oman toimintansa ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia oman ammattialansa yrittäjänä	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia oman ammattialansa yrittäjänä, asettaa yrittäjyysosaamiselleen kehittymistavoitteita
Laadunhallinta	seuraa työnsä laatua ohjeiden mukaisesti.	työskentelee laatutietoisesti ja ennakoi laatuun vaikuttavat riskit.	huolehtii, että työn laatu on sopimuksen mukaista ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna työnsä onnistumista ja vastaanottaa palautetta	arvioi työnsä onnistumista ja vastaanottaa palautetta	arvioi työnsä onnistumista johdonmukaisesti ja perustellen
	tarvitsee ohjausta selvittääkseen tavallisimmista ongelmatilanteista ja ratkaisuja tehdessään	selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista joustavasti, työskentelee oppimiansa toimintatapojen mukaan omatoimisesti ja varmistaa tarvittaessa valintansa ohjaajalta	selviytyy joustavasti uusissa ja erilaisissa ongelmatilanteissa ja ottaa huomioon ympäristön odotukset, tekee rohkeasti itsenäisiä ratkaisuja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisössä	toimii yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	sopeutuu luontevasti työyhteisöön ja toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä tukien sen toimintaa
Ammattietiikka	käyttäytyy asiallisesti	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan	käyttäytyy asiallisesti sekä hyvien käyttäytymistapojen ja tilanteen vaatimusten mukaan
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan ja välttää riskejä työssään	vastaa toimintansa turvallisuudesta	vastaa toimintansa turvallisuudesta ja pyrkii kehittämään sitä
	noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen eikä muille	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä, varmistaa niiden kunnon ja poistaa vialliset tarvittaessa käytöstä.	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä, osaa arvioida ja varmistaa niiden kelpoisuuden kyseiseen työhön, poistaa ja vie huoltoon vialliset.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekemällä jalkineen valmistusprosessiin liittyviä töitä jalkinealan yrityksessä tai mahdollisimman samankaltaisissa oloissa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - oman työn suunnittelu ja työyhteisössä toimiminen
 - laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta
 - kokonaisuuden hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - pohjausmenetelmät
 - laadunhallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.5.1.3 JALKINEIDEN KORJAUS

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja valitsee joko jalkineiden korjauksen tai jalkineiden valmistuksen (4.5.1.2).

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ suunnitella työnsä kulun ja noudattaa työaikoja
- ◆ tehdä työnkuvauksen ja kustannusarvion
- ◆ huomioida eri materiaalien ja menetelmien vaikutuksen työn hintaan
- ◆ purkaa korjattavan tuotteen oikein
- ◆ soveltaa erilaisia korjaustekniikoita korjattavaan tuotteeseen
- ◆ tehdä keskeisimmät päällisen korjaukseen liittyvät työt
- ◆ tehdä keskeisimmät pohjaus- ja korkotöihin liittyvät korjaukset
- ◆ ottaa huomioon eri pohjausmenetelmien ja -tekniikoiden periaatteet
- ◆ viimeistellä korjatun tuotteen
- ◆ käyttää ja huoltaa tavallisimpia jalkinekorjaamon koneita ja laitteita
- ◆ valita korjaustyöhön tarkoituksenmukaiset materiaalit ja aineet
- ◆ toimia yrityksen tai organisaation laatutavoitteet huomioon ottaen

- ♦ edistää toiminnallaan yrityksen tai organisaation kustannustehokkuutta ja tu-
loksellisuutta
- ♦ arvioida omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan ammattialansa yrittäjänä
- ♦ arvioida mahdollisuuksia tuotteistaa osaamistaan
- ♦ arvioida alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaver-
kostojen kanssa
- ♦ työskennellä työturvallisuusmääräykset huomioon ottaen
- ♦ edistää työyhteisön työhyvinvointia
- ♦ ottaa työskentelyssään huomioon kestävän kehityksen periaatteet
- ♦ toimia asiakaslähtöisesti.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioin-
nin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat
samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnit- telu ja työyhteisössä toimiminen	suunnittelee ohjattuna omaa työtään, noudattaa pääosin työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti, tarvitsee tukea työn valmistumiseen	suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä, noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä vastaa työn valmistumisesta pääosin aikataulun mukaisesti	tekee toteuttamiskelpoisia työsuunnitelmia itsenäisesti, osaa tehdä työnkuva- uksen ja kustannusarvion, noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä vastaa itsenäisesti ja johdonmukai- sesti työn valmistumisesta annettussa aikataulussa
	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi ja selvittää organisaation mahdollisuuksia edistää sitä
Laadukas ja kestävän kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatutavoitteiden ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organi- saation laatutavoitteiden ja kestävän kehityksen tavoit- teiden mukaisesti	toimii oma-aloitteisesti yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti

Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	toimii työssään ohjattu- na kustannustehokkaasti aikaresurssit ja muut käy- tettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii työssään kustannus- tehokkaasti ja tuloksellisesti aikaresurssit ja muut käy- tettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii työssään oma-aloit- teisesti, kustannustehok- kaasti ja yrityksen tai orga- nisaation tuloksellisuutta edistävästi aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden
	toimii ohjattuna työssään edistään asiakassuhteita	toimii työssään edistään pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistään toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita
Osaamisen tuotteista- misen arviointi		selvittää osaamisensa tuot- teistamismahdollisuuksia	arvioi ja pyrkii kehittämään osaamisensa tuotteistamis- mahdollisuuksia
Ammattialan yritystoi- minnan arviointi	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittymis- mahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai or- ganisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia tai kehittämismahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai or- ganisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia tai kehittämismahdollisuuksia, arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteis- työssä asiantuntijaverkosto- jen kanssa
Kokonaisuuden hallinta	tuntee jalkineen korjaus- työn kokonaisuuden ja tiedostaa työvaiheiden vai- kutuksen toisiinsa, tarvitsee ohjausta käytännön työteh- tävissä	hallitsee jalkineen korjaus- työn kokonaisuuden ja ymmärtää yksittäisen työ- vaiheen vaikutuksen työn lopputulokseen, hyödyntää tietojaan käytännön työteh- tävissä	hallitsee jalkineen korjaus- työn kokonaisuuden ja ymmärtää eri työvaiheiden vaikutuksen työn lopputu- lokseen, soveltaa oppimaan- sa käytännön työtehtävissä itsenäisesti ja johdonmu- kaisesti
	tarvitsee ohjausta muuttu- vissa tilanteissa.	tekee työn perustoiminnot itsenäisesti työohjeita nou- dattaen, tarvitsee jonkin verran ohjausta sovelluk- sissa.	työskentelee ja tekee ratkai- suja itsenäisesti ja vastuulli- sesti uusissakin tilanteissa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja mate- riaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvälineet ja -tar- vikkeet, koneet ja laitteet	valitsee ja käyttää ohjattuna tarvittavia koneita ja laitteita sekä työvälineitä ja -tar- vikkeita ja huolehtii niiden kunnosta, ottaa huomioon työturvallisuuden	valitsee ja käyttää tarvitta- via koneita ja laitteita sekä työvälineitä ja -tarvikkeita työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja pitää ne kunnossa pääosin oma- aloitteisesti	valitsee omatoimisesti par- haiten soveltuvat koneet ja laitteet sekä työvälineet ja -tarvikkeet ja soveltaa nii- den käyttöä työturvallisuus- ohjeiden mukaisesti ja pitää omat ja yhteiset välineet hyvässä kunnossa

Jalkineiden korjaaminen	purkaa korjattavan tuotteen ja toteuttaa työsuunnitelmaa ohjattuna	purkaa korjattavan tuotteen oikein ja työskentelee melko johdonmukaisesti ja noudattaa pääsääntöisesti työsuunnitelmaa	purkaa tuotteen asiantuntevasti korjausta varten, työskentelee johdonmukaisesti ja noudattaa itsenäisesti työsuunnitelmaa
	suoriutuu korjaustöistä siten, että työn jäljessä ja viimeistelyssä, esimerkiksi yksityiskohtien symmetrisyydessä, on puutteita	suoriutuu korjaustöistä siten, että tuotteen yksityiskohdat ovat siistin ja huolitellun näköisiä, mutta niiden laadussa on lieviä korjattavissa olevia puutteita	suoriutuu korjaustöistä siten, että tuotteen yksityiskohdat ovat täsmällisiä, viimeistelyjä ja symmetrisiä ja saavuttaa tuotteelle asetetut laatuvaatimukset
	tekee päällisen korjaukseen liittyviä työvaiheita, tarvitsee ohjausta	tekee päällisen korjaukseen liittyviä työvaiheita pääosin itsenäisesti	tekee päällisen korjaukseen liittyviä työvaiheita ja suoriutuu annetuista tehtävistä sujuvasti, korjaa tarvittaessa virheet itsenäisesti
	tekee pohjaukseen ja korkotöihin liittyviä työvaiheita, tarvitsee ohjausta	tekee pohjaukseen ja korkotöihin liittyviä työvaiheita ja suoriutuu annetuista tehtävistä pääosin itsenäisesti	tekee pohjaukseen ja korkotöihin liittyviä työvaiheita ja suoriutuu annetuista tehtävistä itsenäisesti ja sujuvasti, korjaa tarvittaessa virheet itsenäisesti
Viimeistely	viimeistelee tuotteen ohjattuna, tarvitsee ajoittain ohjausta.	viimeistelee tuotteen tutuilla aineilla ja menetelmillä.	valitsee itsenäisesti viimeistelyyn tarkoituksenmukaisimmat aineet ja menetelmät ja viimeistelee tuotteen laatuvaatimusten mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Pohjausmenetelmien tunteminen	tuntee pohjausmenetelmiä ja -tekniikoita	tuntee yleisimmät pohjausmenetelmät ja -tekniikat	tuntee erilaisia pohjausmenetelmiä ja -tekniikoita
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	soveltaa työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa ohjattuna	soveltaa työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa esimerkiksi toimimalla huolellisesti ja taloudellisesti	soveltaa työssään ja työyhteisössään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa esimerkiksi toimimalla huolellisesti ja taloudellisesti

Osaamisen tuoteistamismahdollisuuksien arviointi	selvittää ohjattuna jalkinealan yrityksen tai organisaation toiminta- ja liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää jalkinealan yrityksen tai organisaation toiminta- ja liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella	selvittää jalkinealan yrityksen tai organisaation toiminta- ja liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, yrityksen tai organisaation osaamisen perusteella
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää ohjattuna ammattialansa tyypillisiä yhteistyökumppaneita	selvittää oman ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita	selvittää oman ammattialansa yleisen yritystoiminnan rakenteen sekä kehityssuuntia sekä tyypillisiä yhteistyökumppaneita
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna oman toimintansa ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia oman ammattialansa yrittäjänä	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia oman ammattialansa yrittäjänä, asettaa yrittäjyysosaamiselleen kehittymistavoitteita
Laadunhallinta	seuraa työnsä laatua ohjeiden mukaisesti.	työskentelee laatu-tietoisesti ja ennakoii laatuun vaikuttavat riskit.	huolehtii, että työn laatu on sopimuksen mukaista ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna työnsä onnistumista ja kykenee vastaanottamaan palautetta tarvitsee ohjausta selvittääkseen tavallisimmista ongelmatilanteista ja ratkaisuja tehdessään	arvioi työnsä onnistumista ja kykenee vastaanottamaan palautetta selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista joustavasti, työskentelee oppimiansa toimintatapojen mukaan omatoimisesti ja varmistaa tarvittaessa valintansa ohjaajalta	arvioi työnsä onnistumista johdonmukaisesti ja perustellen selviytyy joustavasti uusissa ja erilaisissa ongelmatilanteissa ja ottaa huomioon ympäristön odotukset, tekee rohkeasti itsenäisiä ratkaisuja

Vuorovaikutus ja yhteistyö	pystyy toimimaan työyhteisössä	toimii yhteistyössä erilaisen ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	sopeutuu luontevasti työyhteisöön ja toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä tukien sen toimintaa
	palvelee ja neuvoo asiakkaita yksin tai ryhmän jäsenenä	palvelee ja neuvoo asiakkaita asiallisesti, keskustellen tai kirjallisesti, yksin tai ryhmän jäsenenä, huolehtii ohjattuna asiakaspalvelutilojen järjestyksestä ja viihtyisyydestä	palvelee ja neuvoo asiakkaita avuliaasti ja asian-tuntevasti, keskustellen tai kirjallisesti, yksin tai ryhmän jäsenenä, valmistautuu asiakaspalveluun asianmukaisesti sekä huolehtii asiakaspalvelutilojen siisteydestä, järjestyksestä ja viihtyisyydestä
Ammattietiikka	käyttäytyy asiallisesti	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan	käyttäytyy asiallisesti sekä hyvien käyttäytymistapojen ja tilanteen vaatimusten mukaan
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan ja välttää riskejä työssään	vastaa toimintansa turvallisuudesta	vastaa toimintansa turvallisuudesta ja pyrkii kehittämään sitä
	noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen eikä muille	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä, varmistaa niiden kunnon ja poistaa vialliset työvälineet tarvittaessa käytöstä.	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä, osaa arvioida ja varmistaa niiden kelpoisuuden kyseiseen työhön, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekemällä jalkineen korjaustöitä jalkinealan yrityksessä tai mahdollisimman samankaltaisissa oloissa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta
 - oman työn suunnittelu ja työyhteisössä toimiminen
 - laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta
 - kokonaisuuden hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - pohjausmenetelmät ja -tekniikat
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.5.2 Jalkinealan koulutusohjelman/osaamisalan valinnaiset, ammatilliset tutkinnon osat

4.5.2.1 SUUNNITTELU JA KAAVOITUS

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ ottaa huomioon tuotteen suunnitteluprosessin
- ◆ hyödyntää tietoaan jalan anatomiasta, lestien rakenteista ja mittajärjestelmistä
- ◆ ottaa huomioon jalkineissa tai nahkatuotteissa käytettäviä rakenteita ja materiaaleja
- ◆ ottaa huomioon värien ja trendien merkityksen tuotesuunnittelussa
- ◆ ottaa suunnittelussa huomioon yrityksen tuotannon ja asiakasryhmän tarpeet
- ◆ suunnitella sopusuhtaisia ja toteuttamiskelpoisia jalkineita ja nahkatuotteita
- ◆ suunnitella mallistoon tai tuotantoon tulevia tuotteita
- ◆ tuottaa tuotekuvia kaavojen suunnittelua ja työohjeita varten
- ◆ laatia työsuunnitelman ja -ohjeet tuotteen valmistukselle
- ◆ valmistaa perus- ja leikkuukaavoja erilaisille jalkineille tai nahkatuotteille
- ◆ tehdä kaavoihin tarvittavia muutoksia ja hyödyntää valmiita kaavoja uusiin tuotteisiin

- ♦ valita tuotteisiin tarkoituksenmukaiset materiaalit ja komponentit
- ♦ tietokoneavusteisen kaavasuunnittelun ja sarjonnan perusasiat
- ♦ hyödyntää tarkoituksenmukaisesti tietotekniikkaa
- ♦ suunnitella työnsä kulun ja noudattaa työaikoja
- ♦ esitellä ja arvioida omaa työtään
- ♦ toimia vastuullisesti ja yhteistyökykyisesti työyhteisössään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	suunnittelee ohjattuna omaa työtään	suunnittelee oman työnsä annettujen ohjeiden mukaan	tekee toteuttamiskelpoisia työsuunnitelmia itsenäisesti
Työaikojen ja työohjeiden noudattaminen	noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita	noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä neuvottelee mahdollisista muutoksista
Kokonaisuuden hallinta	hallitsee ohjattuna jalkineen suunnittelu- ja kaavoitusprosessia ja tiedostaa työvaiheiden vaikutuksen toisiinsa	hallitsee jalkineen suunnittelu- ja kaavoitusprosessin ja ymmärtää sen merkityksen valmiiseen tuotteeseen, hyödyntää tietojaan käytännön työtehtävissä	hallitsee jalkineen suunnittelu- ja kaavoitusprosessin ja sen merkityksen valmiin tuotteen onnistumiseen, soveltaa oppimaansa käytännön työtehtävissä itsenäisesti ja johdonmukaisesti
	ottaa suunnittelussa huomioon yrityksen tuotannon ja asiakasryhmän tarpeita ohjattuna.	ottaa suunnittelussa huomioon yrityksen asiakasryhmän tarpeet.	ottaa suunnittelussa huomioon yrityksen tuotannon ja asiakasryhmän tarpeet.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Mallinsuunnittelu	suunnittelee ohjattuna toteuttamiskelpoisia jalkineita tai nahkatuotteita	selviytyy omatoimisesti mallinsuunnittelun eri vaiheista	etenee suunnitelmallisesti ja johdonmukaisesti mallinsuunnittelutehtävissä
	käyttää suunnittelutehtävissä lähteistä löytämiään ideoita	käyttää ja kehittää suunnittelutehtävissä eri lähteistä löytämiään ideoita	etsii ja soveltaa lähteistä löytämiään ideoita suunnittelutehtäviin monipuolisesti
	ottaa ohjattuna huomioon värien ja trendien merkitystä tuotesuunnittelussa	tuottaa väreiltään, muodoiltaan ja mittasuhteiltaan harmonisia malleja, ottaa huomioon värien ja trendien merkityksen tuotesuunnittelussa	tuottaa uusia, innovatiivisia malli- ja mallistoratkaisuja, asennoituu innostuneesti suunnittelutehtäviin, ottaa huomioon värien ja trendien merkityksen tuotesuunnittelussa
	ottaa ohjattuna huomioon tehtävänannon mukaisesti asiakkaan tai asiakasryhmän tyylin	tunnistaa asiakkaan tai asiakasryhmän tyylin ja käyttää sitä suunnittelun yhtenä lähtökohtana	ottaa suunnittelussa huomioon asiakkaan tai asiakasryhmän edellyttämät vaatimukset
	ottaa ohjattuna huomioon malliston vaatimukset suunnittelussa	suunnittelee sopusuhtaisen malliston ja ottaa myös huomioon tuotannollisia seikkoja	suunnittelee itsenäisesti ja sujuvasti sopusuhtaisen ja tuotannollisen malliston yrityksen resurssit huomioiden
	tekee mallinmukaisia kuvia tuotteesta	tuottaa tehtävän luonteen sopivia selkeästi tulkittavia kuvia	tuottaa eri tarkoituksiin sopivia luonnoksia, malli-, työ- tai rakennekuvia
Kaavoitus	tekee ohjattuna perus- ja leikkuukaavoja jalkineille tai nahkatuotteille, kaavojen tarkkuudessa on puutteita	tekee ohjeiden mukaan käyttökelpoisia perus- ja leikkuukaavoja erilaisille jalkineille tai nahkatuotteille, kaavojen tarkkuus on pieniin korjauksiin kunnossa	tekee itsenäisesti käyttökelpoisia ja sopusuhtaisia perus- ja leikkuukaavoja erilaisille jalkineille tai nahkatuotteille, kaavat ovat siistejä ja tarkkoja ja kaavamerkinnot ovat kohdallaan
	ottaa kaavoituksessa huomioon valmistusprosessia ja materiaaleja, tarvitsee ajoittain ohjausta	hyödyntää kaavoituksessa tietojansa valmistusprosessista ja materiaaleista	huomioi luontevasti kaavoitustehtävissä valmistusprosessin ja ottaa huomioon materiaalien vaikutukset kaavaan
	tekee muutoksia kaavaan ohjattuna	osaa tehdä kaavoihin muutoksia	tekee kaavamutokset itsenäisesti ja osaa hyödyntää valmista peruskaavaa uusiin tuotteisiin itsenäisesti
Työsuunnitelmien laadinta	laatii ohjattuna työsuunnitelman ja ohjeet tuotteen valmistukselle	laatii työsuunnitelman ja ohjeet tuotteen valmistukselle	laatii itsenäisesti selkeän työsuunnitelman ja ohjeet tuotteen valmistukselle

Materiaalien hallinta	valitsee ohjattuna tuotteen materiaaleja ja komponentteja	valitsee tuotteeseen tarkoituksenmukaiset materiaalit ja komponentit	soveltaa tuotesuunnittelu-tehtävässä monipuolisesti tietojaan erilaisista materiaaleista
Työohjeiden piirtäminen	tuottaa työ- ja rakennekuvia, joihin tarvitaan lisätarkennuksia.	tuottaa työ- ja rakennekuvia, joiden mukaan tuote voidaan valmistaa ilman tarkennuksia.	tuottaa selkeitä ja ymmärrettäviä työ- ja rakennekuvia, jotka sisältävät tarvittavat ohjeistukset ja merkinnät.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Suunnittelu-prosessin hallinta	käyttää ohjattuna työtehtävissään tietojaan tuotteen suunnitteluprosessin vaiheista	käyttää työtehtävissään tietojaan tuotteen suunnitteluprosessin vaiheista, lestin mitoituksesta toteuttamiskelpoiseksi tuotteeksi	käyttää työtehtävissään tietojaan tuotteen suunnitteluprosessin vaiheista, lestin mitoituksesta ja muokkauksesta toteuttamiskelpoiseksi tuotteeksi ja soveltaa tietojaan työtehtävissään itsenäisesti ja monipuolisesti
	tuntee tietokoneavusteisen kavasuunnittelun ja sarjonnan perusasiat	käyttää tietokoneavusteisen kavasuunnittelun ja sarjonnan perusteita tuotesuunnittelu- tai kaavoitustehtävissään	hyödyntää tietokoneavusteisen kavasuunnittelun ja sarjonnan perusteita ja soveltaa oppimaansa itsenäisesti tuotesuunnittelu- ja kaavoitustehtävissä
	hyödyntää ohjattuna tietotekniikkaa esimerkiksi tiedonhaussa, suunnittelu- tai kaavoitustehtävässä ja työnsä esittelyssä	hyödyntää tarkoituksenmukaisesti tietotekniikkaa esimerkiksi tiedonhaussa, suunnittelu- tai kaavoitustehtävässä ja työnsä esittelyssä	hyödyntää itsenäisesti ja monipuolisesti tietotekniikkaa esimerkiksi tiedonhaussa, suunnittelu- tai kaavoitustehtävässä sekä työnsä esittelyssä
Jalan anatomian, lestin ja mittajärjestelmien huomioon ottaminen	ottaa ohjattuna huomioon jalan anatomian tuotesuunnittelu- ja kaavoitustehtävissä	tuntee jalan anatomian, lestin rakenteet ja mittajärjestelmät ja soveltaa tietojaan tuotesuunnittelu- ja kaavoitustehtävissä osittain itsenäisesti	tuntee jalan anatomian, lestin rakenteet ja mittajärjestelmät ja soveltaa itsenäisesti ja sujuvasti tietojaan tuotesuunnittelu- ja kaavoitustehtävissä
Rakenteiden ja materiaalien hallinta	käyttää ohjattuna tietojaan erilaisista rakenteista suunnittelu- ja kaavoitustehtävässä	käyttää tietojaan erilaisista rakenteista suunnittelu- ja kaavoitustehtävässä	soveltaa sujuvasti ja monipuolisesti tietojaan erilaisista rakenteista suunnittelu- ja kaavoitustehtävissä
	ottaa ohjattuna työssään huomioon yleisimmät materiaalit sekä niiden pääasialliset käyttökohteet.	ottaa työssään huomioon materiaalien erilaiset ominaisuudet ja käyttökohteet.	hyödyntää työssään ominaisuuksiltaan erilaisia materiaaleja itsenäisesti ja sujuvasti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna omaa työtään, kykenee vastaanottamaan palautetta	arvioi omaa työtään, kykenee vastaanottamaan palautetta	arvioi omaa työtään johdonmukaisesti ja perustellen, kykenee vastaanottamaan palautetta
	tarvitsee ohjausta selvittääkseen tavallisimmista ongelmatilanteista ja ratkaisuja tehdessään	selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista joustavasti, työskentelee oppimiansa toimintatapojen mukaan omatoimisesti, varmistaa tarvittaessa valintansa ohjaajalta	selviytyy joustavasti uusissa ja erilaisissa ongelmatilanteissa ja ottaa huomioon ympäristön odotukset, tekee rohkeasti itsenäisiä ratkaisuja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	tekee vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta, pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta, esittelee työnsä	tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti ja toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisön ja ryhmän aktiivisena jäsenenä, esittelee työnsä havainnollisesti ja ymmärrettävästi	sopeutuu luontevasti työyhteisöön ja toimii vastuullisesti rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä tukien sen toimintaa, esittelee työnsä havainnollisesti ja mielenkiintoisesti perustellen valintojaan
Ammattietiikka	käyttäytyy asiallisesti.	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan.	käyttäytyy asiallisesti sekä hyvien käyttäytymistapojen ja tilanteen vaatimusten mukaan.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelu- ja kaavoitustehtävässä. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - jalan anatomian, lestin ja mittajärjestelmien huomioon ottaminen
 - rakenteiden ja materiaalien hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.5.2.2 NAHKATUOTTEIDEN VALMISTUS

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ käyttää nahkatuotteissa yleisimpiä rakenteita, komponentteja ja työtapoja
- ♦ käyttää nahkatuotteisiin erilaisia saumarakenteita ja kappaleiden reunojen käsittelytapoja
- ♦ suunnitella ja kaavoittaa erilaisia nahkatuotteita ja tehdä kaavoihin tarvittavia korjauksia
- ♦ tuottaa tuote- ja rakennekuvia kaavojen suunnittelua ja työohjeita varten
- ♦ huomioida materiaalien ja menetelmien vaikutuksen nahkatuotteen hintaan ja tehdä kustannusarvion
- ♦ laatia työsuunnitelman ja -ohjeet tuotteen valmistukselle
- ♦ käyttää ja huoltaa työssään käyttämiä koneita, laitteita ja tarvikkeita
- ♦ käyttää tavallisimpia leikkuumenetelmiä, -koneita ja laitteita
- ♦ tehdä taloudellisen leikkuusuunnitelman
- ♦ valmistaa käyttökelpoisia nahkatuotteita
- ♦ viimeistellä tuotteen
- ♦ suunnitella työnsä kulun ja noudattaa työaikoja
- ♦ toimia vastuullisesti ja yhteistyökykyisesti työyhteisössään
- ♦ työskennellä työturvallisuusmääräykset huomioon ottaen
- ♦ ottaa työskentelyssään huomioon kestävän kehityksen periaatteet.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja työyhteisössä toimiminen	suunnittelee ohjattuna omaa työtään, noudattaa pääosin työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti, tarvitsee tukea työn valmistumiseen	suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä, noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä vastaa työn valmistumisesta pääosin aikataulun mukaisesti	tekee toteuttamiskelpoisia työsuunnitelmia itsenäisesti, osaa tehdä työnkuvausten ja kustannusarvion, noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä vastaa itsenäisesti ja johdonmukaisesti työn valmistumisesta annetussa aikataulussa
	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävänä ja selvittää organisaation mahdollisuuksia edistää sitä
Kokonaisuuden hallinta	hahmottaa nahkatuotteiden suunnittelun ja valmistuksen vaiheita, kokonaisuuden hallinnassa puutteita, tarvitsee kertausta tuekseen tutuissa työtehtävissä.	ottaa huomioon nahkatuotteiden suunnittelun ja valmistuksen kokonaisuuden.	ottaa työskennellessään huomioon nahkatuotteiden suunnittelun ja valmistuksen kokonaisuuden, tekee ratkaisuja itsenäisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvälineiden ja -tarvikkeiden, koneiden ja laitteiden käyttäminen	käyttää leikkuuvälineitä ja huolehtii niiden kunnosta, mutta tarvitsee ajoittain tuekseen ohjausta	käyttää itsenäisesti erilaisia leikkuuvälineitä ja pitää ne kunnossa pääosin omatoimisesti	käyttää itsenäisesti ja sujuvasti erilaisia leikkuuvälineitä ja pitää omat ja yhteiset välineet hyvässä kunnossa
	valitsee ja käyttää ohjattuna tarvittavia työvälineitä ja -tarvikkeita, ottaa huomioon työturvallisuuden	valitsee ja käyttää tarvittavia työvälineitä ja -tarvikkeita työturvallisuusohjeiden mukaisesti	valitsee parhaiten soveltuvat työvälineet ja -tarvikkeet ja soveltaa niiden käyttöä työturvallisuusohjeiden mukaisesti
	käyttää ja säätää valmistuksessa tarvittavia yleisimpiä koneita ja laitteita ohjeiden mukaan	käyttää ja säätää valmistuksessa tarvittavia koneita ja laitteita materiaalin mukaan	käyttää itsenäisesti valmistuksessa tarvittavia koneita, testaa ja säätää koneita ja laitteita omatoimisesti materiaalien mukaan
Suunnittelu	suunnittelee ohjattuna toteuttamiskelpoisia nahkatuotteita	selviytyy omatoimisesti suunnittelun eri vaiheista	etenee suunnitelmallisesti ja johdonmukaisesti suunnittelutehtävissä
	käyttää näkemiään ideoita sellaisenaan	tuottaa väreiltään, muodoiltaan ja mittasuhteiltaan harmonisia malleja	tuottaa uusia, innovatiivisia malli- ja mallistoratkaisuja

Työohjeiden piirtäminen	tuottaa työ- ja rakennekuvia, joihin tarvitaan lisätarkennuksia	tuottaa työ- ja rakennekuvia, joiden mukaan tuote voidaan valmistaa ilman tarkennuksia	tuottaa selkeitä ja ymmärrettäviä työ- ja rakennekuvia, jotka sisältävät tarvittavat ohjeistukset ja merkinnät
Kaavoitus	tekee peruskaavoja erilaisille nahkatuotteille, kaavojen tarkkuudessa on puutteita	tekee käyttökelpoisia peruskaavoja erilaisille nahkatuotteille, kaavojen tarkkuus on pienin korjauksin kunnossa	tekee itsenäisesti käyttökelpoisia ja sopusuhaisia peruskaavoja erilaisille nahkatuotteille, kaavat ovat siistejä ja tarkkoja ja kaavamerkinnot kohdallaan
	ottaa kaavoituksessa huomioon valmistusprosessia ja materiaaleja, tarvitsee ajoittain ohjausta	hyödyntää kaavoituksessa tietojään valmistusprosessista ja materiaaleista	huomioi luontevasti kaavoitustehtävissä valmistusprosessin ja ottaa huomioon materiaalien vaikutukset kaavaan
	tekee muutoksia kaavaan ohjattuna	tekee kaavoihin yksinkertaisia muutoksia	tekee kaavamutokset itsenäisesti mittasuhteiden muuttumatta ja osaa hyödyntää kaavaa uusiin tuotteisiin
Valmistus	toteuttaa valmistusohjetta ohjattuna	etenee melko johdonmukaisesti ja noudattaa pääsääntöisesti valmistusohjetta	etenee johdonmukaisesti ja noudattaa itsenäisesti valmistusohjetta
	käyttää oikeita työotteita, tarvitsee ajoittain ohjausta	käyttää työskennellessään pääsääntöisesti oikeita työotteita	työskentelee sujuvasti käyttäen oikeita työotteita
	valmistaa käyttökelpoisen tuotteen, työn jäljessä ja viimeistelyssä on puutteita	valmistaa käyttökelpoisia tuotteita, joiden yksityiskohdat ovat siistejä ja huoliteltuja, mutta joiden laadussa on lieviä korjattavissa olevia puutteita	valmistaa käyttökelpoisia tuotteita, joiden yksityiskohdat ovat pääosin täsmällisiä, viimeistelyjä ja symmetrisiä ja jotka täyttävät tuotteelle asetetut laatuvaatimukset
	suoriutuu keskeisimmistä työvaiheista, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta käytännön töissä	suoriutuu erilaisista työvaiheista ja annetuista tehtävistä pääosin itsenäisesti	suoriutuu erilaisista työvaiheista ja annetuista tehtävistä itsenäisesti ja sujuvasti, tekee tarvittavat korjaukset itsenäisesti työn jäljen merkittävästi kärsimättä
	tekee koneille ja laitteille päivittäisiä huoltotoimenpiteitä ohjattuna	tekee koneille ja laitteille päivittäisiä huoltotoimenpiteitä ohjeiden mukaan	tekee koneille ja laitteille päivittäisiä huoltotoimenpiteitä itsenäisesti ja tarvittaessa järjestää asiantuntijan avuksi

Menetelmien ja materiaalien hallinta	asettelee ohjattuna kaavat taloudellisesti ottaen huomioon materiaalin leikattavuuden	ottaa leikatessaan huomioon materiaalin ominaisuudet ja leikattavuuden ja tekee taloudellisen leikkusuunnitelman	ottaa leikatessaan huomioon materiaalin ominaisuudet ja leikattavuuden ja tekee taloudellisen ja helposti toteutettavan leikkusuunnitelman
	leikkaa tuotteen osat siten, että ne ovat kaavan mukaisia ja merkinnät on pääosin siirretty leikattuun kappaleeseen	leikkaa tuotteen osat siten, että ne ovat kaavan mukaisia ja merkinnät on pääosin siirretty leikattuun kappaleeseen	leikkaa tuotteen osat siten, että ne ovat kaavan mukaisia ja merkinnät on huomioitu moitteettomasti
	tuntee nahan mittayksiköt ja laskee materiaalin menekin, tarvitsee ajoittain ohjausta	tuntee nahan mittayksiköt ja laskee materiaalin menekin itsenäisesti	tuntee nahan mittayksiköt ja laskee asiantuntevasti ja sujuvasti materiaalin menekin
	kokoaa tuotteen ompelemalla, tarvitsee ajoittain ohjausta	kokoaa tuotteen ompelemalla oikeilla työotteilla ottaen tuotteen rakenteen huomioon	kokoaa tuotteen ompelemalla oikeilla työotteilla ottaen tuotteen rakenteen ja yksityiskohdat huomioon
	viimeistelee tuotteen.	viimeistelee tuotteen tutuilla aineilla ja menetelmillä.	valitsee viimeistelyyn itsenäisesti tarkoituksenmukaisimmat aineet ja menetelmät ja viimeistelee tuotteen laatuvaatimusten mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Opiskelija tai tutkinnon suorittaja	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvaiheiden hallinta	tuntee nahkatuotteen kokoamisen vaiheita, tiedostaa työvaiheiden vaikutuksen toisiinsa, tarvitsee ohjausta käytännön työtehtävässä	hallitsee nahkatuotteen kokoamisen vaiheet ja ymmärtää yksittäisen työvaiheen vaikutuksen kokonaisuuteen, hyödyntää tietojaan käytännön työtehtävissä	hallitsee nahkatuotteen kokoamisen vaiheet ja niiden vaikutuksen kokonaisuuteen, soveltaa oppimaansa käytännön työtehtävissä itsenäisesti ja johdonmukaisesti
Rakenteiden ja työtapojen hallinta	käyttää ohjattuna nahkatuotteissa esiintyviä saumarakenteita ja kappaleiden reunojen käsittelytapoja	käyttää erilaisia nahkatuotteissa esiintyviä saumarakenteita ja kappaleiden reunojen käsittelytapoja	käyttää erilaisia nahkatuotteissa esiintyviä saumarakenteita ja kappaleiden reunojen käsittelytapoja ja soveltaa tietojaan käytännön työtehtävissä itsenäisesti ja monipuolisesti
Työkaluista ja tarvikkeista huolehtiminen	huolehtii työssä käytettävistä työkaluista ja tarvikkeista, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	huolehtii työssä käytettävistä työkaluista ja tarvikkeista sekä työympäristöstään	huolehtii oma-aloitteisesti työssä käytettävistä työkaluista ja tarvikkeista sekä työympäristönsä siisteydestä

Koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteiden huomioon ottaminen	tunnistaa valmistuksessa käyttämiensä koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet	tuntee valmistuksessa käyttämiensä koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet pääpiirteittäin	tuntee valmistuksessa käyttämiensä koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet niin, että osaa ottaa ne sujuvasti huomioon työssään
Työohjeiden tulkitseminen	tulkitssee työohjeita ohjautusti	tulkitssee ja laatii tavallisimpia työohjeita	tekee työtä itsenäisesti työohjeiden mukaan ja osaa laatia selkeät työohjeet tuotteen valmistukselle
Laadunhallinta	työskentelee siten, että saavuttaa ohjattuna tavoitellun laadutason	työskentelee laatu-tietoisesti ja saavuttaa tavoitellun laadutason	huolehtii, että työn laatu on sopimuksen mukaista, ennakoii laatuun vaikuttavat riskit ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä
	tuntee tavallisimpia kestäväen kehityksen periaatteita ja toimii niiden mukaisesti.	tuntee kestäväen kehityksen periaatteet ja toimii niiden mukaisesti.	tuntee kestäväen kehityksen periaatteet ja noudattaa niitä sujuvasti ja rakentavasti työssään.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna omaa työtään tarvitsee ohjausta tavallisimmista ongelmatilanteista selvittääkseen ja ratkaisuja tehdessään	arvioi omaa työtään selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista joustavasti, työskentelee oppimiansa toimintatapojen mukaan omatoimisesti ja varmistaa tarvittaessa valintansa ohjaajalta	arvioi omaa työtään laatuvaatimusten mukaisesti selviytyy joustavasti uusissa ja erilaisissa ongelmatilanteissa ja ottaa huomioon ympäristön odotukset, tekee rohkeasti itsenäisiä ratkaisuja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	pystyy toimimaan työyhteisössä	toimii yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	sopeutuu luontevasti työyhteisöön ja toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä tukien sen toimintaa
Ammattietiikka	käyttäytyy asiallisesti	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen ja tilanteen vaatimusten mukaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään	vastaa toimintansa turvallisuudesta	kehittää toimintansa turvallisuutta
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä, varmistaa niiden kunnon ja poistaa vialliset työvälineet tarvittaessa käytöstä.	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä, osaa arvioida ja varmistaa niiden käyttökelpoisuuden kyseiseen työhön, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa osallistumalla nahkatuotteen suunnittelun ja/tai valmistuksen vaiheisiin alan yrityksessä tai vastaavissa oloissa. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työvaiheiden hallinta
 - rakenteiden ja työtapojen hallinta
 - työohjeiden tulkitseminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.5.2.3 AMMATILLINEN PROJEKTITYÖ

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja syventää osaamistaan jollekin alansa erikoisaluelle osallistumalla esim. jalkineen valmistukseen, korjaukseen tai nahkatuotteisiin liittyvään projektiin.

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ työskennellä yksin tai ryhmän jäsenenä projektissa
- ◆ aikatauluttaa työnsä
- ◆ suunnitella ja valmistaa tuotteita
- ◆ valita työhönsä tarkoituksenmukaiset materiaalit, tarvikkeet ja työtavat ja -menetelmät sekä koneet ja laitteet
- ◆ huomioida eri materiaalien ja menetelmien vaikutuksen tuotteen hintaan
- ◆ viimeistellä tuotteen
- ◆ arvioida omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan kehittää osaamistaan
- ◆ hyödyntää tarkoituksenmukaisesti tietotekniikkaa
- ◆ työskennellä työturvallisuusmääräykset huomioon ottaen
- ◆ ottaa työskentelyssään huomioon kestävän kehityksen periaatteet
- ◆ esitellä ja arvioida omaa työtään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja työyhteisössä toimiminen	suunnittelee ohjattuna omaa työtään, noudattaa pääosin työaikoja ja toimii työohjeiden mukaisesti, tarvitsee tukea työn valmistumiseen	suunnittelee työtään ja asettaa sille tavoitteita, noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä vastaa työn valmistumisesta pääosin aikataulun mukaisesti	tekee toteuttamiskelpoisia työsuunnitelmia itsenäisesti, noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä vastaa itsenäisesti ja johdonmukaisesti työn valmistumisesta annetussa aikataulussa
Kokonaisuuden hallinta	vastaa osaltaan projektin onnistumisesta yksin tai ryhmän jäsenenä hoitamalla oman osuutensa suunnittelusta ja toteutuksesta, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	vastaa osaltaan projektin onnistumisesta toimimalla vastuullisesti yksin tai ryhmässä ja hoitamalla oman osuutensa, pyytää tarvittaessa apua muilta	vastaa osaltaan projektin onnistumisesta toimimalla vastuullisesti, määrätietoisesti ja kokonaisuus huomioiden yksin tai ryhmän aktiivisena jäsenenä
	hoitaa oman vastuualueensa projektissa, kokonaisuuden hallinnassa puutteita	tekee ratkaisuja ottaen huomioon oman vastuualueensa ja työn kokonaisuuden	tekee ratkaisuja ottaen huomioon oman vastuualueensa ja työn kokonaisuuden, osaa suunnitella ja kehittää toimintaa ja auttaa muita tarvittaessa
	osallistuu tuotteiden suunnitteluun ja valmistukseen ryhmässä.	suunnittelee ja valmistaa tuotteita ryhmän jäsenenä vastaten oman osuutensa onnistumisesta.	suunnittelee ja valmistaa tuotteita aktiivisena ryhmän jäsenenä vastaten oman osuutensa onnistumisesta, ottaa huomioon kokonaisuuden.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvälineiden ja -tarvikkeiden, koneiden ja laitteiden käyttäminen	valitsee ja käyttää ohjattuna tarvittavia koneita ja laitteita sekä työvälineitä ja -tarvikkeita ja huolehtii niiden kunnosta, ottaa huomioon työturvallisuuden	valitsee ja käyttää tarvittavia koneita ja laitteita sekä työvälineitä ja -tarvikkeita työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja pitää ne kunnossa pääosin oma-aloitteisesti	valitsee omatoimisesti parhaiten soveltuvat koneet ja laitteet sekä työvälineet ja -tarvikkeet ja soveltaa niiden käyttöä työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja pitää omat ja yhteiset välineet hyvässä kunnossa
	valitsee käyttökelpoiset työtavat ja -menetelmät, tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	valitsee työhön ja materiaaleihin sopivat työtavat ja -menetelmät	valitsee työhön ja materiaaleihin sopivimmat työtavat ja -menetelmät ottaen huomioon annetut resurssit
Työtehtävän hallinta	valmistaa osittain ohjattuna tuotteen, jonka valmistuksessa ja viimeistelyssä, esimerkiksi yksityiskohtien symmetrisyydessä, on puutteita	valmistaa käyttökelpoisia tuotteita, joiden yksityiskohdat ovat siistejä ja huoliteltuja, mutta laadussa on lieviä korjattavissa olevia puutteita	valmistaa käyttökelpoisia tuotteita, joiden yksityiskohdat ovat pääosin täsmällisiä, viimeistelyjä ja symmetrisiä, saavuttaa tuotteelle asetetut laatuvaatimukset
	tekee työhönsä kuuluvia työvaiheita, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta käytännön töissä	tekee työhönsä kuuluvat työvaiheet ja suoriutuu annetuista tehtävistä pääosin itsenäisesti	hallitsee työhönsä kuuluvat työvaiheet ja suoriutuu annetuista tehtävistä itsenäisesti ja sujuvasti, korjaa virheensä oma-aloitteisesti työn jäljen merkittävästi kärsimättä
Materiaalin hallinta	valitsee ohjattuna sopivat materiaalit	valitsee sopivat materiaalit käyttötarkoituksen mukaan	valitsee tarkoituksenmukaiset materiaalit mallin ja käyttötarkoituksen mukaan sekä osaa perustella valintansa
	laskee ohjattuna materiaalin menekin ja työskentelee taloudelliset seikat huomioon ottaen	laskee materiaalin menekin itsenäisesti, ottaa työskentelyssään huomioon toimintansa taloudellisuuden	laskee asiantuntevasti ja sujuvasti materiaalin menekin, työskentelee määrätietoisesti ja kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon toimintansa taloudellisuuden
	viimeistelee tuotteen.	viimeistelee tuotteen oikeilla aineilla ja menetelmillä.	valitsee itsenäisesti viimeistelyyn tarkoituksenmukaisimmat aineet ja menetelmät ja viimeistelee tuotteen laatuvaatimusten mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvälineistä, -tarvikkeista, koneista ja laitteista huolehtiminen	huolehtii työssä käytettävistä työkaluista ja tarvikkeista, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	huolehtii työssä käytettävistä työkaluista ja tarvikkeista ja työympäristöstään	huolehtii oma-aloitteisesti työssä käytettävistä työkaluista ja tarvikkeista sekä työympäristönsä siisteydestä
	tunnistaa työtehtävässään käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet pääpiirteittäin	tuntee työtehtävässään käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet	tuntee työtehtävässään käytettävien koneiden ja laitteiden käyttöperiaatteet niin, että osaa ottaa ne huomioon työssään
	tunnistaa ohjattuna materiaalin ja menetelmien vaikutuksen tuotteen hintaan	tuntee eri materiaalien ja menetelmien vaikutuksen tuotteen hintaan	huomioi eri materiaalien ja menetelmien vaikutuksen tuotteen hintaan ja osaa perustella valintojaan
Työohjeiden tulkitseminen	tulkitssee tai laatii työhönsä liittyviä työohjeita ohjattuna	osaa tulkita tai laatia tavalisimpia työhönsä liittyviä työohjeita	tekee työtä itsenäisesti työohjeiden mukaan ja osaa laatia selkeät työohjeet
	hyödyntää ohjattuna tietotekniikkaa esimerkiksi tiedonhaussa, suunnittelu- tai kaavoitustehtävässä ja työnsä esittelyssä.	hyödyntää tarkoituksenmukaisesti tietotekniikkaa esimerkiksi tiedonhaussa, suunnittelu- tai kaavoitustehtävässä ja työnsä esittelyssä.	hyödyntää monipuolisesti tietotekniikkaa esimerkiksi tiedonhaussa, suunnittelu- tai kaavoitustehtävässä sekä työnsä esittelyssä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi työnsä onnistumista ja kykenee vastaanottamaan palautetta	arvioi omaa työpanostaan ja kykenee arvioimaan projektin onnistumista	arvioi oman työnsä lisäksi projektin onnistumista johdonmukaisesti ja perustellen
	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan toimia kehittää osaamistaan	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan kehittää osaamistaan ja asettaa itselleen kehittymistavoitteita
	tarvitsee ohjausta selvittääseen tavallisimmista ongelmatilanteista ja ratkaisuja tehdessään	selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista joustavasti, työskentelee oppimiansa toimintatapojen mukaan omatoimisesti ja varmistaa tarvittaessa valintansa ohjaajalta	selviytyy joustavasti uusissa ja erilaisissa ongelmatilanteissa ja ottaa huomioon ympäristön odotukset, tekee rohkeasti itsenäisiä ratkaisuja
	vaatii useita toistoja voidakseen käyttää oppimaansa	ymmärtää oppimansa ja käyttää sitä työskennellessään	hyödyntää ja osaa soveltaa oppimaansa sekä hankkii aiheesta aktiivisesti lisätietoa
Vuorovaikutus ja yhteistyö	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppimis- tai työyhteisössään	toimii tilanteen vaatimalla tavalla oman oppimis- tai työyhteisönsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	ilmaisee selkeästi kantansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee vastuullaan olevat tehtävät ohjattuna, toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa ja pyytää tarvittaessa apua muilta	tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti ja toimii yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	toimii vastuullisesti ja rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä ja tunnistaa työpanoksensa merkityksen, tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän
Ammattietiikka	käyttäytyy asiallisesti	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan	käyttäytyy asiallisesti sekä hyvien käyttäytymistapojen ja tilanteen vaatimusten mukaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan ja välttää riskejä työssään	vastaa toimintansa turvallisuudesta	vastaa toimintansa turvallisuudesta ja pyrkii kehittämään sitä
	noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen eikä muille	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä, varmistaa niiden kunnon ja poistaa vialliset työvälineet tarvittaessa käytöstä.	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä, osaa arvioida ja varmistaa niiden kelpoisuuden kyseiseen työhön, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa osallistumalla projektityönä toteutettavan hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen joko yksin tai ryhmän jäsenenä.

Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - työohjeiden tulkitseminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.5.2.4 ASIAKASPALVELU

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ toimia asiakaspalvelutilanteessa
- ♦ noudattaa työaikoja
- ♦ tehdä asiakkaalle työnkuvauksen sekä kustannusarvion
- ♦ ottaa vastuun asiakassuhteen hoitamisesta ja jatkumisesta
- ♦ huomioida asiakaspalvelun ja oman työpanoksensa merkityksen yrityksen tuottavuuden tekijänä
- ♦ huomioida jalkinealan palveluiden erityispiirteet ja palvelujen laatuun vaikuttavat tekijät
- ♦ palvella asiakasta
- ♦ ottaa huomioon asiakkaan tyylin ja tarpeen suunnittelu- tai asiakaspalvelutehtävässä
- ♦ hyödyntää tietojaan jalkineen rakenteista ja materiaaleista asiakaspalvelutehtävässä
- ♦ toimia työyhteisönsä jäsenenä
- ♦ toimia yrityksen tai organisaation laatutavoitteet huomioon ottaen
- ♦ edistää työyhteisön työhyvinvointia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän hallinta	suunnittelee ohjattuna omia työtehtäviä, noudattaa pääosin työaikoja ja toimii työohjeiden mukaisesti	suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä, noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita	suunnittelee oman työnsä, osaa tehdä tarvittaessa työnkuvauksen ja kustannusarvion, noudattaa työaikoja ja osaa sopia muutoksista
	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi ja selvittää organisaation mahdollisuuksia edistää sitä

Laadukas ja kestävän kehityksen mukainen toiminta	toimii ohjattuna sovittujen laatutavoitteiden ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii oma-aloitteisesti yrityksen tai organisaation laatutavoitteiden ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	toimii ohjattuna kustannustehokkaasti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden	toimii oma-aloitteisesti, kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi aikaresurssit ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden
	toimii ohjattuna työssään edistäen asiakassuhteita	toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistäen toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita
	selvittää ohjattuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia tai kehittämismahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia tai kehittämismahdollisuuksia, arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa
	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia.	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan kehittää osaamistaan.	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan kehittää osaamistaan ja asettaa itselleen kehittämistavoitteita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Asiakaspalvelu	hoitaa asiakaspalvelun asiallisesti	hoitaa asiakaspalvelun asiallisesti ja ystävällisesti	hoitaa asiakaspalvelun ystävällisesti ja palveluhenkisesti ja ratkaisee palvelun ongelmatilanteet
	ottaa vastaan asiakaspalautetta	ottaa vastaan asiakaspalautetta ja huolehtii, että asiakas saa asiallisen kohtelun	arvostaa asiakaspalautetta ja hoitaa palvelun ongelmatilanteet loppuun asti

Vuorovaikutus ja yhteistyö	ottaa asiakkaan huomioon, esittää asiansa ohjaajan tukemana	ottaa asiakkaan huomioon ja asettaa asiakkaan tarpeet muun työn edelle, luo toimivan asiakaspalvelutilanteen	mukautuu erilaisiin tilanteisiin ja erilaisten asiakkaiden palveluun, ottaa asiakkaan huomioon, luo asiakkaalle miellyttävän ja luontevan palvelutilanteen, ottaa huomioon asiakkaan odotukset ja yksilölliset toiveet
	palvelee asiakasta yksin tai ohjattuna	palvelee asiakasta asiallisesti	palvelee asiakasta asiantuntevasti ja kunnioittavasti
	osallistuu asiakaspalvelutilojen kunnossapitoon.	huolehtii asiakaspalvelutilojen järjestyksestä ja siisteydestä.	huolehtii asiakaspalvelutilojen siisteydestä ja viihtyisyydestä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tiedon hyödyntäminen	käyttää ohjattuna tietoaan valmistusprosessista ja materiaaleista asiakaspalvelutehtävässä.	käyttää tietoaan valmistusprosessista ja materiaaleista asiakaspalvelutehtävässä.	hyödyntää luontevasti tietoaan jalkineiden valmistusprosessista, rakenteista ja materiaaleista asiakaspalvelutehtävässä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna omaa työtään	arvioi omaa työskentelyään	arvioi omaa työskentelyään johdonmukaisesti ja perustellen
	tarvitsee ohjausta selvittääkseen tavallisimmista ongelmatilanteista ja ratkaisuja tehdessään	selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista joustavasti, työskentelee oppimiansa toimintatapojen mukaan omatoimisesti ja varmistaa tarvittaessa valintansa ohjaajalta	selviytyy joustavasti uusissa ja erilaisissa ongelmatilanteissa ja ottaa huomioon ympäristön odotukset, tekee rohkeasti itsenäisiä ratkaisuja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	pystyy toimimaan työyhteisössä	toimii yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä	sopeutuu luontevasti työyhteisöön ja toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän aktiivisena jäsenenä tukien sen toimintaa
Ammattietiikka	käyttäytyy asiallisesti.	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan.	käyttäytyy asiallisesti sekä hyvien käyttäytymistapojen ja tilanteen vaatimusten mukaan.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla asiakaspalveluun liittyvissä työtehtävissä. Työtä tehdään mahdollisimman laajasti niin, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan

- ♦ työprosessin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - kokonaan
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.6 KAIKILLE VALINNAISET TUTKINNON OSAT

4.6.1 Myyntipalvelu

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ yrityksen tuotetietoutta
- ♦ määrittellä asiakkaan vartalotyypin ja koon tai sisustustekstiilin koon ja muodon
- ♦ esitellä asiakkaalle tämän tyyliin sopivia vaatteita, asusteita, asukokonaisuuksia tai sisustustekstiilejä
- ♦ valita tilanteeseen ja käyttötarkoitukseen sopivan asun, asusteita, asukokonaisuuden tai sisustustekstiilejä
- ♦ tehdä myyntityöhön kuuluvia aputehtäviä
- ♦ palvella asiakkaita
- ♦ tehdä somistuksia tai esillepanoja

- ♦ käyttäytyä kohteliaasti
- ♦ toimia työryhmän jäsenenä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla opintokokonaisuuden keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Myyntityön aputehtävien hallinta (esim. hyllytys, hälyttäminen, siivous, järjestäminen)	tekee annetut tehtävät ohjattuna	tekee annetut tehtävät itsenäisesti	tekee annetut tehtävät itsenäisesti ja joutuisasti
Asiakaspalvelu	palvelee ohjattuna asiakasta kohteliaasti	keskeyttää muun työn asiakaspalvelutilanteen takia ja palvelee asiakasta kohteliaasti	palvelee asiakasta aktiivisesti, vuorovaikutteisesti ja hienotunteisesti
Koon määrittäminen	kysyy asiakkaan koon, tai asiakas sovittaa useita kokoja	löytää asiakkaalle sopivan kysymällä koon, mittaamalla tai sovittamalla vierekkäisiä kokoja	arvioi asiakkaan koon ja/tai vartalo-tyypin oikein
	etsii tai kysyy apua löytääkseen asiakkaan tarvitseman koon.	löytää asiakkaan tarvitseman koon itsenäisesti.	antaa nopeasti oikean kokoisen tuotteen asiakkaalle.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Somistus tai esillepano	tekee annettujen ohjeiden mukaan somistuksia ja/ tai esillepanoja tai kysyy neuvoa.	tekee itsenäisesti hyviä esillepanoja ja/ tai somistuksia.	tekee itsenäisesti ja joutuisasti esillepanoja ja/ tai somistuksia.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotetiedon hallinta (esim. materiaalit, tuoteselosteet, myytävät tuotteet ja tuotemerkit ja tuotteiden kokomerkinnot)	löytää vaadittavan tiedon kysymällä tai etsimällä, uusissa tilanteissa vaatii ohjausta	löytää itsenäisesti tuotetiedon ja tunnistaa symbolit sekä osaa selvittää tuotetietoa asiakkaalle	löytää itsenäisesti ja joutuisasti tuotetiedon ja tunnistaa symbolit sekä osaa luontevasti selvittää tuotetiedon asiakkaalle
Työlin tulkinta	yhdistää samantyyliisiä tuotteita mallin mukaan	esittelee tai yhdistää asiakasta miellyttäviä tuotteita	yhdistää asiakkaan tyyliin sopivia kokonaisuuksia joutuisasti
Tilanteen ja käyttötarkoituksen tuntemus	tarvitsee ohjausta tilanteen ja käyttötarkoituksen määrittämisessä asiakkaan tarpeisiin.	tietää tai/ja soveltaa tietoa tilanteen ja käyttötarkoituksen tuntemuksessa asiakkaan tarpeisiin.	soveltaa tarkoituksenmukaisesti tietoa tilanteen ja käyttötarkoituksen tuntemuksessa asiakkaan tarpeisiin.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työryhmän jäsenenä	toimii työryhmän jäsenenä ottaen muut jäsenet huomioon	osaa työskennellä vastuullisesti sekä ryhmässä että itsenäisesti
Ammattietikka	käyttäytyy asiallisesti ja noudattaa työaikoja.	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan sekä noudattaa työaikoja.	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan sekä noudattaa työaikoja ja osaa sopia poikkeamista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa asiakaspalvelutilanteessa, esimerkiksi valitsemalla asiakkaille tuotteita tai asukokonaisuuksia. Hän tekee myymälässä somistuksia ja/tai esillepanoja sekä hyllytystä, järjestelyä ja siivousta.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
 - myyntityön aputehtävät
 - asiakaspalvelu
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
 - somistus tai esillepano

- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
 - tuotetietouden hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot
 - vuorovaikutus ja yhteistyö
 - ammattietiikka.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai näyttötutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.6.2 Tutkinnon osa muusta koulutusohjelmasta/osaamisalasta

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammatillinen tutkinnon osa tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon muista koulutusohjelmista/osaamisaloista.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Tekstiili- ja vaateusalaan kuuluva ko. tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.6.3 Tutkinnon osat muista ammatillisista perustutkinnoista

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammatillinen tutkinnon osa muusta ammatillisesta perustutkinnosta.

Näyttötutkintojärjestelmässä on tarkistettava ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon muodostumisesta, että tutkintoon tulee vähintään 10 ov:n laajuisesti tutkinnon osia.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Tekstiili- ja vaateusalaan kuuluva ko. tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.6.4 Tutkinnon osa ammattitutkinnosta

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammatillinen tutkinnon osa jostakin ammattitutkinnosta.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. ammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa näyttötutkintotilaisuuden sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla on järjestämissopimus.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen ammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy tutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Tekstiili- ja vaatetusalaan kuuluva ko. tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.6.5 Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnosta

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammatillinen tutkinnon osa jostakin erikoisammattitutkinnosta.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. erikoisammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa näyttötutkintotilaisuuden sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla on järjestämissopimus.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. erikoisammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy tutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Tekstiili- ja vaatetusalaan kuuluva ko. tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.6.6 Paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa hyväksymässään opetussuunnitelmassa valinnaisia tutkinnon osia, jotka sisältävät työelämän alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin perustuvia ammattitaitovaatimuksia. Tutkinnon osat on nimettävä työelämän toimintakokonaisuuksien perusteella. Niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset ja arviointia varten arviointikriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat noudattaen perusteiden liiteosassa kohdassa 9.3 olevaa ohjetta Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit.

4.7 MUUT VALINNAISET TUTKINNON OSAT AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa hyväksymässään opetussuunnitelmassa valinnaisia tutkinnon osia, jotka voivat olla ammattitaitoa syventäviä tai laajentavia tutkinnon osia, ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja) tai lukio-opintoja. Syventävät ja laajentavat tutkinnon osat voivat sisältää työelämän alueellisten ja paikallisten tarpeiden mukaisia tutkinnon osia, osia muista ammatillisista tutkinnoista sekä työssä hankittua osaamista. Tutkinnon osat on nimettävä ja niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset, tavoitteet ja arviointia varten arviointikriteerit sekä ammatillisiin tutkinnon osiin ammattitaidon osoittamistavat.

Muiden valinnaisten tutkinnon osien tarjonnassa koulutuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä työelämän ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Opiskelija voi valita näitä tutkinnon osia myös muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnasta.

Ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja) ja lukio-opintoja voi olla enintään 10 opintoviikkoa muissa valinnaisissa tutkinnon osissa.

4.7.1 Yrittäjyys

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa yhteistyössä ryhmän kanssa

- ◆ arvioida tuotteistamismahdollisuuksia
- ◆ arvioida perustettavan yrityksen toimintaedellytyksiä
- ◆ täsmentää taloudellisesti kannattavan liikeidean sekä kehittää toiminta-ajatuk-
sen
- ◆ hankkia toimivan yhteistyö- tai partneriyrityksen
- ◆ laatia alustavan liiketoiminta- ja taloussuunnitelman
- ◆ esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelman yritysneuvontapalveluiden tuot-
tajille ja rahoittajille
- ◆ neuvotella yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta
- ◆ perustaa yrityksen
- ◆ suunnitella ja käynnistää yrityksen toiminnan
- ◆ toimia perustetussa yrityksessä ja tehdä yrityksen ydintehtäviä
- ◆ toimia yrityksen toimintaa tukevia palveluja tuottavien tahojen kanssa
- ◆ lopettaa yrityksen toiminnan opintojen päättyessä tai jatkaa yrityksen toimin-
taa yritystoiminnan (10 ov) opintojen yhteydessä tavoitteenaan perustaa oma
yritys.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioin-
nin kohteet.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oman työn suunnittelu	osallistuu yrityksen toiminnan suunnitteluun ja toimii ryhmän jäsenenä	suunnittelee yrityksen toimintaa ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti ja vastuullisesti	suunnittelee yrityksen toimintaa innovatiivisesti ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti, vastuullisesti ja kannustavasti
	ottaa vastuun töistään sopimusten mukaisesti	ottaa vastuun sovitusta töistä yhteisvastuullisesti	ottaa vastuuta koko ryhmän toiminnasta ja sovitujen töiden tekemisestä yhteisvastuullisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä ryhmän toimintaan
	osallistuu sovittuihin yhteistyöverkoston tapaan	hankkii yhteistyötahoja ja toimii yhteistyöverkostoissa	hankkii yhteistyötahoja ja hyödyntää yhteistyöverkostoja toiminnan kehittämisessä
Laadukas toiminta	toimii työilleen asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella	toimii yhdessä asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa	toimii yhdessä asetettujen laatutavoitteet huomioon ottaen ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi
	toimii palveluhenkisesti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
	käyttää tavanomaisia yrityksen käytössä olevia työvälineitä, kuten työpaikan laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää yrityksen käytössä olevia työvälineitä, kuten työpaikan laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää itsenäisesti yrityksen käytössä olevia työvälineitä, kuten työpaikan laitteita ja koneita sekä tietokonetta ja ohjelmistoja
	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija		
Tuotteistamis- mahdollisuuksien ja toimintedellytysten arviointi	hyödyntää tuotteistamisessa yhteistyössä ryhmän kanssa oman alan tai eri alojen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa yhteistyössä ryhmän kanssa oman alan tai eri alojen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan etsii erilaisista verkostoista saatavaa tietoa	hyödyntää tuotteistamisessa yhteistyössä ryhmän kanssa oman alan tai eri alojen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan hyödyntää eri verkostoista saatavaa tietoa
	kartoittaa ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa toimialalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa yhteistyössä ryhmän kanssa toimialalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa yhteistyössä ryhmän kanssa alalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan
	seuraa ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa toimialan kehitystä yritystoiminnan kannalta	seuraa yhteistyössä ryhmän kanssa toimialan kehitystä yritystoiminnan kannalta	seuraa yhteistyössä ryhmän kanssa alan kehitystä ja kehitysnäkymiä yritystoiminnan kannalta
	arvioi opastettuna yhteistyössä ryhmän kanssa mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi yhteistyössä ryhmän kanssa mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi itsenäisesti mahdollisuuksiaan yrittäjänä ja asettaa itselleen kehittymistavoitteita
	Liikeidean täsmentäminen	selvittää opastettuna yhteistyössä ryhmän kanssa perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi yhteistyössä ryhmän kanssa perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia
	valitsee ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamisasiakirjat	valitsee yhteistyössä ryhmän kanssa yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamisasiakirjat osallistuu tiedon hankintaan keskeisiltä viranomaisilta	valitsee yhteistyössä ryhmän kanssa yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamisasiakirjat hakee itsenäisesti tietoa keskeisiltä viranomaisilta

Yrityksen toiminnan suunnittelu ja toimiminen yrityksessä	osallistuu ohjattuna toiminnan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankintaan, mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan ja myydään ja miten talous hoidetaan	osallistuu yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen toiminnan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankintaan, mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan ja myydään ja miten talous hoidetaan	hyödyntää yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa siitä, miten tuote tai palvelu tuotetaan ja myydään ja miten talous hoidetaan
	osallistuu ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen logistiikan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankkimiseen	osallistuu yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen logistiikan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankkimiseen	hyödyntää yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa
	hankkii yhteistyössä ryhmän kanssa tietoa yrityksen perustamista ja toimintaa tukevista palveluista, mm. tilitoimiston palvelut	hankkii yhteistyössä ryhmän kanssa tietoa yrityksen perustamista ja toimintaa tukevista palveluista, mm. tilitoimiston palvelut	hankkii yhteistyössä ryhmän kanssa tietoa yrityksen perustamista ja toimintaa tukevista palveluista, mm. tilitoimiston palvelut
	soveltaa ohjattuna sovittujen tehtävien hoitamisessa tarvittavaa tietopohjaa	soveltaa yrityksen toiminnassa tarvittavaa tietopohjaa	soveltaa itsenäisesti yrityksen toiminnassa tarvittavaa tietopohjaa
	selvittää opastettuna, mitä lainsäädäntö edellyttää kirjanpidolta	selvittää, mitä lainsäädäntö edellyttää kirjanpidolta	selvittää, mitä ja miksi lainsäädäntö edellyttää kirjanpidolta
	säilyttää ohjattuna tarvittavat kuitit ja tositteet kirjanpitoa varten.	säilyttää kirjanpidossa tarvittavat kuitit ja tositteet	säilyttää kirjanpidossa tarvittavat kuitit ja tositteet
		tulkitsee esim. tilitoimiston avulla yrityksen tulosta.	tulkitsee esim. tilitoimiston avulla yrityksen tulosta ja tasetta.

ARVIONNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	hakee ohjattuna tietoa keskeisistä tuotteista, palveluista ja sopimuksia koskevista säädöksistä	hakee tietoa keskeisistä tuotteista, palveluista ja sopimuksia koskevasta lainsäädännöstä ja säädöksistä	soveltaa keskeistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevaa lainsäädäntöä ja muita säädöksiä
Vuorovaikutus ja yhteistyö	osallistuu ryhmän valintojen ja päätösten valmisteluun	tekee ryhmässä ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä	tekee ryhmässä perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi
	arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä
	osallistuu yhteistyöneuvotteluihin ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa	neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten kanssa ja osallistuu yhteistyöneuvotteluihin sidosryhmien kanssa	neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	noudattaa ohjattuna yritystoiminnassa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnassa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnassa taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja asiakaspalvelutilanteissa.	noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja asiakaspalvelutilanteissa	noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja asiakaspalvelutilanteissa
	suojautuu opastettuna työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta	suojautuu työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta	suojautuu työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta
	varmistaa opastettuna oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuudesta tutuissa tilanteissa.	varmistaa ohjeiden mukaan oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuudesta eri tilanteissa.	varmistaa oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuudesta eri tilanteissa
			kehittää ryhmänsä turvallisuutta ja työkykyä kehittämällä omia työkäytäntöjään ja työympäristöään opastaa muita toimimaan terveellisesti ja turvallisesti toimiessaan ryhmän jäsenenä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa toimimalla yhteistyössä ryhmän, yhteistyö- tai partneriyrityksen ja eri toimijoiden kanssa esim. harjoitusyrityksessä tai vastaavassa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työnperustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallinta.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.7.2 Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- ♦ tunnistaa työpaikalla työssäoppimiseen tai ammattiosaamisen näyttöön sopivat työtehtävät ja selvittää niiden arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit
- ♦ neuvotella työyhteisössä työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta
- ♦ valmistella yhteistyössä opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
- ♦ perehdyttää muita opiskelijoita työpaikalla tai oppilaitoksissa tehtäviin töihin, toimintatapoihin ja sääntöihin
- ♦ esitellä alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia esimerkiksi työelämään tutustumisjaksolla oleville opiskelijoille
- ♦ käydä ohjauskeskusteluja, kehittää toimintaansa palautteen perusteella ja sovittella näkemyseroja
- ♦ toimia erilaisten oppijoiden ja työtovereiden kanssa
- ♦ vastaanottaa ja antaa kehittävää palautetta
- ♦ itsearvioida työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöään ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja arviointikriteereiden mukaan
- ♦ arvioida työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä hän osaa toimia ja ohjata myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	valmistelee ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia	valmistelee annettujen ohjeiden mukaan työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia	valmistelee itsenäisesti ja aloitteellisesti työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnitelmaa
Työn kokonaisuuden hallinta	tarvitsee ajoittaista ohjausta.	tekee annetut tehtävät omatoimisesti.	etenee työssään sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Opiskelijan ohjaaminen	perehdyttää ohjattuna muita opiskelijoita	perehdyttää ohjeiden mukaisesti muita opiskelijoita ja käy ohjauskeskusteluja	perehdyttää muita opiskelijoita, toimii joustavasti erilaisten ihmisten kanssa ja sovittelee näkemyseroja
Opiskelijan arviointi	vastaanottaa ja antaa ohjattuna palautetta työtehtävistä sekä itsearvioi ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan.	vastaanottaa ja antaa palautetta työtehtävistä ja itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan.	käy rakentavia palautekeskusteluja sekä itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oman alan työelämän ja ammatillisen koulutuksen tunteminen	esittelee joitakin alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia	esittelee alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia	esittelee itsenäisesti ja monipuolisesti alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia
Opetussuunnitelmien tunteminen	tunnistaa ohjattuna työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä osoitettavan osaamisen.	tunnistaa ohjeiden mukaisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen.	tunnistaa itsenäisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii ja ohjaa myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa tekemällä suunnitelman ammattiosaamisen näytöstä tai työssäoppimisesta. Hän perehtyy työyhteisön toimintaan, työtehtäviin, työkuulttuuriin ja sääntöihin sekä arvioi työyhteisön työturvallisuusriskit ja työergonomiakysymykset oman työn osalta. Opiskelija kartoittaa mahdollisuudet toteuttaa työssäoppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä työpaikalla. Opiskelija analysoi oman työssäoppimisensa ja ammattiosaamisen näyttönsä arvioinnit. Ammattiosaamisen näyttö annetaan pääsääntöisesti jonkin muun ammattiosaamisen näytön yhteydessä.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinnasta opiskelijan ohjaamisen, oppimisen ja osaamisen arviointi
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta tutkintojen perusteiden tunteminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidoista terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.7.3 Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa hyväksymässään opetussuunnitelmassa työelämän alueellisten ja paikallisten tarpeiden mukaisia, ammattitaitoa syventäviä tai laajentavia tutkinnon osia. Nämä tutkinnon osat on nimettävä työelämän toimintakokonaisuuksien pohjalta, niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset ja arviointia varten arviointikriteerit ja ammattitaidon osoittamistavat perusteiden liiteosan kohdassa 9.3 olevaa ohjetta Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit noudattaen. Koulutuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä näiden tutkinnon osien tarjonnassa työelämän ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

4.7.4 Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot)

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa opetussuunnitelmassaan ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), jotka lisäävät opiskelijan mahdollisuutta valita luvussa 5 olevia ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja). Tutkinnon osat voivat olla pakollisten tutkinnon osien valinnaisia lisäosia (ks. tutkinnon perusteiden kohta 5.2.1). Koulutuksen järjestäjä määrittää näiden tutkinnon osien tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin. Tutkinnon osat voivat olla myös tutkinnon perusteiden kohdissa 5.2.2–5.2.7 esitettyjä ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) valinnaisia tutkinnon osia. Koulutuksen järjestäjä voi tehdä niiden tarjonnassa yhteistyötä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Opiskelija voi valita näitä tutkinnon osia myös muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnasta.

4.7.5 Lukio-opinnot

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa opetussuunnitelmassaan opiskelijalle mahdollisuuden sisällyttää tutkintoonsa lukioiden järjestämiä lukio-opintoja, jotka toteutetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti, ja joista lukio antaa todistuksen. Koulutuksen järjestäjän päätöksellä opiskelija voi valita lukio-opintoja (esimerkiksi verkko-opintoja) eri lukiokoulutuksen järjestäjien tarjonnasta.

4.8 AMMATILLISTA OSAAMISTA YKSILÖLLISESTI SYVENTÄVÄT TUTKINNON OSAT (PERUSTUTKINTOA LAAJENTAVAT TUTKINNON OSAT)

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän osia silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimukseen vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista.

Ammatillista osaamista syventävät tutkinnon osat tulee mahdollisimman laajasti toteuttaa yhdessä työelämän kanssa työpaikoilla.

4.8.1 Yritystoiminta

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ arvioida oman osaamisensa (tuotteen tai palvelun) tuotteistamismahdollisuuksia
- ◆ selvittää perustettavan yrityksen liiketoimintaympäristöä
 - kartoittaa ja hankkia yhteistyöyrityksiä ja -kumppaneita
 - etsiä, tunnistaa ja arvioida yrityksen toimintamahdollisuuksia
- ◆ valita taloudellisesti kannattavan liikeidean sekä kehittää toiminta-ajatuksen
- ◆ laatia yritykselle liiketoimintasuunnitelman
 - suunnitella yrityksen talouden hoidon ja selvittää yrityksen toiminnan edellyttämät resurssit
 - esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelman yritysneuvontapalveluiden tuottajille ja rahoittajille
 - neuvotella yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta
 - suunnitella yrityksen tuotteiden valmistamisen tai palvelun tarjonnan
 - tehdä ja raportoida markkinointisuunnitelman ja päättää markkinointitoimenpiteistä
 - tehdä yrityksen tarvitsemat logistiset ratkaisut
 - tehdä yrityksen riskienhallinta-analyysin
 - suunnitella kannattavan liiketoiminnan toteutuksen ja ydintehtävät
- ◆ valita yritysmuodon, perustaa yrityksen ja lopettaa sen toiminnan.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	suunnittelee opastettuna yrityksen toiminnan	suunnittelee yrityksensä toimintaa ja toimii omaaloitteisesti ja vastuullisesti	suunnittelee yrityksensä toimintaa innovatiivisesti ja toimii omaaloitteisesti, vastuullisesti ja kannustavasti
Työn kokonaisuuden hallinta	etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti
	hankkii opastettuna yhteistyöyrityksen	hankkii yhteistyötahoja ja toimii yhteistyöverkostoissa	hankkii yhteistyötahoja, hyödyntää yhteistyöverkostoja toiminnan kehittämisessä
Laadukas toiminta	toimii työnsä asetettujen laatuvaatimusten huomioon ottaen ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella	toimii asetettujen laatuvaatimusten huomioon ottaen ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa	toimii asetettujen laatuvaatimusten huomioon ottaen ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi
	toimii palveluhenkisesti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävästi.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävästi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Teknologia ja tietotekniikka	käyttää tavanomaisia yrityksensä perustamisessa tarvittavia työvälineitä, kuten laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää yrityksen perustamisessa tarvittavia työvälineitä, kuten laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää itsenäisesti yrityksen perustamisessa tarvittavia työvälineitä, kuten laitteita ja koneita sekä tietokonetta ja ohjelmistoja.
	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotteistamis mahdollisuuksien arviointi	hyödyntää opastettuna tuotteistamisessa oman alan mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa oman alan tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa oman alan tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan
	etsii opastettuna erilaisista verkostoista saatavaa tietoa	etsii erilaisista verkostoista saatavaa tietoa	hyödyntää eri verkostoista saatavaa tietoa
	kartoittaa ohjattuna alalla toimivia yrityksiä ja tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan
Liiketoimintaympäristön selvittäminen	seuraa ohjattuna alan kehitystä yritystoiminnan aloittamisen kannalta	seuraa alan kehitystä yritystoiminnan aloittamisen kannalta	seuraa alan kehitystä ja kehitysnäkymiä yritystoiminnan aloittamisen kannalta
	arvioi opastettuna mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi itsenäisesti mahdollisuuksiaan yrittäjänä ja asettaa itselleen kehittymistavoitteita
Liikeidean valinta	selvittää opastettuna a perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia
	hakee ohjattuna tietoa keskeisiltä viranomaisilta	hakee tietoa keskeisiltä viranomaisilta	hakee itsenäisesti tietoa keskeisiltä viranomaisilta
	hankkii ohjattuna yrityksensä toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan, myydään ja talous hoidetaan	hankkii yrityksensä toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa hankintaan mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan, markkinoidaan, myydään ja talous hoidetaan	hyödyntää yrityksensä toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa siitä, miten tuote tai palvelu tuotetaan, markkinoidaan, myydään ja talous hoidetaan

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	hankkii ohjattuna yrityksensä logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tiedon hankkimiseen	hankkii yrityksensä logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa	hyödyntää yrityksensä logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa
	käyttää ohjattuna yrityksensä riskienhallinta-analyysissä tarvittavaa tietoa	käyttää yrityksensä riskienhallinta-analyysissä tarvittavaa tietoa	soveltaa yrityksensä riskienhallinta-analyysissä tarvittavaa tietoa
	hankkii ohjattuna tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut	hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut	hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut
	hankkii ohjattuna tietoa yrittäjän osuudesta kirjanpidossa ja tuloksen tulkinnasta	hankkii tietoa yrittäjän osuudesta kirjanpidossa ja yrityksen tuloksen tulkinnasta	hankkii tietoa yrittäjän osuudesta kirjanpidossa ja yrityksen tuloksen ja taseen tulkinnasta
	hakee ohjattuna tietoa keskeisistä tuotteista, palveluista ja sopimuksia koskevista säädöksistä	hakee tietoa keskeisistä tuotteista, palveluista ja sopimuksia koskevasta lainsäädännöstä ja säädöksistä	soveltaa keskeisiä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevaa lainsäädäntöä ja muita säädöksiä
Yritysmuodon valinta sekä yrityksen perustaminen ja lopettaminen	valitsee ohjattuna yritykselle yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamis- ja lopettamisasiakirjat.	valitsee yritykselle yritysmuodon, laatii yrityksen perustamis- ja lopettamisasiakirjat.	valitsee yritykselle yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamis- ja lopettamisasiakirjat.

ARVIONNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tekee ohjattuna päätöksiä	tekee valintoja ja päätöksiä	tekee perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi
	arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi oma-aloitteisesti omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä
Vuorovaikutus ja yhteistyö	neuvottelee opastettuna yhteistyöstä sidosryhmien kanssa	neuvottelee yhteistyöstä sidosryhmien kanssa	neuvottelee innovatiivisesti yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Ammattietiikka	noudattaa ohjattuna yritystoiminnan suunnittelussa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tekee ohjattuna suunnitelmia alansa työturvallisuusohjeiden noudattamisesta yrityksessään	tekee suunnitelmia alansa työturvallisuusohjeiden noudattamisesta yrityksessään	tekee oma-aloitteisesti suunnitelmia alansa työturvallisuusohjeiden noudattamisesta yrityksessään
	tekee ohjattuna suojautumissuunnitelmia työhön ja työympäristöön liittyvistä vaaroista.	tekee suojautumissuunnitelmia yrityksessä tehtävään työhön ja työympäristöön liittyvistä vaaroista.	tekee suojautumissuunnitelmia oma-aloitteisesti yrityksessä tehtävän työhön ja työympäristöön liittyvistä vaaroista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla oman yrityksen toiminnan ja toimimalla yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työ perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.8.2 Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista (amatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)

1. Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelman mukaan yksilöllisesti sisällyttää tutkinnon osia muista ammatillisista perustutkinnoista.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. perustutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa todistuksen perusteella.

2. Tutkinnon osat ammattitutkinnoista

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelman mukaan yksilöllisesti sisällyttää tutkinnon osia ammattitutkinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. tutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa näyttötutkintotilaisuuden sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla on järjestämissopimus.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen ammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy ammattitutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen ammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen ammattitutkinnon osan osaksi tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa todistuksen perusteella.

3. Tutkinnon osat erikoisammattitutkinnoista

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelman mukaan yksilöllisesti sisällyttää tutkinnon osia erikoisammattitutkinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. erikoisammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa näyttötutkintotilaisuuden sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla on järjestämissopimus.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. erikoisammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy erikoisammattitutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. erikoisammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen erikoisammattitutkinnon osan osaksi tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.8.3 Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa

Koulutuksen järjestäjä voi tarjota hyväksymässään opetussuunnitelmassa opiskelijalle mahdollisuuden suorittaa ammatillista osaamista yksilöllisesti syventäviä tutkinnon osia, jotka vastaavat työelämän alueellisiin ja paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin ja opiskelijan ammattitaidon syventämistarpeisiin. Tutkinnon osat on nimettävä ja niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset, arviointia varten arviointikriteerit ja ammattitaidon osoittamistavat.

4.9 OPINNÄYTE AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Opiskelija suunnittelee ja tekee omaa osaamistaan kokoavan opinnäytteen, joka voi olla esimerkiksi tuote, työnäyte, portfolio tai esitys. Opiskelija tunnistaa keskeiset ammatilliset vahvuutensa ja kehittää opinnäytettä tehdessään luovuuttaan, innovatiivisuuttaan sekä edistää ammatillista kasvuaan. Hän esittelee ja arvioi opinnäytteensä sekä sen suunnittelun ja toteutuksen. Opiskelija edistää opinnäytteellä omaa työllistymistään.

Koulutuksen järjestäjä päättää opinnäytteen toteutustavan.

AMMATTITAITOA TÄYDENTÄVIEN TUTKINNON OSIEN, 20 OV (YHTEISET OPINNOT) TAVOITTEET JA ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

5.1 PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

5.1.1 Äidinkieli, 4 ov

5.1.1.1 ÄIDINKIELI, SUOMI

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan ammattiaan, osallistumaan työelämään, toimimaan aktiivisena kansalaisena ja hakeutumaan jatko-opintoihin
- ♦ hallitsee tekstiili- ja vaatetusalan työelämässä tarvittavat tekstitaidot
- ♦ osaa toimia monikulttuurisessa ja monikielisessä ympäristössä
- ♦ ymmärtää tekstiili- ja vaatetusalaan liittyvien tekstien keskeiset käsitteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- ♦ hankkii eri tavoilla tietoa eri lähteistä sekä välittää sitä suullisesti ja kirjallisesti
- ♦ tulkitsee erilaisia tekstilajeja ja kaunokirjallisuutta
- ♦ arvioi omaa äidinkielen taitoaan ja kehittää sitä jatkuvasti
- ♦ osaa toimia erilaisissa tekstiili- ja vaatetusalan vuorovaikutustilanteissa
- ♦ hallitsee tekstiili- ja vaatetusalan erilaiset puheviestintätilanteet esimerkiksi työsuorituksen ja opinnäytteen esittelyn
- ♦ osaa laatia ammattinsa ja yhteisönsä tavallisimmat kirjalliset työt
- ♦ osaa toimia työnhakutilanteessa ja laatia työpaikanhakuun liittyvät asiakirjat
- ♦ hyödyntää tekstiili- ja vaatetusalan ammattilehtiä ja muita viestintävälineitä
- ♦ käyttää mediaa kriittisesti ja tuntee lähteiden käytön periaatteet
- ♦ kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja osallistuu rakentavasti työpaikansa viestintään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee ohjatusti ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä	hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää luotettavia tekstejä	hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa	ymmärtää tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohtia omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteuttaen	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa
Kirjallinen viestintä	kirjoittaa ohjatusti ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä	kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä	kirjoittaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään oman arvon ja palautteen pohjalta
	tuntee oikeinkirjoituksen perusasioita	käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä	hallitsee kielenkäytön perusnormit sekä hioo tuottamiensa tekstien kieli- ja ulkoasua
	laatii ohjatusti ja mallin mukaan asiakirjat	laatii asianmukaiset asiakirjat	laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja
	käyttää mallin mukaan tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia	käyttää tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia ja muutakin tekstilajitietämystään	soveltaa tekstilajin vaatimuksia omissa teksteissään

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteissa mm. työnhakutilanteessa	toimii asiallisesti ja kohteliaasti vuorovaikutustilanteissa mm. työnhakutilanteessa	toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiakaslähtöisesti, joustavasti ja vakuuttavasti
	osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoroja	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin	osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun ja kantaa osaltaan vastuuta viestintäilmapiiiristä
	perustelee mielipiteensä	perustelee monipuolisesti mielipiteensä ja väitteensä	perustelee monipuolisesti näkemyksiään sekä arvioi vaikuttamispyrkimyksiä
	osaa pitää lyhyen esityksen	saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata	pystyy puhuessaan ylläpitämään vuorovaikutusta, osaa havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi
Mediaosaaminen	tuntee ammattialansa keskeiset mediat	käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä	hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä
	noudattaa ohjatusti tekijänoikeuksia	tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä	osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tunnistaa oman kielen ja kulttuurienvälisen viestinnän merkityksen	ottaa huomioon kulttuurienvälisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan	soveltaa kulttuurienvälistä viestintää ja omaa kulttuuriosaamistaan sekä toimii suvaitsevasti
	käyttää kirjallisuutta ja muita taidemuotoja elämyksellisesti.	osaa eritellä kirjallisuutta ja muita taidemuotoja.	osaa analysoida ja tulkita kirjallisuutta ja muita taidemuotoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 7. Estetiikka, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (ÄI1), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (ÄI2), *Tekstit ja vaikuttaminen* (ÄI4) sekä jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa* (ÄI3), *Teksti, tyyli ja konteksti* (ÄI5), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (ÄI6) tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen* (ÄI7) korvaavat *Äidinkieli, suomi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.2 ÄIDINKIELI, RUOTSI

Ruotsinkielisessä koulutuksessa äidinkielen opintojen tavoitteet ja arviointikriteerit vastaavat suomi äidinkielenä opintojen tavoitteita ja arviointikriteerejä.

5.1.1.3 ÄIDINKIELI, SAAME

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hankkii monipuolisia kielellisiä ja kirjallisia kokemuksia saamen kielessä
- ♦ ymmärtää kielellisiä juuriaan ja oman kielellisen identiteettinsä kehittymistä
- ♦ tunnistaa kielen ja kulttuurin merkityksen työyhteisön toiminnalle
- ♦ perehtyy saamenkieliseen kertomaperinteeseen ja sen merkitykseen saamelais-ten kielelle ja kulttuurille
- ♦ hankkii tietoa eri saamenkielisistä lähteistä sekä välittää sitä kirjallisesti ja suullisesti
- ♦ laajentaa kokemus- ja yhteistyöpiiriä saamen kielessä myös tekstiili- ja vaate- tusalan Pohjoismaissa ja Venäjällä asuviin saamenkielisiin kollegoihin
- ♦ ymmärtää monikulttuurisuuden ja monikielisyyden merkityksen sekä kehittää kielellistä ja kulttuurista suvaitsevaisuuttaan
- ♦ laatii ammattinsa ja yhteisönsä tavallisimmat kirjalliset työt saamen kielellä
- ♦ laatii raportin ja työpaikanhakuun liittyvät asiakirjat saamen kielellä
- ♦ osaa toimia työnhakutilanteessa ja muissa tekstiili- ja vaatealan puhevies- tintätilanteissa
- ♦ osaa toimia erilaisissa tekstiili- ja vaatealan vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä
- ♦ osaa viestiä ja olla vuorovaikutuksessa saamen kielellä, niin että hän voi osallis- tua työelämään, toimia aktiivisena kansalaisena ja harrastaa jatko-opintoja
- ♦ arvioi omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioin- nin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tut- kinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tuntee saamenkulttuurin keskeiset piirteet	tuntee kansallisen saamen kielen taustaa ja kulttuurin muodostusta	vahvistaa ja kehittää omaa kielellistä identiteettiään
	käyttää ohjatusti saamen kielen kertomaperinnettä	tuntee saamenkulttuuria ja perehtyy sen ominaislaatuun, mm. kertomaperinteeseen	käyttää saamen kielen kertomaperinnettä ja tuntee sen kautta saamelaisen historiaa
	tunnistaa kielten ja kulttuurien moninaisuuden ja merkityksen	ottaa toiminnassaan huomioon eri kielten ja kulttuurien merkityksen viestintätilanteissa	tunnistaa saamen ja suomen kielen yhteisiä juuria
Tiedonhankinta ja mediaosaaminen	hyödyntää ohjatusti alansa ammattilehtiä ja muita viestintävälineitä.	käyttää alan keskeisiä viestintävälineitä	hankkii ja analysoi itseään rikastuttavia kokemuksia hyödyntämällä erilaisia viestintävälineitä
	tuntee keskeiset mediat, joita ammattialalla käytetään	tunnistaa median erilaisia vaikutuskeinoja ja arvioi niitä	hyödyntää monipuolisesti alansa keskeisiä mediasisältöjä ja tekee mediakriittisiä tulkintoja
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää saamenkielisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa	ymmärtää saamenkielisen tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohdista omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteuttaen	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa
Kirjallinen viestintä	osaa saamen kielen oikeinkirjoituksen perusasiat	käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä	suunnittelee kirjoittamistaan tavoitteen mukaisesti sekä työstää tekstiään oman ja toisten arvion perusteella
	kirjoittaa aiheesta kokonaisia virkkein ja tietotekniikkaa hyödyntäen	laatii sisällöltään ja ulkoasultaan perustellun tekstin, joka vastaa otsikkoa ja tarkoitusta	laatii sisällöltään monipuolisen ja rakenteeltaan selkeän ja johdonmukaisen tekstin
		viestii kirjallisesti tilanteen vaatimalla tavalla	laatii ammattinsa ja yhteisönsä kirjallisia töitä saamen kielellä

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	toimii vuorovaikutustilanteissa asiallisesti	toimii vuorovaikutustilanteissa asiallisesti ja kohteliaasti	toimii vuorovaikutustilanteissa joustavasti ja vakuuttavasti
	osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoron	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin	osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun
	pitää lyhyen esityksen.	saa puhuessa kontaktin kuulijoihinsa ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata.	ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (ÄIS1), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (ÄIS2) *Vaikuttamisen keinoja* (ÄIS4) ja *lisäksi jokin seuraavista Kaunokirjalliset tekstit* (ÄIS3), *Teksti, tyyli ja konteksti* (ÄIS5), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (ÄIS6) tai *Puheviestintä* (ÄIS7) korvaavat *Äidinkieli, saame*-opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.4 ÄIDINKIELI, VIITTOMAKIELI

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ osaa harjoittaa viittomakielellä tekstiili- ja vaatetusalaan liittyvää ammattiaan ja muita alaan liittyviä taitoja
- ♦ arvostaa viittomakielen taitoa osana omaa identiteettiään
- ♦ toimii viittomakielisissä sekä puhuttua ja kirjoitettua kieltä käyttävissä vuorovaikutustilanteissa
- ♦ osaa viestiä ja olla vuorovaikutuksessa viittomakielellä työelämässä, aktiivisena kansalaisena ja harjoittaa jatko-opintoja
- ♦ osaa viestiä siten, että sosiaalinen vuorovaikutus, oppiminen ja työelämässä menestyminen ovat mahdollisia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	ymmärtää viittomakielisen yhteisön aseman monikielisessä suomalaisessa yhteiskunnassa	vertailee viitottua ja puhuttua kieltä käyttävien kulttuurien kommunikaatiota	tuntee hyvin viittomakielisen yhteisön taustan ja osaa edustaa vähemmistökulttuuriaan monikielisessä valtakulttuurissa
	tunnistaa viitotun ja puhutun kielen ominaispiirteet	käyttää hyväkseen viitotun ja puhutun kielen ominaispiirteitä	vahvistaa ja kehittää omaa kielellistä identiteettiään ja ammattialan viittomia
Viittomakielen kielifiedon tunteminen	tuntee viittomakielen perusrakenteen	nimeää oman äidinkielen peruspiirteitä ja analysoi omaa kielenkäyttöään suhteessa muihin	hallitsee viittomakielen perusrakenteen
	käyttää ohjatusti viittomakielen sanakirjoja	käyttää itsenäisesti viittomakielten sanakirjoja	etsii monipuolisesti tietoja viittomakielten sanakirjoista ja oppikirjoista
	tunnistaa viittomakielen eri muotoja (yleis- ja puhekielen tilanteet)	pohtii viittomakielisten tekstien tavoitteellista sisältöä	tuntee viittomakielen kielelliset ominaispiirteet
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	käyttää ammattiin liittyviä viittomia ohjatusti	hallitsee yleisviittomiston ja tietää ammattiin liittyvän viittomiston	tuntee hyvin ammattiin liittyvän viittomiston ja ammatilliseen identiteettiin kuuluvat kielelliset ominaispiirteet
	toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteissa	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin	käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti
	lukee viittomakielisiä (videoituja) tekstejä	selittää ammattialaan liittyviä seikkoja viittomakielellä esityksessä tai muille suunnatuissa ohjeissa	lukee viittomakielisiä tekstejä kriittisesti ja käyttää saamiaan uusia tietoja hyväkseen
	tuottaa ja ymmärtää viittomakieltä	tuottaa lyhyitä viittomakielisiä esityksiä ja käyttää viittomakieltä keskusteluissa	ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta sekä tuottaa viittomakielisiä esityksiä,
	pitää lyhyen esityksen viittomakielellä	toimii erilaisissa ympäristöissä viittomakielisten ja kuulevien kanssa	joissa hyödyntää viittomakielisten kulttuurissa esiintyviä ilmaisu- ja esiintymistapoja

Opiskelutaitojen ja apuvälineiden käyttäminen	osaa käyttää viittomakielen tulkkia kahdenkeskisissä keskustelutilanteissa	tietää, miten ja milloin tulkkia käytetään	osaa käyttää viittomakielen tulkkia sujuvasti eri tilanteissa
	käyttää ammattikirjallisuutta ja työohjeita ohjattuna viittomakielen avulla	käyttää tiedonhakua sujuvasti ja etsii tietoa omatoimisesti erilaisista lähteistä	tulkitsaa saamaansa tietoa eri näkökulmista ja välittää sitä viittomakielellä eteenpäin
	käyttää muistitekniikoita ohjatusti ammattialan työtehtävissä	käyttää erilaisia oppimistrategioita viittomakielen opiskelussa	hyödyntää eri oppimistrategioita viittomakielen opiskelussaan
	hallitsee viestintätekniikan perusasiat ja tiedonhakutaidot.	tuottaa yksinkertaisia esityksiä viestintävälineillä.	käyttää viestintävälineitä monipuolisesti viittomakielisten esitysten tuottamisessa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (ÄIV1), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (ÄIV2), *Tekstit ja vaikuttaminen* (ÄIV4) ja jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa* (ÄIV3), *Teksti, tyyli ja konteksti* (ÄIV5), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (ÄIV6) tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen* (ÄIV7) korvaavat *Äidinkieli, viittomakieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.5 ÄIDINKIELI, OMA ÄIDINKIELI VIERASKIELISILLÄ OPISKELIJOILLA

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ lukee, kirjoittaa ja ilmaisee itseään oman äidinkielen avulla
- ♦ ymmärtää kielellisiä juuriaan ja oman kielellisen identiteettinsä kehittymistä
- ♦ käyttää sekä omaa kieltään että suomen kieltä eri yhteyksissä
- ♦ hankkii eri tavoilla tietoa eri lähteistä sekä välittää sitä suullisesti ja kirjallisesti
- ♦ osaa kielellisesti viestiä ja olla vuorovaikutuksessa, jotta hän voi osallistua työelämään, toimia aktiivisena kansalaisena ja harjoittaa jatko-opintoja
- ♦ osaa toimia monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja erilaisissa tekstiili- ja vaatealan ammatillisissa yhteyksissä arvostaen omaa kieltään ja samalla suomalaisuutta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	hahmottaa oman kieltensä kirjoitustavat	lukee ja kirjoittaa omalla kielellään lyhyitä tekstejä	lukee monipuolisia tekstejä omalla kielellään ja kirjoittaa erilaisia tarkoituksia varten
	osaa kertoa oman kieliympäristönsä ja kulttuurinsa keskeisistä piirteistä	tutustuu käytännössä oman kieltensä ja kulttuuripiirinsä kirjallisuuteen	tuntee oman äidinkieltensä rakennetta ja oikeakielisyyttä
	osaa nimetä oman kieltensä kulttuurisia juuria	tuntee oman kieltensä kulttuurisia juuria ja kielisukulaisuussuhteita	saavuttaa vahvan kulttuurisen identiteetin ja säilyttää kulttuurisiteensä siihen ympäristöön, jossa on kasvanut
		tuntee äidinkieltensä käyttömahdollisuuksia ja vaihtelua omalla kielialueellaan	on kiinnostunut äidinkieltästään ja omasta kielitautastaan ja on motivoitunut kehittämään äidinkielen taitoaan edelleen
Tiedonhankinta ja mediaosaaminen	tuntee oman kieltensä tärkeimpiä viestintäkanavia	hankkii tietoja eri viestintävälineitä hyödyntäen omalla äidinkielellään (esim. sanakirjat, tietoverkot)	hankkii tietoja eri viestintävälineitä hyödyntäen omalla äidinkielellään ja vertailee kriittisesti eri lähteitä
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	osaa pitää lyhyen esityksen omalla äidinkielellään	osaa viestiä ymmärrettävästi omalla äidinkielellään ammattialan asioista	laatii erilaisia tekstejä oman kulttuurinsa viestintätavotonta noudattaen ja käyttää suullista äidinkielen taitoaan aktiivisesti
	tuntee puheilmaisun muotoja omassa ja suomalaisessa kulttuurissa	vertailee oman kieltensä ja suomen kielen käyttöä	vertailee omaa kieltään ja suomen kieltä puhuvien kommunikaatiota
	ilmaisee itseään suullisesti kulttuuripiirinsä yhteisössä tavallisimmissa kielenkäyttötilanteissa.	käyttää omalla kielellään ammattialansa keskeisiä käsitteitä ja ottaa osaa keskusteluun omalla kielialueellaan	osaa toimia oman kulttuurinsa parissa vastaavassa ammatissa
		ymmärtää kaksikielisyyden merkityksen omalle työalalleen.	laajentaa sanavarastoaan ammattialalla ja kehittää ammatitaitoaan tarvittaessa omalla kielellään.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Oma äidinkieli ja sen käyttö* (ÄIM1) ja *Kielialueen kulttuuri* (ÄIM3), *Viestintä ja yhteiskunta* (ÄIM4), *Tiedon maailma* (ÄIM6) korvaavat *Äidinkieli, oma äidinkieli vieraskielisillä opiskelijoilla* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.6 ÄIDINKIELI, SUOMI TOISENA KIELENÄ

Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys.

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hallitsee sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hänellä on riittävät valmiudet työelämään, aktiiviseen kansalaisuuteen ja jatko-opintoihin
- ♦ ymmärtää suomenkielisen suullisen viestinnän keskeiset sisällöt ja seuraa vai-vattomasti opinnoissa käsiteltävää asiaa sekä kykenee osallistumaan työskentelyyn
- ♦ ymmärtää kirjallisen oppimateriaalin keskeiset sisällöt ja pystyy käyttämään niitä opinnoissa etenemiseen
- ♦ saa virikkeitä ja elämyksiä tutustuessaan kirjallisuuteen ja erilaisiin tekstilajeihin suomeksi ja mahdollisuuksien mukaan äidinkielellään
- ♦ tuottaa ammatissaan tarpeellisia ja muita tekstejä
- ♦ hallitsee suomen kielen keskeiset rakenteet sekä tekstiili- ja vaatetusalan ammattisanaston ja sanontatavat
- ♦ osaa toimia ammatissaan suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan keskeisten toimintatapojen mukaan
- ♦ hakee tietoa eri lähteistä, käyttää sanakirjoja ja tekee muistiinpanoja itsenäisesti sekä käyttää kirjallista ja tietoverkoissa olevaa aineistoa kielitaitonsa kehittämiseksi ja opintojensa edistämiseksi.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee ohjatusti ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä	hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää luotettavia tekstejä	hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää lyhyitä käytännönläheisiä tekstejä, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia sekä ammattialansa sisältöjä käsitteleviä tekstejä	ymmärtää tekstejä oman alansa tai yleisistä aiheista sekä jonkin verran päättelyä vaativia tekstejä, osaa etsiä ja yhdistellä tietoja useammasta muutaman sivun pituisesta tekstistä	ymmärtää itsenäisesti tekstejä myös abstrakteista aiheista, jotka voivat liittyä myös oman alan työhön ja työturvallisuuteen, hahmottaa nopeasti tekstin sisällön ja sen tarpeellisuuden ja soveltaa sitä erilaisiin tehtäviin
Kirjallinen viestintä	kirjoittaa lyhyen, sidosteisen tekstin tutuista aiheista tavallisimmissa kirjallisen viestinnän muodoissa sekä hallitsee yleisissä ja ammatillisissa tilanteissa tarvittavien tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet	kirjoittaa tekstejä sekä tuista abstrakteista ja oman ammattialansa aiheista, käyttää monenlaisen kirjoittamiseen tarvittavaa sanastoa ja lauserakenteita sekä kirjoittaa ymmärrettävää ja kohtuullisen virheetöntä kieltä	kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä myös abstrakteista aiheista sekä työtehtävistään, yhdistelee tai tiivistää eri lähteistä poimittuja tietoja tekstiin, hallitsee laajan sanaston ja vaativia lauserakenteita sekä kielelliset keinot selkeän, sidosteisen tekstin laatimiseksi

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää opiskelua tai oman alansa työtä käsittelevän puheen ja tavallista sanastoa sisältävän keskustelun	ymmärtää yleisiä aiheita ja asiantietoa sisältävät sekä omaan ammattialaansa liittyvät keskustelut ja hallitsee sanaston	ymmärtää konkreetin ja abstraktin sekä omaa ammattialaa käsittelevän puhutun kielen, erottaa erilaiset puhetyylit ja osaa tiivistää kuulemastaan avainkohdat ja tärkeät yksityiskohdat
	kertoo tutuista asioista ja selviytyy epävirallisista keskusteluista sekä viestii ammattialaansa liittyvissä erilaisissa tilanteissa	kertoo tavallisista, konkreetteista aiheista ja selostaa alansa työtehtäviin liittyviä aiheita sekä viestii ja käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa, monenlaisia rakenteita ja mutkikkaita lauseita	viestii selkeästi kokemuspääpiiriinsä ja ammattialaansa liittyvissä tilanteissa sekä useimmissa käytännöllisissä ja sosiaalisissa tilanteissa sekä muodollisissa keskusteluissa, käyttää kielen rakenteita ja laajahkoa sanastoa
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tuntee suomalaista yhteiskuntaa, kulttuuria ja ymmärtää kulttuurien välisen viestinnän merkityksen	ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan normeja ja työelämän toimintatapoja sekä ottaa huomioon kulttuurien välisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan	soveltaa tietoaan suomalaisen yhteiskunnan normeista ja työelämän toimintatavoista sekä soveltaa kulttuurienvälistä viestintää ja omaa kulttuuriosaamistaan
Kielenopiskelu	tuntee erilaisia kielenopiskelun työtapoja ja sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteita.	soveltaa erilaisia kielenopiskelun työtapoja ja käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä ymmärtämisen avuksi.	soveltaa opiskelussaan erilaisia kielenopiskelun strategioita sekä käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä tuottamistehtävien apuna.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Suomen kielen opintojen tavoitteiden määrittelyssä käytetään Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikkoa, jonka B2.1-taso (itsenäisen kielitaidon perustaso) kuvaa pääpiirteittäin opiskelijan kiitettävää osaamista koulutuksen lopussa. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomen-tanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Perusasiat hallintaan* (S21), *Kieli käyttöön* (S22), *Syvämmät tekstitaidot* (S24) ja *Suomalainen kulttuuri* (S25) korvaavat *Äidinkieli, suomi toisena kielenä* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.7 ÄIDINKIELI, RUOTSI TOISENA KIELENÄ

Ruotsinkielisessä koulutuksessa *Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä*-opintojen tavoitteet ja arviointikriteerit vastaavat *Äidinkieli, suomi toisena kielenä* -opintojen tavoitteita ja arviointikriteerejä.

5.1.1.8 ÄIDINKIELI, SUOMI VIITTOMAKIELISILLE

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hankkii ja välittää tietoa yksilöllisten lähtökohtiensa mukaan ja kommunikoi suomen kielellä eri tilanteissa
- ♦ osaa ottaa huomioon käytettävissä teksteissä yhteydet työelämän vaatimuksiin sekä kuurojen kulttuuriin ja historiaan
- ♦ tuottaa tekstiili- ja vaatetusalaan tarvittavia tekstejä
- ♦ käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimissaan yhteistyössä kuulevien kanssa
- ♦ vertailee viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja ja kielioppeja
- ♦ osaa työskennellä aktiivisesti sekä suomen kieltä että viittomakieltä käyttävissä yhteisöissä ja ammattitehtävissä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hankkii ohjatusti tietoa suomen kielellä	käyttää suomen kieltä ammattialansa tiedonhankinnassa	hankkii itsenäisesti tietoa kirjallisista ja digitaalisista lähteistä ja arvioi niitä kriittisesti

Tekstin ymmärtäminen	ymmärtää yleisluontoisen ja ammattialan kirjoitetun tekstin keskeisen sisällön	ymmärtää yleisluonteisen tekstin sisällön ja tyyllisiä ja vertaa kirjakielistä, yleiskielistä ja puhekielistä tekstiä	ymmärtää vaivatta sekä yleisluontoisia että ammatin liittyviä kirjoitettuja tekstejä
Kirjallinen viestintä	kirjoittaa yleisistä aiheista ja käyttää ymmärrettävää kieltä	laatii yleisluontoisesta tekstistä lyhyen kirjallisen tiivistelmän	kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää, selvää ja huoliteltua yleiskieltä sekä hallitsee oikeinkirjoitus- ja välimerkkisäännöt
	laatii ohjatusti ja mallin mukaan asianmukaiset työnhakuasiakirjat	laatii asianmukaiset työnhakuasiakirjat	laatii omaa osaamista perustelevat asianmukaiset työnhakuasiakirjat
	kirjoittaa yleiskieltä niin että selviytyy tutuista viestintätilanteista	osallistuu ymmärrettävästi kirjalliseen viestintään	välittää ja selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä kommentoi tekstejä ja tiedonlähteitä kriittisesti
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	lukee ammatti-, kulttuuri- ja yksityiselämän tekstiesimerkkejä	reagoi asianmukaisesti erilaisiin viesteihin ja pyytää lisätietoja tarvittaessa	välittää määräyksiä ja viestejä ja suoriutuu työtehtävistä suomen kielellä
	toimii yhteistyökykyisesti työtehtävissä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen	toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja osaa välittää viestejä	toimii tiimissä ja viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti sekä kuulevien että kuurojen kanssa
Mediaosaaminen	tunnistaa ja havainnoi muuttuvaa mediaympäristöä	seuraa ja arvioi kriittisesti median ilmaisutapoja ja sisältöjä	käyttää sanastoja ja sähköisiä tietokantoja joustavasti tekstin ymmärtämiseen
Viittomakielen ja puhutun kielen kielitieteen tunteminen	tuntee kirjoitetun ja viitotun kielen keskeiset erot.	vertailee keskeisiä puhutulle kielelle luonteenomaisia rakenteita vastaaviin viittomakielen rakenteisiin.	tuntee puhutun suomen kielen toimintaperiaatteen ja muodon ja vertaa vastaaviin viittomakielen rakenteisiin.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen.

Osaamisen tunnustamisessa lukion *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (V21), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (V22), *Tekstit ja vaikuttaminen* (V24) sekä jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa* (V23), *Teksti, tyyli ja konteksti* (V25), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (V26) tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen* (V27) korvaavat äidinkieli, suomi viittomakielisille -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.9 ÄIDINKIELI, ROMANI

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ käyttää romanikieltä ja kulttuuriperintöä vuorovaikutuksen ja ajattelun välineenä romaniyhteisössä ja ammatillisissa yhteyksissä
- ♦ hankkii tietoa eri romanikielisisistä lähteistä
- ♦ hallitsee sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hän voi osallistua työelämään, toimia aktiivisena kansalaisena ja hakeutua jatko-opintoihin
- ♦ toimii erilaisissa tekstiili- ja vaatetusalan vuorovaikutustilanteissa romanikielillä
- ♦ hallitsee tekstiili- ja vaatetusalan puheviestintätilanteet
- ♦ hallitsee romanikielen keskeiset rakenteet sekä oman alansa ammattisanaston ja sanontatavat.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tuntee romanikulttuurin keskeiset piirteet sekä analysoi omaa kielenkäyttöään suhteessa muihin	tuntee kansallisen romanikielen taustaa ja kulttuuria sekä vahvistaa ja kehittää omaa kielellistä identiteettiään	ymmärtää omalla kohdallaan kielellisen identiteetin merkityksen ja toimii romanikulttuurin mukaisesti
Tiedon hankinta	hakee ohjatusti tietoa selkeistä romanikielisisistä teksteistä	hakee monenlaista tietoa selkeistä romanikielisisistä teksteistä	hallitsee romanikielillä olemassa olevat lähteet ja materiaalit ja hyödyntää niitä kirjoituksissaan
Tekstin ymmärtäminen	ymmärtää romanikielisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietoja omaan kokemuksiinsa ja tietoihinsa	ymmärtää pääpiirteissään romanikielisen asiategstin ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	osallistuu ymmärrettävästi kirjalliseen ja suulliseen viestintään työpaikalla	viestii romanikielellä suullisesti ja kirjallisesti tilanteen vaatimalla tavalla	viestii romanikielellä suullisesti ja kirjallisesti tilanteen vaatimalla tavalla ja kehittää taitojaan palautteen perusteella
		reagoi asianmukaisesti erilaisiin viesteihin ja pyytää lisätietoja tarvittaessa	selviytyy luontevasti romanikielellä erilaisissa tilanteissa
Romanikielen kielitiedon tunteminen	hallitsee riittävän sanavaraston tutuista asioista romanikielellä.	käyttää kielen muotoja melko varmasti sekä suullisessa että kirjallisessa viestinnässä.	käyttää sujuvaa romanikielen lause- ja virkerakennetta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kielipohjan vahvistaminen* (ÄIR1) ja *Kielitaidon laajentaminen lähipiirin ulkopuolelle* (ÄIR2), *Romanikieli ja -kulttuuri nyky-yhteiskunnassa* (ÄIR6) ja jokin seuraavista kursseista *Romanien suullinen ja kirjallinen perinne* (ÄIR3), *Romanikielen ja -kulttuurin historia ja levinneisyys* (ÄIR4), *Romanien kirjallisuus ja muu taide* (ÄIR5) tai *Romanikielen puhetaito ja puhe- ja viestikulttuuri* (ÄIR7) korvaavat *Äidinkieli, romani* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkimuksen osissa (yhteiset opinnot).

5.1.2 Toinen kotimainen kieli

5.1.2.1 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, 1 OV

Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys.

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ selviytyy alansa rutiininomaisista työtehtävistä ja arkipäivän tilanteista toisella kotimaisella kielellä
- ♦ ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurin merkityksen monikulttuurisessa Suomessa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedon hankinta	tuntee sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet	käyttää sanakirjoja ja jonkin verran myös muita, kuten esimerkiksi sähköisiä, tietolähteitä	käyttää sanakirjoja, myös sähköisiä, ja muuta lähdeaineistoa hankkiakseen lisätietoa omaa alaa käsittelevistä vieraskielisistä yksinkertaisista ohjeistuksista
Tekstien ymmärtäminen ja kirjallinen viestintä	ymmärtää apuvälineitä käyttäen lyhyiden ja yksinkertaisten omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien kirjallisten viestien sisällön	kirjoittaa mallin mukaan lyhyitä työhön liittyviä tekstejä kuten työ- ja turvallisuusohjeet	kirjoittaa lyhyitä työhön liittyviä muistiinpanoja, ohjeita tai tilauslistoja
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	kertoo muutamalla sanalla itsestään tai tutuista asioista omassa työssään	selviytyy rutiininomaisista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhukumppani puhuu hitaasti ja käyttää yksinkertaista, keskeistä sanastoa	toimii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että puhelimesta ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä
Kielen ja kulttuurin merkitys	on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä	ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen kohdatessaan pohjoismaalaisia	ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin aseman monikulttuurisessa Suomessa
Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	tunnistaa omien oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	kokeilee uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A1.3–A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3–A2.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteis-

nen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Arkielämää Pohjoismaissa* (RUA1) tai *Koulu ja vapaa-aika* (RUB1) korvaa *Toinen kotimainen kieli, ruotsi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.2.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, SUOMI, 2 OV

Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys.

Tavoitteet

Opiskelija omaa sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hän selviytyy *alansa työtehtävistä* suomen kielellä ja hän ymmärtää suomenkielen merkityksen työelämässä ja yksityiselämässään.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedon hankinta	tuntee sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet	hyödyntää ammattisanakirjoja sekä suomenkielisiä tietokantoja	käyttää sanakirjoja, käsi- kirjoja, hakuteoksia sekä suomenkielistä internetiä tiedon hankinnassa
Tekstien ymmärtäminen ja kirjallinen viestintä	ymmärtää suomen kielellä kirjoitettujen yksikertaisten, työhön tai arkitilanteisiin liittyvien ohjeiden tai ilmoitusten sisällön	ymmärtää suomen kielellä kirjoitettujen työhön tai arkitilanteisiin liittyvien ohjeiden tai ilmoitusten sisällön	lukee vaivatta ja ymmärtää erilaisia ammattiin liittyviä tekstejä sekä käsikirjoja ja seuraa alan tapahtumia suomenkielisistä ammattijulkaisuista sekä yhteiskunnan tapahtumia suomenkielisiä tiedotusvälineistä
	kirjoittaa lyhyitä ilmoituksia, täyttää lomakkeita ja kirjoittaa apuvälineitä käyttäen jopa lyhyitä selostuksia suomeksi	kirjoittaa ilmoituksia, kirjeitä sekä tarpeen tullen apuvälineitä käyttäen pidempiäkin selostuksia tai pöytäkirjoja suomeksi	täyttää lomakkeita, kirjoittaa tilauksia, kirjeitä ja raportteja sekä vastaa kirjallisesti kyselyihin suomen kielellä

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää yksinkertaiset ohjeet ja käskytykset jotka liittyvät työhön tai arkittilanteisiin ja pystyy auttavasti kohtaamaan asiakasta tai työtoveria suomen kielellä ja ymmärtää esitettyjä kysymyksiä.	ymmärtää selkeitä ohjeita sekä normaalitempoista puhetta työpaikalla tai puhelimessa, osaa kohdata ja ymmärtää asiakasta tai työtoveria sekä seuraa tiedotusvälineitten välityksellä alan ja yhteiskunnan tapahtumia	ymmärtää jopa nopeassa tempossa erilaisia ohjeistuksia ja keskustelua joka liittyy ammattialaan, osaa kohdata suomenkielisiä asiakkaita rennosti ja ymmärtää heidän tarkoituksia sekä toiveita
	palvelee tyydyttävästi suomenkielisiä asiakkaita, selviää jokapäiväisistä tilanteista sekä hoitaa tärkeimmät työtehtävät suomeksi	palvelee suomenkielisiä asiakkaita hyvin, vastaa kysymyksiin ja hoitaa työasioita puhelimitse sekä osallistuu työpaikalla rutiininomaisiin keskusteluihin suomen kielellä	keskustelee vaivatta työtehtävistään suomeksi, osaa kuvata toimintoja ja yksityiskohtia sekä avaa ja käy vaihtelevan tempoista keskustelua suomen kielellä
Kielen ja kulttuurin merkitys	ymmärtää suomen kielen hallinnan merkityksen jokapäiväisessä kanssakäymisessä sekä suomenkielisessä työyhteisössä toimiessaan	työskentelee hyvin suomenkielisessä työyhteisössä ja pyrkii määrätietoisesti kehittämään ammattikielen käytössä	osallistuu aktiivisesti suomenkieliseen työyhteisöön ja osoittaa kiinnostusta suomenkieliseen kulttuuriin
Kielen opiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	tunnistaa omien oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	kokeilee uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa B1.2. ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa B1.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Arkielämä ja vapaa-aika* (FINA1) ja joku seuraavista kursseista: *Luonto ja ympäristö* (FINA2), *Kaupankäynti, tekniikka ja viestintä* (FINA3), *Yhteiskunta ja tiedotusvälineet* (FINA4), *Koulutus, ammatti- ja talouselämä* (FINA5) tai *Suomalainen kulttuuri ja kirjallisuus* (FINA6) korvaavat *Toinen kotimainen kieli, suomi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.3 Vieras kieli

5.1.3.1 VIERAS KIELI, A-KIELI, 2 OV

Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys.

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan ammattiaan, osallistumaan työelämään, toimimaan aktiivisena kansalaisena ja hakeutumaan jatko-opintoihin
- ♦ hallitsee *oman alansa työtehtävissä tarvittavan kielitaidon*
- ♦ osaa toimia monikulttuurisessa ja monikielisessä ympäristössä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee tietoa työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista ohjattuna ja sanakirjoja käyttäen	hakee omaa alaa koskevaa tietoa sanakirjoja ja jonkin verran myös muita, kuten esimerkiksi sähköisiä, tietolähteitä käyttäen	hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa

Tekstien ymmärtäminen sekä kirjallinen viestintä	ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä	ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita apuvälineitä käyttäen ja tekee tarkentavia kysymyksiä sekä osaa toimia niiden mukaan	ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta
	kirjoittaa ohjattuna mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä	kirjoittaa mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä	kirjoittaa tavanomaisia henkilökohtaisia viestejä ja lyhyitä tekstejä sekä täyttää yksinkertaisia työhönsä liittyviä asiakirjoja
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä suullisia viestejä ja osaa toimia niiden mukaan	ymmärtää tavanomaisimpia työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan	ymmärtää keskeiset ajatukset tavanomaisesta normaalitempoisesta puheesta ja toimii niiden mukaan
	kertoo lyhyesti itsestään ja alansa työtehtävistä vastamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa työtilanteissa	kertoo itsestään ja työtehtävistään siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu hitaasti ja käyttää yksinkertaisia rakenteita	kertoo tutuissa tilanteissa työpaikastaan ja työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä tarvittaessa ottaa selvää muiden maiden vastaavista asioista sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita
Kielen ja kulttuurin tuntemus	on tietoinen opiskelemaisensa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä	ymmärtää opiskelemaisensa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksen	soveltaa vieraan kielen ja kulttuurin tietoaan ja taitojaan
Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	arvioi oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion A-kielen kurssit *Nuori ja hänen maailmansa* ja *Opiskelu ja työ* korvaavat *Vieras kieli, A-kieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.3.2 VIERAS KIELI, B-KIELI, 2 OV

Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys.

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ selviytyy arkielämän tavanomaisissa palvelutilanteissa
- ♦ osaa toimia ennakoitavissa olevissa ja toistuvissa *työelämän viestintätilanteissa* vieraalla kielellä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	tuntee sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet	käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä, myös sähköisiä, ymmärtämisen apuna	käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä, myös sähköisiä, tekstin tuottamisen apuna
Tekstien ymmärtäminen sekä kirjallinen viestintä	kirjoittaa ohjatusti ja apuvälineitä käyttäen yksinkertaisia tekstejä, kuten ohjeita, mainoksia tai luetteloja tutuista aiheista	kirjoittaa apuvälineitä käyttäen lyhyitä, yksinkertaisia sanontoja ja lauseita sisältäviä tekstejä, kuten ohjeita, mainoksia tai luetteloja, jotka liittyvät hyvin tuttuihin aiheisiin	kirjoittaa muun muassa yksinkertaisia sanontoja ja lauseita sisältäviä tekstejä, kuten ohjeita, mainoksia tai luetteloja, jotka liittyvät niin yksityis- kuin työelämänkin tuttuihin aiheisiin

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	pystyy muutamalla sanalla kertomaan itsestään ja työstään, esim. tunnistaa työkaluja, ammattinimikkeitä ja työtehtäviä	esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaa mallin mukaan käsiteltäessä välitöntä, konkreettista ympäristöä ja häntä itseään, kun puhokumppani puhuu hitaasti ja selkeästi	esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaa käsiteltäessä välitöntä, konkreettista ympäristöä ja häntä itseään, kun puhokumppani puhuu selkeästi, sekä pyytää tarvittaessa selvennystä
Kielen ja kulttuurin tuntemus	tunnistaa ja erottaa uusia äänneitä ja merkkejä	kirjoittaa uusia merkkejä ja tuottaa uusia äänneitä	edistää uuden kielen oppimista vertaamalla jo opittuihin kieliin
Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	arvioi oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia strategioita ja oppimistapoja ymmärtämisen avuksi.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A1.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion B1-kurssit *Nuori ja hänen maailmansa* ja *Opiskelu, työ ja yhteiskunta* korvaavat *Vieras kieli, B-kieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.4 Matematiikka, 3 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hallitsee peruslaskutoimitukset, prosenttilaskennan ja mittayksiköiden muunnokset ja käyttää niitä tekstiili- ja vaatetusalan ammatteihin liittyvissä laskutoimituksissa
- ♦ laskee pinta-aloja ja tilavuuksia sekä soveltaa geometriaa tekstiili- ja vaatetusalan vaatimassa laajuudessa
- ♦ käyttää sopivia matemaattisia menetelmiä ammattitehtäviin liittyvien ongelmien ratkaisussa
- ♦ ilmaisee muuttujien välisiä riippuvuuksia matemaattisilla lausekkeilla
- ♦ muodostaa ja laatii ammattitehtäviin liittyviä yhtälöitä, lausekkeita, taulukoita ja piirroksia sekä ratkaisee työssä tarpeellisia matemaattisia tehtäviä yhtälöillä, päättelämällä, kuvaajien avulla sekä arvioi tulosten oikeellisuutta
- ♦ käyttää matemaattisten ongelmien ratkaisussa apuna laskinta, tietokonetta ja tarvittaessa muita matematiikan apuvälineitä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Peruslaskutoimitukset, prosenttilaskenta ja mittayksikkömuunnokset sekä matemaattiset peruskäsitteet ja esitystavat	suorittaa työtehtäviin liittyvät rutiininomaiset laskutoimitukset ja tuntee keskeisimmät matemaattiset käsitteet ja esitystavat	suorittaa sujuvasti ammatteihin liittyvät laskutoimitukset ja käyttää jossakin määrin matemaattisia käsitteitä ja esitystapoja ilmaisussaan	soveltaa ammattialalla tarvittavia laskutoimituksia ja arvioi tulosten tarkkuutta sekä hallitsee ammattialalla käytettävät matemaattiset käsitteet ja esitystavat

Matemaattiset menetelmät ja ongelmanratkaisu sekä tulosten arviointi	ratkaisee työtehtäviin liittyvät keskeiset matemaattiset ongelmat joko päättämällä, graafisesti tai laskennallisesti sekä osaa arvioida tulosten suuruusluokkaa	ratkaisee ammattiin liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla sekä arvioi tulosten oikeellisuutta	soveltaa matemaattisia menetelmiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisussa ja -asettelussa sekä arvioi menetelmien luotettavuutta ja tarkkuutta
Laskimen ja tietokoneen käyttäminen	käyttää laskinta ja tietokonetta työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen	käyttää sujuvasti laskinta ja tietokonetta ammattiin liittyvien matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen	käyttää soveltaen laskinta ja tietokonetta ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen
Numeerisen tiedon käsittely, analysointi ja tuottaminen	käyttää tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä	käyttää tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ammattiin liittyvien ongelmien ratkaisuun	soveltaa tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisuun sekä esittää tuottamiaan matemaattisia tuloksia tilastoina, taulukkoina ja graafisina esityksinä
	laskee ohjeen mukaan aineiston keskilukuja.	laskee keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.	laskee tai määrittää annetusta aineistosta keskeisimmät tilastolliset tunnusluvut.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 9. Matematiikka ja luonnontieteet.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Lausekkeet ja yhtälöt* (MAB1) ja *Geometria* (MAB2) tai *Funktiot ja yhtälöt* (MAA1) ja toinen seuraavista lukion kurseista *Polynomifunktiot* (MAA2) tai *Geometria* (MAA3) korvaavat *Matematiikan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.5 Fysiikka ja kemia, 2 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ soveltaa ammattitehtäviensä kannalta keskeisiä fysikaalisia ja kemiallisia ilmiöitä, käsitteitä ja lainalaisuuksia
- ♦ osaa työssään ja muussa toiminnassaan ottaa huomioon luonnon lainalaisuudet ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästäen
- ♦ tarkastelee keskeisiä ympäristöongelmia luonnontieteelliseltä kannalta
- ♦ soveltaa ammattinsa kannalta keskeisiä fysiikan lakeja ja käsitteitä
- ♦ hallitsee ammattinsa kannalta keskeisiä mekaniikan, lämpöopin ja sähköopin peruskäsitteitä ja ilmiöitä niin, että hän osaa käsitellä ammatissaan tarvitsemissään laitteita ja järjestelmiä turvallisesti ja taloudellisesti sekä työskennellä ergonomisesti
- ♦ ottaa huomioon työssään ympäristön ja ammatin kannalta keskeisiä kemian ilmiöitä, ja sitä varten hänen on tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja sekä epäorgaanisten että orgaanisten yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia
- ♦ säilyttää, käyttää oikein ja hävittää asianmukaisesti alalla tarvittavia aineita sekä laskee ainemääriä ja pitoisuuksia
- ♦ osaa tulkita aineiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät tuotteiden merkinnöistä ja ottaa työskentelyssään huomioon aineiden erityisominaisuudet niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
- ♦ tekee havaintoja ja mittauksia ammattinsa kannalta keskeisistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- ♦ kerää, käsittelee ja analysoi tekemiään havaintoja ja mittauksia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	tuntee fysiikan lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta	osaa ottaa huomioon fysiikkaan liittyvät ilmiöt työtehtävissään	osaa itsenäisesti soveltaa fysiikan lainalaisuuksia työssään
Kemiallisten aineiden ja yhdisteiden sekä niiden ominaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit työssään, mutta tarvitsee osin ohjausta	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit tutuissa työtilanteissa	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit muuttuvissakin työtilanteissa
	tulkitsen osin ohjattuna tavallisimpia tuotemerkintöjä	tulkitsen tavallisimpia tuotemerkintöjä	tulkitsen itsenäisesti erilaisia alan tuotemerkintöjä
	laskee ohjattuna pitoisuuksia ja aineiden määriä sekä hankkii ohjeen mukaan tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista	laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä sekä hankkii tietoa käyttöturvallisuustiedotteista	laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä joustavasti erilaisissa työtilanteissa eri tietolähteistä hankkimansa tiedon mukaan
Havainnointi ja mittaaminen	toteuttaa mittaukset käyttäen tavallisimpia mittausmenetelmiä ja välineitä ohjatussa työtilanteessa	toteuttaa mittaukset käyttäen tavallisimpia mittausmenetelmiä ja välineitä omatoimisesti ja osaa arvioida mittaustulosten luotettavuutta	käyttää mittauksiin sopivimpia menetelmiä ja välineitä sujuvasti, toteuttaa mittaukset järjestelmällisesti ja huolellisesti ja osaa arvioida havaintojen ja mittausten tarkkuutta ja luotettavuutta
	tallentaa mittaukset ja havainnot ohjeiden mukaisesti ja esittää ne taulukoina ja graafeina sekä laskee tarvittaessa tuloksia, mutta tarvitsee joiltakin osin ohjausta	osaa analysoida mittauksia ja havaintoja sekä tehdä tuloksista johtopäätöksiä	osaa raportoida ja esittää tuloksia sekä arvioida tulosten ja johtopäätösten tarkkuutta ja luotettavuutta
Turvallinen ja ergonominen työskentely	työskentelee työturvallisuusohjeiden mukaisesti, mutta vaatii ohjausta ergonomiseen työskentelyyn.	työskentelee ergonomisesti ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	työskentelee ergonomisesti ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja ottaa omatoimisesti huomioon työympäristössä olevat riskitekijät.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 4. Terveys, turvallisuus ja työkyky, 6. Kestävä kehitys, 9. Matematiikka ja luonnontieteet, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Fysiikka luonnontieteenä* (FY1) ja *Ihmisen ja elinympäristön kemia* (KE1) korvaavat *Fysiikan ja kemian* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.6 Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ osallistuu oppilaitoksessa ja työssäoppimispaikassa yhteisten asioiden hoitamiseen
- ♦ arvioi toimintamahdollisuuksiaan aktiivisena kansalaisena ja kuluttajana
- ♦ osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja
- ♦ tekee suunnitelman oman taloutensa hoitamisesta
- ♦ arvioi yrittäjyyden ja yritystoiminnan merkitystä Suomen kansantaloudelle
- ♦ hakee tietoa ammattialansa työpaikoista sekä Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa tietoa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Osallistuminen oppilaitoksessa ja työssäoppimispaikassa	osallistuu ohjattuna yhteisten asioiden hoitamiseen	osallistuu sovitulla tavalla yhteisten asioiden hoitamiseen sekä tuntee yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin	osallistuu itsenäisesti yhteisten asioiden hoitamiseen sekä tuntee yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin

Toimintamahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna toimintamahdollisuuksiaan kansalaisena ja kuluttajana	arvioi toimintamahdollisuuksiaan kansalaisena ja kuluttajana	arvioi toimintamahdollisuuksiaan aktiivisena kansalaisena ja kuluttajana
	tuntee opiskelijan vaikuttamismahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet	tuntee opiskelijan ja kansalaisen keskeiset vaikuttamismahdollisuudet oikeudet, edut ja velvollisuudet	tuntee opiskelijan ja kansalaisen keskeiset demokraattiset vaikuttamismahdollisuudet, oikeudet, edut ja velvollisuudet
	hakee tietoa kuluttajan keskeisistä oikeuksista ja velvollisuuksista	tuntee kuluttajan keskeiset oikeudet ja velvollisuudet	tuntee kuluttajan keskeiset oikeudet ja velvollisuudet
Yhteiskunnan palvelujen käyttö	käyttää opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa	käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa	käyttää itsenäisesti yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa
Oman talouden hoitaminen	tekee ohjattuna suunnitelman menoistaan ja varoistaan	tekee suunnitelman menoistaan ja varoistaan	tekee suunnitelman menoistaan ja varoistaan
	hankkii ohjattuna tietoa rahoitusvaihtoehdoista ja niistä aiheutuvista kuluista	hankkii tietoa rahoitusvaihtoehdoista ja niistä aiheutuvista kuluista	hankkii tietoa rahoituslähteistä ja vertailee niistä aiheutuvia kuluja
Kansantalouteen keskeisesti vaikuttavien tekijöiden arviointi	arvioi ohjattuna yrittäjyyden keskeiset vaikutukset työllisyyteen	arvioi yrittäjyyden ja yritystoiminnan vaikutuksen työllisyyteen	arvioi itsenäisesti yrittäjyyden ja yritystoiminnan vaikutuksen kansantalouteen
Tiedon haku ammattialan työpaikoista ja Euroopan unionista	hakee tietoa ammattialansa työpaikoista paikallisesti	hakee tietoa ammattialansa työpaikoista alueellisesti ja kansallisesti	hakee tietoa ammattialansa työpaikoista alueellisesti ja kansallisesti ja Euroopan unionin maista
	hakee ohjattuna Euroopan unionin kansalaisia koskevaa tietoa.	hakee Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa tietoa.	hakee Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa vertailevaa tietoa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 5. Aloitekyky ja yrittäjyys, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Yhteiskuntatieto* (YH1) ja *Taloustieto* (YH2) korvaavat *Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tiedon* opinnot ammatitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.7 Liikunta, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ edistää liikunnan avulla terveellistä ja aktiivista elämäntapaa ymmärtäen liikunnan merkityksen toiminta- ja työkyvyille
- ♦ tutustuu monipuolisesti terveyttä, psyykkistä vireystilaa ja jaksamista edistävään liikuntaan
- ♦ pitää yllä fyysistä toimintakykyään liikunnan avulla
- ♦ liikkuu ja toimii vastuullisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä
- ♦ edistää toiminnallaan ryhmän toimintaa ja turvallisuutta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Fyysisen toimintakyvyn tukeminen ja vahvistaminen	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja monipuolisesti	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja monipuolisesti
	pitää ohjattuna yllä fyysistä toimintakykyään	pitää yllä fyysistä toimintakykyään	seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen liikunnan avulla	ymmärtää ohjattuna liikunnan merkityksen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille	ymmärtää liikunnan merkityksen omalle fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnilleen	ymmärtää liikunnan merkityksen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille
Vuorovaikutus ja yhteistyö	osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan sekä noudattaa reilun pelin periaatteita	osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen	osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteita
Terveysten, turvallisuuden sekä toimintakyvyn huomioon ottaminen	noudattaa yleensä turvallisuutta liikunnassa.	toimii liikuntatilanteissa turvallisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä.	edistää toiminnallaan ryhmän turvallisuutta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 4. Terveys, turvallisuus sekä toimintakyky.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Taitoa ja kuntoa* (LI1) tai *Liikuntaa yhdessä ja erikseen* (LI 2) korvaa *Liikunnan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.8 Terveystieto, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ◆ osoittaa toiminnallaan ja tiedoillaan halua ja kykyä ylläpitää ja edistää terveyttä
- ◆ ymmärtää fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä omassa elämäntavassaan ja toimintaympäristössään
- ◆ tietää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille
- ◆ tietää tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutukset ja osaa ehkäistä terveyttä kuluttavia tekijöitä
- ◆ tietää terveyttä edistäviä elintavoista ja tottumuksista
- ◆ ymmärtää liikunnan, ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet ja ottaa ne huomioon toiminnassaan
- ◆ tunnistaa ammattinsa keskeiset terveyttä ja työkykyä kuormittavat tekijät ja osaa kehittää työskentelytapojaan ja toimintaympäristönsä turvallisuutta ja terveellisyyttä yhteistyössä muiden kanssa
- ◆ osaa ehkäistä tapaturmia, hallitsee tavallisimmat ensiaputilanteet ja avun hakemisen ja osaa toimia ergonomisesti
- ◆ tietää väestön terveyseroista ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöistä ja niiden ennaltaehkäisystä
- ◆ tunnistaa omaan jaksamiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa toimia jaksamista edistävällä tavalla
- ◆ osaa tarvittaessa käyttää opiskeluterveyden- ja muita terveydenhuoltopalveluja, hyödyntää terveystietoa ja ymmärtää niiden merkityksen toimintakyvyn ylläpitämisessä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen	ottaa ohjattuna huomioon tavallisimpia terveyttä edistäviä elintapoja ja tottumuksia (kuten liikunta, ravinto, lepo, uni, virkistys, mielenterveys, ihmissuhteet, seksuaaliterveys) ja on halukas edistämään omaa terveyttään ja jaksamistaan	ottaa huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävät elämäntavat ja tottumukset, osallistuu niitä ja omaa jaksamistaan edistävään toimintaan	toimii terveyttä, hyvinvointia ja omaa jaksamistaan edistävällä tavalla, ehkäisee terveyttä kuluttavia tekijöitä ja perustelee toimintansa elintapojen ja terveyden välisellä tutkitulla tiedolla ja kokemuksella
Fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja toimintaympäristön turvallisuutta edistävien toimintatapojen noudattaminen	noudattaa yhteisössä soveltuvia terveyttä ja turvallisuutta edistäviä toimintatapoja, mutta tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	ottaa toiminnassaan huomioon terveyttä ja toimintakykyä kuormittavia tekijöitä ja haluaa edistää toimintansa ja toimintaympäristönsä terveellisyyttä ja turvallisuutta	ottaa toiminnassaan monipuolisesti huomioon terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät ja edistää omalla toiminnallaan koko yhteisön hyvinvointia
Terveysliikunnan ja terveydenhuoltopalvelujen hyödyntäminen	suunnittelee ja toteuttaa ohjattuna terveyttä edistävää liikuntaa ja osaa tarvittaessa hakea apua terveydenhuollon palveluista	toteuttaa terveyttä edistävää liikuntaa laatimansa ohjelman mukaan ja käyttää tarvittaessa terveydenhuollon palveluja	hyödyntää itsenäisesti terveysliikunnan mahdollisuuksia oman toimintakyvyn ylläpitämisessä ja osaa hyödyntää terveydenhuoltopalveluja tilanteen vaati-malla tavalla
Tapaturmien ehkäisy ja ensiapu sekä ergonominen toiminta	tunnistaa mahdollisia tapaturmariskejä, osaa hakea ja antaa ensiapua tavallisimissa ensiapua vaativissa tilanteissa sekä noudattaa tutuissa tilanteissa ergonomisia toimintatapoja	ehkäisee toiminnallaan tapaturmien syntymistä, osaa hakea ja antaa ensiapua sekä noudattaa ergonomisia toimintatapoja	toimii huolellisesti ja ennalta ehkäisee tapaturmien syntymistä, osaa hakea ja antaa ensiapua sekä työskentelee ergonomisesti ja itseään säästäen

Fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja toimintakykyä edistävien, kansansairauksia ennaltaehkäisevien ja terveyttä kuluttavien tekijöiden sekä ammatin haittavaikutuksia koskevan tietoperustan hallinta	tietää tavallisimmista terveystaiteista (kuten tupakointi ja päihteiden käyttö) sekä tavallisimmista terveyttä ja toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista, mutta tarvitsee ohjausta terveyttä edistävän tiedon hankinnassa	hyödyntää omassa toiminnassaan terveyttä ja toimintakykyä edistävää tietoperustaa, tuntee terveyttä kuluttavat tekijät sekä elintavoista johtuvat terveystaiteet ja on tietoinen mahdollisista ammattiinsa liittyvistä kuormitustekijöistä.	hyödyntää monipuolisesti omassa toiminnassaan terveyttä ja toimintakykyä edistävää tietoa ja hakee itsenäisesti tietoa mahdollisista ammattinsa haittavaikeuksista.
---	--	---	---

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 3. Ammattietiikka, 4. Terveys, turvallisuus ja toimintakyky, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Terveiden perusasiat* (TE1) korvaa *Terveystiedon* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.9 Taide ja kulttuuri, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ ymmärtää taiteen ja kulttuurin merkityksen omassa elämässään ja hyödyntää niiden ilmenemismuotoja monikulttuurisessa yhteisössä
- ♦ osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin, kehittää kouluyhteisön kulttuuria ja ylläpitää sen esteettistä ilmettä
- ♦ ilmaisee ajatuksia, kokemuksia ja tunteita esimerkiksi musiikin, tanssin, teatterin, kirjallisuuden tai kuvataiteen keinoin ja arvostaa muiden ilmaisua ja näkemyksiä
- ♦ noudattaa kestävän kehityksen periaatteita materiaalien valinnassa ja työskentelyssään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Taiteen ja kulttuurin hyödyntäminen	osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin	huolehtii kouluuyhteisön kulttuurista ylläpitäen sen esteettistä ilmettä	uudistaa kouluuyhteisön kulttuuria kehittämällä sen esteettistä ilmettä
Tuotoksen tekeminen	suunnittelee ja toteuttaa ohjattuna itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan ilmaisevan tuotteen	suunnittelee ja toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan ilmaisevan tuotteen, teoksen tai esityksen	suunnittelee ja toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan soveltavan ja ilmaisevan tuotteen, teoksen tai esityksen
	ottaa ohjeiden mukaan huomioon luonnon ja energian säästämisen materiaalien käytössä ja työskentelyssään	toimii luontoa ja energiaa säästäen materiaalien käytössä ja työskentelyssään	valitsee työskennellessään materiaalit luontoa ja energiaa säästäen
Muiden ilmaisun ja näkemysten arvostaminen	kertoo muiden ilmaisussa tunnistamistaan kulttuurisista piirteistä.	antaa rakentavaa palautetta muiden ilmaisusta ja näkemyksistä.	kehittää omaa ilmaisuaan arvostaen muiden näkemyksiä.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 6. Kestävä kehitys, 7. Estetiikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit: *Minä, kuva ja kulttuuri* (KU1) tai *Ympäristö, paikka ja tila* (KU2) tai *Musiikki ja minä* (MU1) tai *Moniääninen Suomi* (MU2) korvaavat *Taide ja kulttuuri* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkimuksen osissa (yhteiset opinnot).

5.2 VALINNAISET TUTKINNON OSAT

5.2.1 Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat

Ammattitaitoa täydentävinä valinnaisina tutkinnon osina voidaan valita kohdan 5.1 tutkinnon osien lisäosia. Koulutuksen järjestäjä määrittää näiden tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin.

5.2.2 Ympäristötieto, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ◆ noudattaa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia työ- ja toimintatapoja niin, että ne tukevat ammattitaidon saavuttamista ja täydentävät ammattitaitoa
- ◆ toimii energiaa säästävästi
- ◆ ehkäisee jätteiden syntyä ja lajittelee jätteitä tarkoituksenmukaisesti sekä hallitsee ammattitaidon kannalta keskeisten tuotteiden elinkaaren
- ◆ työskentelee ympäristöriskit minimoiden sekä toimii kulttuuriperintöä vaalien.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tärkeimpien ympäristöongelmien ja niihin esitettyjen ratkaisukeinojen tunteminen sekä kestävän kehityksen ja vastuullisten toimintatapojen mukainen toiminta	tuntee kestävän kehityksen peruseriaatteet työssään	tuntee kestävän kehityksen haasteita sekä tapoja, joilla voi työssään pyrkiä osalltamaan toimimaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaan	tietää perusasiat aineen kierrosta ja energian virrasta maapallolla tuntee kestävän kehityksen haasteita ja niihin esitettyjä ratkaisuja sekä osaa työssään toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaan
Ammattitaidon kannalta keskeisen jätetuollon hallinta sekä jätteiden synnyn ehkäiseminen	osaa ehkäistä jätteiden syntyä ja lajitella syntyvän jätteen ohjatuksi tavanomaisissa työtehtävissä	osaa ehkäistä jätteiden syntyä sekä lajittelee jätteet ohjeiden mukaan	osaa ehkäistä jätteiden syntyä tuotteiden ja pakkausten suunnittelussa ja hankinnoissa sekä lajittelee jätteet itsenäisesti
Kulttuuriperinnön vaaliminen ammattitaitoa täydentävällä tavalla	tunnistaa ohjattuna kulttuuriperinnön perusasiat ja merkityksen	osaa vaalia kulttuuriperin-töä ammatissaan	osallistuu aktiivisesti lähiympäristönsä kulttuuriperinnön vaalimiseen ja edistää sitä ammatissaan
Ekotehokkaiden työmenetelmien ja materiaalien valinta sekä ammattitaidon kannalta keskeisten tuotteiden elinkaaren tunnistaminen	ohjattuna valitsee ekotehokkuutta edistäviä välineitä ja materiaaleja	tekee ekotehokkuutta edistäviä työvälineiden ja menetelmien valintoja	tekee ekotehokkuutta edistäviä työvälineiden ja menetelmien valintoja sekä tunnistaa niiden vaikutuksen elinkaaren
Ympäristölainsäädännön noudattaminen ja ympäristölaatu-järjestelmien mukainen toiminta	toimii opastettuna ammatissaan keskeisten ympäristömääräysten mukaisesti	toimii ammatissaan ympäristömääräysten mukaisesti	toimii ammatissaan ympäristömääräysten mukaisesti ja ennakoii tulevia muutoksia
	toimii ohjattuna ympäristölaatu-järjestelmien mukaisesti ammatissaan	toimii ympäristölaatu-järjestelmien mukaisesti ammatissaan	osallistuu aktiivisesti työpaikkansa ympäristölaatu-järjestelmän rakentamiseen ja/tai kehittämiseen
Ammattitaidon saavuttamisen kannalta keskeisen ympäristötiedon lähteiden hankinta ja niiden hyödyntäminen	etsii ohjattuna eri lähteistä ympäristötietoa työssään hyödyttävään muotoon.	luokittelee, vertailee ja jäsentää hankkimaansa ympäristötietoa sekä muokkaa sitä työssä hyödyttävään muotoon.	luokittelee, vertailee ja jäsentää hankkimaansa ympäristötietoa sekä muokkaa sitä itsenäisesti ja soveltaa sitä työssään.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 3. Ammattietiikka, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Ympäristöekologia* (BI3) korvaa 1 opintoviikon laajuisen osan *Ympäristötiedon* opinnoista ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.3 Tieto- ja viestintätekniikka, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ käyttää tekstiili- ja vaatetusalan ammattitehtävissä tarvittavia tietoteknisiä välineitä ja järjestelmiä tiedon hankintaan, käsittelyyn, muokkaukseen, tallentamiseen ja esittämiseen
- ♦ ottaa käyttöön ja soveltaa uusia tietoteknisiä lisälaitteita, toimintoja ja ohjelmia (tarvittaessa käyttötuen avustuksella)
- ♦ käyttää työssään tehokkaita työskentelytapoja ja -menetelmiä, kuten kymmen-sormijärjestelmää ja eri hiirenkäyttötekniikoita
- ♦ käyttää käyttöjärjestelmäohjelmia sekä soveltaa työvälineohjelmia, kuten tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, sähköposti-, esitysgraafikka- ja kalenteriohjelmia tekstiili- ja vaatetusalan ammattitehtävissä tarvittavan tiedon tuottamiseen, muokkaamiseen ja esittämiseen
- ♦ käsittelee alalla käytettyjen sovellusohjelmistojen tuottamia tiedostoja ja hankkii ammattitehtävissä tarvittavaa tietoa erilaisten ammatillisten verkkohakupalveluiden ja -sovellusten avulla
- ♦ käyttää tekstiili- ja vaatetusalan ammattitehtävissä tarvittavia verkkoviestintämenetelmiä ja -sovelluksia tiedon lähettämiseen ja jakamiseen
- ♦ toimii tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosuojajohteiden ja -määräysten mukaisesti
- ♦ käyttää työssään ergonomisesti oikeita työasentoja.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta ja käsittely	hakee, tallentaa ja kopioi työtehtävissä tarvittavia tiedostoja sekä hakee työtehtävissä tarvittavaa tietoa verkkopalveluista	osaa tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti käsitellä ammatissa tarvittavia tiedostoja sekä verkkohakupalveluita	ottaa huomioon tiedostojen käsittelyssä tekniset rajoitteet ja mahdollisuudet soveltaa tapaus- ja tilannekohtaisesti ammattialaan liittyviä verkkohakupalveluita ja käyttää niitä aktiivisesti sekä arvioi niiden tietojen luotettavuutta ja soveltuvuutta
Tiedonkäsittely ja muokaus	käyttää työvälineohjelmia, kuten tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, sähköposti-, esitysgrafiikka- ja kalenteriohjelmia, työtehtävien hoidossa	käyttää sujuvasti työvälineohjelmia ammatin liittyvän tiedon tuottamiseen ja muokkaamiseen	käyttää soveltaen työvälineohjelmia tiedon tuottamiseen ja muokkaamiseen ammattialan eri tilanteiden ja olosuhteiden vaatimalla tavalla
Tietojen lähettäminen ja jakaminen	käyttää verkkoviestintämenetelmiä työtehtävien hoidossa	käyttää sujuvasti eri verkkoviestintämenetelmiä ammatin liittyvän tiedon lähettämiseen ja jakamiseen	käyttää soveltaen verkkoviestinnän mahdollisuuksia ammattialan eri tilanteiden ja tarpeiden mukaan sekä ottaa huomioon näiden käytössä vastuu- ja tietoturvanäkökulmat
Tekijänoikeuksien, tietoturvan, tietosuojan ja ergonomian noudattaminen	toimii tekijänoikeus-, tietoturva-, tietosuoja- ja ergonomiohjeiden ja säädösten mukaisesti.	käyttää työssään ergonomisesti suositeltavia toimintatapoja.	ennakoi ja ottaa huomioon tietosuoja- ja tietoturvariskit sekä kehittää työympäristöään ja toimintatapojaan tietoturva-, tietosuoja- ja ergonomiatavoitteiden pohjalta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 9. Matematiikka ja luonnontieteet, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisen peruskoulutuksen *Tieto- ja viestintäteknikan* opinnot.

5.2.4 Etiikka, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ pohtii arvojen, normien ja katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa ja työssä
- ♦ perustelee valintojaan ja osaa arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestäväen kehityksen kannalta
- ♦ osoittaa toiminnassaan rehellisyyttä ja vastuullisuutta, kunnioittaa toisia ihmisiä sekä käyttäytyy työssään ja ihmissuhteissaan hyvien tapojen mukaisesti
- ♦ pohtii omaan elämään, ihmissuhteisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön ja työelämään liittyviä eettisiä kysymyksiä ja ongelmia
- ♦ osaa ratkaista sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa oman alansa työelämän arvo- ja normiritiriitoja eettisesti hyväksyttävällä tavalla
- ♦ toimii eettisesti erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa
- ♦ omaa valmiuksia osallistua oman alansa arvopohjan ja eettisten toimintaperiaatteiden kehittämiseen
- ♦ hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja ymmärtää sekä käyttää sitä työnsä ammatillisena voimavarana
- ♦ havaitsee ja tunnistaa tekstiili- ja vaatetusosalalla esiintyviä eettisiä ongelmatilanteita, käsittelee niitä ja esittää niistä perusteltuja näkemyksiä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Eettisten kysymysten pohdinta	keskustelee ohjattuna omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä arvoista sekä eettisistä ja katsomuksellisista kysymyksistä	keskustelee eettisistä, katsomuksellisista sekä omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä kysymyksistä ja arvoista	pohtii arvojen, normien ja erilaisten katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa, työelämässä ja yhteiskunnassa

Eettinen toiminta	toimii hyvien tapojen mukaisesti ja vastuullisesti työssään ja sen ongelmatilanteissa, mutta tarvitsee tukea ja ohjausta uusissa tilanteissa	toimii vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän ristiriita- ja kriisitilanteissa	toimii itsenäisesti, vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa ja osaa perustella toimintansa
Tiedon hakeminen ja eettisen tietoperustan käyttäminen työssä	hakee ohjattuna tietoa oman alansa eettisistä kysymyksistä ja hyödyntää tietoperustaa tutuissa tilanteissa	hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä omassa elämässään ja työssään	hankkii aktiivisesti tietoa oman alan ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää siitä työnsä ammatillisena voimavarana perustelee valintojaan ja haluaa osallistua oman alansa arvopohjan ja eettisten periaatteiden kehittämiseen
Arvo- ja normiristiriitöiden käsittely työssä	osaa ohjattuna havaita ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja ratkaisee yhdessä yhteisönsä jäsenten kanssa työhönsä liittyviä arvo- ja normiristiriitöitä eettisesti.	tunnistaa ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja hakee niihin ratkaisua yhdessä muiden kanssa sekä arvioi ratkaisun vaikutuksia keskeisten osapuolten näkökulmista.	tunnistaa itsenäisesti työelämän ja oman alansa eettisiä ongelmatilanteita, osaa ratkaista niitä eettisesti ja arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen kannalta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 3. Ammattietiikka, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Johdatus filosofiseen ajatteluun* (FI1) ja jokin seuraavista kokonaisuuksista a) *Uskonnon luonne ja merkitys* (UE1), *Kirkko, Kulttuuri ja yhteiskunta* (UE2) ja *Ihmisen elämä ja etiikka* (UE3), tai b) *Ortodoksinen maailma* (UO1), *Uskonoppi ja etiikka* (UO2) ja *Raamattutieto* (UO3) tai c) *Hyvä elämä* (ET1), *Maailmankuva* (ET2) ja *Yksilö ja yhteisö* (ET3) korvaavat *Etiikan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.5 Kulttuurien tuntemus, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ toimii eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa
- ♦ osaa tervehtiä, vastaanottaa vieraita ja keskustella heidän kanssaan
- ♦ osaa ottaa huomioon toiminnassaan sopivuuden rajat sekä miesten ja naisten erilaiset roolit, pukeutumiseen ja käyttäytymiseen liittyvät ohjeet ja myös kirjoittamattomat säännöt ja menettelytavat
- ♦ tunnistaa eri kulttuurien välisiä eroja työpaikkakäyttäytymisessä, -hierarkiassa ja työhön liittyvässä suhdetoiminnassa ja käyttäytyy asiallisesti tavallisissa työpaikalla esiin tulevissa tilanteissa, erityisesti asiakaspalvelussa
- ♦ esittelee toisten kulttuurien edustajille maansa yleisiä kulttuuripiirteitä, kuten keskeistä historiaa, nähtävyyksiä, taiteita, urheilusaavutuksia ja viihdettä, sekä oman alansa taitoja, työtapoja ja innovaatioita
- ♦ pohtii eri maiden tulkintoja historiallisista tapahtumista ja suhteuttaa kotiseutunsa ja maansa merkittäviä tapahtumia ja aikakausia naapurimaiden ja maailman historiaan
- ♦ vertailee maansa ja Euroopan keskeisiä kulttuurivirtauksia ja -vaikuttajia
- ♦ tunnistaa oman alansa erikoispiirteitä muissa maissa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tavallisimpien kulttuuripiirteiden huomioon ottaminen	tunnistaa muiden kulttuurien yleisiä piirteitä	tunnistaa kulttuurisia eroja muiden toiminnassa	ottaa huomioon kohdattaessaan ihmisiä heidän kulttuuritaustansa
Käyttäytyminen ja pukeutuminen eri tilanteissa sekä erilaisten ihmisten kohtaaminen	tunnistaa kulttuurisia eroja ihmisten päivittäisessä toiminnassa Suomessa ja muualla	toimii kulttuurieroista huolimatta yhdessä muiden kanssa	kohtaa myös ulkomaalaiset työtoverit, asiakkaat ja vieraat ilman kulttuurikonflikteja
Oman alan erikoispiirteiden huomioon ottaminen	tunnistaa oman alan palvelujen ja tuotteiden piirteitä eri maissa	vertailee oman kulttuurin piirteitä muiden vastaaviin	ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuureista olevat piirteet

Organisaatioympäristön ja tehtävän mukaan käyttäytyminen	tunnistaa keskeisiä asioita työstään	kertoo ulkomaalaisille vieraille keskeisiä asioita Suomesta ja työstään	kehittää omaa organisaatioitaan muilta saadun kokemusten pohjalta
Maahanmuuttajien ja muiden vähemmistö-kulttuurien keskeisen kulttuurihistorian ja nykytilanteen huomioon ottaminen	etsii tietoa maahanmuuttajien ja muiden vähemmistö-kulttuurien taustasta	ottaa työskennellessään huomioon muut etnisestä taustasta, kielestä, vammaisuudesta tai iästä riippumatta	ottaa suunnitellessaan työtä ja työskennellessään huomioon muut etnisestä taustasta, kielestä, vammaisuudesta tai iästä riippumatta
Kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen hyödyntäminen	käyttää hankkimaansa kielitaitoa tutuissa tilanteissa.	käyttää hankkimaansa kielitaitoa toimiessaan kansainvälisissä vuorovaikutus-tilanteissa.	toimii kansainvälisissä yhteyksissä kielitaitoaan hyödyntäen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kursssia, joka korvaisi ammatillisen peruskoulutuksen *Kulttuurien tuntemuksen* opinnot.

5.2.6 Psykologia, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ havainnoi ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja tämän toimintaan vaikuttavia tekijöitä
- ♦ tunnistaa, tiedostaa ja käsittelee psyykkisiä ilmiöitä psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla
- ♦ soveltaa psykologista tietoa ammattialansa työhön
- ♦ soveltaa oppimisen psykologiaa omaan opiskeluunsa
- ♦ osaa havainnoida ja ajatella kriittisesti
- ♦ osaa havainnoida tunteiden vaikutusta vuorovaikutus- sekä erilaisissa ryhmätilanteissa
- ♦ selittää omaa ja muiden käyttäytymistä psykologisen ja sosiaalipsykologisen tiedon avulla
- ♦ osaa toimia psyykkistä hyvinvointiaan ja oman alan työtehtävistä suoriutumista edistävästi
- ♦ selviytyy työhönsä liittyvistä asiakaspalvelu- ja ryhmätyötilanteista.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Psykologian käsitteiden tuntemus ja ihmisen toiminnan selittäminen ja ymmärtäminen	tuntee psykologian keskeisiä käsitteitä ja ymmärtää niiden yhteyden ihmisen toimintaan	käyttää psykologista tietoa ihmisten toiminnan selittämisessä tavallisissa arki- ja työelämän tilanteissa	pystyy soveltamaan kognitiivisen psykologian ja persoonallisuuspsykologian tietoa tavallisiin työelämän tilanteisiin ja selittämään niiden avulla sekä omaa että muiden ihmisten toimintaa
Ihmisen psyykkisen kehityksen tunteminen	tuntee yksilön psyykkisen kehityksen perustana olevia psykologisia, biologisia ja sosiaalisia tekijöitä	ymmärtää psyykkisen kehityksen perustana olevien tekijöiden välisiä yhteyksiä eri elämänvaiheissa ja eri-ikäisinä	ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen mahdollisia ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voidaan vaikuttaa
Oppiminen ja itsetuntemus	tuntee oppimistapahtumaan vaikuttavia keskeisiä tekijöitä	arvioi ohjattuna omaa oppimistaan tukeutuen psykologiseen tietoon	ymmärtää oppimista psykologisen tiedon perusteella ja soveltaa sitä omaan opiskeluunsa
Motivaation, tunteiden ja sitoutumisen vaikutuksen ymmärtäminen sekä omiin ja toisten työsuorituksiin	ottaa huomioon motivaation, tunteiden ja sitoutumisen merkityksen omaan suoriutumiseensa	toimii erilaisten ihmisten kanssa työ- ja opiskeluyhteisössään ja ymmärtää motivaation ja sitoutumisen vaikutuksen työsuorituksiin	soveltaa psykologian perustietoa ihmisen ajattelusta, havainnoimisesta, persoonallisuuden piirteistä, tunteista ja muista käyttäytymistä säätelevistä mekanismeista
		ymmärtää työhön sitoutumisen ja ryhmään samastumisen vaikutuksia työsuorituksiin ja työssä viihtymiseen	käyttää psykologian tietoa itsetuntemuksensa ja minäkuvansa parantamiseen tiedostaa omia ja toisten tunteita sekä hallitsee työelämässä tunteitaan ja asenteitaan tilanteen vaatimalla tavalla

Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen	edistää ohjatusti psyykkistä työ- ja toimintakykyään.	tietää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja ja vaikuttaa työyhteisön hyvinvointiin myönteisellä tavalla	tiedostaa omaan jaksamiensa ja stressinhallintaan vaikuttavia psyykkisiä tekijöitä sekä osaa vaikuttaa niihin jaksamistaan edistävästi
		ymmärtää mielenterveyden määrittelyn moniulotteisuuden	osaa tarvittaessa hakea apua omiin tai lähipiirinsä mielenterveysongelmiin
Toimiminen työpaikan ihmissuhde- ja vuorovaikutustilanteissa	soveltaa psykologian keskeisintä tietoa toimiessaan työpaikan tavanomaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa	tietää sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kulttuurin merkityksen ihmisen psyykkisessä toiminnassa sekä tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja niiden vaikutusta työkuultuuriin	toimii työpaikan eri rooleissa yhteistyökykyisesti sekä ymmärtää johtajuuden merkityksen
Sosiaalipsykologisen tiedon yhteiskunnallisuuden tunteminen	tuntee sosiaalipsykologian keskeisiä käsitteitä.	ymmärtää roolien, normien ja ryhmädynamiikan vaikutuksen yhteiskunnan eri ryhmissä.	ymmärtää sosiaalipsykologisen tiedon avulla erilaisista yhteiskunnallisista oloista ja kulttuuritaustoista lähtöisin olevien ihmisten toimintaa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 3. Terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Osaamisen tunnistamisessa lukion kurssi *Psyykkinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus* (PS1) korvaa yhden opintoviikon laajuisen osan psykologian opinnoista. Jos opiskelija on suorittanut edellisen lisäksi *Ihmisen psyykkinen kehitys* (PS2), *Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta* (PS4) ja *Persoonallisuus ja mielenterveys* (PS5), ne korvaavat psykologian opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.7 Yritystoiminta, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ kehittää liikeideaa tai tuotteistaa omaa osaamistaan yritystoiminnaksi
- ♦ arvioi kehittämistarvetta toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, työympäristön ja oman osaamisen perusteella
- ♦ noudattaa yritystoiminnassaan tuloksellisen toiminnan periaatteita sekä ottaa huomioon toiminnan kustannusrakenteen ja oman työpanoksen vaikutuksen toiminnan tuloksellisuuteen.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Liikeidean kehittämisen tai oman osaamisen tuotteistaminen	kehittää opastettuna ryhmän jäsenenä liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan	kehittää ryhmän jäsenenä liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan	kehittää oma-aloitteisesti liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan hyödyntäen työyhteisön asiantuntemusta
	selvittää opastettuna yritystoimintaansa liittyviä toimintatapoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita	selvittää yhteistyössä yritystoimintaansa liittyviä toiminta- tai liikeideoita sekä keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yritystoimintaan liittyviä eri yritysten tai organisaatioiden toiminta- tai liikeideoita sekä keskeisiä palveluja ja tuotteita
	hakee ohjattuna tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella	hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella	hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella
	kartoittaa ohjattuna ratkaisuvaihtoehtoja	kartoittaa erilaisia ratkaisumahdollisuuksia	kartoittaa oma-aloitteisesti erilaisia ratkaisumahdollisuuksia
	vertailee ohjattuna erilaisia vaihtoehtoja	vertailee vaihtoehtoja ja asettaa työlleen kestävän kehityksen huomioivia laatu- ja kustannustavoitteita	vertailee vaihtoehtoja ja asettaa työlleen kestävän kehityksen huomioivia laatu- ja kustannustavoitteita
			esittelee vaihtoehdot esimerkiksi asiantuntijalle, työnjohdolle tai asiakkaalle
Yritystoiminnan suunnittelu	valitsee ohjattuna toteutettavan vaihtoehdon ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta	valitsee yhteistyössä vaihtoehdon ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta	valitsee tai sopii toteuttamiskelpoisesta vaihtoehdosta ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta
	keskustelee suunnitelmasta ja tekee sovitut muutokset	esittelee suunnitelman ja muuttaa sitä palautteen perusteella	esittelee suunnitelman ja kehittää sitä palautteen perusteella

Kehittämishankkeen tai yritystoiminnan toteuttaminen	toteuttaa ohjattuna tekemänsä toimintasuunnitelman	toteuttaa tekemänsä toimintasuunnitelman	toteuttaa oma-aloitteisesti tekemänsä toimintasuunnitelman
	käyttää opastettuna tavanomaisia toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää tavanomaisia toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisönsä kanssa hyödyntäen tietotekniikkaa
	toimii opastettuna toiminnan eri vaiheissa asiantuntijatahon kanssa	toimii toiminnan eri vaiheissa asiantuntijatahon kanssa	hyödyntää toiminnan eri vaiheissa asiantuntijaverkostoja
	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja sovitut kestävä kehityksen periaatteita	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja sovitut kestävä kehityksen periaatteita	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja erityisesti laatu- ja kestävä kehityksen periaatteita
Oman toiminnan, hankkeen tai yritystoiminnan toteuttamisen arviointi	arvioi opastettuna toimintaansa ja yritystoiminnan etenemistä	arvioi toimintaansa ja yritystoiminnan etenemistä	arvioi toimintaansa ja yritystoimintansa etenemistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin
	tekee sovitut muutokset	sopii mahdollisista muutoksista	tekee perusteltuja muutoksia tai parannusehdotuksia ja sopii niiden toteuttamisesta
Kehittämishankkeen tai yritystoiminnan esittely	esittelee opastettuna toteutusvaiheen ja sen tulokset	esittelee toteutusvaiheen ja sen tulokset	esittelee koko kehittämishankkeensa tai yritystoimintansa ja sen tulokset hankkeen luonteeseen soveltuvalla tavalla
Tuloksellinen ja kokonaistaloudellinen toiminta	toimii opastettuna työssään tai yritystoiminnassaan noudattaen tuloksellista toimintaa	toimii työssään tai yritystoiminnassaan noudattaen tuloksellista toimintaa	toimii työssään, työympäristössään tai yritystoiminnassaan noudattaen tuloksellista toimintaa
	laskee opastettuna oman työpanoksen osuuden kustannuksista.	laskee toiminnan kustannukset ja oman työpanoksen osuuden niistä.	toimii kustannustehokkaasti aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden sekä laskee toiminnan kustannukset ja oman työpanoksen osuuden niistä.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 5. Aloitekyky ja yrittäjäyys, 6. Kestävä kehitys, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisessa peruskoulutuksessa *Yritystoiminnan* opinnot.

6

VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT, 10 OV AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Opiskelijan tulee sisällyttää tutkintoonsa 10 opintoviikkoa vapaasti valittavia tutkinnon osia, joiden tavoitteet ja arviointi tulee myös sisällyttää opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat olla oman koulutusalan tai muiden alojen ammatillisia tai ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), lukio-opintoja tai ylioppilastutkinnon suorittamiseen tai jatko-opintoihin valmistavia opintoja, työkokemusta tai ohjattuja harrastuksia, jotka tukevat koulutuksen yleisiä ja ammatillisia tavoitteita sekä opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

7

OPISKELIJAN ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

7.1 ARVIOINNIN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (L 601/2005, 25 §) on säädetty, arvioinnilla ohjataan, motivoidaan ja kannustetaan opiskelijaa tavoitteiden saavuttamiseen ja tuetaan opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä sekä kasvua ammatti-ihmisenä. Opiskelijan ohjauksen ja kannustuksen lisäksi arvioinnin tulee tuottaa tietoa opiskelijoiden osaamisesta opiskelijalle itselleen, opettajille ja työnantajille sekä jatko-opintoihin pyrkimistä varten.

7.2 ARVIOINNISTA TIEDOTTAMINEN

Opiskelijan arvioinnin toteutus muodostaa kokonaisuuden, josta koulutuksen järjestäjän on laadittava opetussuunnitelmaansa suunnitelma tutkinnon osien arvioinnista. Siihen sisältyy toimielimen hyväksymä suunnitelma ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista (L 601/2005, 25 a §).

Opiskelijoille ja kaikille arviointiin osallistuville on tiedotettava ennen opintojen alkamista arvioinnin periaatteista ja niiden soveltamisesta (A 603/2005, 3 §). Tiedotettavia asioita ovat ainakin arvioinnin tehtävät ja tavoitteet, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, oppimisen ja osaamisen arviointi sisältäen työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit, arvosanasta päättäminen, arvioinnin uusiminen ja arvosanojen korottaminen, arvioinnin oikaiseminen sekä tutkintotodistuksen saaminen.

7.3 OPISKELIJAN OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille siitä, minkälaista aineistoa ja asiakirjoja on esitettävä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista varten ja milloin opiskelijan on haettava osaamisen tunnistamista ja tunnustamista (A 603/2005, 3 §).

Osaamisen tunnistaminen

Sen lisäksi, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/ 2005, 10 §, 1 mom.) on säädetty, opiskelijan osaamista on arvioitava jo opintojen alkaessa. Opiskelijan osaaminen ja sen taso tulee selvittää opiskelijan vahvuuksien tunnistamiseksi ja aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen määrittelemiseksi. Osaamisen tunnistaminen on pohjana opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden laatimisessa, mutta myös tarvittavan ohjauksen ja tuen määrittelemisessä.

Osaamisen tunnistamiseksi käydään arviointikeskustelu, johon osallistuvat opiskelija ja opettaja tai opettajat. Osaamisen tunnustamisen edistämiseksi on kehitettävä erilaisia sitä helpottavia arviointitapoja.

Osaamisen tunnustaminen

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksella ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 30 §, A 603/ 2005, 12 a §) on säädetty, tulee osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Mikäli osaamisen tunnustamisessa tutkinnon osalle asetetut tavoitteet tai osa tavoitteista todetaan saavutetuiksi, osaaminen tunnustetaan. Osaamisen tunnustaminen kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta on tarkemmin luvussa 8.1.

Osaamisen tunnustaminen on osa opiskelijan arviointia, ja sitä koskevat samat säädökset kuin muutakin opiskelijan arviointia (L 601/2005, 25 §, 25a §, 25c §). Osaamisen tunnustamisella korvataan tai luetaan hyväksi suoritettavaan tutkintoon kuuluvia opintoja. Osaamisen tunnustamisella korvatut tutkinnon osat merkitään tutkintotodistukseen (luku 7.9). Osaamisen tunnustamisesta päättävät kyseisten opintojen opettaja tai opettajat yhdessä. Aikaisemmin hankitulle osaamiselle ei voida asettaa mitään yleistä aikarajaa, jota ennen hankittua osaamista ei voitaisi tunnustaa, mutta osaamisen ajantasaisuus voidaan tarkistaa. Tarvittaessa opiskelijan on osoitettava osaamisensa vastaavuus suoritettavan tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin ja tavoitteisiin.

Toisen ammatillisen perustutkinnon tutkintotodistuksessa tai lukion päättötodistuksessa arvioidut opinnot korvaavat vastaavat ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot) sekä vapaasti valittavat tutkinnon osat ja ammatillisiin opintoihin sisältyvät muut valinnaiset tutkinnon osat, yhteensä enintään 40 opintoviikkoa. Lukion yksittäisten kurssien tunnustamisesta ammattitaitoa täydentäviin tutkinnon osiin on määrätty luvussa 5.

Mikäli aiemmilla opinnoilla tai muulla tavalla hankitusta koko tutkinnon osan kattavasta osaamisesta ei ole arvosanaa, tulee osaaminen osoittaa arvosanan saamiseksi tutkintotodistukseen. Ammatillisten tutkinnon osien osaamisen osoittamisessa hyödynnetään ammattiosaamisen näyttöjä. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnon tutkinnon osan tunnustamisessa merkitään tutkintotodistukseen ko. tutkintotoimikunnan antama hyväksytty arvosana.

Osaamisen tunnustamisella korvattujen tai hyväksi luettujen tutkinnon osien arvosanoja voi korottaa koulutuksen aikana. Koulutuksen päätyttyä korotukset tehdään yksityisopiskelijana.

Arvosanojen muuntaminen

Arvosana-asteikosta on voimassa, mitä asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 10 §) on säädetty. Opiskelijaa arvioidaan sen oppilaitoksen arviointikäytännön mukaan, missä hän kulloinkin suorittaa opintoja. Jos oppilaitosten arvosana-asteikot eroavat toisistaan, osaamisen tunnustavan oppilaitoksen on muunnettava arvosanat ja määriteltävä vastaavuus opiskelijan eduksi. Arvosanat tulee muuntaa seuraavasti:

ARVOSANA-ASTEIKKO		
1–3	1–5	5–10
kiitettävä 3	kiitettävä 5	erinomainen 10
		kiitettävä 9
hyvä 2	hyvä 4	hyvä 8
	hyvä 3	tydyttävä 7
tydyttävä 1	tydyttävä 2	kohtalainen 6
	tydyttävä 1	välttävä 5

7.4 OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI

Opiskelijan arviointi on kriteeriperusteista, jolloin opiskelijan oppimista ja osaamista verrataan aina joko ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin tai ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) tavoitteisiin sekä niiden pohjalta laadittuihin arviointikriteereihin.

Opiskelijalla on oikeus oppia ennen kuin ammattitaitovaatimuksissa ja tavoitteissa määriteltyä osaamista arvioidaan tutkintotodistukseen tulevan arvosanan saamiseksi.

Oppimisen arviointi

Oppimisen arvioinnin tavoite on, että opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen on vielä opittava. Oppimisen arvioinnissa opettajan tai työpaikkaohjaajan tulee käyttää opiskelijaa motivoivia ja aktivoivia menetelmiä. Niiden avulla tuetaan ja motivoidaan opiskelijaa ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden saavuttamisessa sekä kehitetään opiskelijan itsearviointitaitoa. Opiskelija arvioi oppimistaan tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten, tavoitteiden ja arviointikriteereiden perusteella.

Oppimista arvioidaan koko koulutuksen ja opiskelun ajan antamalla opiskelijalle suullista tai kirjallista palautetta oppimisen etenemisestä. Numeerista arviointia ei oppimisen arvioinnissa tarvita. Palautteella tuetaan ja ohjataan opiskelijaa mahdollisimman hyvin suorituksiin tuomalla esille opiskelijan vahvuudet. Oppimisen arvioinnin perusteella tehdään tarvittavat muutokset opiskelijan opetukseen ja oppimisen tukemiseen. Muutokset kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointiin perustuen opiskelijalle annetaan todistukseen tulevat arvosanat voimassa olevan asetuksen ammatillisesta koulutuksesta mukaisella arviointiasetuskolla.

Osaamista arvioitaessa arviointimenetelmät valitaan siten, että ne mittaavat asetettujen ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamisensa monipuolisesti ja arvioida myös itse osaamistaan.

Ammatillisten tutkinnon osien ammattitaito arvioidaan ammattiosaamisen näytöllä ja muulla osaamisen arvioinnilla. Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan mahdollisimman laajasti ammattitaitovaatimuksissa määritelty osaaminen, mutta vähintään se, mitä tutkinnon perusteissa on määrätty. Tarvittaessa muu osaamisen arviointi täydentää ammattitaitovaatimuksissa edellytettyä osaamista. Muun osaamisen arvioinnin arviointimenetelmistä päättää koulutuksen järjestäjä opiskelijan arvioinnin toteuttamissuunnitelmissaan.

Ammattiosaamisen näytöt

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 25 §, 25a §, 25b §, A 603/2005, 5 §) on säädetty ammattiosaamisen näytöistä, toimieliimestä, arvioinnista ja arvioijista, näyttöpaikkojen laadusta ja työturvallisuudesta, ammattiosaamisen näytöt suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan oppilaitosten ja työpaikkojen yhteistyönä tutkinnon perusteiden pohjalta.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan ammatillisten tutkinnon osien ammatitaitovaatimukset luvun 4 määräysten mukaisesti. Ammattiosaamisen näyttö annetaan kaikista ammatillisista tutkinnon osista, myös valinnaisista tutkinnon osista, jos ne ovat ammatillisia. Ammatitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista ei anneta erillisiä ammattiosaamisen näyttöjä. Kuitenkin koulutuksen järjestäjän päätöksellä voidaan ammattiosaamisen näyttö antaa myös vapaasti valittavista tutkinnon osista, mikäli ne ovat ammatillisia.

Ammattiosaamisen näytön arvosana annetaan kaikista ammatillisista tutkinnon osista. Ammattiosaamisen näyttö voidaan antaa yhdestä tai useammasta tutkinnon osasta kerrallaan. Jos samassa ammattiosaamisen näytössä arvioidaan useamman tutkinnon osan osaamista, tulee kaikista tutkinnon osista antaa erillinen arvosana arvioinnin kohteittain. Jos tutkinnon osan ammattiosaamisen näyttö annetaan useammassa kuin yhdessä osassa, jokaisesta osasta annetaan arvosanat arvioinnin kohteittain, mutta kokonaisarvosanaa ei muodosteta, ennen kuin kaikki osat on suoritettu.

Ammattiosaamisen näytöt ajoitetaan koko koulutuksen ajalle. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus oppia ammattiosaamisen näytössä arvioitava osaaminen ennen osaamisen näyttämistä ja mahdollisuus parantaa suoritustaan näytöistä saadun palautteen perusteella. Toimielimen hyväksymään ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamis- ja arviointisuunnitelmaan sisällytetään periaatteet työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen yhteensovittamisesta.

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa ammattiosaamisen näyttöjä myös ulkomailla, jolloin siitä on sovittava etukäteen.

Koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että opiskelija saa riittävästi tukea ja ohjausta ammattiosaamisen näyttöjen suorittamiseen. Tukea ja ohjausta annetaan ennen ammattiosaamisen näyttöjä, niiden aikana sekä ohjaavana palautteena niiden jälkeen.

Arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit

Tutkinnon perusteissa on tutkinnon osittain esitetty arvioinnin kohteet (mitä arvioidaan) ja arviointikriteerit (miten osataan) tyydyttävän T1, hyvän H2 ja kiitettävän K3 tasoille. Arviointi kohdistuu

- ♦ työprosessin
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin
- ♦ työn perustana olevan tiedon ja
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallintaan.

Elinikäisen oppimisen avaintaitoja ovat oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka, terveys, turvallisuus ja toimintakyky, aloitekyky ja yrittäjäyys, kestävä kehitys, estetiikka, viestintä ja mediaosaaminen, matematiikka ja luonnontieteet, teknologia ja tietotekniikka sekä aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit. Arvioinnin kohteessa elinikäisen oppimisen avaintaidot arvioidaan seuraavat neljä avaintaitoa: oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka sekä terveys, turvallisuus ja toimintakyky. Muut avaintaidot arvioidaan työprosessin, työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin tai työn perustana olevan tiedon hallinnan yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä laatii arviointikriteerit liitteen kohdassa 9.3 olevien yleisten arviointikriteerien pohjalta niihin valinnaisiin tutkinnon osiin, joihin niitä ei ole määritelty tutkinnon perusteissa.

7.5 ARVOSANASTA PÄÄTTÄMINEN

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 25 b §, A 603/2005, 11 §, A 488/2008, 10 §, 13 §) on säädetty, arvosanat tutkintotodistukseen on annettava kaikista tutkinnon perusteiden mukaisista tutkinnon osista, myös ammatillisiin opintoihin (90 ov) kuuluvista muista valinnaisista tutkinnon osista ja ammatillista osaamista syventävistä tutkinnon osista.

Tutkinnon osan arvosana päätetään osaamisen arvioinnin perusteella. Mikäli osaamista arvioivia opettajia on ollut useita, päätös tehdään arviointikeskustelussa. Ammattiosaamisen näytön arvosanan päättävät opettajat ja työelämän edustajat pääsääntöisesti yhdessä toimielimen päätöksen mukaisesti. Arvioinnin perustelut on aina kirjattava.

7.6 ARVIOINTIAINEISTON SÄILYTTÄMINEN

Sen lisäksi, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/2005, 11a §) on arviointiaineiston säilyttämisestä ja tallentamisesta säädetty, ammattiosaamisen näytön arvosana tallennetaan arvioinnin kohteittain. Jos opiskelijan suorittama ammattiosaamisen näyttö kattaa vain osan tutkinnon osasta, kunkin osan arvioinnin perusteena oleva aineisto tallennetaan siten, että ammattiosaamisen näytön arvosana on mahdollista päättää koko tutkinnon osalta.

7.7 ARVIOINNIN UUSIMINEN JA ARVOSANAN KOROTTAMINEN

Arvosanojen korottamisesta ja uusinnasta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/2005, 12 §) on säädetty.

7.8 ARVIOINNIN OIKAISEMINEN

Arvioinnin oikaisemisesta on voimassa, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (L 601/2005, 25c §) on säädetty.

7.9 TODISTUKSET

Tutkintotodistus

Tutkintotodistus on virallinen asiakirja, jonka sisällössä tulee noudattaa tutkinnon perusteita. Tutkintotodistuksen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) on säädetty. Peruskoulutuksena järjestetyssä oppisopimuskoulutuksessa tutkintotodistus on annettava samoin perustein.

Tutkintotodistus on kokonaisuus, joka sisältää päättö- ja näyttötodistuksen. Päättötodistukseen merkitään arvosanat kaikista tutkinnon osista, joista tutkinto muodostuu. Poikkeuksena kuljettajien ammattipätevyys -tutkinnon osa, joka merkitään vain näyttötodistukseen. Päättötodistukseen kuljettajien ammattipätevyys -tutkinnon osa merkitään: katso näyttötodistus. Vain vapaasti valittavat tutkinnon osat voidaan opiskelijan valinnan mukaan jättää ilman arvosanaa. Päättötodistuksen

ammattillisten tutkinnon osien arvosanat muodostuvat ammattiosaamisen näytön ja muun osaamisen arvioinnin perusteella. Ammattiosaamisen näytöt on suoritettava hyväksytysti, jotta tutkinnon osasta voidaan antaa arvosana päättötodistukseen.

Valtioneuvoston päättämistä ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) annetaan erilliset arvosanat. Ammatillisiin tutkinnon osiin sisältyvien ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien tuottama osaaminen arvioidaan ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksina.

Opinnäyte arvioidaan niiden tutkinnon osien yhteydessä, joihin se sisältyy. Opinnäytteestä merkitään päättötodistukseen laajuus ja nimi, erillistä arvosanaa ei anneta. Työssäoppimisesta merkitään päättötodistukseen laajuus, mutta erillistä arvosanaa ei anneta, koska työssäoppimisen aikana hankittu osaaminen arvioidaan ammattiosaamisen näytöillä.

Tutkinnon osan kokonaan korvaavat opinnot tai muutoin hankittu osaaminen merkitään opiskelijan päättötodistukseen arvosanoineen. Jos arvosana-asteikko eroaa, käytetään luvussa 7.3 olevaa arvosanojen muuntokaavaa. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta tunnustetun tutkinnon osan arvosanaksi merkitään hyväksytty ja alaviitteellä osoitetaan, että se on suoritettu näyttötutkintona, josta todistuksen on antanut vastaava tutkintotoimikunta.

Aiemmin suoritettujen koko tutkinnon osan kattavat ammattiosaamisen näytöt merkitään arvosanoineen ja lyhyine kuvauksineen näyttötodistukseen. Todistukseen lisätään viitteeksi arvioinnin antaneen oppilaitoksen nimi.

Jos osaamisen tunnustaminen tehdään sellaisen tutkinnon opinnoista, joihin ei ole sisältynyt ammattiosaamisen näyttöjä, merkitään näyttötodistukseen kyseisen tutkinnon osan kohdalle tutkinnon osan nimi ja laajuus sekä alaviitemaininta, että osaaminen on tunnustettu tutkinnosta, johon ei ole sisältynyt ammattiosaamisen näyttöjä. Kun osaamista tunnustetaan ammatti- tai erikoisammattitutkinnoista, merkitään näyttötodistukseen kyseisen tutkinnon osan kohdalle tutkinnon osan nimi ja laajuus sekä alaviitemaininta, että osaaminen on tunnustettu x- ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta, josta todistuksen on antanut vastaava tutkintotoimikunta.

Kun ammatillisiin tutkinnon osiin (90 ov) on sisällytetty valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (Vnp 216/2001) ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia tai lukio-opintoja, merkitään näyttötodistukseen alaviite: ”Opiskelija on sisällyttänyt ammatillisiin tutkinnon osiin x opintoviikkoa ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia, joita ei arvioida ammattiosaamisen näytöillä”.

Tutkintotodistuksesta tulee ilmetä, että se koostuu päättötodistuksesta ja näyttötodistuksesta. Lisäksi tutkintotodistuksessa tulee olla todistuksen myöntävän koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen tai kummankin nimi. Päättötodistuksen allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä ja näyttötodistuksen toimielimen puheenjohtaja (A 488/2008).

Päätötodistuksessa tulee olla seuraavat tiedot:

- ♦ opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- ♦ tutkinnon nimi ja laajuus 120 ov /3 vuotta
- ♦ koulutusohjelman nimi
- ♦ tutkintonimike opetusministeriön asetuksen mukaisesti
- ♦ suoritettut tutkinnon osat ryhmiteltyinä ammatillisiin (90 ov), ammattitaitoa täydentäviin (20 ov) ja vapaasti valittaviin tutkinnon osiin (10 ov), niiden laajuudet ja arvosanat
- ♦ opinnäytteen laajuus ja nimi
- ♦ työssäoppimisen laajuus
- ♦ päiväys ja allekirjoitukset
- ♦ koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen leima.

Näyttötodistuksessa tulee olla seuraavat tiedot:

- ♦ opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- ♦ tutkinnon nimi ja laajuus 120 ov/3 vuotta
- ♦ koulutusohjelman nimi
- ♦ tutkintonimike
- ♦ suoritettut ammattiosaamisen näytöt tutkinnon osittain (tutkinnon osan nimi ja laajuus, lyhyt kuvaus opiskelijan suorittamasta ammattiosaamisen näytöstä, näyttöpaikan nimi, ammattiosaamisen näytön arvosana tai erityisopiskelijoilla lyhyt sanallinen kuvaus opiskelijan ammattiosaamisen näytöillä todennetusta ammatillisesta osaamisesta ja ammattitaidosta)
- ♦ päiväys ja allekirjoitus (toimielimen puheenjohtaja)
- ♦ koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen leima.

Tutkintotodistuksessa tulee olla myös seuraavat tiedot:

- ♦ todistuksen myöntävän koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen yhteystiedot
- ♦ koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen nimi, ellei niitä ole edellä mainittu
- ♦ opetusministeriön myöntämä koulutuksen järjestämislupa
- ♦ lainsäädäntö, johon koulutus perustuu
- ♦ maininta, että koulutus on toteutettu Opetushallituksen päättämien tutkinnon perusteiden mukaisesti (määräyksen hyväksymispäivämäärä ja diaarinumero)
- ♦ maininta, että tutkinto on opetusministeriön hyväksymä (koulutuksen alkaessa voimassa olleen ministeriön asetuksen päivämäärä ja asetusnumero)
- ♦ pohjakoulutusvaatimus ja tutkinnon kansallinen taso
- ♦ tutkinnon tuottama jatko-opintokelpoisuus
- ♦ tutkinnon laajuuden, opintovuoden ja opintoviikon määritelmä
- ♦ arvosana-asteikko
- ♦ ammattien harjoittamisesta johtuvat erityissäännökset.

Todistus suoritetusta koulutuksesta

Todistuksessa suoritetusta koulutuksesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A488/2008, 13 §) on säädetty.

Todistus suoritetuista opinnoista, tutkinnon osista ja ammattiosaamisen näytöistä

Sen lisäksi, mitä todistuksen antamisesta on valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) säädetty, opiskelijalle annetaan todistus suoritetuista tutkinnon osista ja opinnoista, ammattiosaamisen näytöistä ja aikaisemmin hankitusta osaamisesta. Todistukseen merkitään arvosanojen lisäksi myös sellaisiin tutkinnon osiin osallistuminen, joista opiskelija ei ole saanut vielä arvosanaa, sekä tieto siitä, mitä suorituksia tutkintotodistuksen saaminen opiskelijalta edellyttää.

Kun opiskelija tutkinnon osan tai osia suoritettuaan siirtyy työelämään, tulee todistuksen liitteenä olla tieto ammattipätevyydestä, joka hänellä on suoritettujen tutkinnon osien perusteella.

Erotodistus

Erotodistuksen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) on säädetty.

Kansainväliseen käyttöön tarkoitettu tutkintotodistuksen tai todistuksen liite

Kansainväliseen käyttöön tarkoitettu tutkintotodistuksen tai todistuksen liitteen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) on säädetty.

Todistus kuljetusalan perustason ammattipätevyyskoulutuksen suorittamisesta

Todistuksesta kuljetusalan perustason ammattipätevyyskoulutuksen suorittamisesta on voimassa, mitä opetusministeriön kirjessä (12.6.2007 nro 146/530/2007) ohjeistetaan.

7.10 ARVIOINTI ERITYISOPETUKSESSA

Erityisopiskelijan arvioinnissa tulee noudattaa samoja periaatteita kuin muidenkin opiskelijoiden arvioinnissa. Mikäli opiskelija ei jossakin tutkinnon osassa saavuta tutkinnon perusteissa ilmaistuja T1-tason tavoitteita, opetus voidaan mukauttaa. Kun tutkinnon ammattitaitovaatimuksia tai tavoitteita on mukautettu lain ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, 20 §:n ja 21 § 2 ja 3 momentin perusteella, siitä on tehtävä merkintä todistukseen. Opiskelijan tulee saada tutkintotodistus, vaikka tutkinnon tavoitteita olisikin mukautettu.

Mukautetuista ammattitaitovaatimuksista tai tavoitteista on tehtävä alaviite-merkintä sekä päättötodistukseen että näyttötodistukseen. Arviointi on suoritettava mukautettuihin ammattitaitovaatimuksiin tai tavoitteisiin suhteutettuna, jolloin niille on laadittava arviointikriteerit. Koulutuksen järjestäjä laatii tutkinnon osan mukautetut ammattitaitovaatimukset tai tavoitteet ja arviointikriteerit asetuksen ammatillisesta koulutuksesta 811/1998 8 §:n mukaisesti. Arvosana-asteikon on oltava sama kuin yleensä käytössä oleva. Valtioneuvoston asetuksen ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta 603/2005, 10 §:n mukaan erityisopetuksena järjestettävässä koulutuksessa ammattiosaamisen näytöt voidaan arvioida myös sanallisesti. Opiskelijan on tiedettävä, että mukautettujen ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden mukaan suoritettu koulutus saattaa vaikuttaa jatko-opintoihin pääsyyn ja niissä menestymiseen.

Jos ammattitaitovaatimuksissa ja tavoitteissa esitetty osaaminen jäävät olennaisilta osin puutteellisiksi, on tutkintotodistuksen sijasta annettava todistus suoritetuista opinnoista. Sen liitteenä tulee antaa selvitys siitä, mitä opiskelija parhaiten osaa.

MAAHANMUUTTAJA- JA ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPISKELIJOIDEN ARVIOINTI

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja muiden eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden osaaminen tulee arvioida samalla tavalla kuin muidenkin opiskelijoiden. Osaaminen tulee arvioida sellaisilla menetelmillä, että kielitaidon mahdollisesta puutteellisuudesta huolimatta osaaminen voidaan arvioida.

Opiskelijalla, jonka äidinkieli on muu kuin oppilaitoksen opetuskieli, on oltava ennen ammattiosaamisen näyttöä sellainen kielitaito, että hän ymmärtää ammattiosaamisen näyttönä tehtävään työhön liittyvät ohjeet ja määräykset. Tuen tarve on tunnistettava ja sen perusteella on suunniteltava tukitoimet yhdessä oppilaitoksen, työelämän edustajan ja opiskelijan kanssa. Ammattiosaamisen näytön arvioijat ja näytön toteutukseen osallistuvat tulee tarvittaessa valmentaa siihen, miten kulttuuriset tekijät vaikuttavat yksilöiden väliseen viestintään. Lisäksi ammattiosaamisen näytön toteutukseen osallistuvat ja näytön arvioijat tulee valmentaa selkeän kielen käyttöön ohjeita annettaessa.

Äidinkielen arviointi

Jos suomi ei ole opiskelijan äidinkieli, hänen suomen kielen osaamistaan on arvioitava suomi toisena kielenä -tavoitteiden mukaisesti myös siinä tapauksessa, ettei hänelle ole erikseen järjestetty suomi toisena kielenä -opetusta. Mikäli opettaja ja opiskelija yhdessä arvioivat opiskelijan suomen kielen taidon äidinkieli, suomi -tavoitteiksi, osaaminen tulee arvioida äidinkieli, suomi -tavoitteiden mukaan. Päätötdistukseen on merkittävä, kumman tavoitteiden mukaisesti osaamista on arvioitu, kuitenkin asteikolla 1–3. Opiskelijan opiskelusuunnitelma, myös arviointi, voi koostua molemmista edellä mainituista äidinkielen opinnoista (ks. luku 8.4).

Viittomakielisten opiskelijoiden suomen kielen taito arvioidaan suomi viittomakielisille -tavoitteiden mukaisesti.

Toisen kotimaisen kielen arviointi

Jos opiskelija ei ole opiskellut ruotsia toisena kotimaisena kielenä, päätötdistukseen on merkittävä, mitä hän on sen tilalla opiskellut. Arviointiin vaikuttavat opetusjärjestelyt on määritelty tarkemmin luvussa 8.4.

MUUT MÄÄRÄYKSET AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

8.1 OPINTO-OHJAUS JA HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUSUUNNITELMA

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa riittävästi tietoa koulutuksestaan ennen sen aloitusta ja sen aikana. Opiskelijan tulee tietää tutkintoonsa sisältyvät tutkinnon osat ja opinnot ja niiden valinnan mahdollisuudet. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia oppilaitosyhteisössään, osaa kehittää opiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan ja itsetuntemustaan sekä arvioida omaa toimintaansa ja tuotoksiaan. Hän osaa suunnitella opintonsa, laatia henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa yhteistyössä opettajan kanssa ja ottaa vastuun opinnoistaan. Hän osaa seurata opintosuoritusten kertymistä ja hakea tukea opintojensa suunnitteluun.

Opiskelija osaa tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Hän tunnistaa opiskeluunsa ja elämäntilanteisiinsa mahdollisesti liittyviä ongelmia ja osaa hakea niihin tukea. Hän osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia opiskelijahuollon palveluita ja muita ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluja. Tavoitteiden saavuttamista tukee koulutuksen järjestäjän velvoite tiedottaa alaikäisen opiskelijan huoltajille ammatillisesta koulutuksesta ja opiskelijan opintojen etenemisestä.

Opiskelijan oikeus opinto-ohjaukseen

Tutkintoon sisältyy opinto-ohjausta vähintään 1,5 opintoviikkoa (VN:n päätös 213/1999). Ohjaustoiminnalla tulee tukea opiskelijaa kokonaisvaltaisesti opintojen eri vaiheissa. Jokaisella opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta. Opiskelijalla on oikeus saada opiskelussa tai elämäntilanteiden muutoksissa tarvitsemiaan tukipalveluita.

Opinto-ohjauksen järjestäminen

Opinto-ohjauksen järjestämisen tavoitteena on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tavoitteena on lisäksi lisätä opiskelijoiden hyvinvointia, ehkäistä opintojen keskeyttämistä, edistää työllistymistä ja tukea jatko-opintoihin hakeutumista. Koulutuksen järjestäjän on kiinnitettävä huomiota erityisesti niiden opiskelijoiden ohjaukseen, joilla on opiskelu- tai oppimisvaikeuksia (esimerkiksi luki-häiriö), poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia.

Koulutuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelmaansa opinto-ohjaussuunnitelman, jossa kuvataan ohjaukseen osallistuvien tehtävät ja työnjako. Suunnitelma toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä. Siinä määritellään, miten ja minkälaista tukea opiskelija saa ohjaustoimintaan osallistuvilta. Suunnitelmassa esitetään, miten yhteistyö eri koulutuksen järjestäjien kanssa on järjestetty, jotta opiskelija voi valita tutkinnon osia ja opintoja eri koulutusohjelmista ja tutkinnoista sekä suunnitella useamman kuin yhden tutkinnon suorittamista. Siinä määritellään myös yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten asiantuntijoiden ja huoltajien kanssa. Opiskelijahuoltosuunnitelma on osa ohjaussuunnitelmaa.

Ohjaustoimintaan osallistuvat kaikki oppilaitoksen opettajat sekä muut ohjauksesta vastuulliset. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Opettajan tehtävänä on ohjata ja motivoida opiskelijaa tutkinnon suorittamisessa ja opintojen suunnittelussa. Hänen tehtävänsä on myös auttaa opiskelijaa löytämään vahvuuksiinsa ja kehittämään oppimisen valmiuksiaan.

Opinto-ohjausta järjestetään opintoihin liittyvänä, henkilökohtaisena, ryhmäohjauksena ja muuna ohjauksena. Opiskelija saa opinto-ohjausta opiskelunsa tueksi ja valintojen tekemiseen, jotta hän kykenee suunnittelemaan opiskelunsa sisällön ja rakenteen omien voimavarojensa mukaisesti. Opinto-ohjauksella edistetään opiskelijoiden yhteisöllisyyttä koko koulutuksen ajan. Opiskelijoiden opiskelua ja hyvinvointia seurataan ja tuetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa ammatillisesta koulutuksesta ja siihen hakeutumisesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, oppilaanohjaajille ja opettajille. Koulutuksen järjestäjän tulee suunnata tiedotusta ja ohjausta erityisesti perusopetuksen päättymisen jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jääneille nuorille ja heidän huoltajilleen.

Koulutuksen järjestäjän tulee kehittää ura- ja rekrytointipalvelujaan yhteistyössä elinkeinoelämän ja työvoimapalveluiden kanssa sekä edistää ja tukea opiskelijoiden työllistymistä ja jatkokoulutukseen pääsemistä.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma tukee opiskelijan urasuunnittelua ja kehittää hänen valmiuksiaan itsearvioinnissa. Se perustuu opiskelijan oman opiskelun suunnitteluun, yksilöllisiin valintoihin, opinnoissa etenemiseen ja oppimisen arviointiin. Opiskelijaa ohjataan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnassa ja sen toteutumisen seurannassa. Se on suunnitelma, jonka toteuttamiseen opiskelija sitoutuu ja motivoituu koko koulutuksen ajaksi.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaan osallistuvat opettaja tai opettajat ja tarvittaessa opinto-ohjaaja opiskelijan kanssa yhdessä neuvotellen. Suunnitelmassa määritellään oppimisen tavoitteet, opintojen suorittaminen, suoritustavat ja ajoitus sekä opintojen arviointi. Laadinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset oppimistyylit. Mahdolliset oppimista vaikeuttavat seikat tunnistetaan ja opiskelijan itseohjautuvuutta ja ammatillista kasvua ohjataan ja tuetaan.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumista ja opintojen edistymistä seurataan, ja tarvittaessa opiskelijalle annetaan tukiopetusta. Opiskelija ja opettajat arvioivat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteuttamisen mahdolliset esteet. Opiskelijaa ohjataan tekemään omaa oppimistaan koskevia päätöksiä sekä tarvittaessa tarkentamaan ja muuttamaan suunnitelmaa opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma sisältää opiskelijan yksilölliset valinnat, opinnoissa etenemisen, oppimisen arvioinnin, opiskelijan osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen, työssäoppimisen paikat ja ajat sekä ammattiosaamisen näytöt.

8.2 TYÖSSÄOPPIMINEN JA TYÖTURVALLISUUS

Sen lisäksi, mitä asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 5 §, VNA muutos 603/2005, 3 ja 5 §) on säädetty, tulee työssäoppimisessa noudattaa seuraavaa:

Työssäoppiminen on osa ammatillista koulutusta. Se on koulutuksen järjestämismuoto, jossa osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikalla työtä tehdessä. Työssäoppiminen on aidossa työympäristössä tapahtuvaa tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua opiskelua. Työssäoppimisjaksojen tulee olla ammatinhallinnan kannalta riittävän pitkiä ja monipuolisia. Vain poikkeustapauksessa opiskelija voi suorittaa työssäoppimisen oppilaitoksen harjoitusyrityksessä tai vastaavin järjestelyin.

Työpaikkojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä varmistetaan työssäoppimisen ja muun ammatillisen koulutuksen työelämävastavuus, laatu ja ajantasaisuus. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on huolehtia, että kaikilla alueen toimijoilla

on yhteinen käsitys työssäoppimisen järjestämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia, että opiskelija saa riittävästi ohjausta ja opetusta työssäoppimisen aikana ja että opettajilla ja muulla henkilöstöllä on edellytykset yhteistyölle työelämän kanssa. Koulutuksen järjestäjän ja opettajien tulee yhdessä työ- ja elinkeinoelämän kanssa varmistaa työssäoppimisen laatu, jotta opiskelija saavuttaa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukset.

Työssäoppimisen toteutuksesta vastaa koulutuksen järjestäjä. Toteutukseen sisältyy suunnittelua, opiskelijan ohjausta ja arviointia. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opettajien työelämäosaamisesta ja kouluttamisesta sekä työpaikkaohjaajien kouluttamisesta. Työpaikalla kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan ohjaukseen ja palautteen antamiseen.

Työssäoppimisen aikana opiskelija ei yleensä ole työsuhteessa työnantajaan, eikä hänelle makseta palkkaa työssäoppimisjaksojen aikana. Työssäoppimisjakson aikana opiskelija on oikeutettu saamaan opintotuen ja opintososiaaliset edut niistä erikseen annettujen ohjeiden mukaan. Kun työssäoppiminen toteutetaan ulkomailta, järjestämisessä otetaan huomioon myös paikalliset määräykset.

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 19 §, 28 §) ja voimassa olevissa työturvallisuussäädöksissä on säädetty, työturvallisuusasioissa noudatetaan seuraavaa:

Sopimuksessa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta ja ammattiosaamisen näytöistä on kirjattava turvallisuuteen, tapaturmiin ja vahingonkorvauksiin liittyvät vastuut ja vakuutukset. Ennen työn aloittamista työnantaja ja koulutuksen järjestäjä varmistavat yhdessä, että opiskelijalla on edellytykset tehdä ko. työtä turvallisesti ja terveyttään vaarantamatta sekä ohjeita noudattaen.

Koulutuksen järjestäjään sovelletaan työturvallisuuslain 4 §:n 1 momentin mukaan työntajaa koskevia säännöksiä silloin, kun työ tapahtuu oppilaitoksessa tai muutoin koulutuksen järjestäjän osoittamalla tavalla.

Opiskelijan arvioinnista työssäoppimisjaksoilla on määrätty luvussa 7.

8.3 AMMATILLINEN ERITYISOPETUS

Koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseksi jokaisella opiskelijalla tulee olla erilaisista oppimisedellytyksistä riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ammatilliseen koulutukseen sekä sijoittua koulutuksen jälkeen työhön ja yhteiskuntaan täysivaltaisena kansalaisena.

Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ammatillinen koulutus tulee toteuttaa yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan ensisijaisesti tavallisessa ammatillisessa oppilai-

toksessa samoissa opetusryhmissä muiden opiskelijoiden kanssa. Opetus voidaan järjestää myös osittain tai kokonaan erityisryhmässä. Ammatilliset erityisoppilaitokset huolehtivat ensisijaisesti vaikeavammaisten koulutuksesta sekä valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta. Lisäksi niiden tulee tarjota asiantuntija-apua muille oppilaitoksille. Ammatillista erityisopetusta voidaan järjestää myös oppisopimuskoulutuksena.

Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelijahuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden tulee saada erityisopetusta. Sen avulla turvataan henkilökohtaisiin edellytyksiin perustuva oppiminen, itsensä kehittäminen ja ihmisenä kasvaminen. Erityisopetukseen liitetään tarvittaessa muita tukitoimia ja kuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa.

Koulutuksen järjestäjä määrittelee erityisopetuksen periaatteet: tavoitteet, toteutuksen, opetusmenetelmät, tuki- ja erityispalvelut, asiantuntijapalvelut, yhteistyötahot ja vastuut. Oppilaitoksen tulee varata erityisopetukseen riittävät voimavarat. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimisen edistäminen on koko oppilaitosyhteisön tehtävä.

Erityisopetuksen tarve on määriteltävä ammatillisen koulutuksen lain 20 §:n ja opetussuunnitelman perusteiden pohjalta jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti. Tavoitteiden saavuttamista on tuettava yksilöllisesti suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin sekä erilaisten tukitoimien avulla.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Erityisopetusta tarvitsevalle opiskelijalle on laadittava aina kirjallinen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) (L 630/1998, 20 §). Suunnitelman tulee sisältää (A 811/1998, 8 § mukaan)

- ◆ suoritettava tutkinto
- ◆ opetuksessa noudatettavat tutkinnon perusteet
- ◆ tutkinnon laajuus
- ◆ opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma
- ◆ opiskelijan saamat erityiset opetus- ja opiskelijahuollon palvelut
- ◆ muut henkilökohtaiset palvelu- ja tukitoimet sekä
- ◆ erityisopetuksen perustelut.

HOJKS tulee laatia opiskelijan, tarvittaessa hänen huoltajansa, aikaisemman koulun edustajien sekä opettajien ja opiskelijahuollon asiantuntijoiden kanssa.

Mikäli ammattitaitovaatimuksia on mukautettu, henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan sisältyy henkilökohtainen opetussuunnitelma, jossa määritellään opiskelijan yksilölliset oppimisen tavoitteet. Ne perustuvat hänen opiskelemaansa tutkinnon perusteisiin. Ammatillisessa erityisopetuksessa opetus on suunniteltava siten, että opiskelija mahdollisimman suuressa määrin saavuttaa saman pätevyyden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa. Tavoitteita voidaan mukauttaa opiskelijan edellytysten mukaan joko niin, että kaiken opetuksen tavoitteet on mukautettu, tai mukauttamalla vain yhden tai sitä useamman tutkinnon osan tavoitteet. Opetuksessa tulee keskittyä opiskelijan vahvojen osaamisalueiden tukemiseen, jotta hänelle taataan hyvät mahdollisuudet sijoittua työhön. Erityistä huomiota tulee kiinnittää työssä harjaantumiseen työssäoppimisen jaksojen aikana. Opiskelijalle tulee selvittää, miten hän voi koulutuksen jälkeen saada tarvitsemiaan erityispalveluja.

Opiskelijan edistymistä tulee seurata koulutuksen aikana, ja henkilökohtaisia tavoitteita ja tukitoimia on muutettava tarpeen mukaan. Määräykset erityisopiskelijoiden arvioinnista ovat luvussa 7.10.

8.4 MAAHANMUUTTAJIEN JA ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS

Yleistä

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja muiden kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden, kuten saamenkielisten, romanien ja viittomakielisten opiskelijoiden ammattitaitovaatimukset ovat pääsääntöisesti samat kuin muidenkin opiskelijoiden. Opetuksessa noudatetaan ammatillisen perustutkinnon perusteita.

Opiskelijoita, joiden äidinkieli on muu kuin oppilaitoksen opetuskieli, tulee tukea etenkin kielten opinnoissa ja erityisin opetusjärjestelyin. Opetuksessa otetaan tarvittaessa huomioon opiskelijoiden tausta, kuten äidinkieli, kulttuuri ja koulutuksen aikana kehittyvä kielitaito. Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskelijoiden omaa kielellistä identiteettiä enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmaan sisältyy maahanmuuttajien ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden opetusjärjestelyjen toteuttaminen.

Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajilla tarkoitetaan tässä yhteydessä Suomeen muuttaneita ja Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Opetuksessa otetaan tarvittaessa

huomioon maahanmuuton syy, maassaoloaika sekä kehittyvä suomen kielen taito. Opinnot tukevat opiskelijan kasvua sekä suomalaisen että hänen oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Saamenkieliset

Perusopetuksessa aloitettua saamenkielistä opetusta jatketaan mahdollisuuksien mukaan ammatillisessa koulutuksessa. Saamenkielistä opetusta voidaan antaa pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä. Saamen kieltä voi opiskella äidinkielenä, vaikka opetusta ei muutoin tarjottaisi saamen kielellä.

Romanit

Romanien opetus toteutetaan ottamalla huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetusjärjestelyissä otetaan huomioon romanien kulttuuri. Romanikielen opetusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa sovelletaan ammatillisen perustutkinnon perusteita viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Viittomakielien rinnalla käytetään suomea tai ruotsia luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakielisten opetus suunnitellaan niin, että opiskelijan on mahdollista toimia tulkin kanssa. Oppimisympäristöissä otetaan huomioon viittomakielisen tai huonokuuloisen mahdollisuus kommunikoida luontevasti.

Kieltenopetuksen järjestelyt

Seuraavia valtioneuvoston päätöksen (VnP 213/1999) mukaisia opetusjärjestelyjä voidaan soveltaa maahanmuuttajien, saamenkielisten, romanien ja viittomakielisten kielten opinnoissa (äidinkieli, toinen kotimainen kieli, vieras kieli), jos heidän äidinkieltensä on muu kuin suomi tai ruotsi.

Äidinkieli

Jos opiskelijan äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, voi koulutuksen järjestäjä jakaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 12 § 2. momentissa säädettyt äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen pakolliset tutkinnon osat säädetystä poikkeavalla tavalla.

Äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen tutkinnon osiin varatut opintoviikot (4 + 1 = 5 ov) voidaan yhdistää ja jakaa joustavasti mahdollisiin opiskelijan oman äidinkielen opintoihin, suomi toisena kielenä -opintoihin ja toisen kotimaisen kielen opintoihin. Suomi toisena kielenä tarkoittaa kieltä, joka on opittu äidinkielen jälkeen suomenkielisessä ympäristössä. Viittomakielisiä opiskelijoita varten on laadittu erikseen suomi viittomakielisille -tutkinnon osa (luku 5).

Opiskelijat voivat opiskella suomen kieltä joko

- 1) suomi toisena kielenä -tavoitteiden mukaisesti (luku 5) tai
- 2) äidinkieli, suomi -tavoitteiden mukaisesti (luku 5), jos opiskelijan suomen kielen taidon arvioidaan olevan äidinkielen tasoinen.

Opiskelija, jonka suomen kielen taito ei ole äidinkielen tasoista kaikilla kielitaidon osa-alueilla, opiskelee suomi toisena kielenä -tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Hänen suomen kielen osaamisensa arvioidaan näiden tavoitteiden mukaisesti huolimatta siitä, onko koulutuksen järjestäjä tarjonnut suomi toisena kielenä -opetusta. Koulutuksen järjestäjä voi tarjota ja opiskelijan opiskelusuunnitelmaan voi kuulua molempia edellä mainituista opinnoista. Opiskelija voi siirtyä kesken suomi toisena kielenä -opintojen opiskelemaan suomen kieltä äidinkieli, suomi -tavoitteiden mukaisesti.

Opiskelijoille tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää myös hänen oman äidinkielen opetusta. Äidinkielenä voidaan opiskelijan valinnan mukaan (L 630/1998, 12 § 3 mom.) opettaa myös romanikieltä, viittomakieltä tai muuta opiskelijan äidinkieltä. Maahanmuuttajien oman äidinkielen tavoitteet ovat luvussa 5. Opiskelija voi opiskella omaa äidinkieltään joko äidinkieli, oma äidinkieli vieraskielisille opiskelijoille (4 ov) tai vieras kieli (2 ov) -tavoitteiden mukaisesti tai vapaasti valittavina tutkinnon osina.

Jos opiskelija opiskelee äidinkieltä oma äidinkieli vieraskielisille opiskelijoille -tavoitteiden mukaisesti, on hänen opintoihinsa kuuluttava suomen kielen opintoja.

Toinen kotimainen kieli

Opiskelijoiden toisen kotimaisen kielen (ruotsi) opetus järjestetään toisen kotimaisen kielen tavoitteiden mukaisesti ottaen huomioon opiskelijoiden kielitaidon taso.

Toisen kotimaisen kielen opinnot voidaan myös korvata oman äidinkielen ja suomen kielen opinnoilla vieraskielisillä opiskelijoilla (5 ov), luku 5. Tarvittaessa opetus voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen alkeisopetuksena opiskelijan ja alan tarpeista riippuen.

Vieras kieli

Opiskelijan opintoihin on kuuluttava myös vieraan kielen opintoja. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvan opiskelijan vieras kieli voi olla myös hänen äidinkieltään.

8.5 OPPISOPIMUSKOULUTUS

Oppisopimuskoulutuksesta on voimassa mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 8 §, 17 §), asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 6 §, 7 §) sekä laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998) on säädetty.

Ammatillisena peruskoulutuksena toteutettavassa oppisopimuskoulutuksessa noudatetaan voimassa olevia tutkinnon perusteita (opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet).

Tutkinnon perusteiden mukaan peruskoulutuksena suoritetusta tutkinnosta tutkintotodistuksen antaa koulutuksen järjestäjä luvun 7.9 määräyksen mukaisesti.

8.6 KODIN JA OPPILAITOKSEN YHTEISTYÖ

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 5 §, 14 §) on säädetty, tulee kodin ja oppilaitoksen yhteistyön järjestämisessä noudattaa seuraavaa:

Nuorille järjestettävässä koulutuksessa koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen tulee olla aloitteellinen myönteisen yhteistyön käynnistämisessä ja ylläpitämisessä opiskelijan vanhempien tai huoltajien kanssa. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö järjestetään niin, että se vahvistaa opiskelijan itsenäisyyttä ja vastuullisuutta, edistää opiskelua sekä mahdollistaa opiskelijalle tuen saannin opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskeissa asioissa. Erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kie-

li- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden yksilölliset tarpeet sekä elämänhallinnan ja opiskelun tukeminen tulee ottaa yhteistyössä huomioon.

Koulutuksen järjestäjän tulee tehdä yhteistyötä opiskelijoiden ohjauksessa huoltajien kanssa koulutuksen aikana ja sen päättyessä. Ohjauksen tulee tukea opiskelijoiden työelämään tai jatko-opintoihin siirtymistä sekä vahvistaa opiskelijoiden elämänhallinnan valmiuksia.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskeva opetussuunnitelman osa tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisten kanssa.

8.7 OPISKELIJAHUOLTO

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §, 28 §, 37 a §) on säädetty opiskelijahuollon järjestämisestä ja opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön, tulee noudattaa seuraavaa.

Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja edistää oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Tavoitteena on tukea opiskelijaa sekä säilyttää oppilaitosyhteisön toimintakyky fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta sekä hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa. Opiskelijahuollon tulee edistää oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista sekä ehkäistä koulutuksen keskeytymistä. Nuorten opiskelijoiden kohdalla koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä huoltajien kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijahuollon tavoitteiden saavuttamista antamalla opetussuunnitelmassaan toimintaohjeita, jotka edistävät opiskelijoiden terveyttä ja turvallisuutta, erilaisten ongelmien varhaista tunnistamista ja niiden syntymisen ennaltaehkäisyä. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa ohjeita oppilaitosyhteisön toimintaan liittyvien asioiden hoitamisesta, kuten opiskelijan opetukseen osallistumisesta, opinnoissa edistymisen seurannasta ja oppilaitoksen opiskelija-asuntolassa asumisesta. Ennalta ehkäiseviä toimintaohjeita tulee antaa tupakoinnista, päihteiden käytöstä, kiusaamisesta ja häirinnästä. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla kriisisuunnitelma ja toimintaohjeet myös käyttäytymishäiriöiden, väkivallan, tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapauksien varalta. Koulutuksen järjestäjän tulee seurata opiskelijahuollon toteutumista ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Opiskelijoita tulee rohkaista osallistumaan ja vaikuttamaan oman oppilaitosyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen. Kaikilla opiskelijoiden kanssa oppilaitosyhteisössä työskentelevillä on vastuuta opiskelijahuollosta. Moniammatillisen opiskelijahuoltohenkilöstön tehtävänä on opiskelijahuollon palveluiden koordinaatio ja kehittäminen.

Opiskelijahuoltoa koskevat opetussuunnitelman osat tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisten tai muiden tahojen kanssa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelmaa laadittaessa ottaa huomioon kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa kansanterveystilain ja lastensuojelulain velvoitteet opiskelijahuollon palveluiden järjestämisessä. Samalla tulee sopia syrjäytymistä ehkäisevästä toiminnasta sekä opiskelijaterveydenhuollon ja psykososiaalisen tuen asiantuntijapalveluiden järjestämisestä. Palveluiden kehittämisessä tulee hyödyntää opiskelijoiden palautetta.

Ammatillisen koulutuksen aikana opiskelijalle tulee tiedottaa ohjauksen ja opiskelijahuollon toteutuksesta, eri hallinnonalojen palveluista, paikallisista tukiverkostoista ja tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista. Työssäoppimisen työturvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvistä asioista tulee tiedottaa opiskelijan lisäksi alaikäisen opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että opiskelijat tuntevat oppilaitoksessa noudatettavat järjestyssäännöt. Opiskelijan omaa vastuuta tulee korostaa oppilaitoksen sääntöjen ja muiden ohjeiden noudattamisessa.

9.1 TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN KUVAUS JA ARVOPERUSTA

Tekstiili- ja vaatetusalaan kuuluu pukeutuminen kiireestä kantapähän, kuten tekstiilimateriaalien valmistus, niiden jalostaminen neuleiksi ja vaatteiksi, päähineiden, jalkineiden ja muiden asusteiden valmistus sekä niiden huolto, peseminen ja korjaus. Myös ihmisen ympäristön, kodin tai julkisten tilojen ommeltavien sisustuslementtien valmistus kuuluu ns. tevanake -aloihin. Ala on kokenut voimakkaan yleiseurooppalaisen rakennemuutoksen, jonka seurauksena erityisesti vaatetusalan suuret yritykset ovat siirtäneet tuotantoaan halvan työvoiman maihin. Suomeen on jäänyt suurelta osin mallien suunnittelu, kaavoittaminen sekä pienten malli- ja tilaussarjojen valmistaminen.

Tekstiilialalla valmistetaan kuituja ja lankoja sekä niistä erilaisia kankaita ja neuloksia, joita voidaan edelleen värjätä tai kuvioida painamalla. Suomessa valmistetaan myös erityisesti vientiin erilaisia teknisiä tekstiilejä, kuten suodatinkankaita ja paperikoneiden viiroja, jotka pyörivät paperikoneissa ympäri maailmaa. Moninaisten tekstiilimateriaalien lisäksi alalla käytetään mm. nauhoja, nahkoja ja turkkisia. Vaatetusalan tuotantolaitoksissa tai pienissä ateljeissa valmistetaan teollisesti tai yksilöllisesti vaatteita, takkeja ja hattuja. Vaikka Suomeen tuodaan paljon valmiita vaatteita, aina kuitenkin tarvitaan eri syistä myös yksilöllistä vaateen valmistusta. Sisustamisesta on tullut trendi, joka työllistää monipuolisesti sisustusompelun hallitsevia ammattilaisia.

Jalkineet, laukut ja vyöt ovat myös osa pukeutumista ja niiden valmistus, korjaus ja markkinointi kuuluvat tekstiili- ja vaatetusalaan. Valmistus on pääosin pienteollisuutta, mutta myös asiakkaan mittojen mukaan valmistetaan jalkineita. Kenkien korjaus työllistää suutareita eri puolilla maata.

On kestävä kehityksen periaatteiden mukaista hankkia hyvälaatuisia tuotteita ja myös huoltaa ja pestä niitä huolellisesti, jolloin tekstiilihuollon merkitys kasvaa. Erityisesti tällä hetkellä elinkaariajattelu eli tuotteen koko elinkaaren aikaisten ympäristövaikutusten ja kustannusten merkitys korostuu erityisesti tällä hetkellä.

Erilaiset kaupan palvelut, myynti ja asiakaspalvelu, työllistävät yhä enemmän tekstiili- ja vaatetusalan ammattilaisia.

Tekstiili- ja vaatetusalan tehtävä on tuottaa tuotteita ja palveluita, jotka tyydyttävät kuluttajien ja muiden asiakkaiden erilaisia tarpeita. Tekstiili- ja vaatetusalan arvopäämääriä ovat tuotteiden käyttökelpoisuus, korkea laatu, terveellisyys ja esteettisyys. Keskeisiä arvoja alalla ovat myös luotettavuus, täsmällisyys, rehellisyys, oman ja muiden ammattitaidon arvostus ja kulttuuriperinteen vaaliminen sekä vastuu henkilöstön työkyvystä, kehittämisestä ja hyvinvoinnista.

Työskentely tekstiili- ja vaatetusalalla perustuu yhteistyöhön monen eri tahon kanssa. Verkostoituminen ja menestyksellinen yhteistyö sekä kotimaassa että kansainvälisesti edellyttävät asiakkaiden ja kanssaihminen kunnioittamista, toisen työn, toimintaympäristön ja ajattelutavan tuntemista ja arvostamista sekä tasa-arvoista ja suvaitsevaa asennetta.

9.2 TUTKINTOKOHTAISET TERVEYDENTILAVAATIMUKSET AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:ssä. Opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle. Opiskelijan pääsyä ammatilliseen koulutukseen voidaan rajoittaa vain silloin, kun sairaus objektiivisesti arvioiden estää opinnot tai se vaarantaisi opiskelijan tai muiden turvallisuutta. Sairauden tai vamman opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat tulee ensisijaisesti pyrkiä ratkaisemaan opetusjärjestelyiden ja opiskelijahuoltopalveluiden avulla.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee tämän lisäksi varmistaa, että opiskelijaksi valitun henkilön terveydentila on sellainen, että hän voi selviytyä myös koulutukseen kuuluvasta työpaikoilla tapahtuvasta oppimisesta, kuten alan tehtävissä toimiminen ja tutkinnon ammattitaitovaatimusten saavuttaminen edellyttävät.

Opiskelijan oikeusturvan kannalta on perusteltua, että häntä ei valita sellaiseen koulutukseen, jonka mukaisissa tehtävissä hän ei terveydentilansa vuoksi voisi toimia. Opiskelijavalintaa tehtäessä on otettava huomioon ammatteihin ja työhön sisältyvät moninaiset tehtävät. On mahdollista, että saman tutkinnon sisällä voi olla tutkinnon osia, jotka edellyttävät erilaisia terveydentilavaatimuksia ja mahdollistavat täten opiskelijalle yksilöllisiä ratkaisuja koulutuksen suorittamiseen.

Jotta opiskelijavalinta onnistuisi opiskelijan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla, koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa perustutkinnon ja koulutusalan terveydentilaa koskevista vaatimuksista ja edellytyksistä sekä mahdollisista terveydelli-

sistä riskeistä opiskelijaksi hakeutuville hakuoppaissa ja opiskelijavalintatilaisuudessa. Opiskelijaksi hakeutuvan oma kuvaus nykyhetken terveydentilastaan ja mahdollisen sairauden hoitotilanteesta riittää pääsääntöisesti valintatilanteessa.

Mikäli koulutusalan tai tutkinnon oma lainsäädäntö tai alan erityispiirteet edellyttävät opiskelijaksi valitulta lääkärintodistusta opiskelijan terveydentilasta, riittää siihen lääkärintodistuksen merkintä alalle soveltuvuudesta. Opiskelijaksi ottaminen on ehdollinen lääkärintodistuksen esittämiseen saakka.

Opiskelijan sairaus tai vammautuminen ei saa keskeyttää opiskelijan koulutusta tai johtaa harkitsemattomaan koulutusammatin tai -alan vaihtoon. Sairaudesta tai vammautumisesta koulutuksen toteutumiseen aiheutuvat käytännön ongelmat tulee voida ratkaista ensisijaisesti opiskelijalle sopivilla yksilöllisillä opetusjärjestelyillä ja henkilökohtaistamisella. Opintojen ohjaus, opiskelijan tuki, ergonomisiin työtapoihin ja apuvälineiden käyttöön ohjaaminen edistävät koulutuksen suorittamista. Opiskelijan sairastuessa tai vammautuessa opiskelijahuollon ja opiskeluterveydenhuollon kanssa tehtävä yhteistyö on välttämätöntä.

Kaikissa tilanteissa, joissa käsitellään ja tallennetaan henkilötietolaissa arkaluonteisiksi määriteltyjä henkilötietoja, kuten opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja, koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa säädösten edellyttämää huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa.

Tekstiili- ja vaatetusosalalla sekä alan koulutuksessa edellytetään henkilöltä työn kuormitukseen riittävää fyysistä kuntoa. Henkilöllä ei saa olla sellaisia sairauksia, jotka vaarantaisivat hänen oman tai muiden lähellä työskentelevien terveyden tai turvallisuuden.

9.3 AMMATTITAITOVAATIMUKSET, ARVIOINNIN KOHTEET JA YLEISET ARVIOINTIKRITEERIT

Tämän luvun ammattitaitovaatimusten määrittely sekä arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit on tarkoitettu koulutuksen järjestäjien avuksi, kun laaditaan sellaisten tutkinnon osien opetussuunnitelmia, joita ei ole tutkinnon perusteissa määritelty.

Ammatilliset tutkinnon osat muodostetaan ja nimetään työkokonaisuuksien mukaan. Ammattitaitovaatimukset kuvataan konkreettisenä työn tekemisenä. Arviointikriteerit määritellään arvioinnin kohteittain kolmelle tasolle: tyydyttävä T1, hyvä H2 ja kiitettävä K3.

Seuraavassa olevat arviointikriteerit on tarkoitettu ohjeellisiksi siten, että niitä sovelletaan ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) tavoitteiden ja ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Esitetyt kriteerit kohdennetaan aina kyseessä olevan tutkinnon osan vaatimuksiin eli kriteereissä esitetty työ tarkoittaa aina ko. tutkinnon osaan sisältyvää työtä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Arvioidaan oman työn suunnittelua, työsuorituksen arviointia ja oman toiminnan kehittämistä.	suunnittelee työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta	suunnittelee oman työnsä	suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia töitä ja tehtäviä
	arvioi työnsä onnistumista	arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa ja selviytyy uusista ja muuttuvista tilanteista oma-aloitteisesti	arvioi työnsä onnistumista, perustelee arviotaan ja arvioi sekä kehittää työskentelytapojaan ja työympäristöään
Arvioidaan työkokonaisuuden toteuttamista, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta.	toimii tutuissa työtehtävissä	ottaa huomioon työskentelyssään työnsä kokonaisuuden (<i>esim. mistä alkaa, mihin päättää ja mitä välineitä ym. työssä tarvitaan</i>)	ottaa huomioon työnsä kokonaisuuden toimintaympäristönsä ja oman työnsä osana sitä
	työskentelee siten, että työn lopputulos on hyväksyttävissä työn suunnitelman tai laatutavoitteiden mukaisesti	työskentelee siten, että työn lopputulos sisältää työtehtävän erityisvaatimuksia	työskentelee työpaikan erityisvaatimusten mukaisesti siten, että työn lopputulos on tavoitteiden mukainen
	tarvitsee työvaiheissa etenemisessä ajoittaista ohjausta	etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan
	noudattaa työohjeita, työaikoja, sopimuksia sekä neuvottelee poikkeamista.	tekee annetut tehtävät omatoimisesti ja huolehtii työtehtävistään alusta loppuun ja vastaa omasta työosuudestaan.	tekee omalla vastuulla omatoimisesti muitakin kuin annettuja työtehtäviä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Arvioidaan työtehtävään ja työympäristöön soveltuvan työmenetelmän ja työvälineiden sekä materiaalien valintaa ja käyttöä.	käyttää työhönsä liittyviä keskeisimpiä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja toistuvissa työtilanteissa, mutta tarvitsee joidenkin osalta ohjausta (<i>menetelmät, välineet, materiaalit määrittellään tutkinnon osittain</i>).	käyttää työhönsä liittyviä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja omatoimisesti työtilanteissa.	valitsee työhönsä sopivimmat työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit ja käyttää niitä sujuvasti vaihtelevissa työtilanteissa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Arvioidaan työssä tarvittavan tiedon hallintaa ja soveltamista	käyttää tavallisimpien menetelmien, välineiden ja materiaalien käytön perustana olevaa tietoa toistuvissa työtilanteissa (<i>eli ne menetelmät, välineet ja materiaalit, jotka on määritelty kohteessa 2</i>), mutta tarvitsee ohjausta tiedon hankinnassa ja soveltamisessa.	hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti.	hankkii ja käyttää itsenäisesti tietoa työssään vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee työhön liittyviä ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot a) Omana ryhmänään kohdassa 4 arvioitavat neljä avaintaitoa	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu Arvioidaan omaa osaamista työn tekijänä ja työn kehittämistä, ongelmien ratkaisemista sekä valintojen ja päätösten tekemistä.	hakee ohjattuna tietoa	hakee tietoa ohjeiden mukaan	hakee itsenäisesti tietoa
	suunnittelee työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta	suunnittelee oman työnsä ja arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa	suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä ja arvioi osaamistaan ja työnsä onnistumista sekä perustelee arviotaan
	arvioi työnsä onnistumista	ottaa vastaan palautetta ja toimii palautteen mukaisesti	arvioi ja kehittää työskentelytapojaan ja työympäristöään
	selviytyy tutuista tilanteista, mutta muuttuvissa ja valintatilanteissa tarvitsee ohjausta ja tukea	selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista omaaloitteisesti	kehittää toimintaansa saamansa palautteen pohjalta toimii erilaisissa tilanteissa itsenäisesti, tilanteeseen sopivasti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja

Vuorovaikutus ja yhteistyö Arvioidaan toimintaa vuorovai- kutustilanteissa ja yhteistyökykyä.	noudattaa vuorovaikutusti- lanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppi- mis- ja työyhteisössään	toimii tilanteen vaatimalla tavalla omassa oppimis- ja työyhteisössään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilai- sia näkökantoja
	tekee työyhteisössä vastuul- laan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee omatoimisesti työyh- teisössä vastuullaan olevat tehtävät	toimii vastuullisesti, yh- teistyökykyisesti ja tasaver- taisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisön ja ryh- män jäsenenä
	toimii tutussa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvi- tessaan apua muilta	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryh- mässä	tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän
Ammattietiikka Arvioidaan toi- mintaa ammatti- etiikan, ammatin arvoperustan ja tehtyjen sopimus- ten mukaisesti.	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita ja aikatauluja	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja sää- döksiä sekä aikatauluja	toimii työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjei- den, sopimusten ja säädös- ten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky Arvioidaan ter- veyttä ylläpitävää ja turvallista toimintaa sekä toimintakyvyn ylläpitoa.	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden
	varmistaa turvallisuuden ohjeiden mukaisesti	varmistaa turvallisuuden	varmistaa turvallisuuden ja tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä
	käyttää turvallisesti ohjei- den mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmene- telmiä	käyttää turvallisesti suo- jaimia, työvälineitä ja työ- menetelmiä	käyttää turvallisesti suo- jaimia, työvälineitä ja työ- menetelmiä
	työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti oikein	työskentelee ergonomisesti oikein	käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huo- mioon ergonomian
Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen), liikun- nan (1 ov) ja terveystiedon (1 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Jokaisen tutkin- non ammattitaitovaatimukseen laaditaan tarvittaessa kunkin alan tarpeen mukaiset ter- veyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.			

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
4. b) Muut elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Aloitekyky ja yrittäjä Arvioidaan tavoitteellista, taloudellista ja tuloksellista toimintaa ja itsensä johtamista.	Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tiedon (1 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä sekä ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukseen sisällytetyn yrittäjä osan (5 ov) ammattitaitovaatimuksissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukseen on laadittu tarpeen vaatiessa kunkin alan edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.		
Kestävä kehitys Arvioidaan teknologisten, taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen periaatteiden noudattamista.	noudattaa ohjatusti alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja	noudattaa alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja	noudattaa itsenäisesti alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja ja tuo esille kehittämistarpeita
Estetiikka Arvioidaan esteetiikan huomioon ottamista työssä	työskentelee ohjatusti alan esteettisten periaatteiden, työympäristön viihtyisyyden ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti	työskentelee alan esteettisten periaatteiden, työympäristön viihtyisyyden ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti	hyödyntää monipuolisesti työssään alan esteettisiä periaatteita – toimii työympäristön viihtyisyyteen ja muiden työn lopputulokseen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden edistämiseksi
Viestintä ja mediaosaaminen Arvioidaan kriittisyyttä mediatuotteiden tunnistamisessa, havainnoinnissa ja tulkinnassa sekä media- ja viestintä teknologian käyttämistä	Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) äidinkielen (4 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen on laadittu tarpeen vaatiessa kunkin alan vaatimusten mukaiset viestintä- ja mediaosaamisen ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.		
Matematiikka ja luonnontieteet Arvioidaan työn edellyttämää laskutaitoa sekä työssä tarvittavaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksien hallintaa.	Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) matematiikan (3 ov), fysiikan ja kemian (2 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen on laadittu kunkin alan tarpeen mukaiset matematiikan ja luonnontieteiden ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.		

<p>Teknologia ja tietotekniikka</p> <p>Arvioidaan teknologian ja tietotekniikan hyödyntämistä ammattialalla sekä tekniikan hyötyjen, rajoitusten ja riskien huomioon ottamista.</p>	<p>käyttää ammatissaan tarvittavia tavanomaisia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä toistuvissa työtilanteissa, tarvitsee joskus ohjausta</p>	<p>käyttää ammatissaan tarvittavia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä toistuvissa työtilanteissa</p>	<p>hyödyntää monipuolisesti ammatissaan tarvittavia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä</p>
<p>Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit</p> <p>Arvioidaan osallistumista yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon eri taustan omaavien ihmisten kanssa sekä työntekijää ja kansalaista koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien mukaista toimintaa.</p>	<p>valitsee tarvittavat koneet ja laitteet ohjattuna ja tunnistaa riskit.</p>	<p>valitsee sopivat koneet ja laitteet ja tunnistaa niiden käyttöön liittyvät riskit.</p>	<p>valitsee itsenäisesti sopivat koneet ja laitteet ja tunnistaa niiden käyttöön liittyvät rajoitukset ja riskit.</p>
	<p>Tietotekniikka todentuu yhteisten opintojen (yhteiskunta-, yritys- ja työelämä-tieto 1 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin on laadittu kunkin alan tarpeen mukaiset teknologian ja tietotekniikan ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		
	<p>Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) yhteiskunta-, yritys- ja työelämä-tiedon (1 ov) sekä äidinkielen (4 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi on laadittu tarpeen mukaan jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin kunkin alan tämän avaintaidon edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		